

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ

О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

Народна банка Србије

2017

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

2017

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Краља Петра 12

Тел. 011/3027-100

Београд, Немањина 17

Тел. 011/333-8000

www.nbs.rs

Тираж: 100 примерака

ISSN 2217-6284

Уводна напомена

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године.¹

Статутом Народне банке Србије² утврђено је да тај извештај садржи податке о остварењу циљева и обављању функција Народне банке Србије, и то функција које се односе на монетарну и девизну политику, управљање девизним резервама, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, контролу банака, контролу обављања делатности осигурања, односно надзора над том делатношћу, надзор над обављањем делатности друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, надзор над обављањем послова лизинга, надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, издавање новчаница и кованог новца и управљање токовима готовине, као и платни систем.

Извештај такође садржи финансијске извештаје о пословању Народне банке Србије у којима су исказани приходи и расходи по најважнијим позицијама, као и имовина, обавезе и капитал, затим податке о институционалном оквиру Народне банке Србије, о законодавно-правној активности, о међународној сарадњи, о заштити корисника финансијских услуга, о платним картицама, о интерној ревизији и информационој технологији, о унутрашњој организацији и кадровској политици, о људским ресурсима, о раду филијала и Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и податке о осталим активностима Народне банке Србије.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2017. размотрен је и усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије 14. јуна 2018. године.

Извршни одбор Народне банке Србије:

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

Мр Веселин Пјешчић, вицегувернер

Др Диана Драгутиновић, вицегувернер

Др Жељко Јовић, вицегувернер

¹ Закон о Народној банци Србије, „Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 – одлука УС и 44/2018.

² „Службени гласник РС”, бр. 12/2013, 18/2015 и 72/2015.

Уводна реч гувернера

Иза нас је још једна година пуна изазова, пре свега по основу неизвесности и турбуленција из међународног окружења. За нас ће ова година остати упамћена по одговорним одлукама и испуњеним циљевима.

И у 2017. години, Народна банка Србије је очувала ценовну и финансијску стабилност, одговорно се односећи према интересима грађана Србије и наше привреде.

Континуитет у резултатима обавезује нас да истрајемо и у свакој наредној години. Због тога, наш поглед остаје усмерен на будућност. Као и до сада, радићемо у интересу наших грађана и привреде како бисмо ефикасно одговорили и на нове изазове.

И поред изазова из међународног окружења који су обележили 2017. годину, макроекономске перформансе Србије остале су одличне. На међународном робном и финансијском тржишту неизвесност је долазила по основу кретања светске цене нафте, као и по основу различитих монетарних политика Система федералних резерви и Европске централне банке. Упркос томе, Народна банка Србије остала је равноправан партнер у очувању континуитета позитивних резултата економске политике – ниском инфлацијом, релативно стабилним девизним курсом и доприносом одрживом привредном расту. Тако смо, заједничким радом, смањили потребе за екстерним финансирањем и повећали отпорност наше привреде на потенцијалне негативне утицаје глобалних фактора. Све заједно побољшало је изгледе за раст у наредном периоду и повећало поверење у перспективе наше привреде. Постигнути резултати определили су и да осма, последња ревизија аранжмана из предострожности с Међународним монетарним фондом буде успешно завршена крајем 2017. године, уз оцену да су у многим сегментима остварења знатно надмашила постављене критеријуме. Признања за постигнуте макроекономске резултате стигла су и кроз повећања кредитног рејтинга Србије од стране све три рејтинг агенције, као и кроз пад премије ризика Србије испод 100 базних поена у децембру, што је тада био њен историјски најнижи ниво. То је, за све нас, отворило могућност коришћења и домаћих и страних извора финансирања по повољнијим условима и, тиме, перспективу бржег напретка у наредном периоду.

Активности Народне банке Србије су у интересу грађана, а најбољи доказ за то су постигнути резултати. И у 2017. години испунили смо свој основни циљ – инфлацију смо, пету годину заредом, очували на ниском нивоу. Такође, почевши од 2017. године, циљ за инфлацију снижили смо за један процентни поен, на $3 \pm 1,5\%$, а инфлација се кретала унутар његових граница током целе године. Чињеница да је инфлација и у просеку и у децембру била на циљаних 3,0% показала је да смо у постављању циља били реални, а у његовој реализацији доследни. На то да су инфлаторни притисци остали ниски, указивала је и ниска и стабилна базна инфлација, која је у децембру износила 1,3% међугодишње, што је тада био њен најнижи ниво откад се инфлација мери индексом потрошачких цена. И инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде, која су дужи период усидрена у границама циља, један су од показатеља да су инфлаторни притисци и даље ниски. Такође, и према извештају Светског економског форума за 2017, Србија је по оствареној инфлацији задржала прву позицију, коју дели са 35 земаља, као што је то био случај и у претходне две године. То је, уз одличне фискалне резултате, који се огледају и у снажном смањењу учешћа јавног дуга у бруто домаћем производу, допринело томе да Србија оствари највећи напредак у оквиру показатеља макроекономског окружења, за 31 место.

Ниски инфлаторни притисци и ниска пројектована инфлација омогућили су даље смањење референтне каматне стопе, при чему смо, приликом доношења одлука, имали у виду и ефекте претходног ублажавања монетарне политике и неизвесности из међународног окружења. У таквом амбијенту, референтна каматна стопа је током 2017. године смањена два пута, за укупно 50 базних поена. Референтна стопа спуштена је на 3,5%, што је тада био њен најнижи ниво у режиму циљане инфлације. Тиме је референтна каматна стопа од маја 2013, када је започет циклус ублажавања монетарне политике, смањена за укупно 825 базних поена, што је обезбедило значајне уштеде за привреду и грађане. Њеним даљим смањењем створени су услови за даљи пад каматних стопа на нове и постојеће динарске кредите. Заправо, каматне стопе на све врсте динарских кредита привреди не само да су смањене већ су у децембру пале на нове минимуме. Такође, ублажавање монетарне политике, уз пад премије ризика земље, утицало је и на ниже трошкове државе по основу камата, што је, и по том основу, доприносило бољим фискалним остварењима. То је истовремено потврда одговорног вођења монетарне и фискалне политике и њихове пуне координације.

Пад каматних стопа на динарске кредите, уз појачану конкуренцију међу банкама, раст економске активности праћен опоравком тржишта рада, пад премије ризика, као и ниске каматне

стоје у зони евра, доприносили су убрзању кредитне активности. Упркос отписима проблематичних кредита, који су били интензивнији него у 2016. години, међугодишњи раст укупних кредита (искључујући ефекат девизног курса) у децембру је убрзан на 7,3%. Захваљујући расту кредитне активности, а пре свега ефикасним регулаторним мерама које је увела Народна банка Србије, као и посвећености банака наставку активности на решавању питања проблематичних кредита, њихово учешће у укупним кредитима смањено је у 2017. години за 7,2 процентна поена, на 9,8%. Тиме се оно спустило испод преткризног нивоа, што је истовремено био њихов најнижи забележени ниво откад се прати. Притом, висока покривености проблематичних кредита резервама за процењене губитке искључује могућност да би они могли угрозити пословање банкарског сектора, а тиме и финансијску стабилност.

И поред неизвесности која је долазила из међународног окружења, очувана је релативна стабилност курса динара. Током већег дела године динар је јачао, пре свега као резултат добрих макроекономских перформанси домаће привреде, високог прилива страних директних инвестиција и наставка динамичног извоза. Народна банка Србије је 2017. годину завршила као нето купац евра на девизном тржишту: купила је 1.355,0 милиона евра, а продала 630,0 милиона евра. Притом, девизне резерве Народне банке Србије очували смо на адекватном нивоу – на крају године оне су износиле 10,0 милијарди евра. Истовремено, нето девизне резерве, које искључују обавезе према банкама по основу девизне обавезне резерве, износиле су 8,3 милијарде евра. Оне су и у 2017. години биле изнад износа који је аранжманом с Међународним монетарним фондом био утврђен као један од критеријума. У складу с принципима сигурности и ликвидности, средства девизних резерви и у 2017. години пласирали смо код првокласних институција, као и у високоликвидне хартије од вредности првокласних издавалаца. Доследни у опредељењу да ризике сведемо на низак ниво, у структури девизних резерви и у 2017. години додатно смо повећали учешће злата, на 6,8%.

Поред очувања ценовне стабилности, Народна банка Србије је спроводила активности и с циљем очувања финансијске стабилности. Домаћи банкарски систем је и током 2017. био изузетно ликвидан, а адекватност капитала наставила је да расте – на 22,6% крајем године. Тиме је тај показатељ здравља остао знатно изнад минималног нивоа прописаног и међународним и домаћим регулаторним оквиром (8%). Притом, значајна новина коју су донели стандарди Базел III, који су успешно уведени и примењују се од јуна 2017, јесу и заштитни слојеви капитала. Циљ њиховог увођења је повећање отпорности банкарског сектора, ограничавање прекомерне или потцењене изложености и повећање квалитета капитала банака. И поред бројних изазова којима је

био изложен током кризе и након ње, наш банкарски сектор је остао стабилан и отпоран на потресе из домаћег и међународног окружења, што потврђују и стрес-тестови, које смо и током 2017. редовно спроводили.

И током 2017. године раст употребе динара у домаћем финансијском систему био је један од наших стратешких приоритета. Напори су дали резултате – већина показатеља динаризации финансијског система током 2017. године забележила је раст. Степен динаризации пласмана привреди и становништву у децембру је достигао највиши ниво од маја 2011. године, при чему је раст овог показатеља добрим делом резултат наставка појачаног кредитирања становништва у динарима. Учесће динарских депозита у укупним депозитима привреде и становништва достигло је крајем 2017. историјски највише нивое од 2008, откад су ти подаци расположиви. Као резултат оријентације државе ка динарском задуживању и знатнијег раздужења државе по основу девизних обавеза, повећан је и степен динаризации јавног дуга.

Одржавањем ниске и стабилне инфлације и стабилног финансијског система Народна банка Србије је знатно допринела и спровођењу аранжмана из предострожности с Међународним монетарним фондом. Оцењујући да је оквир монетарне политике одговарајући, Међународни монетарни фонд је констатовао да Народна банка Србије монетарном политиком успешно држи инфлацију под чврстом контролом, истовремено подржавајући и економски опоравак земље. Као успех Народне банке Србије, Међународни монетарни фонд је истицао и очувану финансијску стабилност, а посебно напредак на плану решавања питања проблематичних кредита. Народна банка Србије је наставила успешну сарадњу и с другим међународним институцијама – Светском банком, Европском банком за обнову и развој, а посебно са Европском централном банком и Европском комисијом, с којима смо редовно одржавали дијалог на високом нивоу и размењивали макроекономске пројекције и виђење кључних питања за одрживи раст и развој Србије. Током године, Народна банка Србије наставила је активно да учествује у процесу приступања Србије Европској унији, пре свега припремом преговарачких позиција за поједина поглавља, уз интензивне консултације са Европском комисијом у погледу планова за транспоноване прописа Европске уније.

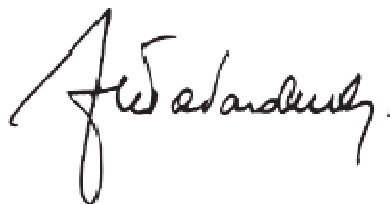
И у протеклој години учињени су велики напори на пољу развоја најсавременијих облика плаћања. Ради даљег развоја безготовинских плаћања у земљи, Народна банка Србије је припремила Нацрт закона о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код трансакција платним картицама. Пратећи савремене тенденције у

начинима плаћања, наставили смо развој тржишта платних услуга. Он се огледа у повећању броја пружалаца услуга извршавања међународних новчаних дознака на територији Републике Србије, као и у разгранатости мреже заступника који пружају платне услуге.

Такође, Народна банка Србије је у 2017. потписала Меморандум о разумевању с највећим картичним системом на свету – кинеским националним картичним системом China UnionPay, којим су утврђене основе за будућу сарадњу с нашим националним картичним системом – DinaCard. Донета је и одлука да се на листу валута којима се тргује на девизном тржишту уведе турска лира. При доношењу ове одлуке, Народна банка Србије се руководила учешћем Турске у спољнотрговинској размени Србије, као и потенцијалима за јачање и унапређење економске сарадње двеју земаља.

Током 2017. године наставили смо и с транспарентним и правовременим информисањем јавности о свом пословању путем интензивне сарадње с медијима, објављивањем информација на друштвеним мрежама, као и објављивањем информација на званичној интернет страници и њеним поддоменима. Настављено је и пружање помоћи корисницима финансијских услуга, спроводили смо и бројне едукативне активности, а остали смо посвећени и друштвено одговорним, пре свега хуманитарним активностима, водећи бригу за добробит целокупног друштва. Настављена је организација истраживачких семинара, на којима су учествовали водећи светски стручњаци са универзитета у Европи и САД, као и из других централних банака. Сматрамо да су истраживачки семинари овог типа веома значајни за подизање стандарда економских истраживања и развој економске науке у Србији, а њихов квалитет чини Народну банку Србије препознатљивом у европским размерама.

Када је реч о наредном периоду, постигнути резултати додатно нас мотивишу да наставимо да активно доприносимо одрживом привредном расту, унапређењу перспективе земље и бољем животном стандарду. Свесна значаја својих активности, као и до сада, Народна банка Србије ће и даље деловати одговорно, ефикасно и транспарентно, у интересу свих грађана Србије.

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

**СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ
У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ**

BIS – Банка за међународне обрачуне
БДП – бруто домаћи производ
б.п. – базни поен
ДКРТ – девизни консолидовани рачун трезора
EBRD – Европска банка за обнову и развој
ЕИБ – Европска инвестициона банка
ЕУ – Европска унија
ЕЦБ – Европска централна банка
ИПЦ – индекс потрошачких цена
мг. – међугодишњи
МДТ – међубанкарско девизно тржиште
млн – милион
млрд – милијарда
ММФ – Међународни монетарни фонд
NPL – проблематични кредити
ОПЕС – Организација земаља извозница нафте
П – полугодиште
п.п. – процентни поен
RTGS – обрачун у реалном времену по бруто принципу
SDR – специјална права вучења
Т – тромесечје
ФЕД – Систем федералних резерви Сједињених Америчких Држава
ННП – Херфиндал–Хиршманов индекс
ХоВ – хартије од вредности

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

САДРЖАЈ

I. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	13
I.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије	13
I.2. Органи Народне банке Србије	16
I.2.1. Извршни одбор	16
I.2.2. Гувернер и вицегувернери	18
I.2.3. Савет гувернера	18
I.3. Организација пословања Народне банке Србије	20
II. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА	23
II.1. Монетарна политика	23
II.1.1. Монетарна политика у 2017. години	23
II.1.2. Остварење циљане инфлације у 2017. години	30
II.2. Регулација и супервизија финансијских институција	33
II.2.1. Банке	33
II.2.2. Сектор осигурања	56
II.2.3. Добровољни пензијски фондови	65
II.2.4. Финансијски лизинг	68
II.2.5. Платне институције и институције електронског новца	72
II.2.6. Супервизија информационих система финансијских институција	74
II.3. Функција реструктурирања банака	76
II.4. Стабилност финансијског система	80
II.4.1. Функција финансијске стабилности	80
II.4.2. Оцена стабилности финансијског система	83
II.4.3. Унапређење финансијског система	89
III. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	91
III.1. Управљање девизним резервама	91
III.2. Емисија новца и управљање токовима готовине	101

III.2.1. Издавање новчаница и готовог новца	101
III.2.2. Управљање токовима готовине	104
III.2.3. Активности филијала Народне банке Србије	105
III.3. Платни систем	111
III.3.1. Активности у области платног система и платних картица	111
III.3.2. Принудна наплата	119
III.4. Остале активности	121
III.4.1. Економске анализе и статистика	121
III.4.2. Међународна сарадња	126
III.4.3. Законодавно-правни послови	140
III.4.4. Комуникација с јавношћу	144
III.4.5. Заштита и едукација корисника финансијских услуга	146
III.4.6. Друштвена одговорност	148
III.5. Управљање	151
III.5.1. Управљање људским ресурсима	151
III.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима	156
III.5.3. Информационо-комуникациона технологија	157
 IV. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ	 159
IV.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије	159
IV.2. Рачуноводствени принципи и стандарди	166
IV.3. Изложеност и управљање ризицима	171
IV.4. Извештај независног ревизора	176
IV.5. Годишњи финансијски извештаји	177
IV.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер	183
 ДОДАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ	 187
Публикације Народне банке Србије	187
Списак графикана и табела	188

I. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

I.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије

Основе институционалног положаја Народне банке Србије постављене су у делу Устава Републике Србије посвећеном економском уређењу и јавним финансијама. Наиме, чланом 95. Устава утврђено је да је Народна банка Србије централна банка Републике Србије, да је самостална и подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара, да њеним радом руководи гувернер, те да ће се о њој донети закон.

У члану 107. став 2. Устава додатно је потврђена зајамчена самосталност Народне банке Србије прописивањем да ова банка има право предлагања закона из своје надлежности.

Закон о Народној банци Србије

Законом о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018) уређени су положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

Циљеви

Основни циљ Народне банке Србије јесте постизање и одржавање стабилности цена.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање свог основног циља, доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање претходно наведених циљева, подржаће спровођење економске политике Владе Републике Србије, послујући у складу с начелима тржишне привреде.

Функције

Народна банка Србије обавља следеће функције:

- утврђује и спроводи монетарну и девизну политику;
- управља девизним резервама;
- утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система;
- издаје и одузима банкама дозволе за рад, врши контролу бонитета и законитости пословања банака и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима дозволе за обављање делатности осигурања, врши контролу ове делатности, односно надзор над обављањем те делатности, издаје и одузима овлашћења за обављање појединих послова из делатности осигурања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује осигурање;
- издаје и одузима дозволе за обављање послова финансијског лизинга, врши надзор над обављањем ових послова и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује финансијски лизинг;
- издаје и одузима друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозволе за рад и дозволе за управљање тим фондовима, врши надзор над овом делатношћу и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују добровољни пензијски фондови;
- издаје и одузима платним институцијама дозволе за пружање платних услуга и издаје и одузима институцијама електронског новца дозволе за издавање овог новца, врши надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, а обавља и друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- утврђује испуњеност услова за покретање поступака реструктурирања банака, односно чланова банкарске групе и спроводи ове поступке, одлучује о инструментима и мерама које ће се предузети у реструктурирању и обавља друге послове у вези с реструктурирањем банака, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима операторима платног система дозволе за рад овог система, врши надзор над њиховим пословањем и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- обавља послове заштите права и интереса корисника услуга које пружају банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за осигурање и друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, у складу са законом;

- издаје новчанице и ковани новац и управља токовима готовине;
- уређује, контролише и унапређује несметано функционисање платног промета у земљи и са иностранством, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- обавља законом, односно уговором утврђене послове за Републику Србију, не угрожавајући притом своју самосталност и независност.³

Положај Народне банке Србије

У складу с међународним правилима и стандардима, Законом о Народној банци Србије ближе је уређено уставно начело самосталности Народне банке Србије тако што је прописано да је Народна банка Србије самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом, те да органи Народне банке Србије и чланови ових органа у обављању својих функција не примају нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица, односно да државни органи и организације, као ни друга лица, не могу угрожавати самосталност и независност Народне банке Србије, нити могу вршити утицај на Народну банку Србије, органе Народне банке Србије и чланове ових органа у обављању њихових функција.

Народна банка Србије има својство правног лица *ex lege* и не уписује се у регистар правних лица. Народна банка Србије има Статут, који се објављује у „Службеном гласнику РС”.

Народна банка Србије, у извршавању својих функција, сарађује с Владом и другим државним органима и у оквиру своје надлежности, а не угрожавајући остваривање својих циљева, предузима мере за унапређење те сарадње.

Народна банка Србије може бити чланица међународних финансијских организација и институција, те може сарађивати са страним централним банкама, регулаторним телима и финансијским и кредитним институцијама, о чему Народну скупштину обавештава достављањем редовних шестомесечних извештаја, а по потреби и чешће, ради извршавања свог основног циља и својих функција. Народна банка Србије, не угрожавајући остваривање својих циљева, може заступати Републику Србију у међународним финансијским организацијама и институцијама и другим облицима међународне сарадње, уз сагласност Владе.

Народна банка Србије не може одобравати кредите, позајмице, прекорачења по рачуну или друге видове кредитних олакшица Републици Србији, аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, јавним

³ Законом о изменама и допунама Закона о девизном пословању („Службени гласник РС”, бр. 30/2018) и Законом о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 44/2018) предвиђено је да Народна банка Србије од 1. јануара 2019. године преузме обављање послова издавања и одузимања овлашћења за обављање мењачких послова и контроле мењачког и девизног пословања од Министарства финансија – Пореске управе.

предузећима и другим правним лицима чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, односно у којима Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе имају контролно учешће, не може давати гаранције за измирење обавеза тих субјеката или на други начин обезбеђивати измирење њихових обавеза, нити може непосредно куповати ХоВ од ових субјеката. Изузетак од забране монетарног финансирања представљају дневни кредити и кредити који се одобравају ради измиревања обавеза по основу чланства у ММФ-у. Када је реч о банкама у којима контролно учешће имају Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе – ове банке имају приступ кредитима и кредитним олакшицама Народне банке Србије под истим условима као и друге банке.

I.2. Органи Народне банке Србије

Органи Народне банке Србије су:

- Извршни одбор Народне банке Србије (у даљем тексту: Извршни одбор);
- гувернер Народне банке Србије (у даљем тексту: гувернер);
- Савет гувернера Народне банке Србије (у даљем тексту: Савет).
- Извршни одбор, гувернер и директор Управе за надзор над финансијским институцијама⁴ одговорни су за остваривање циљева Народне банке Србије у оквиру својих надлежности утврђених Законом о Народној банци Србије.

I.2.1. Извршни одбор

Извршни одбор чине гувернер, директор Управе за надзор над финансијским институцијама⁵ и вицегувернери.

Извршни одбор утврђује монетарну и девизну политику, као и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује:

- програм монетарне политике Народне банке Србије;
- начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије и начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату;

⁴ Законом о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 44/2018) престала је да постоји Управа за надзор над финансијским институцијама, а послови који су се обављали у тој управи настављају да се обављају у организационим јединицама које су пословале у саставу поменуте управе.

⁵ *Ibid.*

- услове и начин издавања ХоВ Народне банке Србије;
- услове под којима и начин на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове;
- политику одобравања краткорочних кредита;
- политику курса динара;
- основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начин, услове и рокове издвајања и коришћења средстава обавезне резерве банака;
- политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама;
- друге инструменте и мере монетарне и девизне политике;
- мере за одржавање ликвидности банака;
- мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и јачања стабилности финансијског система.

Извршни одбор утврђује референтну каматну стопу и друге каматне стопе које Народна банка Србије примењује у спровођењу монетарне политике.

Поред тога, Извршни одбор има знатна овлашћења у области супервизије финансијских институција. Извршни одбор, на предлог Управе за надзор над финансијским институцијама⁶, доноси прописе Народне банке Србије из области контролне и надзорне функције, у складу са законом, а такође одлучује о давању и одузимању финансијским институцијама (банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга, друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима, платним институцијама и институцијама електронског новца) дозвола за рад, односно обављање делатности.

Извршни одбор доноси и прописе и друге опште и појединачне акте у области реструктурирања банака у складу са законом којим се уређују банке.

Извршни одбор утврђује јединствену тарифу по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Седнице Извршног одбора одржавају се по потреби, а најмање једном месечно, и то ако су присутна најмање три члана Извршног одбора. Седницама Извршног одбора председава гувернер. Извршни одбор доноси одлуке већином гласова свих чланова, а у случају изједначеног броја гласова, одлучује глас гувернера. Члан Извршног одбора не може се уздржати од гласања. На седнице Извршног одбора позива се министар надлежан за послове финансија, који на њима учествује без права гласа. Извршни одбор доноси пословник о раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Извршног одбора.

⁶ *Ibid.*

I.2.2. Гувернер и вицегувернери

Гувернер:

- заступа и представља Народну банку Србије;
- руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад;
- спроводи одлуке Извршног одбора и Савета;
- доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора, Савета и Управе за надзор над финансијским институцијама⁷;
- предлаже прописе, опште и појединачне акте које доносе Извршни одбор и Савет, ако Законом о Народној банци Србије није друкчије уређено;
- уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије;
- именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије;
- обавља и друге послове утврђене законом на начин који није у супротности с циљевима утврђеним Законом о Народној банци Србије.

Гувернера бира Народна скупштина на предлог председника Републике Србије. Гувернер се бира на шест година, с правом поновног избора.

Сагласно одредбама Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије има од два до четири вицегувернера. Вицегувернере бира Народна скупштина, на предлог гувернера, на шест година, с правом поновног избора. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса вицегувернера сходно се примењују одредбе Закона о Народној банци Србије које се односе на гувернера. Поједини послови које гувернер може поверити вицегувернерима ближе се уређују Статутом Народне банке Србије.

I.2.3. Савет гувернера

Савет чини пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на пет година, с правом поновног избора. Чланови Савета нису запослени у Народној банци Србије. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса чланова Савета сходно се примењују одредбе Закона о Народној банци Србије које се односе на гувернера. Најмање један члан Савета мора имати најмање десет година искуства на пословима рачуноводства или ревизије.

⁷ Ibid.

Савет:

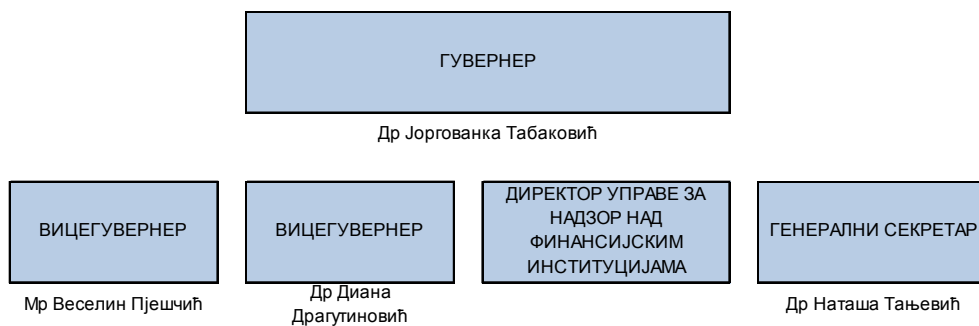
- доноси Статут Народне банке Србије, на предлог Извршног одбора;
- утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе;
- доноси стратегију управљања девизним резервама, на предлог Извршног одбора;
- одлучује о чланству у међународној организацији и институцији;
- доноси финансијски план Народне банке Србије;
- усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије;
- бира спољног ревизора, разматра извештај спољног ревизора и прати примену препорука тог ревизора у Народној банци Србије;
- врши надзор над системом финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије;
- оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће;
- усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији;
- врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије;
- доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење.

Савет по потреби, а најмање два пута годишње, Народној скупштини подноси извештај о свом раду.

Седнице Савета одржавају се по потреби, а најмање једном у два месеца, и то ако су присутна најмање три члана Савета. Савет доноси одлуке већином гласова од укупног броја чланова. Члан Савета не може се уздржати од гласања. Савет доноси пословник о свом раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Савета.

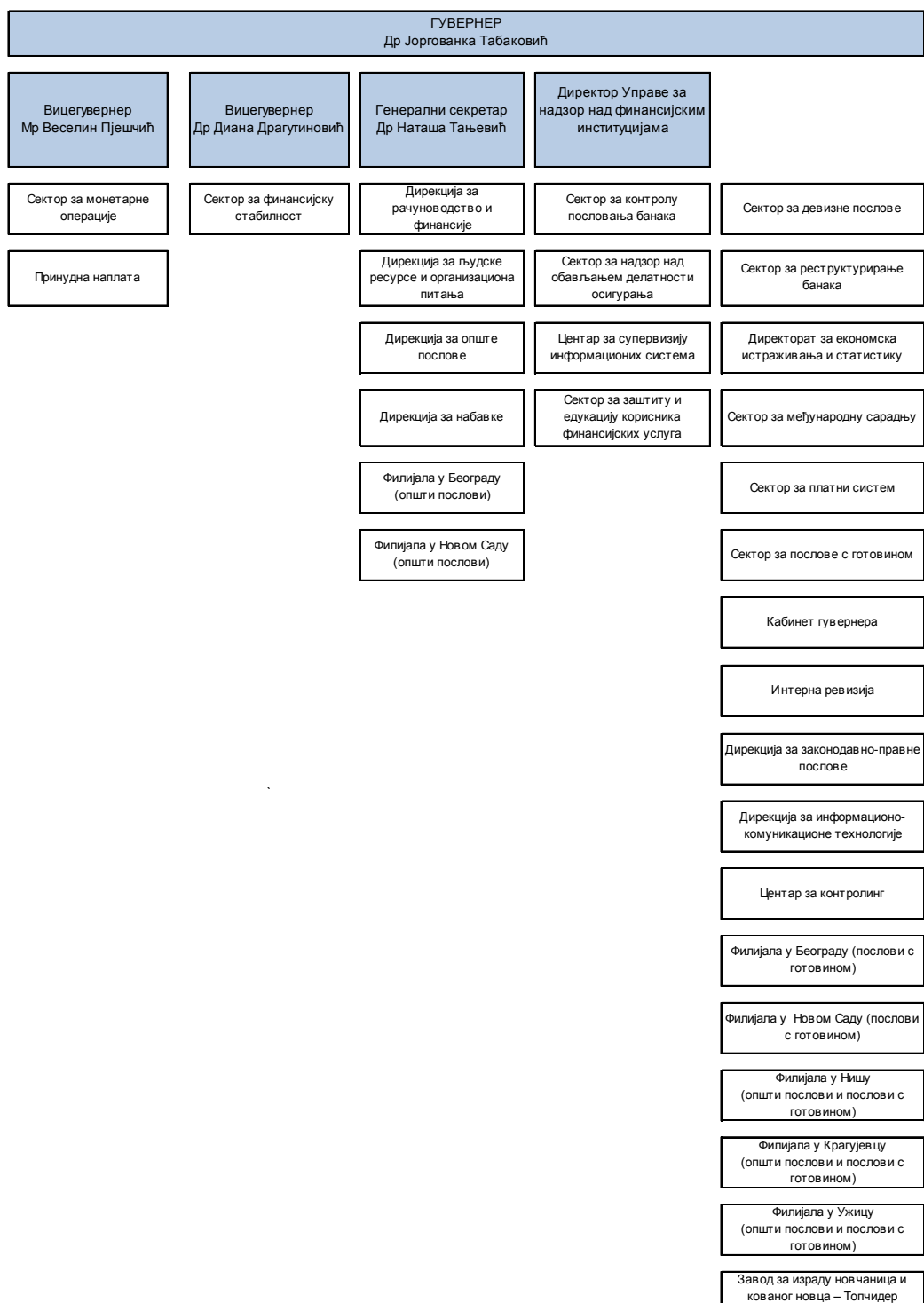
I.3. Организација пословања Народне банке Србије

РУКОВОДСТВО НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2017)

КООРДИНИРАЊЕ РАДОМ У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2017)

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА

НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2017)

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ							
Организационе јединице							Специјализована организација
Основне организационе јединице	Управа за надзор над финансијским институцијама	Филијала у Београду	Филијала у Новом Саду	Филијала у Нишу	Филијала у Крагујевцу	Филијала у Ужицу	Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер
Сектор за монетарне операције	Сектор за контролу послова банака	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Центар за развој и квалитет
Сектор за девизне послове	Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одсек за опште послове	Дирекција за припрему
Сектор за финансијску стабилност	Центар за супервизију информационих система		Одсек за опште послове	Одсек за опште послове	Одсек за опште послове		Дирекција за производњу новчаница
Сектор за реструктурирање банака	Сектор за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга						Дирекција за производњу кованог новца
Директорат за економска истраживања и статистику							Дирекција за вредносне и заштитне папире
Сектор за међународну сарадњу							Центар за производњу и персонализацију
Сектор за платни систем							Дирекција за одржавање и енергетику
Сектор за послове с готовином							Дирекција за продају
Принудна наплата							Одељење за економске послове
Кабинет гувернера							Одељење за опште послове
Интерна ревизија							
Дирекција за законодавно-правне послове							
Дирекција за рачуноводство и финансије							
Дирекција за информационо-комуникационе технологије							
Дирекција за људске ресурсе и организациона питања							
Дирекција за опште послове							
Дирекција за набавке							
Центар за контролинг							

II. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА

II.1. Монетарна политика

II.1.1. Монетарна политика у 2017. години

Монетарна политика се у 2017. водила у складу с **Програмом монетарне политике Народне банке Србије у 2017. години**⁸. Као што је Програмом било предвиђено, Народна банка Србије остваривала је циљ за инфлацију, $3,0 \pm 1,5\%$, пажљиво пратећи кретања у домаћем и међународном окружењу. Народна банка Србије задржала је флексибилност у коришћењу инструмената монетарне политике, имајући у виду очекиване ефекте дотадашњег ублажавања монетарне политике на кретање инфлације и уважавајући неизвесност на светском тржишту.

Референтна каматна стопа – основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије – **задржана је на непромењеном нивоу (4,0%) од јануара до септембра 2017.** Одлучујући да не мења висину референтне стопе у овом периоду, Извршни одбор је имао у виду очекивано кретање инфлације у средњем року и њене кључне факторе, ефекте дотадашњег ублажавања монетарне политике, као и нижи циљ за инфлацију.

У наведеном периоду, Извршни одбор је истицао да ће инфлација остати ниска и стабилна и да ће се током целе 2017. године, као и након тога, кретати унутар граница циља, $3,0 \pm 1,5\%$. Очекивао је да ће на кретање инфлације до краја 2017. деловати ниска база код цена воћа и поврћа, као и постепени раст агрегатне тражње у Србији и инфлације у међународном окружењу. Истовремено, процењивао је да ће инфлацију још неко време успоравати ниски трошкови сировина у производњи хране, а од марта и

⁸ „Службени гласник РС”, бр. 98/2016.

висока база код цена нафтних деривата. По оцени Извршног одбора, задржавање ниских инфлаторних притисака по основу већине фактора из домаћег и међународног окружења, уз ефекте више базе код производа и услуга који су једнократно поскупели почетком 2017, доприносиће успоравању инфлације од почетка 2018. године. Да су инфлаторни притисци били и даље ниски, потврђивало је и стабилно кретање базне инфлације на нивоу од око 2% м.г. Поред тога, на ниске инфлаторне притиске указивала су и усидрена инфлациона очекивања – финансијски сектор и привреда сматрали су да ће стабилност цена бити очувана и у кратком и у средњем року.

Када су у питању цене воћа и поврћа, добра пољопривредна сезона 2016. године резултирала је падом њихових цена у том периоду, па се, уз претпостављену просечну пољопривредну сезону у 2017. години, очекивао њихов раст. Међутим, због изразито хладног времена почетком године, тај раст је био виши од сезонски уобичајеног. Поред тога, услед суше током летњих месеци, порасла су очекивања да би се цене примарних производа и воћа и поврћа у остатку године могле наћи на вишем нивоу од сезонски очекиваног, што би могло имати и извесне секундарне ефекте на остале цене.

По оцени Извршног одбора, постепеном опоравку домаће тражње подршку су давали и раст зарада и запослености у приватном сектору, као и претходно ублажавање монетарне политике. Каматне стопе на домаћем тржишту наставиле су пад, а знатно повољнији услови финансирања допринели су расту кредитне активности и инвестиција.

Поред опоравка домаће тражње, Извршни одбор је очекивао опоравак и екстерне тражње. Након спорог глобалног економског опоравка протеклих година, привреде већине земаља и међународна трговина показивале су знаке видљивијег раста. Поправљени су изгледи за привредни раст зоне евра, што је требало позитивно да се одрази и на друге земље у окружењу, које су, такође, наши важни спољнотрговински партнери. Поред тога, након раста почетком године због поскупљења енергената и хране, инфлација у зони евра стабилизovala се на нешто вишем нивоу него претходне године, али је тај ниво и даље испод циља за инфлацију (испод али близу 2%).

Вођење монетарне политике у посматраном периоду захтевало је опрезност и због неизвесности на међународном финансијском тржишту услед повећане дивергентности монетарних политика водећих централних банака. ФЕД је наставио да повећава референтну каматну стопу и најавио да ће од октобра 2017. почети да смањује свој биланс, тј. реинвестирање доспеле главнице ХоВ купљених током програма квантитативног попуштања. На опрезност је упућивала пре свега могућност да такав глобални амбијент изазове изненадна померања у токовима капитала према земљама у успону, па и у Србији. С друге стране, ЕЦБ је наставила да примењује програм квантитативног попуштања, што је ублажавало негативне ефекте нормализације монетарне политике ФЕД-а. Потези ЕЦБ-а су посебно важни за Србију, с обзиром на финансијску повезаност, као и чињеницу да је зона

евра наш најзначајнији трговински партнер. Ипак, упркос глобалном економском опоравку, није било сигнала да расту инфлаторни притисци на страни тражње и да би заоштравање монетарне политике водећих централних банака могло бити брже него што се најављивало.

Разматрајући нове информације о економским кретањима у земљи и међународном окружењу, Извршни одбор је **у септембру и октобру смањио референтну каматну стопу за по 25 б.п., на 3,5%**, што је био њен најнижи ниво у режиму циљане инфлације. Тиме је Народна банка Србије дала додатну подршку кредитној активности и привредном расту.

Као што је Извршни одбор и очекивао, мг. инфлација се успорила током лета, као и базна инфлација, која се спустила на 1,5% мг. у августу и на том нивоу задржала се и у септембру.

Међутим, успоравање укупне инфлације било је веће него што се очекивало, јер су ефекти суше на цене воћа и поврћа и примарне пољопривредне производе били мањи од претпостављених, па су изостали и секундарни ефекти на инфлацију. На то су указивале цене прерађене хране, које су биле готово непромењене, а инфлациона очекивања су додатно смањена и за једну, и за две године унапред.

У смеру ниже инфлације деловале су и ниже увозне цене изражене у динарима, укључујући цене примарних пољопривредних производа и нафте. Поред тога, премија ризика земље, у условима поправљања домаћих фундамената, као и под дејством глобалних фактора, спустила се на најнижи ниво откад се прати за Србију.

Одлука Извршног одбора да у септембру и октобру смањи референтну каматну стопу била је подржана и фискалним кретањима. Она су била повољнија него што се очекивало, што је најбоље потврђивао остварени буџетски суфицит. То је умањило потребе државе за задуживањем и, између осталог, допринело даљем смањењу учешћа јавног дуга у БДП-у. Извршни одбор је очекивао да ће остварени фискални напори, као и остварени привредни раст, омогућити наставак тенденције смањења јавног дуга и у наредном периоду.

Узимајући у обзир претходно ублажавање монетарне политике, као и нову, новембарску пројекцију инфлације, кретање њених кључних фактора, боље економске перформансе и изгледе за наредни период,

У новембру и децембру Извршни одбор није мењао висину референтне стопе (3,5%). Оценио је да ће се инфлација и у наредне две године кретати у границама циља, с тим да ће, као резултат базног ефекта код цена хране и енергије, бити у паду у П1 2018. године.

У смеру ниже инфлације деловаће и ниски трошковни притисци по основу увозних цена изражених у динарима и цена примарних пољопривредних производа на домаћем тржишту, као и даљи пад премије ризика земље.

У супротном смеру деловаће очекивани раст домаће тражње, којој доприносе раст зарада и запослености, као и ефекти претходног ублажавања монетарне политике.

Опрезно вођење монетарне политике и даље су налагала кретања у међународном окружењу. Међутим, Извршни одбор је истицао да је, захваљујући бољим макроекономским фундаментима и повољним изгледима за наредни период, Србија повећала своју отпорност на евентуалне негативне утицаје из међународног окружења.

Потврду о даљем поправљању макроекономске перспективе Србије и постигнутим резултатима спровођења структурних реформи дале су рејтинг агенције *Standard and Poor's* и *Fitch*, које су у децембру повећале кредитни рејтинг Србије. Такође, поправљање макроекономских изгледа констатовала је и мисија ММФ-а приликом разматрања ревизија аранжмана из предострожности.

Извршни одбор ће и у наредном периоду наставити да примењује пажљиво одмерен и комбинован скуп мера монетарне политике усмерен на одржавање ниске и стабилне инфлације, уз очување стабилности финансијског система и подршку расту економској активности.

Инструменти монетарне политике

Основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије јесте референтна каматна стопа, тј. каматна стопа која се примењује у спровођењу главних операција на отвореном тржишту.

Улога референтне каматне стопе подржана је коридором каматних стопа на депозитне и кредитне олакшице и другим операцијама на отвореном тржишту.

Поред основног инструмента, Народна банка Србије у спровођењу монетарне политике користи и друге инструменте монетарног регулисања, пре свега обавезну резерву и операције на девизном тржишту.

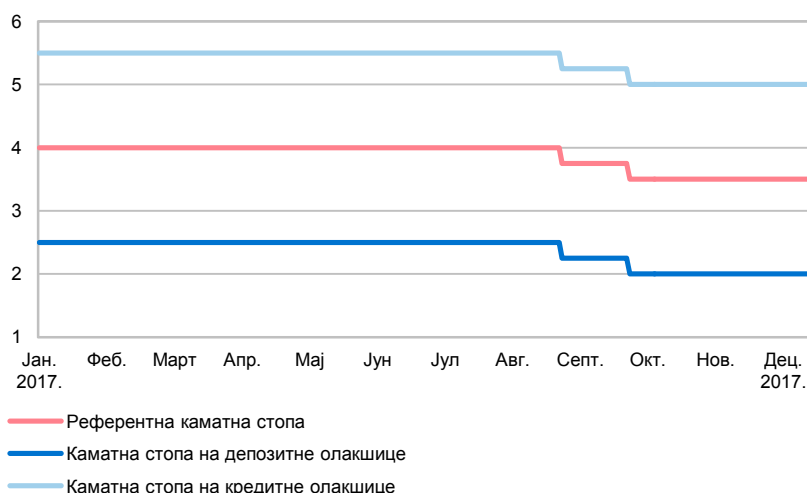
Операције на отвореном тржишту

Главне операције на отвореном тржишту Народне банке Србије и током 2017. године биле су **једнонедељне реверзне репо трансакције**, тј. репо трансакције продаје ХоВ (повлачење ликвидности).

Репо трансакције Народна банка Србије је спроводила својим ХоВ. За потребе репо продаје, у 2017. години емитована је једна серија благајничких записа, у укупној номиналној вредности од 500,0 млрд динара.

Емисија једне серије благајничких записа високе номиналне вредности наставак је праксе из претходних година која банкама омогућава да адекватније располажу хартијама у оквиру исте серије и једноставније управљају ликвидношћу.

Графикон II.1.1. **Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа**
(дневни подаци, на годишњем нивоу, у %)

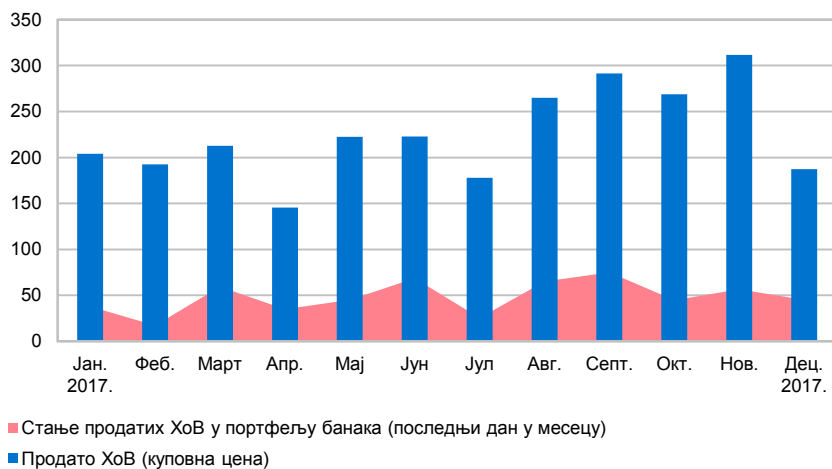
Извор: НБС.

Током 2017. године, организоване су 52 аукције репо продаје ХоВ. Аукције су организоване једном недељно, **по моделу варијабилне вишеструке каматне стопе**. Укупна продаја ХоВ износила је 2.701,7 млрд динара. Остварени обим продаје био је нешто виши него у 2016. години (2.343,4 млрд динара).

Просечно стање ХоВ Народне банке Србије у портфолију банака током 2017. износило је 51,8 млрд динара, што је за 6,8 млрд динара више него у 2016. години. Посматрано у односу на крај 2016. године, стање тих ХоВ је повећано за 11,3 млрд динара и крајем децембра је износило 45,1 млрд динара.

Обим продаје ХоВ постепено се повећавао током 2017. године. Укупна продаја ХоВ у П1 износила је 1.199,9 млрд динара, а у П2 1.501,8 млрд динара.

Графикон II.1.2. **Репо продаја и стање продатих ХоВ**
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

Депозитне и кредитне олакшице

Банке су и током 2017. године наставиле с преконоћним депоновањем средстава код Народне банке Србије. Просечно дневно стање средстава банака депонованих код Народне банке Србије у 2017. износило је 14,8 млрд динара, што је за 13,1 млрд динара мање него у 2016. години. Максимално просечно месечно стање депонованих средстава забележено је у јануару (22,3 млрд динара), а минимално у јулу (8,7 млрд динара).

У 2017, банке су ретко користиле кредитне олакшице, и то пре свега као дневни (*intraday*) кредит (осам банака), а мање као преконоћни (*overnight*) кредит (једна банка). Банке су дневни кредит користиле у укупном износу од 61,1 млрд динара, с тим да је највећи износ коришћења био у Т3 (23,4 млрд динара). Преконоћни кредит коришћен је у неколико наврата у мањим износима, укупно 12,6 млрд динара, и то само у П2, од чега највише у јулу (6,2 млрд динара).

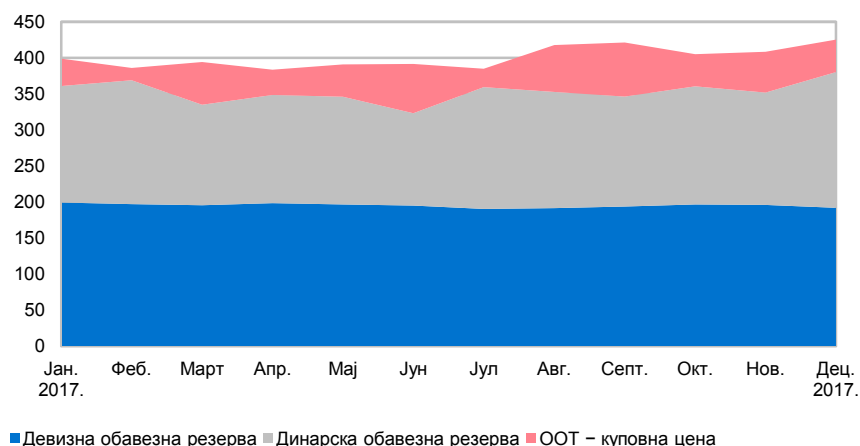
Обавезна резерва

Током 2017. године нису мењане стопе, нити начин издвајања обавезне резерве.

Крајем 2017. године, обрачуната обавезна резерва која се издваја у динарима била је за 8,5 млрд динара виша него у истом периоду претходне године и износила је 155,8 млрд динара. Од тог износа, 1,9 млрд динара односило се на повећање динарске обавезне резерве, а 6,6 млрд динара на део девизне обавезне резерве која се издваја у динарима.

У истом периоду, обрачуната обавезна резерва која се издваја у девизама повећана је за 141,2 млн евра и износила је 1,7 млрд евра. Такво кретање последица је повећања девизне основице за 1,2 млрд евра, и то у делу девизних обавеза са уговореном рочношћу до две године. Претежни део

Графикон II.1.3. **Обим стерилизације инструментима
монетарне политике**
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

повећања тих обавеза односи се на девизну штедњу становништва и девизне обавезе банака према иностранству.

Операције на девизном тржишту

У складу с Програмом монетарне политике за 2017. годину, Народна банка Србије је наставила да спроводи режим руковођено пливајућег девизног курса. Интервенције на девизном тржишту имале су за циљ да смање прекомерне краткорочне осцилације девизног курса, очувају финансијску и ценовну стабилност и одрже адекватан ниво девизних резерви.

У 2017. години, динар је номинално ојачао према еврѸ за 4,2%, највише као резултат:

- 1) побољшања макроекономских показатеља земље и перспектива домаће привреде, што је допринело и томе да нето прилив страних директних инвестиција буде више него довољан да покрије дефицит текућег рачуна;
- 2) повећаног интересовања страних портфолио инвеститора за улагање у дугорочне динарске државне ХоВ;
- 3) већег прилива девиза током туристичке сезоне;
- 4) повећања нето индексиране активе банака⁹.

Народна банка Србије је у 2017. години интервенисала на МДТ-у нето куповином 725,0 млн евра (купила је 1.355,0 млн евра и продала 630,0 млн евра). Девизне интервенције су реализоване искључиво по тржишним условима, прихватањем курсева које су нудиле банке (улога *price taker-a*).

Почетком године, у јануару и првих десет дана фебруара, на домаћем девизном тржишту забележени су депрецијацијски притисци. На то су у највећој мери утицали повећана неизвесност у међународном окружењу услед дивергентног карактера монетарних политика ФЕД-а и ЕЦБ-а, посебно након одлуке ФЕД-а у децембру 2016. да повећа основну каматну стопу, и сезонски појачана тражња за девизама домаћих предузећа – увозника енергената. Од средине фебруара уследио је период релативне стабилности на девизном тржишту. Од априла, па све до средине новембра углавном су бележени притисци ка јачању динара, због повољних макроекономских кретања и перспектива домаће економије. Од средине новембра и током већег дела децембра преовладавали су депрецијацијски притисци, изазвани у највећој мери сезонски појачаном тражњом за девизама домаћих предузећа – увозника енергената.

Посматрано по тромесечјима, у Т1 динар је номинално ослабио према еврѸ за 0,4%, а Народна банка Србије је на МДТ-у искључиво продавала девизе (345,0 млн евра). У Т2 Народна банка Србије је интервенисала куповином девиза (505,0 млн евра), а динар је номинално ојачао према еврѸ

⁹ У настојању да уравнотеже своју отворену дугу девизну позицију и тако смање изложеност девизном ризику, банке продају девизе, што за резултат има јачање динара.

за 2,6%. Јачање динара настављено је и у Т3 (за 1,2%), док је Народна банка Србије интервенисала искључиво на страни куповине девиза (605,0 млн евра). Иако су средином тромесечја ојачали депрецијацијски притисци, динар је и у Т4 ојачао за 0,8%, уз нето продају 40,0 млн евра на МДТ-у (куповину 245,0 млн евра и продају 285,0 млн евра).

Девизни своп

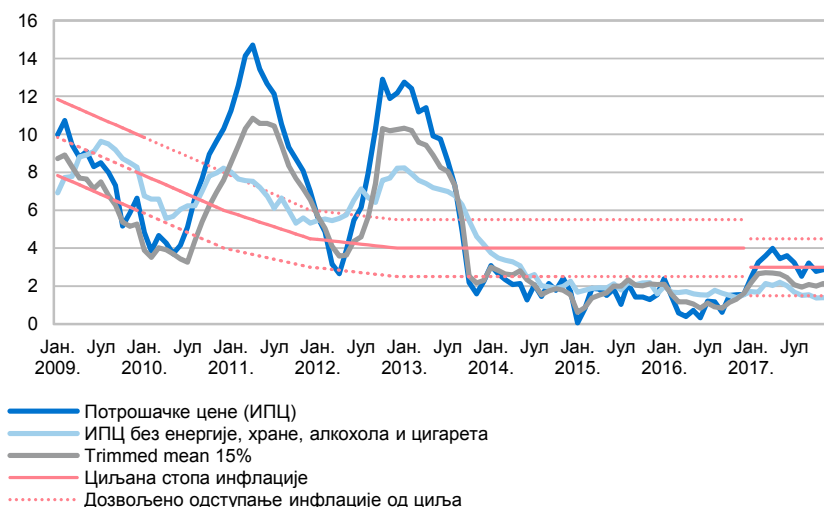
Како би подстакла развој међубанкарске своп трговине и банкама омогућила да ефикасније управљају својом ликвидношћу, Народна банка Србије је у 2017. години наставила да организује редовне тромесечне и двонедељне аукције своп продаје и куповине девиза за динаре. У 2017. години организоване су 102 двонедељне своп аукције, на којима је Народна банка Србије укупно своп купила и своп продала по 363,0 млн евра. Поред тога, организовано је и 100 тромесечних своп аукција, на којима је Народна банка Србије укупно своп купила и своп продала по 183,5 млн евра. Највећи обим реализације у 2017. години забележен је у марту, када је своп продато и своп купљено по 62,0 млн евра. На крају 2017. године, стање девизних потраживања и девизних обавеза Народне банке Србије по основу тромесечних своп аукција износило је по 32,0 млн евра, док је стање девизних потраживања и девизних обавеза према банкама по основу двонедељних своп аукција износило по 19,0 млн евра.

II.1.2. Остварење циљане инфлације у 2017. години

Инфлација се у току целе 2017. године кретала унутар граница новог, нижег циља, $3,0 \pm 1,5\%$. Њено кретање почетком године било је опредељено опоравком светске цене нафте од П2 2016, као и ефектима изузетно хладног времена, због чега је раст цена воћа, поврћа и огрева био изнад сезонски уобичајеног. Након достизања 4% у априлу под утицајем наведених једнократних поскупљења малог броја производа и услуга, мг. инфлација је од маја имала силазну тенденцију и у П2 стабилизовала се око циљаних 3,0%. Просечна инфлација у 2017. износила је такође 3%. На ниске инфлаторне притиске указивала је и базна инфлација, која се током целе 2017. године кретала око доње границе дозвољеног одступања од циља. У децембру, базна инфлација је износила 1,3%, што је био њен (до тада) најнижи ниво откада се мери ИПЦ-ом.

На то да су инфлаторни притисци остали ниски и да су на инфлацију током 2017. пресудно утицале временске прилике – изузетно хладно време почетком године и суша у летњим месецима – указује и чињеница да се од 1,4 п.п., колико је износила разлика у инфлацији крајем 2017. у односу на крај 2016, 1,3 п.п. односи на раст доприноса воћа и поврћа (са -0,4 п.п. крајем 2016. на 0,9 п.п. крајем 2017).

Графикон II.1.4. Кретање цена
(мг. раст, у %)

Извор: РСЗ и прерачун НБС.

Цене хране су, укупно посматрано, у 2017. порасле за 4,2% (допринос инфлацији 1,3 п.п.). Током 2017, највише су порасле цене у групи **непрерађене хране** (8,5%), и то воћа (за 22,4%) и поврћа (за 12,9%), пре свега због неповољних временских прилика, али и тога што су, услед претходне одличне пољопривредне сезоне, цене ове групе производа у П2 2016. биле на изразито ниском нивоу.

Цене прерађене хране у децембру биле су више за 1,9% мг., тако да је њихов допринос укупној инфлацији у 2017. остао низак (0,4 п.п.), пре свега захваљујући и даље ниским ценама примарних пољопривредних производа на светском тржишту. Највећи позитиван допринос потекао је од безалкохолних пића, млека и млечних прерађевина, као и од прерађевина од меса.

Цене индустријских производа без хране и енергије у децембру су биле више за 2,0% мг., а њихов допринос инфлацији износио је 0,6 п.п. Раст цена ове групе доминантно је одредило поскупљење цигарета у јануару и јулу од укупно 8,9% (допринос инфлацији 0,4 п.п.). Јачање динара током године допринело је нижим ценама увозних производа изражених у динарима, као и нижим ценама станарина.

Цене услуга су на нивоу године порасле за 2,1% (допринос инфлацији 0,5 п.п.), чему је највише допринело мартовско поскупљење услуга мобилне телефоније код једног мобилног оператера за 12%, као и туристичких пакет-аранжмана за око 13%.

Цене енергије су повећане у 2017. за 3,8% (допринос укупној инфлацији од 0,6 п.п. у децембру). У оквиру ове категорије, највећи позитиван допринос потекао је од цена нафтних деривата, а затим огрева и електричне енергије.

Графикон II.1.5. Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији
(у п.п.)

Извор: РЗС и прерачун НБС.

У поређењу с крајем претходне године, допринос електричне енергије био је нижи (електрична енергија је у 2017. поскупела 2,1%, наспрам 3,8% у претходној години), а огрева виши (због изразито хладног времена почетком 2017). Када је реч о нафтним дериватима, највећи допринос мг. инфлацији забележен је у фебруару и марту, по 0,9 п.п., чему је, поред ефекта ниске базе из истог периода претходне године, допринео и опоравак светске цене нафте крајем 2016. године, након постигнутог договора земаља *OPEC*-а и Русије о ограничавању њене производње. У остатку године, допринос нафтних деривата је опадао и крајем године износио је 0,3 п.п.

Регулисане цене, тј. цене на које директно или индиректно утиче држава, порасле су у 2017. за 2,9% (допринос укупној инфлацији од 0,6 п.п.). Раст ове групе цена готово у потпуности је био опредељен поскупљењем цигарета и електричне енергије. У супротном смеру деловало је појефтињење лекова.

Базна инфлација,¹⁰ као део ИПЦ-а на који монетарна политика највише утиче, током 2017. остала је ниска и стабилна. У 2017, она се кретала око доње границе дозвољеног одступања од циља и у децембру је износила 1,3% мг., што је ниже од нивоа на коме се налазила годину дана раније. Такво кретање базне инфлације указује на то да су ниски инфлаторни притисци трајнијег карактера и да су у највећој мери резултат рестриктивне фискалне политике, релативне стабилности курса динара, усидрених инфлационих очекивања, као и ниске инфлације у међународном окружењу. Посматрано по групама производа и услуга, једини већи позитиван допринос базној

¹⁰ ИПЦ по искључењу цена енергије, хране, алкохола и цигарета, који представља најчешће коришћену меру базне инфлације.

инфлацији током 2017. дале су цене услуга мобилне телефоније (0,2 п.п.), као и цене туристичких пакет-аранжмана (0,1 п.п.).

II.2. Регулација и супервизија финансијских институција

II.2.1. Банке

У току 2017. године, структура финансијског сектора који је под контролом Народне банке Србије није се битније променила. Банкарски сектор и даље има доминантну улогу и представља кључни фактор његове стабилности. У укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије, која је у 2017. години износила око 84% БДП-а, банкарски сектор учествује са 90,7%¹¹.

Тренд смањења броја запослених лица у банкарском сектору Србије, започет још у 2009. години, настављен је и у 2017. На крају године у радном односу је било 23.055 лица, што је за 792 лица мање него на крају 2016. године.

Табела II.2.1.1. Структура финансијског система

	31. децембар 2016.			31. децембар 2017.		
	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)
Банкарски сектор	30	3.241,5	91,1	29	3.369,4	90,7
Даваоци финансијског лизинга	16	66,3	1,9	16	75,3	2,0
Друштва за осигурање	23	215,6	6,1	21	233,0	6,3
Добровољни пензијски фондови	7	32,8	0,9	7	36,1	1,0
Укупно	76	3.556,2	100,0	73	3.713,8	100,0

Извор: НБС.

Структура банкарског сектора

Укупан број банака које су у Републици Србији пословале у 2017. смањен је на 29¹², са 30, колико је износио 2016. године. Притом, у банкарском сектору на крају 2017. године била је 21 банка у већинском

¹¹ Сви подаци у Извештају дати су на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, а који нису ревидирани од стране спољних ревизора, нити је њихова исправност била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

¹² *Direktna banka a.d. Kragujevac* стекла је 100% власништва над *Findomestic bankom a.d. Beograd* 1. јула 2017, а *AIK banka a.d. Beograd* над *Jubankom a.d. Beograd* 22. децембра 2017. године. *Bank of China Srbija a.d. Beograd* добила је дозволу за рад 20. децембра 2016. године, а почела је да послује у 2017. години.

власништву страних акционара, две банке с претежно приватним домаћим капиталом и шест банака у већинском власништву Републике Србије¹³.

Табела II.2.1.2. Власничка структура банкарског сектора у 2017.

	Билансна сума (у млн RSD)	Учешће (у %)	Капитал (у млн RSD)	Учешће (у %)
Банке у власништву				
домаћих лица:	779.826	23,1	153.195	23,0
– државне	543.596	16,1	88.084	13,2
– приватне	236.230	7,0	65.111	9,8
Банке у власништву				
страних лица	2.589.566	76,9	513.921	77,0
Укупно	3.369.392	100,0	667.116	100,0

Извор: НБС.

Банке у власништву државе на крају 2017. године имале су мање учешће у укупној билансној суми банкарског сектора, али веће учешће у укупном капиталу (за по 1,2 п.п.) него на крају 2016. године. Банке у власништву страних лица номинално су повећале билансну суму за 4,2% и капитал за 2,4%.

Највећа промена догодила се код банака у власништву домаћих приватних лица, чије су билансна сума и капитал повећали своја учешћа (за 1,0 п.п. и 1,2 п.п., респективно), истовремено остваривши и највеће номинално повећање (за 21,3% и 19,8%, респективно), услед преузимања 100% акција *Alpha Bank a.d. Beograd*¹⁴ од стране *AIK banke a.d. Beograd* и *Findomestic banke a.d. Beograd* од *Direktne banke a.d. Kragujevac*.

Од банака у власништву страних лица, највеће учешће у укупној активи имале су банке из Италије (27,5%), Аустрије (12,7%) и Француске (11,1%), иза којих су банке из Грчке (6,2%) и Мађарске (5,8%), док се на банке из осталих земаља (једанаест банака) односило 13,6% укупне aktive.

Степен концентрације

Посматрано према висини билансне суме, на крају 2017. године најбројнија је била група банака чија билансна сума прелази 100 млрд динара. Билансна сума те групе чини око 82%, а билансна сума прве три банке у групи скоро 40% укупне билансне суме банкарског сектора.

¹³ Република Србија је већински власник или појединачно највећи акционар.

¹⁴ Банка је априла 2017. године променила име у *Jubanka a.d. Beograd*.

Табела II.2.1.3. Распоред банака по вредности билансне суме

	31. децембар 2016.		31. децембар 2017.	
	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)
Преко 100.000	11	2.617.911	11	2.758.372
Од 50.000 до 100.000	5	390.807	5	402.050
Од 10.000 до 50.000	10	208.528	9	192.967
До 10.000	4	24.259	4	16.003
Укупно	30	3.241.505	29	3.369.392

Извор: НБС.

Степен тржишне концентрације, мерен индексом HHI^{15} , благо је повећан у 2017. години само у делу кредита, али је његова вредност и даље знатно испод 1.000, као што је то случај и у делу билансне суме и депозита. То указује на то да у банкарском сектору Србије не постоји концентрација.

Табела II.2.1.4. Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора (у %)

	31. децембар 2016.	31. децембар 2017.
Учешће у билансној суми		
Прва банка	17,0	16,8
Првих пет банака	54,7	54,9
Првих десет банака	77,4	78,4
Учешће у бруто кредитима		
Прва банка	14,8	15,3
Првих пет банака	51,2	53,6
Првих десет банака	74,7	77,7
Учешће у депозитном потенцијалу		
Прва банка	16,9	16,7
Првих пет банака	54,3	55,6
Првих десет банака	77,9	79,5

Извор: НБС.

Табела II.2.1.5. Степен концентрације (HHI)

	Билансна сума	Бруто кредити	Депозитни потенцијал
31. децембар 2016.	813	736	827
31. децембар 2017.	813	788	827

Извор: НБС.

¹⁵ HHI (Херфиндал–Хиршманов индекс) израчунава се као сума квадрата учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на умерену концентрацију, а вредност изнад 1.800 на изражену концентрацију.

Структура активе и пасиве банкарског сектора

Структура активе

Табела II.2.1.6. Структура активе банака на дан 31. децембра 2017.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Готовина и средства код централне банке	473.844	14,1
Заложена финансијска средства	5.334	0,2
Фин. средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	26.244	0,8
Фин. средства која се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха	7.270	0,2
Фин. средства расположива за продају	553.816	16,4
Фин. средства које се држе до доспећа	59.474	1,8
Кредити и потраживања од банака и других фин. орг.	177.337	5,3
Кредити и потраживања од комитената	1.926.565	57,2
Промена фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	194	0,0
Потраживања по основу финансијских деривата намењених заштити од ризика	91	0,0
Инвестиције у придружена друштва и заједничке подухвате	2.752	0,1
Инвестиције у зависна друштва	19.791	0,6
Нематеријална улагања	11.496	0,3
Некретнине, постројења и опрема	52.312	1,5
Инвестиционе некретнине	15.291	0,4
Текућа пореска средства	74	0,0
Одложена пореска средства	2.446	0,1
Стална средства намењена продаји и средства пословања које се обуставља	3.066	0,1
Остала средства	31.995	0,9
Укупно актива	3.369.392	100,0

Извор: НБС.

Билансна сума банкарског сектора Србије на крају 2017. износила је 3.369,4 млрд динара, што је 3,9% више него на крају 2016. године. Будући да су пословни модели банака окренути традиционалним кредитно-депозитним пословима, највећи део нето активе банкарског сектора чинили су кредити и потраживања¹⁶ – око 62,5% крајем 2017. године, који самим тим представљају и најзначајнију детерминанту њеног квалитета. Остатак нето активе углавном се односио на финансијска средства расположива за продају (16,4%) и готовину и средства код централне банке (14,1%).

Највећи део кредита и потраживања (91,6%) био је пласиран комитентима, а остатак банкама и другим финансијским организацијама.

¹⁶ Поред датих кредита и депозита, ова билансна ставка укључује и девизне рачуне у иностранству, потраживања по каматама, накнадама и провизијама и остала потраживања (факторинг, форфетинг, авалирања, акредитиви и друга јемства), а искључује депоноване вишкове ликвидних средства и девизну обавезну резерву код Народне банке Србије.

Уколико се посматрају само нето кредити, они су током 2017. повећани за 10,2% и на крају године износили су 1.927,3 млрд динара. Њихово повећање резултат је раста готовинских кредита (за 72,2 млрд динара) и кредита за ликвидност и обртна средства (за 60,9 млрд динара). Посматрано по секторима, најзначајнији је раст кредита привредним друштвима и становништву (12,0% и 11,1%, респективно), тако да су они на крају 2017. године чинили 45,2% и 40,0% укупних нето кредита, респективно.

Структура пасиве

У погледу извора финансирања, банке се све више ослањају на стабилне домаће изворе финансирања. Највеће учешће (77,6%) у укупним изворима средстава банкарског сектора Србије на крају 2017. године имали су депозити и остале обавезе¹⁷ (при чему се на депозите и остале обавезе према другим комитентима, искључујући банке, друге финансијске организације и централну банку, односило 66,3% укупне пасиве) и капитал (19,8%).

Табела II.2.1.7. Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2017.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	456	0,0
Финансијске обавезе које се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха	0	0,0
Обавезе по основу финансијских деривата намењених заштити од ризика	573	0,0
Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци	379.451	11,3
Депозити и остале обавезе према другим комитентима	2.232.796	66,3
Промене фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	0	0,0
Издате сопствене ХоВ и друга позајмљена средства	0	0,0
Субординиране обавезе	33.290	1,0
Резервисања	11.160	0,3
Обавезе по основу средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	0	0,0
Текуће пореске обавезе	1.483	0,0
Одложене пореске обавезе	797	0,0
Остале обавезе	42.270	1,3
Укупно обавезе	2.702.276	80,2
Капитал	667.116	19,8
Укупно пасива	3.369.392	100,0

Извор: НБС.

¹⁷ У складу с новим билансним шемама, ставка „депозити и остале обавезе”, поред депозита, обухвата и примљене кредите и обавезе по каматама, накнадама и провизијама.

Депозитни потенцијал банака износио је 2.360,4 млрд динара. Његово повећање у 2017. години (4,8%) остварено је првенствено по основу повећања трансакционих депозита (9,9%), пре свега становништва и привредних друштава.

На крају 2017. депозити становништва чинили су 51,8%, а привредних друштава 23,5% укупних депозита банкарског сектора, при чему је учешће привредних друштава повећано, а учешће становништва смањено у односу на 2016. годину.

Валутна структура извора финансирања није битније промењена ни током 2017. године, тј. девизни депозити, који су углавном депозити у еврима, и даље представљају доминантан извор финансирања банака. Ипак, позитивну тенденцију представља даљи раст учешћа динарских депозита у укупним депозитима, које је на крају године достигло 32,0% (повећање за 1,3 п.п.).

Капитал банкарског сектора је на крају 2017. износио 667,1 млрд динара и био је за 5,5% виши него на крају 2016. године. Пораст капитала био је пре свега резултат веће профитабилности банкарског сектора у 2017. години. Акцијски капитал је повећан првенствено као резултат докапитализација од 18,7 млрд динара и 16,1 млрд динара смањења услед припајања двеју банака.

Табела II.2.1.8. **Структура капитала банака**
(у млн RSD)

	31. децембар 2016.	31. децембар 2017.
Акцијски и остали капитал	401.513	404.547
Сопствене акције	0	1
Резерве*	195.921	196.336
Добитак текуће и ранијих година	79.102	100.739
Губитак текуће и ранијих година	44.050	34.505
Укупно	632.486	667.116

Извор: НБС.

* И нереализовани губици.

Ванбилансне ставке

Укупне ванбилансне ставке банкарског сектора на крају 2017. године износиле су 7.054,1 млрд динара и у поређењу с крајем 2016. биле су незнатно мање (за 1,0%).

Посматрано по висини ванбилансних ставки, највећи број банака (осам) има те ставке у интервалу 100–500 млрд динара и оне чине 27,0% укупних ванбилансних ставки банкарског сектора. Код шест банака оне су више од 500 млрд динара и чине преко 67% ванбилансних ставки целокупног банкарског сектора, при чему се на једну банку односи више од трећине тог износа.

Најзначајније ванбилансне ставке су друга ванбилансна актива¹⁸ (79,4% укупних ванбилансних ставки), које не носе кредитни ризик, тј. по којима не може доћи до плаћања.

Најзначајније ванбилансне ставке које носе кредитни ризик јесу потраживања по дериватима (8,1%) и дате гаранције и друга јемства (4,3%).

Табела II.2.1.9. **Распоред банака по висини ванбилансне суме**

	31. децембар 2016.		31. децембар 2017.	
	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)
Изнад 1.000.000	1	1.728.947	1	1.610.838
Од 500.000 до 1.000.000	5	2.982.402	5	3.119.500
Од 100.000 до 500.000	9	2.033.741	8	1.906.025
Од 50.000 до 100.000	3	189.568	4	253.632
Од 10.000 до 50.000	6	160.644	6	148.924
Од 1.000 до 10.000	5	32.424	4	15.197
Испод 1.000	1	735	1	0
Укупно	30	7.128.461	29	7.054.116

Извор: НБС.

Девизни подбиланс

Валутна структура биланса стања банкарског сектора Србије побољшана је у 2017. години, тј. учешће динарске активе и пасиве је повећано.

Табела II.2.1.10. **Валутна структура биланса банака**
(у %)

	Активa		Пасивa	
	2016.	2017.	2016.	2017.
Биланс				
Динари и остала заштита	39,5	41,6	42,8	44,1
Девизе и средства заштићена девизном клаузулом	60,5	58,4	57,2	55,9
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: НБС.

На крају 2017, укупна отворена девизна позиција банака износила је 14,0 млрд динара, а изложеност банкарског сектора девизном ризику (исказана показатељем девизног ризика) 2,9%, што је знатно испод прописаног максимума (20%).

¹⁸ Примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, средства из депо и кастоди послова, одобрени оквирни кредити и кредитне линије, преузете опозиве обавезе и остала ванбилансна актива.

Табела II.2.1.11. Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2017.

(у млн RSD)

Отворена позиција у EUR		Отворена позиција у USD		Отворена позиција у CHF		Отворена позиција у осталим валутама		Отворена позиција у злату		Укупно отворена позиција		Укупна нето отворена девизна позиција
Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	
10.496	2.081	1.389	98	919	252	1.154	46	90	–	13.958	2.477	13.958

Извор: НБС.

Квалитет активе

Усвајање Стратегије за решавање проблематичних кредита у августу 2015. године, праћено реализацијом свих активности предвиђених Акционим планом у задатом року, као и доношење Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе у 2017. години, представљају кључне етапе у процесу решавања питања *NPL* у банкарском сектору Србије. Ефикасним регулаторним мерама уведеним од стране Народне банке Србије и посвећеношћу банака наставку активности решавања питања *NPL*, у 2017. години остварени су рекордни резултати у погледу смањења бруто *NPL* показатеља. Према подацима на крају децембра 2017. године, овај показатељ је смањен на 9,8%, што је за 7,2 п.п. ниже него пре годину дана и истовремено најнижи забележени ниво *NPL* показатеља.¹⁹ Бруто *NPL* смањени су на 204,9 млрд динара, или 40,7% у поређењу с крајем 2016. године.

Посматрано по секторској структури, учешће *NPL* у укупним кредитима у сектору привреде смањено је са 17,2% крајем 2016. на 10,4%, што је најнижи ниво од почетка светске финансијске кризе. Учесће *NPL* нефинансијских лица у стечају у укупним *NPL* смањено је и на крају 2017. године износило је 19,3%.

Значајан пад учешћа *NPL* у 2017. години евидентиран је и код физичких лица, чији је *NPL* показатељ током годину дана смањен за 4,1 п.п., на ниво од 5,9%, колико је износио на крају децембра. Кретање *NPL* показатеља физичких лица је, с једне стране, одређен напорима банака да отписима и наплатом смање износ *NPL*, а с друге стране – и растом кредитне активности.

Захваљујући високој покривености резервама за процењене губитке, *NPL* на постојећем нивоу не угрожавају пословање банкарског сектора, а тиме ни финансијску стабилност. Ради очувања финансијске стабилности и заштите интереса депонената и осталих поверилаца, поред резерви прописаних међународним стандардима, Народна банка Србије захтева и формирање тзв. регулаторних резерви, тј. резерви за процењене губитке.

¹⁹ Подаци о висни *NPL* показатеља расположиви су од септембра 2008. године.

Табела II.2.1.12. Структура *NPL*
(у млн RSD)

	31. децембар 2016.	31. децембар 2017.
Укупни бруто <i>NPL</i>		
износ	345.779	204.930
показатељ	17,0%	9,8%
Привреда*		
износ	172.787	107.603
показатељ	17,2%	10,4%
Физичка лица**		
износ	83.692	53.014
показатељ	10,0%	5,9%
Друга правна лица – нефинансијски сектор у стечају		
износ	81.106	39.452
показатељ	99,9%	99,1%
Остало		
износ	8.194	4.861
показатељ	7,4%	4,5%

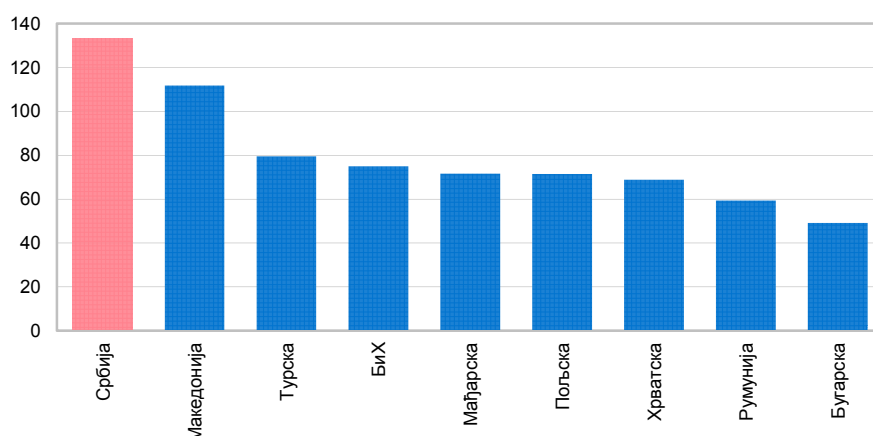
* Јавна предузећа и привредна друштва.

** Становништво, предузетници, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистровани пољопривредни произвођачи.

Извор: НБС.

На крају 2017. године, 58,1% укупних бруто *NPL* било је покривено припадајућим исправкама вредности кредита извршеним у складу с међународним рачуноводственим стандардима, а 133,2% обрачунаом резервом за процењене губитке по билансним ставкама у складу с регулаторним захтевима.

Квалитет активе банкарског сектора, мерен учешћем најлошије класификоване активе (категорије Г и Д) у укупној класификованој активи, знатно је побољшан током 2017. године (смањење са 15,6% на 10,1%).

Графикон II.2.1.1. Покриће бруто *NPL* резервама за процењене губитке, земље региона
(2017, последњи доступни подаци, у %)

Извор: НБС и ММФ.

Укупно обрачуната потребна резерва за процењене губитке по основу класификоване билансне активе и ванбилансних ставки на крају 2017. износила је 288,8 млрд динара, а исправке вредности и резервисања

класификоване билансне активе и ванбилансних ставки 156,1 млрд динара (што представља смањење за 32,2%, односно 43,8% у односу на крај 2016).

Табела II.2.1.13. **Класификација активе банака**
(у млн RSD)

	Бруто износ	Укупна класификована актива	Класификована актива		Учешће активе класификоване у катег. Г и Д у укупној класификованој активи (у %)
			А + Б + В	Г + Д	
31. децембар 2017.					
Билансна актива	3.589.378	2.241.755	1.965.275	276.480	12,3
Ванбилансне ставке	7.054.116	815.112	782.526	32.586	4,0
Укупно	10.643.494	3.056.867	2.747.801	309.066	10,1
31. децембар 2016.					
Билансна актива	3.585.392	2.221.428	1.795.002	426.426	19,2
Ванбилансне ставке	7.128.461	720.428	688.337	32.091	4,5
Укупно	10.713.853	2.941.856	2.483.339	458.517	15,6

Извор: НБС.

Ликвидност банкарског сектора

Домаћи банкарски сектор и даље је изузетно ликвидан, па ризик ликвидности представља најмање изражени ризик у систему.

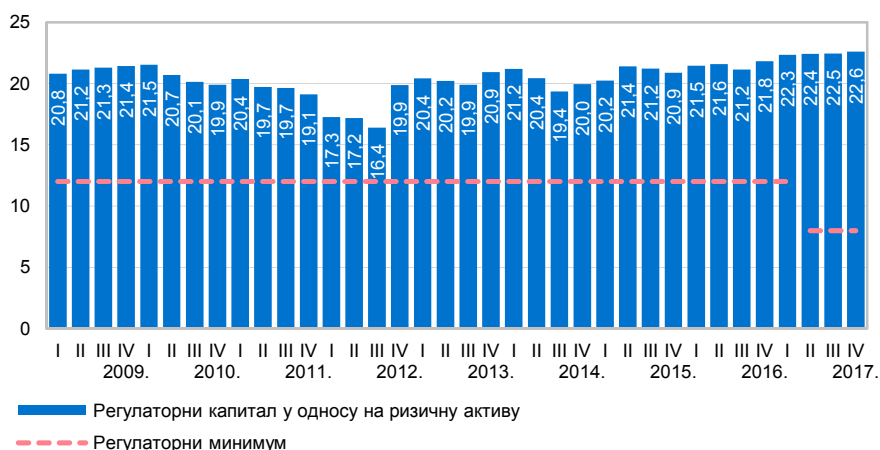
Просечан месечни показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2017. године био је на двоструко вишем нивоу од прописаног минимума (1,0) и износио је 2,0. Током 2017. године био је и изнад 2, што указује на то да су ликвидна средства (ликвидна потраживања првог реда и остала потраживања која доспевају у наредних месец дана) двоструко већа од збира обавеза без утврђеног рока доспећа и обавеза које доспевају у наредни месец дана. Ликвидна актива чини 36,7% укупне билансне активе и 53,1% краткорочних обавеза на дан 31. децембра 2017. године. Просечан месечни ужи показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2017. године с вредношћу од 1,7 такође се налазио знатно изнад регулаторног минимума (0,7). Ради даљег јачања отпорности банкарског сектора на шокове, уведен је нови регулаторни показатељ ликвидности, који се примењује од јуна 2017. године – показатељ покрића ликвидном активом. Овај показатељ, чија дефиниција је усклађена са прописима ЕУ, уведен је у оквиру реализације Стратегије за имплементацију стандарда Базел III у Републици Србији. Банке су дужне да одржавају вредност овог показатеља на нивоу који није нижи од 80% до краја 2017. године, а након тога на нивоу који није нижи од 100% (исте минималне

вредности као и у ЕУ). На крају 2017. године, показатељ покрића ликвидном активом обрачунат на нивоу банкарског сектора износио је 239,5%.

Адекватност капитала банкарског сектора

Банкарски сектор Србије био је адекватно капитализован и у 2017. години, бележећи показатељ адекватности капитала на крају године од 22,6%. То је знатно изнад новог регулаторног минимума од 8%, који је у примени од јуна 2017. године. Према новим стандардима у погледу адекватности капитала, који су усклађени са стандардима Базел III, сагледавају се и уже дефиниције капитала, као што су основни капитал и основни акцијски капитал, у односу на одређене регулаторне минимуме. Захваљујући високој капиталној позицији, као и добром квалитету регулаторног капитала, банкарски сектор забележио је показатељ адекватности основног капитала од 21,6% и показатељ адекватности основног акцијског капитала од 21,5%. Поменути показатељи су такође знатно изнад прописаних минимума, који износе 6% за показатељ адекватности основног капитала и 4,5% за показатељ адекватности основног акцијског капитала.

Графикон II.2.1.2. **Адекватност капитала банкарског сектора**
(у %)

Извор: НБС.

Поред тога, изменама регулативе, банке су у обавези да издвајају део основног акцијског капитала у облику комбинованог заштитног слоја капитала. На крају 2017. године, банке су распоредиле 115,1 млрд динара основног акцијског капитала, односно 5,4% ризичне активе, у комбиновани заштитни слој капитала.

Учешће рачуноводственог капитала у укупној пасиви на крају 2017. године износило је 19,8%. Почев од јуна 2017. године, банке у Србији су дужне да обрачунавају и извештавају Народну банку Србије и о висини показатеља леверица (дефиниција овог показатеља – основни капитал у односу на укупну билансну и ванбилансну изложеност банке – иста је као она која се примењује у ЕУ), који је на крају 2017. године износио 11,1%.

Усклађеност показатеља пословања

На крају 2017. године, од укупно 29 банака, усклађеност с прописаним лимитима показатеља пословања била је потпуна код 27 банака. Једна банка имала је неусклађена три показатеља, а једна банка два показатеља. Једна банка није испунила услов из члана 22. Закона о банкама.²⁰

Табела II.2.1.14. Показатељи пословања банака

	31. децембар 2017.	Број банака с неусклађеним показатељима
Показатељ адекватности капитала (мин. 12%)	22,6%	1
Показатељ трајних улагања (макс. 60%)	14,2%	2
Показатељ ликвидности*	2,00	0
Показатељ девизног ризика (макс. 20%)	2,9%	2

* Просечни месечни показатељ.
Извор: НБС.

Профитабилност

Банкарски сектор Србије је и у 2017. години остварио позитиван нето финансијски резултат пре опорезивања, у износу од 68,7 млрд динара, знатно више него у 2016. (за 47,4 млрд динара). С приносом на активу од 2,08% и приносом на капитал од 10,57%, био је профитабилнији него 2016. године, као и у односу на просек региона, мерено приносом на активу. Структура добити указује на то да је пословни модел домаћих банака и даље оријентисан ка традиционалним банкарским пословима.

Табела II.2.1.15. Финансијски резултат банака

	31. децембар 2016.		31. децембар 2017.	
	Износ (у млн RSD)	Број банака	Износ (у млн RSD)	Број банака
1. Добитак	41.398	19	73.892	22
2. Губитак	20.096	11	5.202	7
Финансијски резултат (1–2)	21.302	30	68.690	29

Извор: НБС.

Главни покретач пораста нето добитка у 2017. години било је смањење нето расхода по основу обезвређења финансијских средстава и кредитно ризичних ванбилансних ставки (за 33,2 млрд динара), највећим делом код индиректних отписа билансних позиција.

С друге стране, услед наставка тренда смањења висине активних и пасивних каматних стопа, нето приходи од камата су мањи за 2,9 млрд динара (због пада и прихода и расхода, за 8,7 млрд динара и 5,8 млрд динара,

²⁰ Банка је дужна да у свом пословању обезбеди да капитал банке увек буде у висини која није мања од динарске противвредности 10,0 млн евра према званичном средњем курсу.

респективно). У односу на прошлогодишњи ниво, нето приходи од накнада порасли су за 2,4 млрд динара.

Табела II.2.1.16. Показатељи профитабилности банкарског сектора (у %)

	2016.	2017.
ROA	0,68	2,08
ROE	3,40	10,57
Каматна маржа / просечна билансна актива	3,9	3,7
Каматна маржа / укупни оперативни приходи	70,4	63,7
Пословни расходи / укупни оперативни приходи	64,8	59,9
Расходи зарада / пословни расходи	37,7	37,4

Извор: НБС.

У 2017. години, с добитком су пословале 22 банке, док је седам банака остварило негативан финансијски резултат. Притом, присутан је тренд концентрације укупно оствареног добитка и губитка, тако да је 66% укупног добитка банкарског сектора остварило пет банака с највећим нето добитком, док је губитак три банке с највећим нето губитком чинио 78% укупног губитка сектора.

Активности у области контроле пословања банака

Регулаторна активност

Народна банка Србије је у јуну 2017. године усвојила Одлуку о изменама и допунама Одлуке о контроли банкарске групе на консолидованој основи („Службени гласник РС”, бр. 58/2017), којом је омогућено увођење стандарда Базел III у Републици Србији и на нивоу банкарске групе чију контролу Народна банка Србије врши на консолидованој основи, уз истовремено усклађивање са одредбама подзаконских аката којим су уведени стандарди Базел III применљиви на нивоу појединачне банке, како би цео пакет прописа могао несметано да се примењује од 30. јуна 2017. године. Измењене су одредбе до тада важеће одлуке које се односе на структуру капитала банке, уведени су нови показатељи адекватности капитала на нивоу банкарске групе и одређени нивои на којима је банкарска група дужна да их одржава. Притом минимални прописани ниво на којем је банкарска група дужна да одржава показатељ адекватности (укупног) капитала смањен је са 12% на 8%, што је једнако захтеву за појединачне банке. У вези с начином израчунавања ризичне активе – прилагођене су одредбе Одлуке о контроли банкарске групе на консолидованој основи које се односе на капитални захтев за кредитни ризик, уведен је капитални захтев за остале ризике, под којим се подразумевају капитални захтев за ризик прилагођавања кредитне изложености (*CVA* ризик) и капитални захтев за велике изложености за сваког члана банкарске групе. У делу којим је регулисано управљање ризицима на нивоу банкарске групе, прописана је обавеза за највише матично

друштво да на нивоу банкарске групе успостави систем управљања ризиком ликвидности, да израчунава показатељ покрића ликвидном активом и примењује релевантна ограничења која се односе на изложеност банке ризику ликвидности у складу са одредбама одлуке којом се регулише управљање ризиком ликвидности банке.

У јулу 2017. године Народна банка Србије усвојила је Упутство за утврђивање статуса неизмирења обавеза, ради поступања у складу са релевантним одредбама Одлуке о адекватности капитала банке и даљег усклађивања домаћег регулаторног оквира с релевантним европским прописима. Ради прецизирања услова за постојање статуса неизмирења обавеза, прописано је прецизирање доспелости потраживања на начин да банка за потребе утврђивања тог статуса потраживање сматра доспелим ако било који износ главнице, камате или накнаде није исплаћен на датум доспећа. Поред тога, прописано је да се рачунање броја дана доцње код потраживања са измењеним условима отплате заснива на измењеном плану отплате у смислу Одлуке о адекватности капитала банке. Упутством су такође прописани: начин утврђивања материјално значајног износа, околности које указују на малу вероватноћу измирења обавеза дужника, услови за престанак статуса неизмирења обавеза и наступање новог статуса, примена дефиниције статуса неизмирења обавеза, праћење испуњености услова за престанак статуса неизмирења обавеза дужника, захтеви у вези с принципима управљања за банке које примењују *IRB* приступ, као и документованост и процес управљања ризицима. Ово упутство ће се примењивати од 1. јануара 2021. године, а поједине његове одредбе од 1. јануара 2019. године.

Народна банка Србије је у августу 2017. године донела Одлуку о рачуноводственом отпису билансне активе („Службени гласник РС”, бр. 77/2017), према којој су банке дужне да директно отпишу (*write-off*) *NPL* који су у потпуности обезвређени на терет расхода ако је обрачунати износ обезвређења тог кредита који је банка евидентирала у корист исправке вредности 100% његове бруто књиговодствене вредности. Рачуноводствени отпис, у смислу ове одлуке, подразумева пренос *NPL* у ванбилансну евиденцију банке. Одлука је почела да се примењује 30. септембра 2017. године. Доношење овог прописа треба да подстакне банке да наставе с активностима на решавању *NPL* увођењем обавезног пребацивања најлошијег дела *NPL* у ванбилансну евиденцију, чиме би биланси банака били додатно „очишћени” од лоше активе, што би ослободило ресурсе банака за ново кредитирање, односно даљи раст кредитне и привредне активности у Србији.

У септембру 2017. године, Извршни одбор усвојио је Упутство за спровођење појединих одредаба Одлуке о адекватности капитала банке које се односе на капитал банке („Службени гласник РС”, бр. 82/2017) ради постизања усклађености с делегираним уредбама ЕУ и стварањем додатне регулаторне претпоставке за испуњење једног од основних циљева стандарда Базел III – повећање отпорности банкарског сектора побољшањем квалитета

регулаторног капитала банака. Упутством су уведене новине које се тичу ближих услова за укључивање одређених елемената у обрачун капитала и ближег уређивања начина израчунавања ставки одбитних од капитала, укључујући и израчунавање одређених регулаторних прилагођавања.

Полазећи од законом прописане обавезе за банке да при састављању годишњих финансијских извештаја примењују међународне стандарде финансијског извештавања (МСФИ) од дана који је надлежно међународно тело одредило као дан почетка њихове примене, ради омогућавања примене новог МСФИ 9 – Финансијски инструменти од 1. јануара 2018. године у банкама, гувернер Народне банке Србије у новембру 2017. године донео је следеће прописе из области рачуноводства и финансијског извештавања, односно за потребе евидентирања, прикупљања, обраде и достављања одређених података Народној банци Србије: Одлуку о обрасцима и садржини позиција у обрасцима финансијских извештаја за банке, Одлуку о изменама и допунама Одлуке о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за банке и Одлуку о прикупљању, обради и достављању података о стању и структури рачуна из Контног оквира. У истом циљу, а уз узимање у обзир одредаба претходно наведених прописа, Извршни одбор Народне банке Србије је, на седници одржаној 9. новембра 2017. године, усвојио и Одлуку о изменама и допунама Одлуке о извештавању банака и Одлуку о изменама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке. Сви наведени подзаконски акти објављени су у „Службеном гласнику РС”, бр. 101/2017, од 10. новембра 2017. године. Поред измена и допуна које су извршене ради омогућавања примене МСФИ 9, усвојене одлуке садрже и одређене новине, које су последица потреба препознатих у пракси, као и прилагођавања појединих одредаба прописа који су на снази у Републици Србији.

Поступајући као одговоран регулатор, у децембру 2017. године Народна банка Србије је усвојила и Одлуку о измени и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке („Службени гласник РС”, бр. 114/2017).

Наведена одлука усвојена је ради регулаторног обухватања појединих трансакција куповине *NPL* банке из средстава те банке, одобравања пласмана којим дужник банке посредно или непосредно измирује *NPL* одобрен од стране те банке, као и одговарајућег регулаторног третмана потраживања од дужника – новооснованог привредног друштва који се у смислу Закона о банкама сматра лицем повезаним с дужником коме је банка одобрила кредит који се сматра проблематичним.

Усвајање овог прописа одражава опредељење Народне банке Србије да се решавању сложеног питања *NPL* у банкарском сектору приступи на начин који обезбеђује очување и јачање стабилности банкарског сектора и финансијског система у целини.

У децембру 2017. године Извршни одбор усвојио је Одлуку о изменама и допунама Одлуке о мерама за очување и јачање стабилности финансијског

система („Службени гласник РС”, бр. 114/2017) ради снижавања горње границе односа износа кредита који је обезбеђен хипотеком на непокретности и вредности те непокретности (*LTV* лимита) у односу на одређени портфолио стамбених кредита (*LTV* лимит износи 90% ако се ради о стамбеним кредитима одобреним у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица), као и ради усклађивања дефиниције појма овлашћеног процењивача са Законом о проценитељима вредности непокретности („Службени гласник РС”, бр. 108/2016). Наведена одлука ступила је на снагу 1. јануара 2018. године.

Извршни одбор је у децембру 2017. године усвојио и Одлуку о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке („Службени гласник РС”, бр. 119/2017), а ради унапређења интерне процене адекватности капитала (*ICAAP*) и контроле тог процеса, као и ради конкретизовања и прецизирања појединих појмова из Одлуке о управљању ризицима банке и поступања банке у оквиру процеса управљања ризицима, за чиме постоји потреба у пракси.

Ова одлука ступила је на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику РС”, док је банкама остављен рок да до најкасније 31. марта 2018. године ускладе своје унутрашње акте са одредбама те одлуке.

Посредна контрола пословања банака

Посредна контрола пословања банака подразумева контролу и анализу извештаја и друге документације коју банке достављају на основу закона и прописа Народне банке Србије, других података о пословању банака којима Народна банка Србије располаже (подаци добијени у поступку непосредне/посредне контроле, као и од других организационих делова Народне банке Србије) и података из екстерних извора (укључујући и страна регулаторна тела с којима Народна банка Србије има потписане мултилатералне или билатералне споразуме о сарадњи, размени информација и координацији супервизорских активности).

Ради препознавања главних ризика у пословању банака и сагледавања њиховог ризичног профила, припремане су редовне информације и израђене годишње супервизорске процене, које подразумевају анализу пословног модела банака, квалитета корпоративног управљања и система унутрашњих контрола, ризика који утичу на солвентност и ликвидност банке, као и процену адекватности капитала и ликвидних средстава банке.

Поред наведених свеобухватних супервизорских процена, спроведене су и детаљне годишње процене ажурираних појединачних планова опоравка, као и планова опоравка банкарских група, односно извршена је оцена њихове усклађености с регулаторним оквиром. Упућене су препоруке у вези с препознатим недостацима или одступањем од најбоље праксе.

Спроведена је детаљна анализа процене даље могућности за смањење нивоа *NPL* у банкарском сектору, на основу које су банкама крајем 2017.

упућене препоруке које се односе и на унапређење оквира за управљање лошом активом, и на активности у вези са смањењем нивоа лоше активе.

Посредна контрола банака извршила је током 2017. године хоризонталну анализу²¹ поступања банака у процесу поверавања активности трећим лицима и процесу увођења нових производа, на основу резултата релевантних анкета спроведених у Т4 2016. године.

На основу закључака спроведене анализе, измењен је регулаторни оквир у делу који се односи на поверавање активности трећим лицима и увођење нових производа у банкама.

Поред наведеног, током 2017. године спроведено је и девет посредних контрола пословања банака, од чега су три контроле спровођења одредаба Закона о заштити корисника финансијских услуга и шест контрола отварања и вођења рачуна нерезидената и једна посредна контрола праћења поступања у складу са Решењем о изрицању мера ране интервенције и једна посредна контрола праћења налога и мера из Решења о привременој мери.

Поред свега наведеног, у току 2017. године, извршено је и континуирано, посредно праћење свих финансијских трансакција једне банке, с нагласком на приливе и/или одливе извршене по рачунима привредних субјеката повезаних с том банком.

Такође, ради превентивног деловања и спречавања преливања негативних ефеката на банкарски сектор и на реалну економију у Републици Србији, појачано су праћене активности група повезаних лица, као и ликвидносна позиција појединих банака.

Као и у претходном периоду, интензивно су се пратили финансијско стање и тенденције у домаћим банкама с државним власништвом (где је држава највећи појединачни или већински власник).

Поред тога, појачано је праћена примена стандарда МСФИ 9, одржавани су састанци са органима управљања и спољним ревизорима банака и спровођене су анализе које су обухватале поједине аспекте пословања банака.

На основу свих поменутих анализа и информација, припремљен је предлог плана непосредних контрола за 2018. годину, као и план супервизорских активности за ту годину.

Настављена је сарадња са ЕЦБ-ом, ММФ-ом, као и са страним супервизорима банкарских група које послују у Републици Србији.

²¹ Хоризонтална анализа подразумева најпре анализу на нивоу сваке појединачне банке, а потом даљу анализу између банака, односно на нивоу група сличних банака и на нивоу банкарског сектора.

Спречавање прања новца и финансирања тероризма

Народна банка Србије је током 2017. године наставила са активним учешћем у раду Манивала, комитета Савета Европе који окупља експерте који процењују усклађеност држава чланица са свим релевантним међународним стандардима у борби против прања новца и финансирања тероризма.

Циљ Манивала је да све државе чланице имају делотворне системе за борбу против прања новца и финансирања тероризма и да буду усклађене с релевантним стандардима у тој области, пре свега с Препорукама ФАТФ²², као и са одређеним међународним конвенцијама. Извештаји Манивала садрже препоруке за унапређење делотворности система мера и радњи за борбу против прања новца и финансирања тероризма у појединачним државама, као и капацитета за сарадњу на међународном нивоу.

Народна банка Србије је, заједно с другим релевантним органима у Републици Србији, учествовала у изради Акционог плана за спровођење препорука Комитета Манивал, који је усвојила Влада Републике Србије, као и у спровођењу тих планираних активности.

Поред наведеног, наставила је с редовним извештавањем Комитета Манивал о спроведеним активностима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, као и са извештавањем о учињеним напретком у тој области посебне радне групе у оквиру ФАТФ, ИЦРГ²³.

Непосредна контрола пословања банака

Непосредна контрола пословања банака представља контролу која се врши непосредно увидом у пословне књиге и другу документацију банке, а која се спроводи у складу с годишњим планом непосредних контрола.

У току 2017. године извршене су 33 непосредне контроле, и то: шест циљаних контрола бонитета и законитости пословања банке у складу са Законом о банкама, девет контрола законитости пословања банке у складу с другим законима по којима је Народна банка Србије надлежна за надзор над пословањем банака, 16 контрола поступања банке у складу с мерама изреченим од стране Народне банке Србије и два дијагностичка испитивања.

Преглед извршених непосредних контрола у 2017. години према предмету контроле дат је у следећој табели:

²² *Financial Action Task Force.*

²³ *International Cooperation Review Group.*

Табела III.2.1.17. Преглед непосредних контрола извршених у 2017.

Врста непосредне контроле	Предмет непосредне контроле	Број банака код којих је извршена непосредна контрола
Циљана контрола бонитета и законитости пословања банке у складу са Законом о банкама	Контрола управљања банком	1
	Контрола управљања кредитним ризиком, контрола показатеља адекватности капитала, као и контрола управљања банком	1
	Контрола управљања кредитним ризиком и контрола показатеља адекватности капитала	1
	Контрола процеса одобравања пласмана, контрола управљања банком и контрола спровођења процеса припајања друге банке	1
	Контрола управљања оперативним ризиком и контрола управљања банком	1
	Контрола управљања ризицима који настају по основу активности које је банка поверила трећим лицима и контрола управљања ризицима који настају по основу увођења нових производа/услуга	1
Контрола законитости пословања банке у складу с другим законима по којима је НБС надлежна за вршење надзора над пословањем банака	Контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и контрола платног промета	4
	Контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у делу пословања с нерезидентима	2
	Контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, контрола платног промета и контрола спровођења одредаба закона који регулишу заштиту корисника финансијских услуга	1
	Контрола спровођења одредаба закона који регулишу заштиту корисника финансијских услуга	2
Контрола поступања банке у складу с мерама изреченим од стране НБС	У вези с контролама бонитета и законитости пословања банке у складу са Законом о банкама	11
	У вези с контролама законитости пословања банке у складу с другим законима по којима је НБС надлежна за вршење надзора над пословањем банака	5
Дијагностичко испитивање	Дијагностичко испитивање процеса интерне процене адекватности капитала и стрес-тестирања	1
	Дијагностичко испитивање процеса интерне процене адекватности капитала	1
Укупно непосредних контрола извршених у 2017.		33

Извор: НБС.

Предузимање мера према банкама

Народна банка Србије је у вези с поступцима контроле пословања банака у 2017. години предузела следеће мере: упутила банкама 13 писмених опомена; донела шест решења којима су банкама изречени налози и мере и 32 решења о привременој мери; поднела је против банака и одговорних лица у њима осам захтева за покретање прекршајног поступка и шест пријава за привредни преступ. У 2017. години закључцима је било обустављено 17 контролних поступака.

Поступање по захтевима за давање сагласности

У поступцима по захтевима за давање дозволе за рад, различитих сагласности и одобрења, у складу са Законом о банкама, Народна банка Србије је у току 2017. године водила: 35 поступака у вези с давањем сагласности на статут, односно на измене и допуне оснивачког акта и/или

статута банке (од којих су 34 решена позитивно, а један обустављен); 93 поступка у вези с давањем претходне сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора банке (од којих је 91 решен позитивно, један обустављен, а један одбијен); три поступка у вези с давањем претходног одобрења за расподелу добити исплатом дивиденди акционарима (од којих су два решена позитивно, а један обустављен); два поступка у вези с давањем претходне сагласности за измену услова под којима је субординирана обавеза настала (од којих је један решен позитивно, а један обустављен); три поступка за давање претходне сагласности за укључење у обрачун основног акцијског капитала елемената капитала повећањем основног акцијског капитала, уз истовремено смањење вредности инструмената допунског капитала; два поступка у вези с давањем сагласности банци да не укључи подређено друштво у консолидовани финансијски извештај (решена позитивно); четири поступка у вези с давањем претходне сагласности за смањење вредности елемената основног капитала банке (од којих су три решена позитивно, а један обустављен); четири поступка у вези с давањем претходне сагласности да се добит из текуће године укључи у основни акцијски капитал (решена позитивно); два поступка у вези с давањем сагласности банци за припајање банке, која је зависно подређено друштво (решена позитивно); пет поступака у вези с давањем претходне сагласности за стицање директног власништва у банци (решени позитивно); четири поступка у вези с давањем сагласности за стицање банке као подређеног друштва (решена позитивно); један поступак у вези с давањем сагласности за стицање даваоца финансијског лизинга као зависног подређеног друштва (решен позитивно); један поступак у вези с давањем претходне сагласности за стицање сопствених акција (решен позитивно); један поступак у вези с давањем сагласности на искључивање елемената капитала из допунског и укључење у основни акцијски капитал (решен позитивно); један поступак у вези са укидањем коначног решења, којим је банци дата сагласност за стицање подређеног друштва као зависног.

Народна банка Србије је поступила и по два обавештења банака о намери анексирања уговора о субординираном зајму и продужењу рока за измену услова под којима је субординирана обавеза настала, као и по 235 обавештења банака о поверавању својих активности трећим лицима.

Акциони план Народне банке Србије за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита

Стратегија за решавање проблематичних кредита, коју је Влада Републике Србије усвојила у августу 2015, израђена је у сарадњи надлежних министарстава и Народне банке Србије. Циљ Стратегије је обезбеђивање подстицаја и уклањање препрека идентификованих у систему које спречавају правовремено решавање *NPL*, као и успостављање система који ће спречити акумулацију *NPL* до нивоа који може имати негативне ефекте на финансијску стабилност и привредни раст. У складу са Стратегијом за решавање

проблематичних кредита, Извршни одбор је усвојио Акциони план Народне банке Србије за њено спровођење, у складу са својим надлежностима.

Народна банка Србије је спровела све активности предвиђене њеним Акционим планом у задатим роковима. Наиме, реализовани циљеви усмерени су на: јачање капацитета банака за решавање *NPL*, унапређење пракси реструктурирања потраживања, као и рачуноводствених пракси, анализу могућности унапређења тржишта *NPL*, унапређење транспарентности банака у делу који се односи на квалитет активе, унапређење управљања средствима обезбеђења у банкама, као и система извештавања регулатора о структури *NPL*.

Иако је Акциони план спроведен, Народна банка Србије предузима додатне регулаторне кораке како би подстакла банке да ефикасније решавају *NPL* и успоставе систем који ће спречити њихову акумулацију. У том смислу уведен је обавезни отпис *NPL* који су у потпуности обезвређени и прописан је регулаторни третман појединих непожељних трансакција које су у вези с *NPL*.

Усвајање и примена националне Стратегије за решавање проблематичних кредита и примена Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе банке почев од 30. септембра 2017. године донели су позитивне резултате који се огледају у евидентном смањењу укупних *NPL*. Недвосмислену опредељеност надлежних институција за решавање питања *NPL* потврђује и то што су потенцијални негативни порески ефекти у вези с применом Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе банке отклоњени усвајањем измене и допуне Закона о порезу на добит правних лица и Закона о порезу на доходак грађана у децембру 2017. године.

Подаци показују да системски, међуинституционални и координирани приступ који је предвиђен Стратегијом за решавање проблематичних кредита позитивно утиче на релевантне актере у погледу решавања *NPL*. За скоро две и по године тржишни приступ решавања питања *NPL*, предвиђен Стратегијом, уз примену Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе, довео је до знатног смањења укупних *NPL*, на 9,8% крајем 2017, што је за 12,4 п.п. мање него у периоду када је Стратегија усвојена. Даљи кораци ка смањењу *NPL* у банкарском сектору Републике Србије могу се свакако очекивати и са аспекта надлежних институција, и са аспекта банака. Релевантне институције, у складу са својим надлежностима, предузимају активности планиране Стратегијом, чији ефекти још увек нису у потпуности исцрпљени, док су банке усмерене од стране Народне банке Србије, као регулатора и супервизора, ка посвећеном решавању овог питања, и то успостављањем инструмената и механизма надзора њиховог пословања. Потребно је имати у виду да се Република Србија определила за модел решавања питања *NPL* на бази тржишно оријентисаних решења. Наведено подразумева не само некоришћење средстава државе за једнократно решавање овог проблема већ показује и спремност надлежних институција да се успостави систем и амбијент који ће спречити акумулацију *NPL*, те

обезбедити решење које је дугорочно одрживо. Узимајући у обзир специфичности домаћег тржишта и пажљиво разматрајући активности тела и институција ЕУ на овом пољу, Народна банка Србије ће наставити с регулаторним напорима усмереним ка даљем решавању сложеног питања *NPL* у банкарском сектору Србије, у складу са својим надлежностима, с циљем очувања и јачања стабилности финансијског система.

Примена стандарда Базел III

Домаћи регулаторни оквир за супервизију банака заснован је на стандардима Базел III. Наиме, у оквиру својих напора да континуирано унапређује правни оквир за супервизију банака, у складу с међународним стандардима и прописима ЕУ, Народна банка Србије је успешно окончала последњу фазу Стратегије за увођење стандарда Базел III у Републици Србији усвајањем сета подзаконских аката којима су ови стандарди уведени у Републици Србији на појединачном нивоу и на нивоу банкарске групе над којом Народна банка Србије врши надзор на консолидованој основи. Наведеним прописима је одређено да се, с датумом почетка увођења стандарда Базел III (30. јун 2017), прописани минимални показатељ адекватности капитала спусти са 12% на 8%, као и да се паралелно утврде заштитни слојеви капитала (заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој капитала, заштитни слој капитала за структурни системски ризик, заштитни слој капитала за системски значајне банке). Новим прописима постиже се усклађеност са захтевима из Уредбе (ЕУ) бр. 575/2013, уводе се сва три показатеља адекватности капитала (показатељ адекватности основног акцијског капитала банке, показатељ адекватности основног капитала банке, показатељ адекватности капитала банке), нови стандарди за обрачун капиталних захтева за кредитни, тржишни, оперативни и кредитни ризик по основу секјуритизације, повољнији пондер ризика за изложености обезбеђене хипотекама на пословним непокретностима, нови капитални захтев за позиције из портфолија намењеног трговању корелацијама, прописана је обавеза употребе параметра *stressed VAR (Value-at-Risk)* у обрачуну капиталних захтева за тржишне ризике, уводи се капитални захтев за прекорачење лимита изложености у књижи трговања банке, прописан је показатељ леверица и показатељ покрића ликвидном активом.

Основни циљеви примене ових стандарда јесу јачање отпорности банкарског сектора повећањем квалитета капитала и увођењем заштитних слојева капитала, боље праћење и контрола изложености банке ризику ликвидности, даље јачање тржишне дисциплине и транспарентности пословања банака у Републици Србији објављивањем свих релевантних информација о пословању банке, као и прилагођавање извештајног система новим регулаторним решењима.

Почев од јула 2017, спроведени су даљи кораци у погледу усклађивања домаћег правног оквира са стандардима Базел III предузимањем регулаторних активности на примени спроведених и регулаторних техничких стандарда које је усвојила Европска комисија. У том смислу, у јулу 2017. усвојено је Упутство за утврђивање статуса неизмирења обавеза, а у септембру исте године и Упутство за спровођење појединих одредаба Одлуке о адекватности капитала банке које се односе на капитал банке.

Праћење припреме банака за почетак примене МСФИ 9 и објављивање неопходних измена прописа

С обзиром на обавезу банака да од 1. јануара 2018. године примењују нови Међународни стандард финансијског извештавања, МСФИ 9, Финансијски инструменти, Народна банка Србије је током 2017. пратила припреме банака за почетак његове примене. Значај почетка примене МСФИ 9 произилази из промене начина класификације, вредновања и обрачуна умањења вредности финансијских инструмената и за банке представља важан заокрет у погледу признавања и исказивања кредитних губитака, будући да уместо концепта насталих кредитних губитака уводи концепт очекиваних кредитних губитака.

Ради транспарентног дијалога, правовремене укључености свих заинтересованих страна и обезбеђивања потребних информација о примени МСФИ 9 у пракси, праћење припрема банака за примену МСФИ 9 и утврђивање неопходних измена прописа одвијали су се под окриљем Радне групе, у чијем саставу су, поред представника Народне банке Србије, били и представници банака, Удружења банака Србије и спољних ревизора.

Анализирана је квалитативна оспособљеност појединачних банака и банкарског сектора у целини за примену МСФИ 9, модела које банке планирају да користе за обрачун обезвређења у складу с новим стандардом и процена ефеката почетка примене МСФИ 9 на износ обезвређења финансијских инструмената и капитал банке. Најважнији закључци анализа показали су да се услед примене МСФИ 9 очекује смањење показатеља адекватности капитала за око 0,39 п.п., што не утиче на способност банкарског сектора да апсорбује све потенцијалне губитке, будући да је и након очекиваног смањења, адекватност капитала знатно изнад прописаног минимума. Након јавне расправе, усвојен је сет прописа из области рачуноводства, финансијског и регулаторног извештавања банака („Службени гласник РС”, бр. 101/2017, од 10. новембра 2017), којим је омогућена примена МСФИ 9 у банкама од 1. јануара 2018.

Планови за 2018. годину

У области контроле пословања банака, у току 2018. године планиране су следеће активности:

- даље унапређење и усклађивање домаћег правног оквира с правним тековинама ЕУ за банке, међународним стандардима и најбољом праксом на начин који обезбеђује очување и јачање стабилности банкарског и финансијског система, уз уважавање специфичности домаћих прописа и тржишта;
- спровођење плана супервизорских активности за 2018. годину;
- посредна контрола ће посебну пажњу посветити хоризонталној анализи пословних модела банака, квалитету рада органа управљања и система унутрашњих контрола, праћењу даљих активности банака на смањењу нивоа и унапређењу процеса управљања лошом активом, као и примени стандарда МСФИ 9 у пракси;
- спровођење плана непосредних контрола бонитета и законитости пословања банака, контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и контрола спровођења одредаба закона који регулишу заштиту корисника финансијских услуга за 2018. годину;
- даље јачање сарадње с релевантним државним органима и обвезницима над којима се врши надзор у области спречавања прања новца и финансирања тероризма ради примене препорука из Извештаја о евалуацији Манивала, као и усаглашавање са изменама прописа из области спречавања прања новца и борбе против финансирања тероризма.

II.2.2. Сектор осигурања

Сектор осигурања знатно утиче на развој привреде сваке земље и важан је чинилац стабилности финансијског система. Према показатељима развијености као што су однос укупне премије и БДП-а и премије по становнику, тржиште осигурања у Србији мање је развијено од тржишта осигурања земаља чланица ЕУ. Премија је у БДП-у у 2017. години учествовала са 2,1%, што је непромењено у односу на 2016, док је премија по становнику износила 112 евра, што је за 10 евра више него претходне године.²⁴

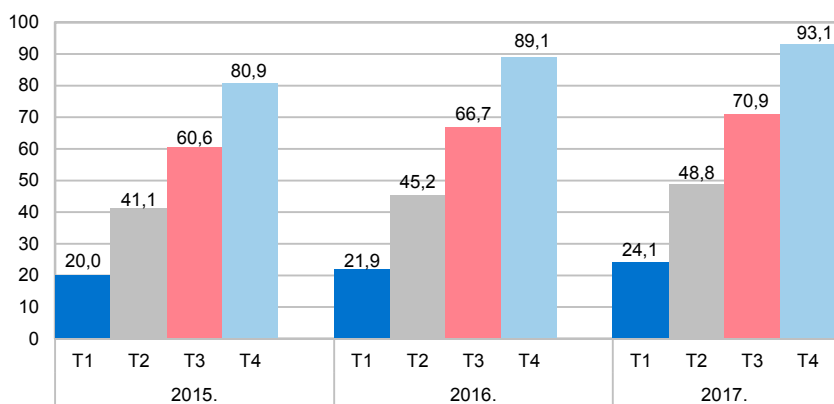
Учешће билансне суме сектора осигурања у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије (банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за осигурање и добровољни пензијски фондови)²⁵ износило је 6,3%, што представља благо повећање у односу на претходну годину, када је износило 6,1%.

²⁴ Поређења ради, према подацима *Swiss Re* за 2016. годину, објављеним у јулу 2017, учешће премије у БДП-у за земље чланице ЕУ износило је 7,4%, а у групи земаља у развоју 3,2%. Премија по становнику за земље чланице ЕУ износила је 2.383 долара, а у групи земаља у развоју 149 долара.

²⁵ Осим платних институција и институција електронског новца.

На крају 2017. године, у Републици Србији је пословало 21 друштво за осигурање – два мање него претходне године²⁶. Притом, пословима осигурања бавило се 17 друштава, а пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бавило се њих четири, искључиво неживотним осигурањем седам, а и животним и неживотним осигурањем шест друштава. Посматрано према власничкој структури капитала, 15 друштава је било у већинском страном власништву. У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествовало је и: 20 банака, седам давалаца финансијског лизинга и један јавни поштански оператор, који су добили сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 88 правних лица (друштава за посредовање у осигурању и друштава за заступање у осигурању), 90 заступника у осигурању

Графикон II.2.2.1. Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима (у млрд RSD)

Извор: НБС.

(физичких лица – предузетника) и 6.428²⁷ овлашћених лица за обављање послова заступања, односно послова посредовања у осигурању.

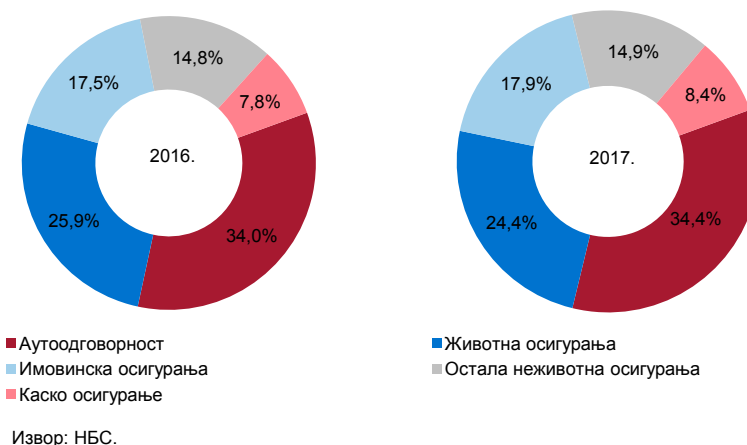
Друштва за осигурање су у 2017. остварила укупну премију у висини од 93,1 млрд динара, што је за 4,4% више него у 2016. години. У структури премије, учешће неживотних осигурања износило је 75,6%, а животних 24,4%. Притом, премија животних осигурања опала је за 1,6% у односу на 2016. годину.

Посматрано према врсти осигурања, највеће учешће у укупној премији у 2017. годину имало је, као и раније, осигурање од аутоодговорности (34,4%), а иза њега се налазе животна осигурања (24,4%), имовинска осигурања (17,9%) и осигурање моторних возила – каско (8,4%).

²⁶ Једно друштво за неживотно осигурање и једно друштво за животно осигурање у Т3 2017. године припојила су се друштву за осигурање које се бави и неживотним и животним осигурањем.

²⁷ Активна овлашћена лица.

Графикон II.2.2.2. Укупна премија према врстама осигурања

Билансна сума друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања на крају 2017. износила је 233,0 млрд динара и била је за 8,1% већа него годину дана раније. Највећи део aktive друштава за осигурање на крају 2017. године односио се на дужничке ХоВ расположиве за продају (49,6%), дужничке ХоВ с фиксним приносом (11,5%), некретнине, постројења и опрему (7,8%), потраживања (6,2%) и дужничке ХоВ које се исказују по фер вредности кроз биланс успеха (2,5%).

Највећи део пасиве друштава за осигурање чиниле су техничке резерве (69,0%) и капитал и резерве (23,2%). Притом, капитал је у 2017. години повећан за 6,3% (на 54,0 млрд динара), а техничке резерве за 8,2% (на 160,6 млрд динара). Највеће учешће у техничким резервама имала је математичка резерва, која је у 2017. години порасла за 7,4%.

Концентрација на тржишту, мерена индексом *HHI*, у 2017. години благо је повећана у поређењу с претходном годином, али је и даље умерена, бележећи вредност од 1.302.²⁸

Показатељи пословања

Основни показатељ адекватности капитала²⁹ код друштава која су се претежно бавила неживотним осигурањима износио је 208,4%, а код друштава која су се претежно бавила животним осигурањима 241,5%.

Комбиновани рацио³⁰, као показатељ политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о неживотном осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, у 2017. години био је задовољавајући (88,9%) и бољи него 2016. (89,1%). То се може објаснити нешто већим растом меродавне премије у

²⁸ Индекс *HHI* је израчунат на бази билансних сума друштава за осигурање.

²⁹ Однос расположиве и захтеване маргине солвентности.

³⁰ Однос збира меродавних штета и трошкова спровођења осигурања у самопридржају према меродавној премији у самопридржају.

самопридржају од раста меродавних штета и трошкова спровођења осигурања у самопридржају.

Бенефит рацио³¹, као показатељ адекватности премије животних осигурања, у 2017. износио је 71,0%, што представља пад у односу на претходну годину, када је износио 90,1%. То је резултат већег пада збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају од пада меродавне премије у самопридржају.

Резултат пословања

Сектор осигурања је у 2017. години остварио позитиван нето резултат, који је пре опорезивања износио 6,7 млрд динара, а после опорезивања и распоређивања дела добити 6,4 млрд динара. Укупни приходи друштава за осигурање износили су 140,1 млрд динара и, у односу на претходну годину, били су већи за 1,7%. Највеће учешће у приходима имали су приходи од техничких премија (56,1%), приходи од режијског додатка (15,0%) и други пословни (функционални) приходи (13,9%). Укупни расходи друштава за осигурање у 2017. износили су 133,4 млрд динара и били су 1,5% већи него у 2016. години. Највеће учешће у расходима имали су остали пословни (функционални) расходи (37,0%), накнаде штета и уговорених сума (30,0%) и трошкови прибаве (16,6%).

Резултати контроле друштава за осигурање

Непосредни надзор у 2017. години спроведен је код 20 субјеката свих делатности осигурања – пет друштава за осигурање, шест друштава за заступање/посредовање у осигурању, седам заступника у осигурању и две банке. Све непосредне контроле су започете и спроведене у планираним временским оквирима. Донето је седам решења с корективним мерама надзора и изречено 12 новчаних казни. Разрешен је један члан управе друштва за осигурање, а против једног друштва за осигурање и одговорног лица у њему поднета је пријава за привредни преступ. Обустављене су контроле у којима нису констатоване незаконитости и неправилности у пословању (укупно пет).

Приликом контрола, посебна пажња посвећена је продаји осигурања и тржишном понашању субјеката надзора, информисању корисника осигурања, као и томе да ли осигурање продају лица која то према Закону о осигурању могу да обављају. Значајни пропусти су утврђени управо у овом сегменту, пре свега код продајне мреже заступника, који су, ради продаје на, за њих,

³¹ Однос збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају према меродавној премији у самопридржају. Приликом тумачења потребно је уважити дугорочни карактер животних осигурања и значајан утицај промене техничких резерви на овај показатељ.

најједноставнији и мање финансијски захтеван начин, ангажовали лица која нису у радном односу код њих и која нису обучена за продају осигурања.

Од продавца осигурања се очекује да обезбеди да корисници буду обавештени о свим својим правима и обавезама у вези с коришћењем одређене услуге осигурања, пре, током и након истека трајања уговорног односа. Пошто је код одређеног броја субјеката надзора изостало презентовање информација на начин прописан Законом о осигурању, изречене су и прве новчане казне по овом закону.

Контролама код заступника у осигурању утврђено је да су неправилно извештавали Народну банку Србије, као и да су сачињавали финансијске извештаје супротно рачуноводственим прописима, те да нису одржавали основни капитал у прописаној висини. Одређени број заступника користио је и тзв. концепте пословних удружења, односно њихово име, бренд и репутацију, преко којих су промовисане и пласиране услуге осигурања.

Код друштава за осигурање утврђени су и пропусти у систему управљања – систему интерних контрола и актуарске функције, неуређеног процеса пословног планирања и пропуста приликом праћења њихове реализације, у делу евидентирања инвестиране имовине друштва супротно међународним рачуноводственим стандардима и сл. Пропусти у актуарском делу пословања код једног друштва за осигурање, пре свега обрачуна и евидентирања у пословним књигама техничких резерви, резултирали су нетачним сачињавањем финансијских извештаја друштава за осигурање.

У контроли продаје животних осигурања, која је обележила 2017. годину, код једног друштва за осигурање донете су радикалне мере надзора, уз разрешење једног члана управе, и то због незаконитости утврђених у делу продајног процеса.

Непосредном контролом уочене су незаконитости у делу исказивања трошкова спровођења осигурања, које су резултирале поновљеним новчаним казнама по Закону о обавезном осигурању у саобраћају. Поступање по одштетним захтевима код осигурања од аутоодговорности контролисано је након претходно изречених мера надзора у том сегменту.

Код два друштва за осигурање Народна банка Србије је мерама надзора ограничила преузимање ризика у осигурању (и код обављања животних и неживотних осигурања).

Спречавање прања новца и финансирања тероризма јесте област пословања која је контролисана код друштава за осигурање која обављају послове животних осигурања, као и њихових заступника и посредника. Пошто су сви субјекти надзора у великој мери успоставили овај процес, нису уочене значајне неправилности, осим у делу организовања тематских обука запослених на пословима продаје осигурања.

Контрола банкарског канала продаје, који последњих година посредно утиче на раст обима премије, нарочито осигурања живота, спроведена је и у делу употребе осигурања као колатерала кредитног пласмана физичким лицима. Уочено је да се у појединим случајевима банка уписује као корисник

осигурања иако то углавном није недвосмислено предвиђено интерним актима банке. Пропусти су уочени и код уручивања важећих услова осигурања који су саставни део уговора о осигурању, обелодањивања информација о намени уговора о осигурању и трошку осигурања који пада на терет клијента банке. Уочена је и пракса банака и друштава за осигурање да закључују уговоре о сарадњи противно прописима који уређују облигационе односе, у којима се банка јавља у двострукој улози у истом послу – и као уговарач осигурања и као заступник у осигурању и по томе остварује провизију.

Поред спровођења планираних непосредних контрола, вршена је и контрола извештаја о спровођењу мера надзора, у неким случајевима и непосредном провером на терену, а по мерама изреченим у ранијем периоду.

Извршене су и четири посредне контроле друштава за осигурање, од којих су три и окончане у 2017. години и по том основу изречене су мере надзора. Посредне контроле донеле су значајне ефекте, међу којима се издвајају унапређење финансијског извештавања по врстама осигурања, сарадња с комуналним предузећима, а пре свега подизање квалитета осигурања ученика основних и средњих школа, као и хотела и сродних објеката.

Поред наведеног, а на основу прикупљених података о приговорима и другим релевантним показатељима тржишног понашања, утврђен је корективни фактор за оцену ризика тржишног понашања друштава за осигурање и других учесника на тржишту осигурања којим се врши корекција оцена ризика утврђених са аспекта пруденционог надзора. На основу тих показатеља и препознавања проблематичних сегмената пословања, сачињене су и „Смернице о минималним стандардима понашања и доброј пословној пракси учесника на тржишту осигурања”, како би се обезбедило фер и транспарентно пословање тих учесника према корисницима услуга осигурања, као и виши ниво заштите њихових права и интереса.

Почев од 2017. године, започето је и посредно праћење друштава за осигурање која имају дозволу за обављање послова животног осигурања, у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма. Сачињен је и Упитник о активностима из области спречавања прања новца и финансирања тероризма, који се друштвима доставља једном годишње, а чији циљ је индиректно сагледавање успостављеног система за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма, као и анализа примене прописа који уређују ову област. На основу резултата анализе одговора из достављених упитника, по потреби се коригује степен ризичности пословања друштва за осигурање, а ради планирања непосредних контрола за наредну годину.

Народна банка Србије је у 2017. години успешно спровела други микрострес-тест сектора осигурања у Србији како би се утврдила изложеност ризицима појединачних друштава за осигурање и њихова способност да управљају ризицима. Њиме је било покривено пет, међусобно независних,

екстремних сценарија, и то: (1) сценарио „Теже утрживе инвестиције” – губитак због смањења вредности некретнина и потраживања за премију, (2) сценарио „Ретроцесија” – губитак због неизвршења обавезе од стране ретроцесионара, (3) „Актуарски” сценарио – губитак због повећане смртности услед пандемије и неадекватности резервације штета, (4) сценарио „Природна катастрофа – земљотрес” – губитак због катастрофалне штете као последице земљотреса и (5) сценарио „Природна катастрофа – поплава” – губитак због катастрофалне штете као последице поплаве.³² Након анализе издато је саопштење за јавност о стабилности сектора осигурања и у случају реализације екстремних шокова, док су појединим друштвима која су се издвојила према повишеном нивоу ризика упућене препоруке за побољшање управљања ризицима.

Унапређена је методологија показатеља раног упозорења увођењем додатних показатеља.

Регулаторна активност

Народна банка Србије прописе из области осигурања усклађује с правним тековинама ЕУ на постепен начин, пре свега водећи рачуна о заштити права и интереса корисника услуге осигурања, односно осигураника. Нови Закон о осигурању и подзаконска акта, донета крајем 2014. и у П1 2015. године, готово су у потпуности усклађени с Директивом ЕУ Солвентност I, као и с појединим деловима Директиве ЕУ Солвентности II (Солвентност II).

Према усвојеној Стратегији за имплементацију Солвентност II у Републици Србији, прво је, у складу с планираном фазном применом, извршена упоредно-правна анализа усклађености Закона о осигурању и подзаконских аката са Солвентности II. За период од 2018. до 2021. године предвиђене су анализе којима ће се процењивати спремност друштава за осигурање и друштава за реосигурање да одговоре регулаторним захтевима прописаним у Солвентности II. Завршетак активности у вези са израдом нацрта и предлога прописа неопходних за успостављање новог регулаторног оквира за обављање послова осигурања и реосигурања предвиђен је за 2021. годину.

Министарство финансија је формирало радну групу за израду новог Закона о обавезном осигурању у саобраћају у јуну 2017. године ради даљег усклађивања с релевантном правном тековином ЕУ у овој области. Представници Народне банке Србије учествују у овој радној групи. У току је рад на новим одредбама Закона о обавезном осигурању у саобраћају.

³² Највећи ефекат на адекватност капитала имао би први сценарио, пре свега због отписа потраживања за премију, а затим трећи сценарио, углавном услед недовољности техничких резерви и потом четврти и пети сценарио, у случају реализације максимално могуће штете у самопридржају. Други сценарио не би имао значајан ефекат.

У октобру 2017. године донет је План постепеног усклађивања домаћег законодавства у области осигурања и добровољних пензијских фондова с правном тековином ЕУ у области иностраних улагања институционалних инвеститора, као и план примене прописа.

Усвојене су и измене Одлуке о спровођењу одредаба Закона о осигурању које се односе на издавање дозволе за обављање послова осигурања/реосигурања и појединих сагласности Народне банке Србије, како би се омогућило и адвокатима да обављају функцију члана управе друштва за осигурање/реосигурање. Такође, усвојене су измене: Одлуке о инвестирању средстава осигурања, Одлуке о техничким резервама, као и Одлуке о стицању звања и усавршавању овлашћеног актуара.

Планови за 2018. годину

Активности Народне банке Србије ће и у 2018. години бити усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања, унапређење функције супервизије, а тиме и обезбеђење заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања, планира се спровођење Плана непосредних контрола друштава за осигурање/реосигурање и других субјеката. Притом, активности непосредног надзора и надаље ће бити усмерене на спровођење тематских контрола, пре свега у области тржишног понашања (као што су квалитет директне продаје друштава за осигурање, предуговорно информисање, активности маркетинга и ризици повезани с продајом путем банко осигурања), пропорционално ризицима који произлазе из тржишног понашања, а у складу с будућим развојем тржишта осигурања, те стварањем основа за адекватније уређење прописа у тој области и израде тематских смерница по појединим сегментима пословања.

У оквиру планираног унапређења надзорног оквира/функције и у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, предвиђене су и појачане непосредне контроле у сегменту који се односи на послове животних осигурања.

Такође, спроводиће се и посредне контроле у одређеним специфичним аспектима пословања друштава за осигурање, првенствено у делу продаје и односа с клијентима. Поред тога, планирано је предузимање мера ради отклањања утврђених незаконитости и неправилности, као и праћење да ли контролисани субјекти извршавају изречене мере, те праћење ризика супервизорским матрицама ризика друштава за осигурање.

Народна банка Србије наставља да развија концепт сталног надзора базираног на процени ризика на темељима добре и међународно прихваћене праксе. Посебан значај и даље ће имати адекватно формирање и инвестирање средстава техничких резерви, адекватност капитала, ажурност у исплати штета и поштовање права осигураника и корисника осигурања, као и

инсистирање на транспарентности рада друштава за осигурање. Поред тога, радиће се даље на успостављању стандарда добре пословне праксе на тржишту осигурања, као и унапређењу тржишног понашања и механизма за превенцију прања новца.

У вези са активностима на имплементацији Солвентности II, у 2018. години планирано је спровођење прве квантитативне студије утицаја са циљем делимичног тестирања утицаја квантитативних захтева првог стуба Солвентности II на адекватност капитала друштава на појединачној основи, као и оцене њихове спремности и капацитета за имплементацију квантитативних захтева Солвентности II и идентификацију кључних подручја за даље унапређење постојећег регулаторног оквира у Републици Србији.

У складу с Трећом ревизијом Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ, у наредном периоду планирано је следеће:

- публикавање „Смерница о минималним стандардима понашања и доброј пословној пракси учесника на тржишту осигурања”, ради припреме учесника на тржишту осигурања за примену Директиве о дистрибуцији осигурања, чијим се поштовањем очекује успостављање нових стандарда квалитета у односу с клијентима;

- у периоду до Т4 2018. године вршиће се анализа јаза домаћих прописа с Директивом о дистрибуцији осигурања, као и смерница *EIOPA (European Insurance and Occupational Pensions Authority)* у овој области, и на основу тога сачиниће се План примене Директиве о дистрибуцији осигурања у Републици Србији;

- до Т4 2018. године извршиће се детаљна анализа свих сегмената Директиве о финансијским извештајима и консолидованим финансијским извештајима друштава за осигурање за које не постоји потпуна усклађеност с домаћим законодавством, као и додатна анализа регулативе ЕУ у овој области и проучавање релевантних Међународних стандарда финансијског извештавања (МСФИ 9 и МСФИ 17).

Представник Народне банке Србије учествоваће у радној групи за израду нацрта закона којим ће бити уређено питање допунског надзора финансијских конгломерата, ради усклађивања с Директивом о допунском надзору кредитних институција, друштава за осигурање и инвестиционих компанија у финансијском конгломерату, затим с Директивом о додатном надзору друштава за осигурање у групи друштава за осигурање и Директивом о оснивању и обављању делатности кредитних институција. Планирано је да се тај пропис предложи и усвоји током 2021. године.

Обезбеђивање услова за даљи развој сектора осигурања обухватаће и наставак активности на унапређењу комуникације с друштвима и струковним удружењима, као и на доследној супервизији друштава ради одржавања стабилности и сигурности сектора. Такође, организоваће се испити за стицање звања овлашћеног актуара, као и овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању и др.

Развој супервизије спроводиће се: континуираним побољшањем метода рада и унапређењем показатеља раног упозорења; учествовањем на супервизорским колегијумима; унапређењем стандарда, одлука и смерница у области заштите осигураника, управљања ризицима, тржишног понашања, поузданости извештавања и обелодањивања података; унапређењем базе података, начина управљања подацима и система електронског извештавања; сталном едукацијом и стручним усавршавањем запослених у Народној банци Србије и сл.

II.2.3. Добровољни пензијски фондови

На крају 2017. године, на тржишту добровољних пензијских фондова пословала су четири друштва, која су управљала имовином седам добровољних пензијских фондова. Имовина свих фондова води се на рачунима код једне кастоди банке. Услуге посредовања приликом закључења уговора о чланству у добровољним пензијским фондовима пружало је пет банака посредника, а услуге информисања о чланству у тим фондовима 433 агента продаје (од укупно 733 лица којима је Народна банка Србије издала дозволу за обављање ових послова), које су ангажовали друштва за управљање и банке посредници. За потребе обављања куповине и продаје ХоВ, друштва за управљање сарађивала су с десет брокерских кућа.

Тржиште је и даље високо концентрисано – *ННП* је на крају 2017. године износио 2.818 поена. Учешће нето имовине највећег фонда у нето имовини сектора износило је око 41%, а учешће четири највећа фонда преко 95%.

Билансна сума добровољних пензијских фондова је у 2017. години наставила да расте. На крају 2017. године нето имовина фондова достигла је 36,2 млрд динара и била је виша за око 10,3% него на крају претходне године. Током 2017. године, на индивидуалне рачуне чланова укупно је уплаћено 3,2 млрд динара, док су чланови по основу исплата повукли 1,3 млрд динара. Добит од улагања коју су остварили фондови у току године износила је 1,6 млрд динара.

Број корисника услуга добровољних пензијских фондова на крају 2017. године износио је 185.445, што чини око 2,6% укупног броја становника, односно 9,3% укупног броја запослених.

Основни принципи улагања сваког фонда дефинисани су инвестиционом политиком. Инвестициона политика је документ којим се фонд представља члановима и којим се, између осталог, утврђују циљеви улагања имовине фонда и ограничења, с обзиром на ризике улагања. У зависности од тога, сваки фонд дефинише структуру својих улагања, па тако неки фондови улажу средства само у евроинструменте, а други претежно у динарске инструменте. Сви фондови углавном улажу у државне дужничке ХоВ.

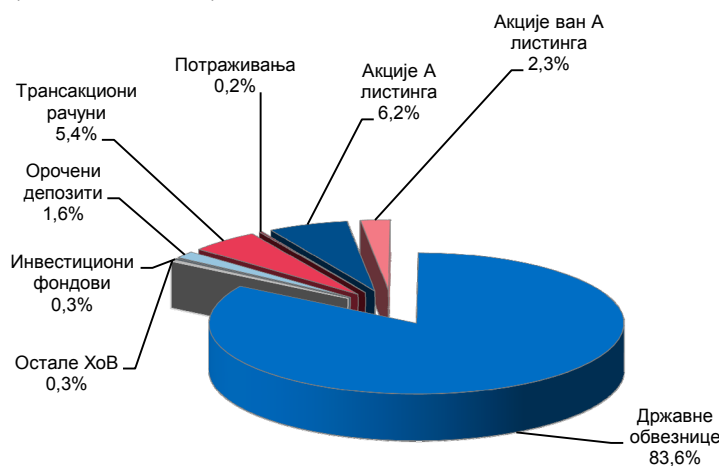
С обзиром на различиту структуру улагања, разликују се и приноси које фондови остварују. Они су се у 2017. години кретали у распону од –1,09% до 9,85%. Под утицајем апрецијације динара, негативан принос остварили су

фондови чија је имовина изражена у еврима, али је изражено у еврима принос тих фондова био позитиван. Просечан принос на нивоу сектора у 2017. години, мерен приносом индекса *FONDex*, који приказује кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова, износио је 4,7%.

Улагања добровољних пензијских фондова била су, као и у претходном периоду, одређена околностима на финансијском тржишту, па је тако, на крају 2017. године, највећи део имовине фондова (83,6%) био уложен у државне ХоВ. Средства по виђењу чинила су 5,4%, акције 8,5%, а орочени депозити 1,6% имовине фондова, док је у обвезнице *EBRD* било уложено 0,3% имовине фондова.

На крају 2017. године, највећи део државних дужничких инструмената у имовини фондова био је рочности од једне до пет година. Прецизније, 4,6% тих инструмената имало је рок доспећа до годину дана, 26,1% од једне до две године, 50,5% од две до пет година, 15,2% од пет до десет година, а 3,5% имало је рок доспећа дужи од десет година. Просечна рочност средстава уложених у државне ХоВ, пондерисана њиховим уделом у укупним улагањима у те ХоВ, износила је 3,4 године.

Графикон II.2.3.1. Структура имовине добровољних пензијских фондова
(на дан 31. 12. 2017)

Извор: НБС.

Посматрано према валутној структури, на крају 2017. године, 86,4% имовине фондова чинила је динарска имовина, а остатак (13,6%) имовина у страној валути (еврима и доларима).

Појава нових финансијских инструмената, нарочито дугорочних динарских, веома је важна за добровољне пензијске фондове, јер им се на тај начин омогућава ефикасније управљање средствима и ризицима, односно већа диверсификација улагања, у складу са инвестиционом политиком.

Континуирано вршење надзора

Током 2017. године, Народна банка Србије је, посредном и непосредном контролом, континуирано вршила надзор над добровољним пензијским фондовима и спроводила поступке лиценцирања.

У 2017. години израђено је решење којим се једном друштву за управљање изричу мере надзора на основу извршене свеобухватне непосредне контроле, као и решење о новчаној казни. На основу извршене непосредне контроле степена испуњења налога изречених решењем Народне банке Србије из 2016, једном друштву за управљање изречен је нов налог за отклањање уочених неправилности.

У П2 2017. године, након што је утврђено да су два друштва за управљање реализовала све изречене налоге добијене од Народне банке Србије, донета су два закључка о обустављању поступака надзора непосредном контролом. Крајем 2017. године отпочео је један поступак циљане непосредне контроле.

Такође, издата су четири решења о давању сагласности за избор чланова управе друштава за управљање и једно решење којим се одбија захтев за давање сагласности на предлог за избор члана управе код једног друштва за управљање. Поред тога, издато је и седам решења о давању сагласности на проспект и скраћени проспект добровољних пензијских фондова, као и једно решење о давању сагласности на текст, односно објављивање огласа за два добровољна пензијска фонда.

Народна банка Србије, у два испитна рока, организовала је два стручна испита за издавање дозвола физичким лицима за обављање послова информисања о чланству у добровољном пензијском фонду и на основу поднетих захтева издала је 37 дозвола лицима која су положила испит.

Потенцијал за развој пензијских фондова

И поред тога што је део реформе пензијског система који се односи на увођење добровољних пензијских фондова започет релативно касно, до сада су постигнути значајни резултати. Ако се узме у обзир то да имовина добровољних пензијских фондова стално расте, даљи развој овог сегмента финансијских услуга могао би допринети развоју домаћег тржишта капитала. Исто тако, јачање домаћих (динарских и дугорочних) извора финансирања врло је важно, а томе може допринети управо развој домаћих институционалних инвеститора, попут пензијских фондова.

Један од подстицаја развоју добровољних пензијских фондова у Србији јесу пореске олакшице. Њима се уплате запослених и послодаваца до одређеног износа ослобађају плаћања пореза на доходак грађана, односно доприноса за обавезно социјално осигурање, што представља додатни вид стимулације за запослене и послодавце да један део издвајања усмере ка штедњи у добровољним пензијским фондовима. У 2017. години неопорезиви

износ доприноса износио је 5.589 динара. Пореске олакшице постоје и приликом исплате акумулираних средстава из добровољних пензијских фондова, пошто се повлачење средстава не сматра основом за остваривање капиталног добитка.

Свеобухватни развој сектора добровољних пензијских фондова подстакнут је и чињеницом да се од почетка 2018. године накнада за управљање фондом обрачунава по нижој стопи, од 1,25% (претходно је та стопа износила 2,0%), чиме се увећава имовина добровољних пензијских фондова, а што додатно доприноси и заштити материјалних интереса свих чланова добровољних пензијских фондова. Такође, друштвима за управљање омогућено је и да слободно утврђују стопу по којој ће се обрачунавати накнада приликом уплате пензијског доприноса, чиме се додатно стимулише тржишна конкуренција.

Планови за 2018. годину

У току 2018. године, уз редовне послове посредног надзора друштава за управљање и добровољних пензијских фондова и послове лиценцирања, спровешће се и свеобухватна непосредна контрола, у складу с планом. Поред тога, пратиће се извршење мера надзора из претходно спроведене контроле.

Такође, предузимаће се интензивније активности у правцу даљег унапређења процеса супервизије и постојеће регулативе у смислу њеног потпуног усаглашавања с правним тековинама ЕУ. У том смислу, спроводиће се активности у оквиру пројекта *PLAC II* (Правна подршка преговорима ЕУ) ради израде нацрта Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, који би у потпуности био усаглашен са одредбама Директиве о делатностима и надзору институција за струковне пензије (*IORP II*) и другим релевантним правним тековинама ЕУ. У вези с тим, оформљена је и Радна група која ће бити ангажована на изменама и унапређењу поменутог прописа. Такође, вршиће се измене и допуне одговарајућих интерних и подзаконских аката како би се одговорило захтевима и препорукама у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, изменама у другим националним прописима и околностима у пословној пракси.

II.2.4. Финансијски лизинг

Учесници на тржишту

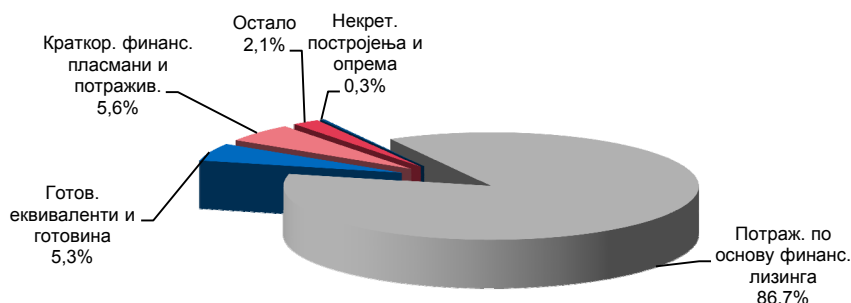
На крају 2017, дозволу Народне банке Србије за обављање послова финансијског лизинга имало је 16 давалаца финансијског лизинга. У сектору финансијског лизинга радила су 363 запослена.

Од укупног броја давалаца финансијског лизинга, седам је у већинском власништву страних правних лица, док је девет давалаца финансијског лизинга у већинском власништву домаћих лица. Оснивачи два даваоца финансијског лизинга не припадају финансијском сектору, док су оснивачи осталих давалаца финансијског лизинга банке, чланице банкарских група или друге финансијске институције.

Биланс стања

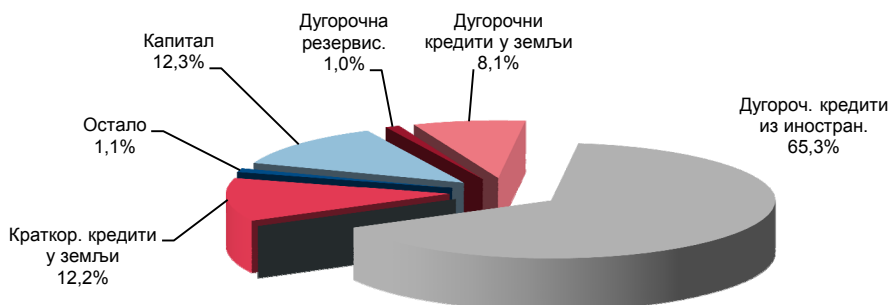
Укупна билансна актива свих давалаца финансијског лизинга је на дан 31. децембра 2017. износила 75,3 млрд динара, или за 13,7% више него на дан 31. децембра 2016. године, када је износила 66,3 млрд динара. У структури укупне билансне активе давалаца финансијског лизинга, највећи део односио се на потраживања по основу финансијског лизинга (86,7%). Учешће позиције готовине и готовинских еквивалената у укупној билансној активи износи 5,3%, док учешће краткорочних финансијских средстава и осталих потраживања износи 5,6%.

Графикон II.2.4.1. Структура активе давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2017)

Извор: НБС.

Графикон II.2.4.2. Структура пасиве давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2017)

Извор: НБС.

Даваоци финансијског лизинга највећи део својих активности финансирају путем дугорочног задуживања у иностранству, тако да се на дан 31. децембра 2017. године највећи део укупне билансне пасиве односио на дугорочне кредите из иностранства (65,3%). Учешће капитала у укупној билансној пасиви износило је 12,3%.

Тржишно учешће

Тржиште финансијског лизинга спада у категорију тржишта са умереном конкуренцијом, на шта указује *HHI*, који је са 1.159,9 поена у 2016. повећан на 1.317,4 поена у 2017. години. Учешће највећег даваоца финансијског лизинга у укупној билансној активи износи 19,0% и незнатно је смањено у односу на 2016. годину (19,3%).

Структура пласмана

Највећи део пласмана по основу финансијског лизинга одобрен је привредним друштвима која не припадају финансијском сектору (84,3%), док су предузетници у укупним пласманима учествовали са 4,5%, јавна предузећа са 4,4%, физичка лица са 3,3%, а пољопривредници са 2,7%.

На крају 2017, структуру пласмана према предмету лизинга карактерисало је високо учешће финансирања теретних возила, минибуса и аутобуса, које је износило 43,1% (40,7% у 2016. години). Учешће финансирања путничких возила повећало се са 31,0% у 2016. на 33,2% у 2017. години.

У секторској структури пласмана по основу финансијског лизинга, највеће учешће имали су сектори саобраћаја, складиштења, информисања и комуникација (35,2%), затим следе остале делатности (20,5%), сектор трговине (15,3%), као и сектор прерађивачке индустрије са секторима рударства и снабдевања водом, електричном енергијом и гасом (13,9%).

Биланс успеха

Укупан резултат пре опорезивања на нивоу тржишта финансијског лизинга у 2017. години износио је 671,4 млн динара. У односу на 2016. годину укупни приходи и добици смањени су за 16,8%, а укупни расходи и губици за 6,7%.

Најзначајнија категорија прихода давалаца финансијског лизинга били су приходи од камата по основу финансијског лизинга, са учешћем од 59,2% у укупним приходима, затим приходи по основу обезвређења имовине, са учешћем од 18,5% у укупним приходима. Приходи по основу посла финансијског лизинга у структури укупних прихода учествовали су са 13,7%.

У оквиру категорије расхода, највеће учешће имали су трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи – 26,7%, затим остали трошкови пословања са 24,6%, као и расходи камата по основу лизинга са 18,2%.

Посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

На основу података из извештаја за последње тромесечје 2016. године и прва три тромесечја 2017. године, извршен је формални надзор над законитошћу и правилношћу пословања свих давалаца финансијског лизинга, у смислу Закона о финансијском лизингу и прописа донетих на основу тог закона. Ни у једном од три циклуса посредног надзора нису уочена поступања која имају обележја неправилности и незаконитости због којих се даваоцима финансијског лизинга могу изрећи мере прописане наведеним законом.

На основу података из одговора на упитнике из области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма добијених од давалаца финансијског лизинга, израђене су одговарајуће анализе одговора ради сагледавања квалитета и обима управљања овим ризиком на нивоу сектора финансијског лизинга.

Непосредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

У току 2017. године извршена су два непосредна надзора над пословањем давалаца финансијског лизинга у делу који се односи на управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Поводом налаза из непосредног надзора:

- једном даваоцу финансијског лизинга изречена је мера – упућивање налогодавног писма; вршен је посредни надзор над извршењем налога из решења о мери – увидом у документацију коју је давалац финансијског лизинга, у складу с роковима наложеним тим решењем, доставио Народној банци Србије; због утврђених незаконитости, надлежном тужилаштву поднета је пријава за привредни преступ;
- код другог даваоца лизинга нису утврђене незаконитости нити неправилности, због чега је донет закључак којим се обуставља поступак непосредног надзора.

Послови у вези с давањем сагласности

Народна банка Србије је у 2017. години донела 19 решења о давању сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора у седам давалаца финансијског лизинга.

Донето је и једно решење којим је дата сагласност банци за стицање власништва над уделима даваоца финансијског лизинга које власнику омогућавају 10% (100%) и више управљачких права у том даваоцу лизинга.

Донето је једно решење којим је дата сагласност на спровођење поступка добровољне ликвидације једног даваоца финансијског лизинга.

Планови за 2018. годину

Активности у 2018. години биће усмерене на:

- регулаторне активности ради доношења прописа и интерних аката којима се унапређује лиценцирање, методологија за утврђивање ризичног профила давалаца финансијског лизинга, као и изрицање мера и новчаних казни због утврђених неправилности и незаконитости у поступку надзора;
- континуирано праћење и анализу пословања давалаца финансијског лизинга и предузимање одговарајућих мера ради побољшања тог пословања на начин којим ће се одржавати и унапређивати овај сегмент финансијског тржишта – у функцији адекватних регулаторних активности;
- континуирани посредни надзор пословања давалаца финансијског лизинга;
- непосредни надзор према усвојеном плану.

II.2.5. Платне институције и институције електронског новца

На крају 2017. године, у Републици Србији пословало је 12 платних институција и једна институција електронског новца, које су платне услуге пружале и преко мреже од 1.359 заступника (наспрам 441 заступника у 2016). Други пружаоци платних услуга су пословне банке и јавни поштански оператор.

Платне институције су у највећем броју (83%) у власништву једног физичког лица или више физичких лица. Десет платних институција су у власништву домаћих правних и физичких лица, док су две платне институције у већинском власништву страног правног лица и страних физичких лица. Институција електронског новца у власништву је домаћих лица (физичко лице и два правна лица).

Током 2017. године настављен је развој тржишта платних услуга, који се огледа пре свега у повећању броја пружалаца услуга извршавања међународних новчаних дознака на територији Републике Србије, али и у разгранатости мреже заступника који пружају платне услуге као заступници различитих платних институција.

Посредна и непосредна провера пружања платних услуга

Народна банка Србије је у току 2017. године започела (на основу одредаба Закона о платним услугама и Одлуке о ближим условима и начину вршења надзора над платним институцијама, институцијама електронског новца и јавним поштанским оператором) непосредан надзор над пословањем две платне институције и јавног поштанског оператора и спровела поступак циљаног посредног надзора код једне платне институције у сегменту управљања ризицима из пословања преко заступника. Активности посредног надзора над пружаоцима платних услуга и издаваоцем електронског новца одвијају се у складу са одредбама Одлуке о капиталу и адекватности капитала платних институција и институција електронског новца, као и на основу других релевантних подзаконских прописа Народне банке Србије.

Настављено је спровођење надзора на основу Закона о платним услугама у вези с неовлашћеним пружањем платних услуга. Сачињена су и достављена физичким лицима 44 записника о неовлашћеном пружању платних услуга, којима је утврђено да су та физичка лица пружала платне услуге без дозволе Народне банке Србије. Окончано је 17 поступака надзора спроведених на основу Закона о платним услугама, који су резултирали изрицањем забране даљег пружања тих услуга уз припадајућу новчану казну, док су остали поступци у различитим фазама надзора.

Послови у вези с давањем сагласности

Народна банка Србије је током 2017. године донела пет решења о давању дозволе за пружање платних услуга, као и два решења о давању претходне сагласности за стицање квалификованог учешћа у институцији електронског новца. Једној платној институцији престала је да важи дозвола за пружање платних услуга, будући да је отворен стечајни поступак над том платном институцијом.

Настављен је динамичан развој мреже заступника платних институција, о чему сведочи велики број захтева за њихово регистравање који је примљен током 2017. године у Народној банци Србије. Своју мрежу пружања платних услуга преко заступника наставило је да развија девет платних институција, као и институција електронског новца, која, поред послова пружања платних услуга, активности у вези с дистрибуцијом електронског новца реализује преко разгранате мреже дистрибутера.

Планови за 2018. годину

Активности у 2018. години биће усмерене на:

- континуирано праћење и анализу пословања платних институција и институције електронског новца (као и њихових заступника) и предлагање

одговарајућих активности ради унапређења система у коме делују пружаоци платних услуга;

- наставак активности у вези с поступцима одлучивања по захтевима за добијање дозвола за пружање платних услуга и издавање електронског новца;
- подршка заинтересованим привредним субјектима за тестирање иновативних платних модела, као једна од активности у вези с промоцијом пружања платних услуга и издавања електронског новца;
- надзор над применом Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма код лица која се баве пружањем услуга куповине, продаје или преноса виртуелних валута или замене тих валута за новац или другу имовину преко интернет платформи, уређаја у физичком облику или на други начин, односно која посредују при пружању ових услуга.

II.2.6. Супервизија информационих система финансијских институција

Народна банка Србије, ради благовременог деловања, континуирано прати начин на који финансијске институције управљају ризиком информационог система насталим коришћењем информационо-комуникационих технологија и процењује ризик информационог система у финансијским институцијама, а све ради постизања већег нивоа безбедности и стабилности рада тих институција.

У намери да сагледа примену стандарда и прописа који регулишу примену информационо-комуникационих технологија у финансијским институцијама, Народна банка Србије на годишњем нивоу спроводи Упитник о информационом систему финансијске институције. Такође, Народна банка Србије континуирано прати извештаје спољних ревизора, који обухватају процену информационог система, као и њихове препоруке за побољшање тог система. На основу прикупљених информација добијених путем Упитника о информационом систему финансијске институције, извештаја спољних ревизора, као и података добијених у поступку посредне и непосредне контроле информационих система финансијских институција, Народна банка Србије благовремено препозна и процењује ризике информационог система у финансијским институцијама како би превентивно деловала и отклонила неправилности.

Ризик информационог система за све финансијске институције процењиван је кроз следеће области: (а) управљање, ризик и ревизија информационог система, (б) развој и одржавање информационог система, (в) безбедност информационог система, (г) управљање континуитетом пословања и (д) активности поверене трећим лицима. Приликом процене ризика узета је у обзир величина, односно значај финансијске институције. С обзиром на то да се Упитник о стању информационих система спроводи већ четврту годину заредом, резултати су упоређивани с резултатима анализа из

претходних година, те је утврђен тренд ризика у односу на претходни извештајни период.

У складу с регулаторним захтевима, у поступању по захтевима за давање дозволе за рад финансијској институцији, процењиване су адекватности информационих система у складу с природом, обимом и сложености пословања поједине институције. Такође, сагледавањем нових трендова у развоју информационо-комуникационих технологија, настављена је анализа поступака финансијских институција на основу докумената која достављају, а посебно у оквиру обавештења о поверавању активности у вези са информационим системом трећим лицима и обавештењима о новим технологијама, миграцији података на нове пословне апликације и процени ризика у области пружања електронских услуга. Финансијске институције највише пажње посвећују новим технолошким решењима у области безбедности информационих система и иновативним решењима за електронске услуге које обухватају нове канале комуникација с корисницима тих услуга. Поред тога, Народна банка Србије прати извршења мера које су изречене у складу с налазима из непосредних контрола информационих система које су обављене у претходном периоду ради стабилнијег и безбеднијег пословања.

Народна банка Србије је донела Одлуку о изменама и допунама Одлуке о минималним стандардима управљања информационим системом финансијских институција („Службени гласник РС”, бр. 2/2017), која је проширила опсег деловања супервизије информационих система на платне институције, институције електронског новца и јавног поштанског оператора у делу његовог пословања који се односи на пружање платних услуга и/или издавање електронског новца. Такође, прецизније су дефинисани захтеви за безбедност информационих система финансијских институција који су усклађени са општеприхваћеним стандардима у овој области и стандардима који регулишу електронске услуге и безбедно коришћење тих услуга. У складу с овим изменама, активности супервизије информационих система током 2017. године биле су усмерене не само на стандардне финансијске институције већ и на платне институције, као и институције електронског новца.

С обзиром на то да је супервизија информационих система комплексан и континуиран процес у који је потребно уградити и прилагодити најбоље праксе централних банака и супервизорских тела, у 2017. години појачана је сарадња са супервизорима информационих система из земаља у окружењу, као и са секторским удружењима у Србији.

Планови за 2018. годину

Током 2018. године планирано је да Народна банка Србије континуирано прати начине на које финансијске институције процењују ризик

информационог система и управљају тим ризицима, вршењем посредних и непосредних контрола, а према потребама и у складу с планом контрола.

Ради примене Закона о информациој безбедности, Народна банка Србије ће и током наредног периода радити на унапређењу информационе безбедности и размени информација о безбедносним инцидентима у Републици Србији.

II.3. Функција реструктурирања банака

Правни оквир

У условима светске финансијске кризе, али и у посткризном периоду, постојећи механизми су се показали недовољним и неодговарајућим за решавање проблема с којима су се суочиле банке са озбиљним потешкоћама у свом пословању. Они нису пружали могућности за довољно брзу и ефикасну интервенцију надлежних тела, нити су у потребној мери обезбеђивали услове за одржавање критичних функција банке, ни за очување финансијске стабилности система као целине. Због свега тога је на међународном и локалном нивоу сазрела свест о неопходности постојања јасно дефинисаних правила и механизма по којима ће се поступати у кризним ситуацијама. На нивоу ЕУ то је резултирало доношењем Директиве о утврђивању оквира за опоравак и реструктурирање кредитних институција и инвестиционих друштава³³ (у даљем тексту: Директива) у мају 2014, која је у свим државама чланицама почела да се примењује 1. јануара 2015. године.

Следећи стратешко опредељење Републике Србије које се односи на процес придруживања ЕУ, Народна банка Србије је припремила предлог Закона о изменама и допунама Закона о банкама, који је усвојен у фебруару 2015. године, као део измене целе групе финансијских закона (Закон о Народној банци Србије, Закон о банкама, Закон о осигурању депозита, Закон о Агенцији за осигурање депозита и Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање), а који је почео да се примењује 1. априла 2015. године. Изменама наведене групе финансијских закона усклађен је правни оквир из области реструктурирања банака с наведеном директивом, као и најбољом међународном праксом и регулаторним тенденцијама на међународном нивоу.

Законом о банкама прописани су следећи циљеви поступка реструктурирања:

- остваривање континуитета у обављању критичних функција банке;

³³ Directive 2014/59/EU on establishing a framework for recovery and resolution of credit institutions and investment firms.

- избегавање знатног негативног утицаја на стабилност финансијског система;

- заштита буџетских и других јавних средстава;
- заштита депонената и инвеститора;
- заштита новчаних средстава и друге имовине клијената.

Основни циљ реструктурирања банака јесте да се употреба буџетских и других јавних средстава, ради очувања финансијске стабилности, сведе на најмању могућу меру. Да би се то постигло, предвиђено је да губитке банке која не може да настави с редовним пословањем снесе најпре акционари и повериоци банке, уз поштовање прописаних ограничења и заштитних механизма (они не могу претрпети веће губитке од оних губитака које би претрпели у случају спровођења стечајног поступка над банком).

Народној банци Србије је додељена нова функција – функција тела надлежног за реструктурирање банака.

У поступку реструктурирања, Народна банка Србије има могућност избора оног инструмента или комбинације инструмената којима ће се на најбољи могући начин остварити циљеви реструктурирања. Закон о банкама предвиђа следеће инструменте реструктурирања:

- продаја акција, односно целокупне или дела имовине и обавеза банке;
- пренос акција једне или више банака у реструктурирању или пренос целокупне или дела имовине и/или обавеза једне банке или више банака у реструктурирању банци за посебне намене;
- одвајање имовине, односно пренос на Агенцију за осигурање депозита или друго правно лице (тзв. друштво за управљање имовином чији би оснивач била Република Србија) имовине и обавеза банке у реструктурирању или банке за посебне намене;
- расподела губитака на акционаре и повериоце.

Да би се омогућило остваривање циљева реструктурирања, Законом о банкама је предвиђено да ће се примена инструмената реструктурирања вршити без пристанка акционара и поверилаца. С друге стране, обезбеђени су мере и механизми заштите акционара, поверилаца и трећих лица, којих се Народна банка Србије мора придржавати у поступку реструктурирања. Све наведене инструменте Народна банка Србије, уколико се за тим укаже потреба, користиће у складу са околностима конкретног случаја, најбољим решењима из упоредне праксе у овој области и увек са истим циљем – да очува финансијску стабилност, уз најмање могуће трошкове.

АКТИВНОСТИ

Планови реструктурирања

Народна банка Србије је, у складу с роковима утврђеним Законом о банкама, крајем 2015. и почетком 2016. године израдила и усвојила планове

реструктурирања за све банке којима је дала дозволу за рад. У складу са одредбама истог закона, крајем 2016. и почетком 2017. године спроведено је прво редовно годишње ажурирање планова реструктурирања банака, а истовремено су припремљени и први планови реструктурирања за банкарске групе чију контролу на консолидованој основи врши Народна банка Србије.

По завршетку првог циклуса ажурирања планова реструктурирања за банке, односно израде првих планова реструктурирања за банкарске групе, у току 2017. године предузете су одговарајуће активности ради прикупљања допунских информација од банака и Агенције за осигурање депозита, за које је оцењено да су потребне за адекватну процену могућности реструктурирања банака и банкарских група. Поред тога, припремљени су интерни акти којима је уређено планирање реструктурирања банака и банкарских група, с посебним нагласком на процену могућности реструктурирања и утврђивање евентуалних препрека за реструктурирање, као и начин оцене критичности пословних функција банака и банкарских група.

Крајем 2017. године започет је други круг редовног годишњег ажурирања планова реструктурирања банака и банкарских група, који је окончан почетком 2018. године.

Минимални захтев за капиталом и подобним обавезама

У складу са одредбама јесте Закона о банкама, саставни део плана реструктурирања јесте и минимални захтев за капиталом и подобним обавезама, с роком у коме је банка дужна да достигне прописани ниво тог захтева. Уз прве планове реструктурирања донета су и решења којима су утврђени посебни минимални захтеви за капиталом и подобним обавезама за сваку појединачну банку.

Приликом ажурирања планова реструктурирања банака, Народна банка Србије је, полазећи од процене могућности реструктурирања, преиспитала минималне захтеве за капиталом и подобним обавезама утврђене решењима донетим уз прве планове и утврдила нове. У складу са Одлуком о минималном захтеву за капиталом и подобним обавезама банке³⁴ и решењима Народне банке Србије, све банке су дужне да се са стањем на дан 31. децембра 2017. године ускладе с најмање 50% утврђеног минималног захтева за капиталом и подобним обавезама.

За потребе праћења усклађености са утврђеним минималним захтевом за капиталом и подобним обавезама, као и ради израде и ажурирања планова реструктурирања, банке и највиша матична друштва банкарских група над којима Народна банка Србије врши контролу на консолидованој основи достављају два пута годишње извештаје прописане Одлуком о информацијама и подацима које банка, односно највише матично друштво банкарске групе доставља за потребе израде и ажурирања плана

³⁴ „Службени гласник РС”, бр. 30/2015 и 78/2017.

реструктурирања банке и банкарске групе.³⁵ Након извршених контрола достављених извештаја и њихове анализе, закључено је да су у оба извештајна пресека сагледавана у току 2017. године (31. децембра 2016. и 30. јуна 2017. године) све банке имале капитал и подобне обавезе у мери која прелази 50% утврђеног посебног минималног захтева. Такође, са стањем на дан 31. децембра 2017. године све банке су биле усклађене с поменутом обавезом.

Регулаторне активности

У току 2017. године, а ради усаглашавања с прописима којима се уводе стандарди Базел III и побољшања квалитета података и информација које се достављају за потребе израде и ажурирања планова реструктурирања, припремљене су и усвојене измене и допуне Одлуке о минималном захтеву за капиталом и подобним обавезама банке и Одлуке о информацијама и подацима које банка, односно највише матично друштво банкарске групе доставља за потребе израде и ажурирања плана реструктурирања банке и банкарске групе.

Осим тога, у току 2017. године припремљени су и интерни акти којима се уређује процес планирања реструктурирања банака, са акцентом на начин процене могућности реструктурирања и утврђивање потенцијалних препрека за реструктурирање, као и на акте којима се уређује оцена критичности пословних функција банака ради препознавања оних које се могу сматрати критичним. Оба акта су узета у обзир приликом ажурирања планова реструктурирања.

Сарадња с другим регулаторним телима

Народна банка Србије је успоставила сарадњу с централном банком Мађарске у области реструктурирања банака, ради учешћа у раду Колегијума за реструктурирање једне банкарске групе чија чланица послује на територији Републике Србије. У плану је закључење и споразума којим би се и формално уредили односи двеју институција и значајна питања у вези са сарадњом и разменом података и информација из ове области.

Такође, Народна банка Србије је у току 2017. године водила преговоре ради закључења споразума о сарадњи с Јединственим одбором за реструктурирање (*Single Resolution Board*), који је надлежан за реструктурирање институција које су обухваћене тзв. јединственим механизмом супервизије у оквиру ЕУ и њихових подређених друштава. Ови преговори су успешно окончани и очекује се да ће у току 2018. године бити закључен овај споразум.

³⁵ „Службени гласник РС”, бр. 78/2015 и 78/2017.

У току 2017. године одржано је неколико састанака с представницима Агенције за осигурање депозита ради успостављања одговарајућих облика сарадње са овом институцијом у области реструктурирања банака.

Планови за 2018. годину

Током 2018. године, очекује се да у оквиру редовног годишњег циклуса ажурирања планова реструктурирања буду припремљени и усвојени ажурирани планови реструктурирања и за преостале банке и банкарске групе (процес је започет крајем 2017. године), као и да се за све преостале банке утврде нови минимални захтеви за капиталом и подобним обавезама. С тим у вези, планирана је комуникација с банкама у вези са утврђивањем и оценом утврђених критичних функција ради усаглашавања ставова, а планира се и провера испуњености услова за укључење дела подобних обавеза банака у обрачун минималног захтева за капиталом и подобним обавезама.

Планиране су измене дела важећих подзаконских прописа којима се уређују обрасци и садржина позиција у обрасцима финансијских извештаја за банке и који уређују прикупљање, обраду и достављање података о стању и структури рачуна из Контног оквира за банке. Осим тога, радиће се на даљем побољшању начина достављања извештаја од стране банака, пре свега ради повећања степена безбедности и поузданости комуникације и размене података и информација.

Наставиће се рад на побољшању оквира за реструктурирање банака, израдом и унапређењем интерних аката и успостављањем и проширењем сарадње с другим домаћим и страним регулаторним телима.

II.4. Стабилност финансијског система

II.4.1. Функција финансијске стабилности

Изменама и допунама Закона о Народној банци Србије од 1. јула 2010. године, Народној банци Србије је, поред очувања стабилности цена, као основни циљ поверена и функција очувања и јачања стабилности финансијског система.

У складу са чланом 4. став 1. тачка 3. и чланом 14. став 1. тачка 11. Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије утврђује и спроводи мере и активности, у оквиру своје надлежности, ради очувања и јачања стабилности финансијског система. Поменуте одредбе представљају правни основ за вођење макропруденцијалне политике, чији је основни циљ стабилност финансијског система. Поред својих мера, Народна банка Србије може да предложи и другим институцијама да предузму одређене мере усмерене на очување и јачање финансијске стабилности. Регулаторне и друге препоруке и

мере Народне банке Србије у овој области, као и детаљна анализа стања финансијске стабилности и потенцијалних ризика, објављују се у Годишњем извештају Народне банке Србије о стабилности финансијског система.

Народна банка Србије је 2015. године објавила консултативни документ „Макропруденцијални оквир”, којим се ближе уређују циљеви, инструменти и процес доношења одлука макропруденцијалне политике, не доводећи у питање остваривање основног циља Народне банке Србије – одржавање стабилности цена.

Ради реализације Стратегије за увођење стандарда Базел III у Републици Србији, Извршни одбор је на седници одржаној децембра 2016. године усвојио регулаторни пакет којим се у домаћу регулативу уводи регулаторни стандард Базел III. Саставни део овог регулаторног пакета јесте и Одлука о адекватности капитала банке, којом су регулисани заштитни слојеви капитала, који представљају додатни основни акцијски капитал и који су банке у обавези да одржавају изнад прописаног регулаторног минимума, а ради ограничавања системских ризика у финансијском систему. Заштитни слојеви капитала обухватају заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој, заштитни слој за глобалне системски значајне банке, заштитни слој за системски значајне банке и заштитни слој капитала за структурни системски ризик. Заштитни слојеви капитала се примењују од 30. јуна 2017. године.

Заштитни слој за очување капитала представља обавезу банке да одржава додатни основни акцијски капитал у висини од 2,5% ризичне активе. Наведени заштитни слој први пут је био уведен у домаћу регулативу још 2011. године. Међутим, новом регулативом је утврђено да овај слој може бити одржаван искључиво основним акцијским капиталом, који представља најквалитетнију врсту капитала.

Контрациклични заштитни слој капитала представља додатни основни акцијски капитал који се уводи током периода израженог кредитног раста како би се повећала отпорност банкарског сектора и смањила могућност настанка финансијске кризе. Стопа овог заштитног слоја може се кретати у распону од 0% до 2,5% ризичне активе банке, с тим да изузетно може бити и виша. Одлуком о стопи контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију од 8. јуна 2017. утврђена је стопа овог заштитног слоја од 0%, која се примењује од 30. јуна 2017. Поменута стопа је задржана на истом нивоу током целе 2017. године. Народна банка Србије на тромесечном нивоу утврђује стопу контрацикличног заштитног слоја капитала, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик, као и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. Основу за обрачун референтног показатеља представља одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Ради одређивања стопе контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у БДП-у од дугорочног тренда, узимају се у обзир и додатни опциони

показатељи кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и кретања у банкарском сектору.

Заштитни слој капитала за глобалне системски значајне банке представља додатни основни акцијски капитал, који је институција препозната као глобално системски значајна, у складу са утврђеним критеријумима и прописаном методологијом, у обавези да одржава на консолидованој основи. Стопа овог заштитног слоја може се кретати у распону од 1% до 3,5% ризичне aktive. Примена овог заштитног слоја у Републици Србији одложена је до дана приступања Републике Србије ЕУ.

Заштитним слојем капитала за системски значајне банке може се од банака које су препознате као системски значајне у Републици Србији захтевати да одржавају додатни основни акцијски капитал у висини од 0% до 2% ризичне aktive. Системски значај се оцењује на основу најмање једног од следећих критеријума: величина банке, значај за економију Републике Србије, значај прекограничних активности банке, повезаност банке с финансијским системом, замењивост банке у финансијском систему и сложеност пословања банке. Заштитни слој капитала за системски значајне банке утврђен је у јуну 2017. године, а листа системски значајних банака објављује се на интернет страници Народне банке Србије. Одлука о утврђивању листе системски значајних банака и пратеће стопе заштитног слоја капитала преиспитују се најмање једном годишње.

Заштитни слој капитала за структурни системски ризик представља додатни слој основног акцијског капитала, који банка одржава с циљем спречавања и ублажавања дугорочних, нецикличних системских ризика. Стопа овог заштитног слоја може износити најмање 1% на основу изложености у Републици Србији или другој држави на које се овај заштитни слој примењује, а може се увести за једну банку, више банака или све банке, с јединственом или диференцираним стопама. Заштитни слој капитала за структурни системски ризик утврђен је у јуну 2017. године ради ограничења системског ризика евроизације. С обзиром на то да евроизација представља кључни структурни системски ризик, одлучено је да су све банке са седиштем у Републици Србији код којих је степен евроизације изнад 10% дужне да одржавају заштитни слој капитала за структурни системски ризик у висини од 3% девизних и девизно индексираних пласмана привреди и становништву у Србији. Коришћењем девизних и девизно индексираних пласмана као основице за обрачун капиталних захтева очекује се да банке буду додатно подстакнуте да смање степен евроизације, а самим тим и износ захтева за капиталом.

Имајући у виду важност предузимања превентивних мера како би се спречио развој системских ризика, Народна банка Србије је у 2017. години објавила неке од могућих мера³⁶ у вези са:

- решавањем питања *NPL*:
 - израда планова од стране банака за смањење учешћа *NPL*. Ови планови треба да садрже следеће елементе: процентуално утврђен циљ у погледу учешћа *NPL* у укупним кредитима, временски оквир за остварење овог циља, начине смањења учешћа *NPL* и изворе финансирања примене плана;
 - унапређење и промоција правног оквира утврђеног Законом о споразумном финансијском реструктурирању;
 - симулација ануитетних планова на ризик каматне стопе и ризик девизног курса приликом упознавања клијената банака са условима кредита, како би клијенти боље разумели ризике које преузимају;
- ограничењем ризика евроизације:
 - разматрање увођења различитих осигураних сума и премија осигурања за девизне и динарске депозите;
 - утврђивање заштитног слоја капитала за структурни системски ризик;
 - диференцијација стамбених кредита одобрених у иностраној валути или у динарима с девизном клаузулом у односу на динарске стамбене кредите на начин да се ограничава однос вредности кредита према вредности хипотековане непокретности на 80%, као и на 90% у случају када се тај кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица;
- ограничавањем потенцијалног ризика прекограничног раздуживања домаћих банака:
 - јачање домаћих динарских извора финансирања.

II.4.2. Оцена стабилности финансијског система

Ризици из међународног окружења

Економска кретања на светском нивоу током 2017. године указују на наставак опоравка светске привреде. Раст светске привреде убрзан је на 3,8% у 2017, при чему је убрзање раста забележено и код развијених земаља (са 1,7% у 2016. на 2,3% у 2017), и код земаља у успону (са 4,4% у 2016. на 4,8% у 2017. години)³⁷. Очекује се да ће стопа глобалног раста убрзати на 3,9% у 2018. и 2019. години. Раст у зони евра, с којом имамо најзначајније финансијске и трговинске везе, убрзан је у 2017. на 2,4%, што представља

³⁶ Детаљан преглед мера дат је у Годишњем извештају о стабилности финансијског система за 2016. годину.

³⁷ Према *IMF WEO* из априла 2018.

највећи раст од 2007. године. Убрзање раста у зони евра прелило се на побољшање изгледа за раст земаља у региону централне, источне и југоисточне Европе, што је резултирало опадајућим трендом премија ризика ових земаља, које су током 2017. године достигле рекордно ниске нивое. У 2018. очекује се наставак опоравка економске активности у Европи, при чему се у европским земљама у успону и земљама у развоју³⁸, према пројекцијама ММФ-а, очекују више стопе раста (4,3%) него у зони евра (2,4%).

Упркос релативно снажном темпу привредног раста, инфлација у зони евра била је испод циља „близу али испод 2%”. Међутим, у 2017. години била је виша (1,5% м.г.) него у 2016. (0,3% м.г.), првенствено због раста цена енергената.

На тржишту примарних производа током 2017. године настављен је раст цена, што је допринело и побољшању изгледа за раст земаља извозница примарних производа. Након привременог пада цена нафте типа брент крајем П1 2017. на испод 50 долара по барелу, у П2 те цене су расле. Тренду раста цена нафте највише су допринели продужетак договора земаља чланица *OPEC*-а и других великих произвођача о ограничавању производње, као и геополитичке тензије на Средњем истоку.

Дивергентност монетарних политика водећих централних банака, ЕЦБ-а и ФЕД-а, настављена је и током 2017, с обзиром на то да се зона евра и САД налазе у различитим фазама привредног циклуса. ЕЦБ је задржала кључне каматне стопе на непромењеном нивоу. Експанзивност монетарне политике ЕЦБ-а током овог периода огледала се у наставку примене нестандартних мера монетарне политике, али је темпо ублажавања по том основу блажи него претходне године. Наиме, до марта 2017. ЕЦБ је спроводила Програм куповине ХоВ, при чему су месечне куповине ХоВ износиле 80 млрд евра, да би почев од априла па до краја године износ месечних куповина био смањен на 60 млрд евра. На октобарском састанку, ЕЦБ је најавила даље смањење износа месечних куповина ХоВ на 30 млрд евра почев од јануара 2018. до септембра 2018, или дуже уколико буде потребно, односно док се инфлација не нађе на нивоу који је конзистентан с циљем ЕЦБ-а.

С друге стране, током 2017. настављено је заштравање монетарне политике ФЕД-а, при чему је распон кретања референтне каматне стопе подигнут три пута за по 0,25 п.п. (у марту, јуну и децембру), чиме се ова стопа нашла у интервалу 1,25–1,50% на крају године. Овакав темпо повећања каматне стопе био је у складу са очекивањима на тржишту. Поред тога, ФЕД од октобра 2017. смањује свој биланс, који је током светске економске кризе повећан са 800 млрд долара на 4,5 билиона долара. Према плану, умањење месечног износа који се реинвестира треба да се повећава свака три месеца за 10 млрд долара, све док не достигне 50 млрд долара крајем 2018. године.

³⁸ Турска, Пољска, Румунија, Мађарска, Бугарска, Србија, Хрватска, Албанија, Босна и Херцеговина, Македонија и Црна Гора.

Након тога ће се примењивати износ месечног смањења од 50 млрд долара докле год то, према оцени ФЕД-а, буде потребно.

Према подацима *BIS*-а, у односу на почетак кризе (Т3 2008), у Т4 2017. смањена је прекогранична изложеност банака из зоне евра према земљама у региону, осим према Чешкој и Турској, при чему је, уколико посматрамо процентуалну промену, изложеност у највећој мери смањена у случају Мађарске и Хрватске, а у најмањој мери у случају Пољске и Србије. Посматрано у односу на крај 2016. године, у Т4 2017. повећала се изложеност код свих земаља у региону, осим у случају Хрватске.

Резултати анкете ЕИБ-а о кредитној активности банкарских групација у земљама централне, источне и југоисточне Европе из новембра 2017. указују на то да је током 2017. године ризик смањења финансијске изложености у банкарском сектору ових земаља нижи него 2015. и 2016. године.

У П2 2017. године, око 20% банкарских групација изјаснило се да очекује смањење *LtD* (*loan-to-deposit*) рација на нивоу банкарске групе у наредном периоду.

Захваљујући снажној домаћој депозитној бази, која је порасла у посткризном периоду, и добро одмереним мерама Народне банке Србије, ризик по основу раздуживања страних банака је минимизиран.

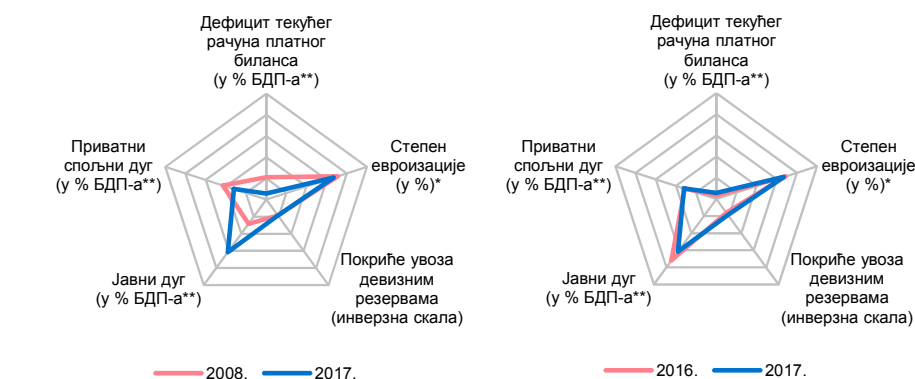
Домаће макроекономско окружење

Уколико се упореде показатељи³⁹ у 2017. и 2016. години, на пад рањивости финансијског система указује знатно смањење учешћа јавног дуга у БДП-у. Тренд раста учешћа јавног дуга у БДП-у, који је трајао од 2009. године, преокренут је у 2016. као последица снажног фискалног прилагођавања. Смањење учешћа јавног дуга у БДП-у настављено је и у 2017. години за додатна 10,4 п.п.

Поред тога, у односу на претходну годину, смањен је степен евроизације пласмана за 1,8 п.п. У супротном смеру деловали су привремено повећање дефицита текућег рачуна платног биланса и смањење покривености увоза девизним резервама, као и повећање учешћа приватног спољног дуга у БДП у.

³⁹ Као основни показатељи рањивости финансијског система у Републици Србији коришћени су промена дефицита текућег рачуна платног биланса, приватног спољног дуга, јавног дуга, степена евроизације и адекватности девизних резерви (мерено инверзном вредношћу броја месеци покрића увоза бруто девизним резервама). Повећање удаљености од центра за сваки показатељ указује на пораст ризика.

Графикон II.4.2.1. Кључни макроекономски ризици

* Учешће девизних и девизно индексираних пласмана у укупним пласманима који су одобрени привреди и становништву.

** БДП је усклађен са методологијом ESA 2010.

Извор: НБС.

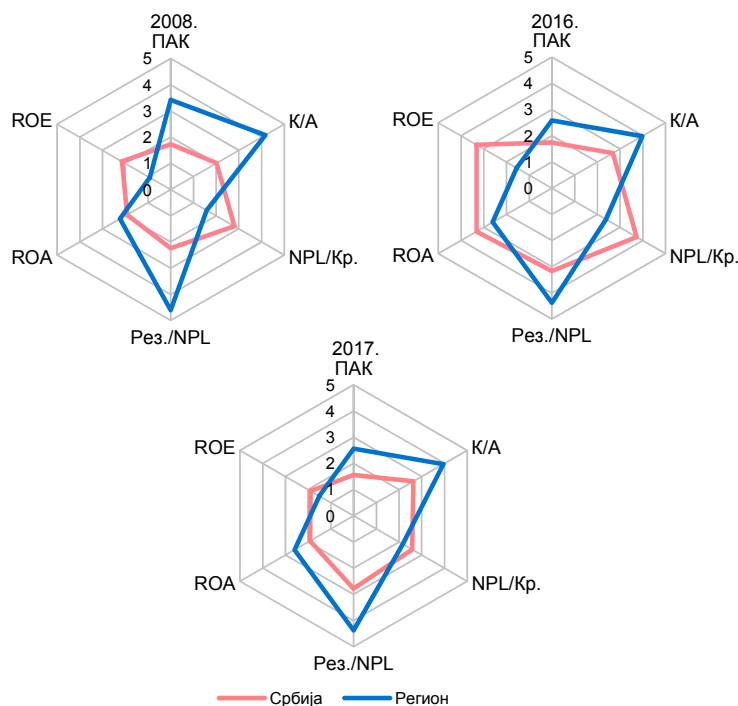
Очекује се да ће у наредном периоду, с враћањем дефицита текућег рачуна на ниво од 4% до 5%, овај фактор утицати на даље смањење рањивости финансијског система. Поред тога, с обзиром на то да је Фискалном стратегијом за период од 2018. до 2020. предвиђено да ће дефицит опште државе у средњем року износити 0,5% БДП-а, очекује се наставак силазне путање јавног дуга. Овакво кретање јавног дуга допринеће даљем смањењу финансијске рањивости у наредном периоду.

Оцена стабилности финансијског система

Ради оцене финансијске стабилности земље, коришћено је више метода, од којих издвајамо следеће: (а) поређење изабраних показатеља финансијског здравља, (б) индекс финансијског стреса и показатељ системског стреса и (в) излагање финансијског система јаким шокovima у стрес-тестовима и оцена системске компоненте ризика мрежним моделирањем.

Поређењем изабраних показатеља финансијског здравља оцењено је финансијско здравље банкарског сектора Србије према земљама региона. Поред тога, макропруденцијални стрес-тестови Народне банке Србије, који се спроводе тромесечном динамиком, указују на високу отпорност банкарског сектора чак и на најснажније шокове. При најнеповољнијем макроекономском сценарију (који претпоставља високу депрецијацију динара и пад реалних зарада), банкарски сектор Републике Србије, као целина, остаје адекватно капитализован. Такође, чак и у условима изузетно високог одлива депозита (двоструко већег него у октобру 2008. године), домаћи банкарски сектор остаје ликвидан. Поред тога, резултати мрежног моделирања показују да не постоји значајна системска компонента ризика у банкарском сектору Србије као резултат међубанкарске повезаности.

Графикон II.4.2.2. Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона

Напомене:

- 1) Приказане су стандардизоване вредности основних индикатора финансијске стабилности: ПАК – показатељ адекватности капитала (регулаторни капитал у односу на ризичну активу); К/А – билансни капитал у односу на билансну активу; $NPL/Kp.$ – однос проблематичних бруто кредита према укупним бруто кредитима; Рез./ NPL – резерве за процењене билансне губитке у односу на бруто NPL ; ROA – принос на активу; ROE – принос на капитал.
- 2) Већа удаљеност од центра мреже указује на већи ризик.
- 3) Регион обухвата земље централне и источне Европе: БиХ, Бугарску, Мађарску, Македонију, Пољску, Румунију, Турску и Хрватску. Показатељи који се односе на регион су непондерисани просеци расположивих података за наведене земље.

Извор: НБС и ММФ: *GFSR*.

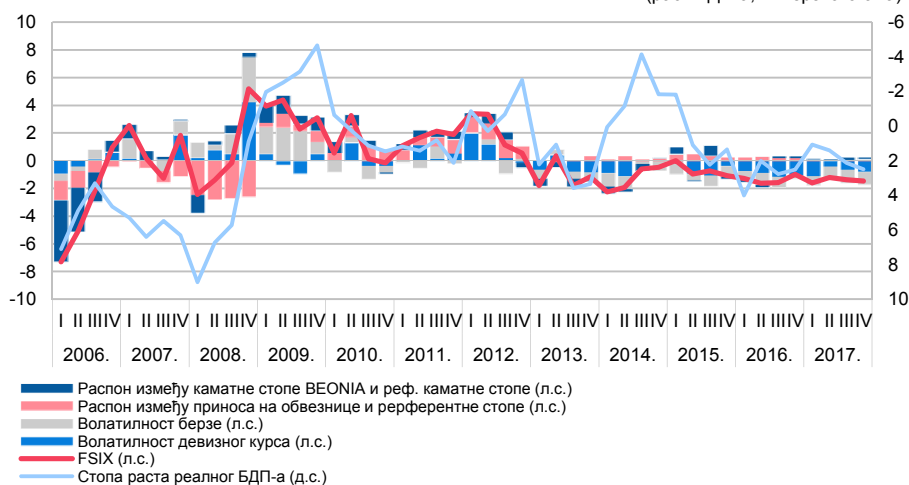
Показатељи финансијског здравља указују на то да је банкарски сектор у Србији у бољем стању од просека региона, посебно у погледу капитализованости и покривености NPL регулаторним резервисањима, захваљујући пруденцијалној регулативи Народне банке Србије. У односу на претходну годину, приметан је напредак у погледу показатеља профитабилности, као и смањење учешћа NPL у укупним кредитима. У 2017. години, банкарски сектор Србије је позитивно пословао, с приносом на активу изнад просека региона. Учешће NPL у укупним кредитима на крају 2017. забележило је најнижу вредност од 2008. године, с тим да је ипак незнатно изнад просека региона.

Индекс финансијског стреса (*FSIX*) јесте композитни показатељ финансијског здравља чији је циљ да препозна епизоде повишеног финансијског стреса, њихову кулминацију и трајање. Позитивне вредности показатеља указују на изнадпросечан, а негативне на исподпросечан ниво финансијског стреса. Негативне вредности овог показатеља и у току 2017. године указују на нижи ниво финансијског стреса и резултат су ниске волатилности берзе и релативно стабилног девизног курса, па се финансијско здравље може позитивно оценити.

Графикон II.4.2.3. Индекс финансијског стреса (FSIX) и раст БДП-а

(стандардизована одступања од просека)

(раст БДП-а, инверзна скала)

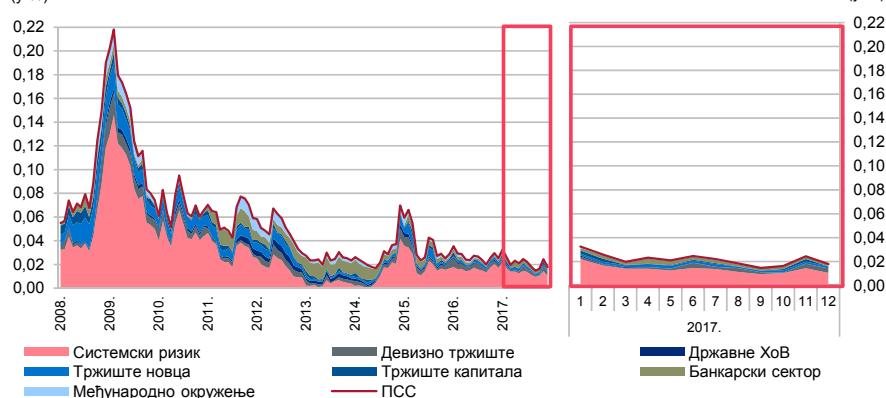
Извор: НБС.

Ради утврђивања кризних периода, као и оцене нивоа системског стреса финансијског система Републике Србије, развијена је методологија на основу које је конструисан композитни показатељ системског стреса⁴⁰, који користе Европски одбор за системски ризик⁴¹ и ЕЦБ⁴² за анализу акумулације ризика у различитим сегментима финансијског система и оцену нивоа укупног системског стреса.

Графикон II 4.2.4. Кретање показатеља системског стреса

(y %)

(y %)

Извор: НБС.

Овај показатељ пружа доносиоцима одлука значајне и правовремене информације о кретањима на финансијским тржиштима, односно појави нестабилности у финансијском систему и могућим импликацијама по финансијску и макроекономску стабилност. Такође, овај показатељ омогућава идентификацију сигнала раног упозорења, који даје правовремену

⁴⁰ За више о показатељу системског стреса погледати Годишњи извештај о стабилности финансијског система у 2015. години.

⁴¹ <https://www.esrb.europa.eu/pub/rd/html/index.en.html>.

⁴² <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1426.pdf?6d36165d0aa9ae601070927f3ab799fc>.

информацију о могућем наступању системске кризе. Показатељ системског стреса обухвата 25 показатеља који сагледавају ниво финансијског стреса (низак, умерени и високи) у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних ХоВ, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

У току 2017. године, показатељ системског стреса указује на период ниског ризика, са изузетком присутности незнатно повишеног нивоа стреса на почетку 2017. године. Системска компонента ризика била је ниска и стабилна током целог посматраног периода.

Ниски инфлаторни притисци, повољна фискална кретања, већи прилив капитала у Србију, ублажавање монетарне политике, уз стабилан банкарски систем, позитивно доприносе јачању отпорности домаћег финансијског система, а самим тим и макроекономској стабилности земље.

II.4.3. Унапређење финансијског система

Народна банка Србије је у току 2017. године, заједно с другим надлежним институцијама, предузимала активности ради унапређења финансијског система Србије.

База података о проценама вредности непокретности у Републици Србији

Као један од ризика с којим се суочава велики број земаља јавља се неадекватна процена вредности непокретности, будући да су банке директно изложене ризику промене њихових цена. Кредити обезбеђени неадекватним колатералом представљали су један од основних узрочника светске финансијске кризе. Како би се унапредила процена вредности непокретности у Републици Србији, Стратегијом за решавање проблематичних кредита и Акционим планом Народне банке Србије за њено спровођење предвиђено је да Народна банка Србије успостави функционалну базу података о проценама вредности хипотекованих непокретности и хипотекарних кредита. Ради реализације наведене активности, Народна банка Србије је 2015. године донела Одлуку о достављању података о проценама вредности непокретности које су предмет хипотеке и о кредитима обезбеђеним хипотеком. У складу с донетом одлуком, банке су обавезне да на месечном нивоу достављају Народној банци Србије наведене податке, на основу којих се формира база података. Свим банкама је омогућен приступ овој бази, тј. подацима који се односе на процену вредности непокретности. У јуну 2017. године Народна банка Србије донела је нову Одлуку о садржају, роковима и начину достављања извештаја о проценама вредности непокретности које су предмет хипотеке и кредитима обезбеђеним хипотеком, којом је, у складу са Законом о проценитељима вредности непокретности (донет у децембру 2016. године),

омогућен приступ бази података лиценцираним проценитељима вредности непокретности. Поред тога, усвојени су Општи услови за увид у податке о проценама вредности непокретности из базе података о проценама вредности непокретности од стране лиценцираних проценитеља, којима се детаљно уређују услови и начин увида у наведену базу података од стране лиценцираних проценитеља. Такође, унапређено је апликативно решење базе података о проценама вредности непокретности у делу који се односи на пријем, обраду и анализу података, што у великој мери олакшава обраду и анализу података из те базе.

Планови за 2018. годину

Ради даљег јачања функције финансијске стабилности, у 2018. години планиране су следеће активности:

- у складу с донетим регулаторним пакетом којим се у домаћу регулативу уводи Базел III, утврђиваће се следеће стопе:
 - стопа контрацикличног заштитног слоја капитала (на тромесечном нивоу) и
 - стопе заштитног слоја капитала за домаће системски значајне банке;
- континуирано унапређење израде макропруденцијалних стрес-тестова у складу са регулаторним пакетом Базел III;
- унапређење показатеља финансијског здравља Републике Србије, у складу са усвојеним регулаторним стандардом Базел III, и усклађивање с методологијом ММФ-а за израду ових показатеља;
- анализа кредитне способности група повезаних предузећа и утицај на банкарски сектор применом мрежног моделовања;
- успостављање аналитичког извештавања из базе података о проценама вредности непокретности.

III. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

III.1. Управљање девизним резервама

Народна банка Србије управља девизним резервама на основу Закона о Народној банци Србије, а у складу са Стратегијом управљања девизним резервама Народне банке Србије. Овом стратегијом, као основним документом, утврђени су дугорочни оквир за улагање девизних резерви, начела и основни циљеви улагања, инструменти у које се улаже, начин процене ризика и мерења приноса и извештавање о улагању девизних резерви. Доношењем Стратегије унапређен је процес управљања девизним резервама и повећана његова транспарентност по узору на праксу водећих централних банака у свету.

У току 2017. године, девизним резервама Народне банке Србије управљало се у складу са Стратешким и Тактичким смерницама за управљање девизним резервама, које усваја Извршни одбор Народне банке Србије. Смерницама се прецизније одређују дозвољене валуте, врсте активе, валутна структура, референтна вредност према којој се мери успешност у управљању девизним резервама, као и неопходна ограничења ради заштите од тржишног и кредитног ризика. У складу са основним принципима сигурности и ликвидности, средства се пласирају код првокласних институција (централних банака, међународних финансијских институција и организација, као и првокласних иностраних банака), као и у високоликвидне ХоВ чији су издаваоци најразвијеније земље у свету и међународне финансијске институције.

У складу са смерницама, током 2017. године инвестирање је вршено у краткорочне и дугорочне државне ХоВ најразвијенијих земаља (*Bills, Notes and Bonds*) рочности до десет година, минималног комбинованог кредитног рејтинга А према рејтинг агенцијама *Standard and Poor's*, *Moody's* и *Fitch*.

Такође, инвестирано је у ХоВ минималног комбинованог кредитног рејтинга од А+, односно АА (према агенцијама *Standard and Poor's*, *Moody's* и *Fitch*) следећих издавалаца:

- државне обвезнице и обвезнице емитоване у име државе које нису изражене у домаћој валути (*Sovereign*) рочности до пет година;
- обвезнице међународних финансијских институција (*Supranational*) рочности до пет година;
- обвезнице федералних јединица најразвијенијих држава (*Subnational-municipal*) рочности до пет година;
- обвезнице финансијских институција с подршком најразвијенијих држава (*Agency*) рочности до пет година;
- обвезнице емитоване на бази квалитетних средстава обезбеђења (*EUR covered bonds*) рочности до пет година.

У настојању да у условима ниских и негативних каматних стопа пронађе додатни извор прихода, не угрожавајући основне принципе управљања девизним резервама (сигурност и ликвидност), као и профил ризика, Народна банка Србије је крајем фебруара 2017. године започела са спровођењем трансакција позајмљивања дела обвезница из свог портфеља (*Securities lending*), наступајући у овом послу искључиво као зајмодавац. На овај начин, Народна банка Србије је од почетка обављања ових трансакција успела да приходима од њих надомести редовне трошкове по основу трговања обвезницама.

У складу с принципом сигурности, девизне резерве такође су пласиране у краткорочне депозите код централних банака, међународних финансијских институција и организација, као и иностраних комерцијалних банака које задовољавају минимални композитни кредитни рејтинг АА–, на основу оцене о кредитном рејтингу водећих светских рејтинг агенција (*Standard and Poor's*, *Moody's* и *Fitch*).

Стање и промена девизних резерви у 2017. години

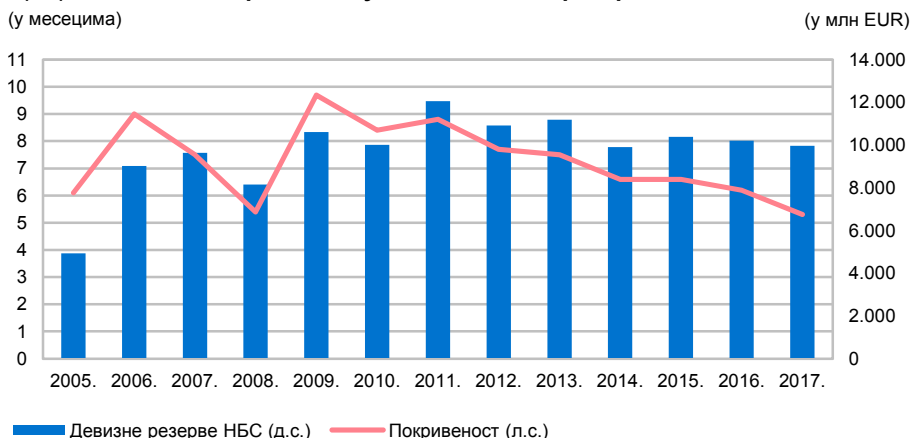
Девизне резерве Народне банке Србије су 31. децембра 2017. године износиле 9.961,7 млн евра и биле су мање за 243,0 млн евра него на крају 2016. године. Такав ниво девизних резерви обезбедио је покривеност новчане масе М1 од 176% и више од пет месеци увоза робе и услуга.

У току 2017. године највећи утицај на ниво девизних резерви имао је девизни прилив од продаје ХоВ Републике Србије на домаћем финансијском тржишту у износу од 1.117,2 млн евра.

По основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у, у 2017. години забележен је девизни прилив у нето износу од 830,0 млн евра⁴³.

⁴³ Реализација трансакција по основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у исказује се у складу с рачуноводственим правилима на дан извршења, а не на дан трговања.

Графикон III.1.1. Покривеност увоза девизним резервама

Извор: НБС.

По основу коришћења кредита за Републику Србију, преко девизних резерви Народне банке Србије остварен је укупан прилив у износу 733,5 млн евра, и то: од Светске банке (311,2 млн евра) за развојне политике у области јавних расхода и јавних предузећа, развој и реструктурирање предузећа, пројекат унапређења конкурентности и запошљавања, потребе модернизације јавне управе, Агенције за осигурање депозита, санацију штета од поплава и унапређење земљишне администрације, ЕИБ-а (202,8 млн евра) за Коридор 10, обнову путева, изградњу обилазнице око Београда, унапређење објеката правосудних органа, реконструкцију клиничких центара, град Београд – мост на Сави, развој малих и средњих предузећа, општинску и регионалну инфраструктуру и за истраживање и развој јавног сектора, Фонда за развој Абу Дабија (167,8 млн евра) за подршку буџету Републике Србије, Банке за развој Савета Европе (37,0 млн евра) за пројекат образовања и социјалног укључивања, изградњу и опремање затворских установа и инвестиције у научну инфраструктуру и *EBRD* (14,7 млн евра) за унапређење београдског јавног превоза и саобраћајне инфраструктуре и за потребе града Крагујевца.

Већи девизни прилив остварен је по основу обављања привременог платног промета с Косовом и Метохијом у износу од 486,6 млн евра, према Закону о привременом обављању одређених послова платног промета на територији СРЈ, по коме су банке обавезне да девизни прилив који резиденти остваре у пословању с Косовом и Метохијом продају Народној банци Србије⁴⁴.

Девизни прилив по основу донација износио је 232,8 млн евра.

У току 2017. године редовно су измириване обавезе према иностраним кредиторима у износу од 1.450,7 млн евра. Већи девизни одливи реализовани су и по основу исплате доспелих ХоВ Републике Србије, и то 1.002,9 млн евра по основу ХоВ у еврима емитованих на домаћем тржишту и 655,9 млн евра по основу еврообвезница (емитованих новембра 2012. године на

⁴⁴ „Службени лист СРЈ”, бр. 9/01.

међународном тржишту). Банке су у посматраном периоду повукле девизну обавезну резерву у нето износу од 284,8 млн евра, док је по основу сервисирања старе девизне штедње исплаћено 23,1 млн евра.

Нето девизне резерве

Нето девизне резерве Народне банке Србије су 31. децембра 2017. износиле 8.274,0 млн евра и биле су мање за 90,0 млн евра него на крају 2016. године.

Народна банка Србије је у 2017. години испунила критеријум у вези с минималним износом нето девизних резерви договорен и дефинисан Техничким меморандумом о разумевању с ММФ-ом. Нето девизне резерве, прерачунато по програмском курсу ММФ-а⁴⁵, по коме се пратило извршење програма ММФ-а, 31. децембра 2017. године износиле су 7.475,0 млн евра и биле су веће за 1.801,0 млн евра од критеријума извршења (доња граница за крај децембра 2017. године износила је 5.674,0 млн евра).

Структура и профитабилност девизних резерви

Посматрано по структури, девизне резерве Народне банке Србије су на дан 31. децембра 2017. године чиниле: иностране ХоВ 61,6%, девизна средства на рачунима у иностранству 20,0%, ефективни страни новац 10,9%, злато 6,8% – у трезору Народне банке Србије и на рачуну у иностранству и SDR код ММФ-а 0,7%.

Највећи део девизних резерви, у износу од 6.140,4 млн евра, инвестиран је у ХоВ изражене у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима. Од тога, у дугорочне ХоВ инвестирано је 62,9%, а у краткорочне ХоВ 37,1%.

У оквиру дугорочних ХоВ, средства су пласирана у следеће врсте активе: државне ХоВ рока доспећа од једне до десет година (САД, укључујући ту и државне ХоВ с променљивом каматном стопом – *Floating Rate Notes*, Канада, Велика Британија, Немачка, Француска, Холандија, Аустрија, Финска, Белгија и Ирска), ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе (*Supranational, Agencies* и *Sovereign*, укључујући ту и ХоВ јавног сектора с променљивом каматном стопом – *Floating Rate Notes*) и ХоВ са средствима обезбеђења (*covered bonds*).

У оквиру краткорочних ХоВ, средства су пласирана у следеће класе активе: државне дисконтне ХоВ (*T-bills*) рока доспећа до једне године (САД), државне купонске ХоВ рока доспећа до једне године (САД, Канада, Велика Британија, Француска, Немачка, Холандија, Белгија, Аустрија, Финска и

⁴⁵ Курсна листа Народне банке Србије, бр. 187 од 30. септембра 2014. године.

Ирска), ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе (*Supranational, Agencies* и *Sovereign*) и ХоВ са средствима обезбеђења (*Covered bonds*).

Део девизних резерви 1.996,1 млн евра пласиран је на рачунима у иностранству у виду орочених депозита и средстава на текућим рачунима.

Од тог износа, 40,2% односи се на пласмане код централних банака (ФЕД, Бундесбанка, Банка Канаде, Аустријска народна банка и Централна банка Луксембурга) и међународних финансијских институција (*BIS*), а 59,8% на пласмане код првокласних иностраних комерцијалних банака комбинованог (композитног) кредитног рејтинга минимално АА– (на рок до три месеца), односно на текућим рачунима код пословних банака у иностранству.

Валутну структуру девизних резерви Народне банке Србије (без злата) на крају 2017. године чинили су: евро – 60,7%, амерички долар – 34,4%, британска фунта – 1,8%, канадски долар – 1,8%, *SDR* – 0,7% и остале валуте – 0,6%.

Народна банка Србије је у 2017. години остварила приход по основу пласмана у иностране ХоВ и камата на девизна средства у укупном износу од 27,1 млн евра.

Управљање ризицима

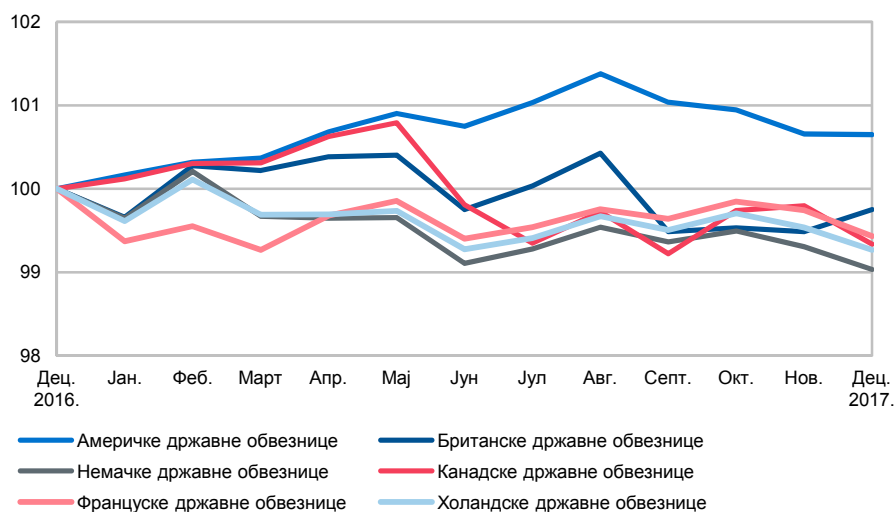
Народна банка Србије је и у 2017. години остала доследна опредељењу да ризик свог портфеља одржава на веома ниском нивоу, што је омогућило очување високог нивоа сигурности и ликвидности, чак и у екстремно тешким условима на финансијским тржиштима.

Упркос знаковима побољшаног привредног раста, на европском тржишту нису повећане каматне стопе од стране ЕЦБ-а. С друге стране, на америчком тржишту је дошло до даљег економског опоравка и нових повећања циљаног распона каматне стопе ФЕД-а.

Стопе приноса свих државних обвезница у портфељу Народне банке Србије (европских, америчких, британских и канадских) порасле су током 2017. године.

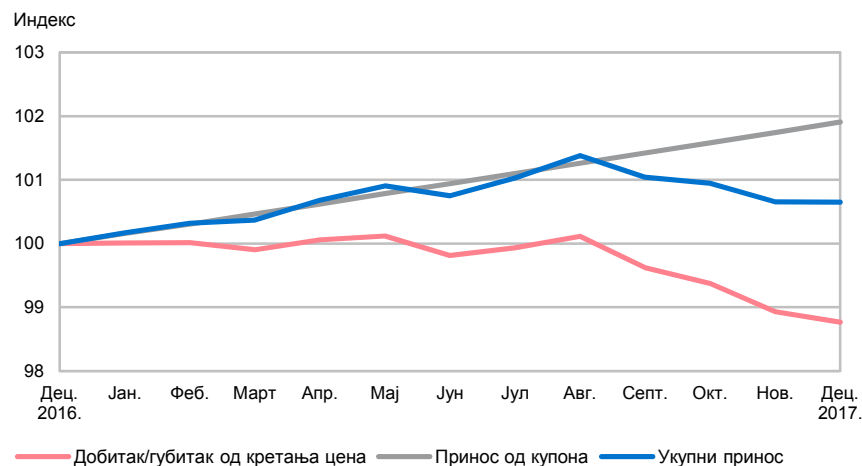
Код америчких државних обвезница у портфељу Народне банке Србије забележена је промена нагиба криве приноса, пошто је повећање стопа приноса на краћим рочностима веће од повећања на дужим рочностима. Највећи принос у оригиналним валутама било је могуће остварити улагањем у америчке државне обвезнице.

Графикон III.1.2. Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути (дец. 2016 = 100)

Извор: BofA Merrill Lynch и НБС.

Графикон III.1.3. Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице (дец. 2016 = 100)

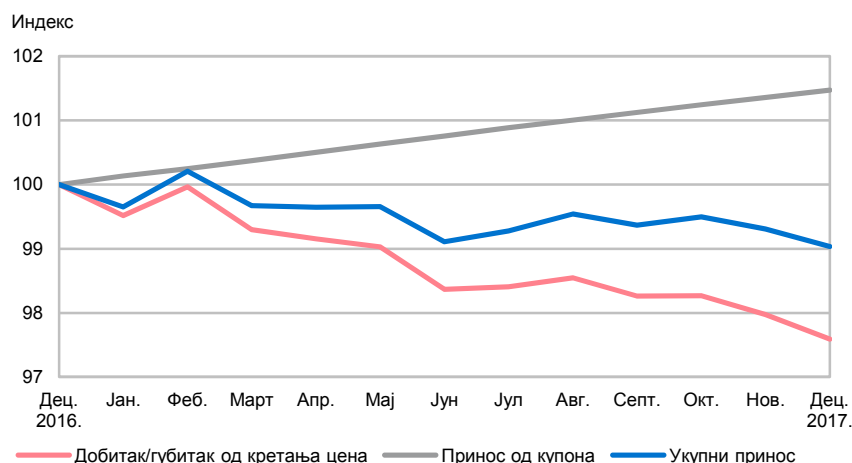
Извор: BofA Merrill Lynch и НБС.

Ако се посматра структура тих приноса, позитивни приноси америчких државних обвезница потичу од ефеката укамаћења, тј. прихода од наплаћених купона, док је код немачких државних обвезница тај ефекат био мањи од негативног ефекта оствареног по основу пада цена.

У таквим околностима, Народна банка Србије је, пре свега, због опрезног приступа у инвестирању и ниске дурације свог портфеља, која се током 2017. године кретала око вредности од 1,2, остварила позитиван принос у портфељима у америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима, док је портфељ у еврима остварио негативан принос. Највећи принос од 0,85% остварен је у портфељу у америчким доларима, а затим

следе портфељ у канадским доларима са 0,17% и портфељ у британским фунтама са 0,14%, док је принос портфеља у еврима износио $-0,34\%$, што је изнад стопе на депозитне олакшице ЕЦБ-а ($-0,40\%$).

Графикон III.1.4. Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице
(дец. 2016 = 100)

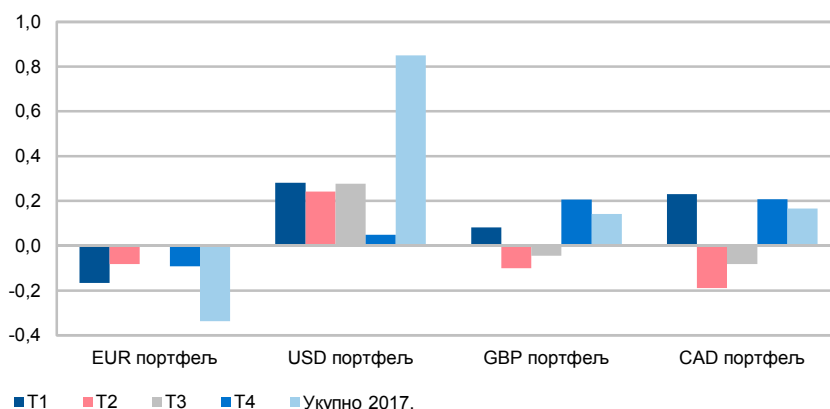

Извор: BofA Merrill Lynch и НБС.

Истовремено, сви портфељи Народне банке Србије (у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима) забележили су више приносе од упоредних референтних вредности (*benchmark*).

Притом, приноси у европском портфељу били су незнатно позитивни само у Т3, у портфељу у америчким доларима у прва три тромесечја остварени су приближно исти позитивни резултати и слабији у Т4, док су у портфељима у британским фунтама и канадским доларима позитивни резултати остварени у Т1 и Т4. Разлог томе су дешавања на тим тржиштима. Америчко тржиште су обележила нова повећања каматних стопа од стране ФЕД-а, до којих је дошло у три наврата током године, тако да је ФЕД повећао циљани распон каматне стопе (*federal funds rate*) за укупно 75 б.п., односно

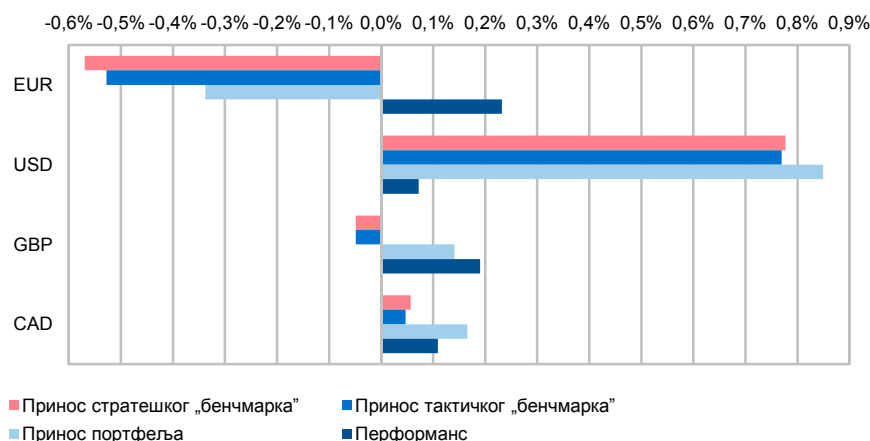
Графикон III.1.5. Принос портфеља у оригиналној валути
(по тромесечјима, у %)

Извор: НБС.

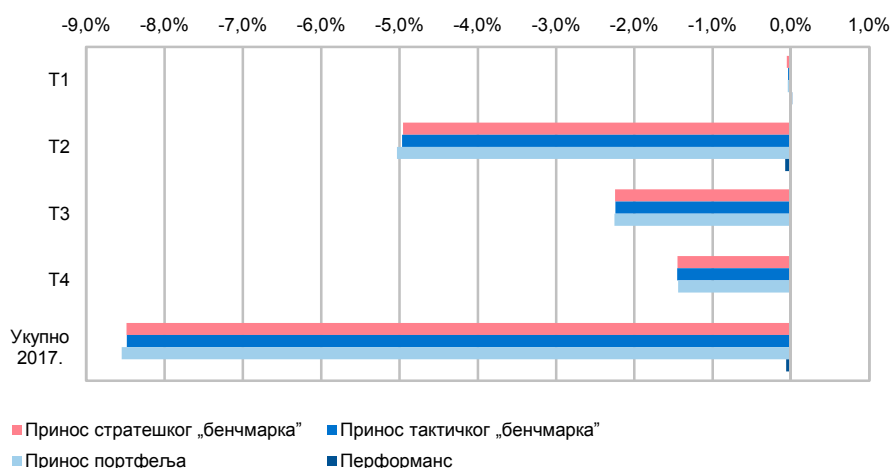
на распон од 1,25% до 1,50%. Упркос повећању краткорочних каматних стопа, дугорочне стопе приноса нису пратиле тај тренд услед снажне тражње инвеститора и масивних стимулативних програма откупа обвезница у Европи и Јапану.

Графикон III.1.6. Принос портфеља и „бенчмарка” у оригиналној валути у 2017.

Извор: НБС.

Графикон III.1.7. Укупан принос портфеља и „бенчмарка” прерачунат у динаре, по тромесечјима

Извор: НБС.

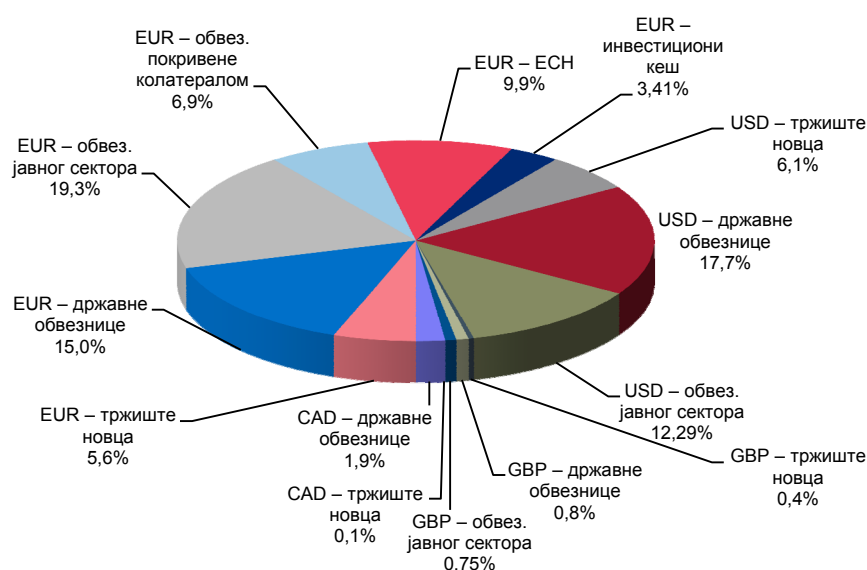
Централна банка Енглеске је у новембру, први пут у последњих десет година, повећала кључну каматну стопу са 0,25% на 0,5%, али је притом указала и на ризике који потичу од Брегзита.

Паралелно, ЕЦБ није повећавала каматне стопе, упркос знацима побољшаног економског раста. Стимулативне мере усмерене ка оживљавању европске економије дале су нови подстицај европској економији и финансијским тржиштима, и оне укључују продужетак програма откупа обвезница до септембра 2018. године, уз смањивање месечног обима откупа у 2018. години и задржавање негативних каматних стопа. Све ово се позитивно

одразило на евро, који је апрецирао према америчком долару за 13,22%, према британској фунти за 4,51% и према канадском долару за 6,53%. Приноси у оригиналним валутама и чињеница да је динар апрецирао према еврџу, а последично и према осталим валутама у портфељу, имали су за резултат негативан принос укупног портфеља прерачунат у динаре, и то у износу од –8,55%.

Структура инвестиционог портфеља по врстама активе, као и валутна структура, била је у складу са Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

Графикон III.1.8. Структура инвестиционог портфеља
(на дан 29. 12. 2017)

Извор: НБС.

Народна банка Србије је током 2017. године инвестирала у високоликвидне обвезнице с ниским тржишним и кредитним ризиком. Валутни ризик је неутрализован у великој мери усаглашавањем валутне структуре девизних резерви и спољног дуга земље, а каматни ризик одржавањем ниске дурације портфеља. О томе сведочи и низак *Value-at-Risk* (*VaR*), којим се процењује вредност тржишног ризика за дати ниво поверења, рачунат по појединачним портфељима и различитим методама обрачуна.

Табела III.1.1. Вредност изложена ризику (*VaR*) на дан 31. децембра 2017.
(степен вероватноће 95%, посматрани период један дан)

	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Параметарски <i>VaR</i>	0,02%	0,03%	0,04%	0,04%
Историјски <i>VaR</i>	0,02%	0,03%	0,05%	0,04%
Монте Карло <i>VaR</i>	0,02%	0,03%	0,04%	0,04%

Извор: НБС.

Вредности стрес-теста (*Stress testing*) показују за колико би се процената смањила тржишна вредност портфеља Народне банке Србије у случају наглог и неочекиваног повећања тржишних стопа приноса за 1,00%.

Табела III.1.2. **Стрес-тест на дан 31. децембра 2017.**
(посматрани период један дан)

Сценарио	Промена тржишне вредности			
	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Раст тржишних каматних стопа за 100 б.п.	-1,08%	-0,95%	-1,08%	-1,05%

Извор: НБС.

Народна банка Србије је, ради управљања кредитним ризиком, одредила високе критеријуме за инвестирање у банке чији је минимални композитни рејтинг АА-. За државне обвезнице и издаваоце дозвољен минимални комбиновани кредитни рејтинг јесте А према рејтинг агенцијама *Standard and Poor's*, *Moody's* и *Fitch*, за хартије у портфељу које нису у пуној гаранцији државе (обвезнице јавног сектора) одређен је минимални комбиновани кредитни рејтинг од А+ према агенцијама *Standard and Poor's*, *Moody's* и *Fitch*, док је за обвезнице покривене средствима обезбеђења дозвољен минимални комбиновани кредитни рејтинг од АА према агенцијама *Standard and Poor's*, *Moody's* и *Fitch*. Током 2017. године рејтинг агенција *Moody's* смањила је кредитне рејтинге Кине с нивоа Аа3 на ниво А1, а повећала рејтинг Ирске на А2 са А3. Рејтинг агенција *Standard and Poor's* снизила је кредитне рејтинге Кине и одређеног броја кинеских финансијских институција са АА- на А+. Кредитни рејтинг осталих издавалаца и обвезница које се налазе у портфељу Народне банке Србије остао је на истом нивоу као и у 2016. години, и то по свим рејтинг агенцијама.

Поред финансијских показатеља из биланса банака, праћени су и други показатељи кредитног ризика као што је петогодишњи *CDS*⁴⁶ спред за банку.

Сви остали показатељи: варијабилност вишка приноса (*tracking error*), контролно тестирање *VaR* (*backtesting*) и кредитни лимити по страним банкама током 2017. године били су у прописаним оквирима, дефинисаним Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

Планови за 2018. годину

Ради проширивања *Securities lending* трансакција на део обвезница из портфеља који се води код *Deutsche Bundesbank*, *Frankfurt*, Народна банка Србије ће у 2018. години са овом банком закључити Уговор о односу с

⁴⁶ *CDS* спред (*Credit Default Swap*) представља тржишни показатељ ризика, односно у њему је урачуната имплицитна вероватноћа банкрота издаваоца онако како је тржиште оцењује. *CDS* спред се често показује као бољи показатељ кредитне миграције него што би то били рејтинзи кредитних агенција, будући да реагује моментално и резултатом је процена великог броја учесника на тржишту.

транзакционом банком – *Transaction Bank Relationship Management Agreement (TBA)*. Очекује се да Народна банка Србије обављањем поменутих послова оствари приход којим ће покрити трошкове кастоди услуга које наплаћује *Deutsche Bundesbank, Frankfurt*.

Ради даљег унапређења процеса праћења резултата девизног пословања, у току 2018. године планира се увођење нових извештаја о праћењу процеса управљања девизним резервама и рачуноводствени извештај о резултату пословања.

Током 2018. године наставиће се редовне активности које се односе на обављање платног промета са иностранством, ради благовременог извршавања свих обавеза Народне банке Србије и Републике Србије, уз стално унапређење међународних банкарских стандарда и праксе, а с тим у вези и сарадња с Министарством финансија – Управом за трезор ради обављања платног промета са иностранством преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства који се води код Народне банке Србије. Поред наведеног, наставиће се сарадња и с другим клијентима који у складу са законом имају отворене рачуне код Народне банке Србије.

III.2. Емисија новца и управљање токовима готовине

III.2.1. Издавање новчаница и готовог новца

Готов новац у оптицају

У Републици Србији је у току 2017. године у оптицају била серија новца издања Народне банке Србије од 2003. и даље – новчанице у апоенима од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000, 2000 и 5000 динара и ковани новац у апоенима од 1, 2, 5, 10 и 20 динара.

На дан 31. децембра 2017. године у оптицају је било (изван трезора Народне банке Србије, благајни банака и Министарства финансија – Управе за трезор) готовог новца у износу од 163,9 млрд динара (новчанице и ковани новац), што је за 2,9% више него на крају 2016. године.

Од укупног стања готовог новца у оптицају, на новчанице се односило 98,7% (161,7 млрд динара), а на ковани новац 1,3% (2,2 млрд динара). У односу на крај 2016. године, учешће новчаница и кованог новца остало је на истом нивоу.

Табела III.2.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	31. децембар 2016.		31. децембар 2017.	
	У млн RSD	У %	У млн RSD	У %
5000 динара	13.741	8,8	13.964	8,6
2000 динара	69.025	43,9	82.274	50,9
1000 динара	57.305	36,4	47.578	29,4
500 динара	9.171	5,8	9.544	5,9
200 динара	3.459	2,2	3.620	2,2
100 динара	2.171	1,4	2.217	1,4
50 динара	1.114	0,7	1.192	0,7
20 динара	714	0,5	765	0,5
10 динара	531	0,3	576	0,4
Укупно:	157.231	100,0	161.730	100,0

Извор: НБС.

Апоенска структура готовог новца у оптицају

На крају 2017. године у оптицају је било 270,5 млн комада новчаница, што је за 7,5 млн комада, или 2,9%, више него на крају 2016. године.

У структури новчаница повећано је учешће новчаница апоена од 2000 динара, а смањено учешће новчаница апоена од 1000 динара и од 5000 динара, док је учешће новчаница осталих апоена остало на сличном нивоу као у 2016.

Новчанице апоена од 500, 1000, 2000 и 5000 динара у готовинском платном промету у 2017. години учествовале су са 94,8%, што је незнатно смањење (0,1 п.п.) у односу на крај 2016.

На крају 2017. године, у оптицају је било 735,7 млн комада кованог новца, што је за 54,8 млн комада, или за 8,1%, више него на крају 2016. године.

У структури кованог новца највеће је учешће апоена од 1 динара (45,4%), затим апоена од 5 динара (24,6%) и од 2 динара (24,3%), док су најмање заступљени апоени од 10 динара (3,3%) и од 20 динара (2,5%).

Израда новчаница и кованог новца

Ради задовољавања потреба готовинског платног промета и замене новчаница неподобних за оптицај, у 2017. години израђена је додатна количина новчаница апоена од 200 и од 10 динара (укупно 24,7 млн комада). Израда преостале количине новчаница апоена од 200 динара, 50 динара и 20 динара, планирана за 2017, биће реализована у 2018. години. У 2017. настављена је и реализација израде кованог новца по програму израде за 2016. годину (13,2 млн комада кованог новца апоена од 1 динар).

Експертиза готовог новца

У процесу усклађивања домаћих прописа с прописима ЕУ, у 2017. донета је Одлука о поступању с новцем за који постоји сумња да је фалсификован („Службени гласник РС”, бр. 111/2017), чиме је извршено усклађивање прописа у области заштите евра од фалсификовања.

У 2017. години, у поступку експертизе новца примљеног под сумњом да је фалсификован откривена су 5.834 комада фалсификованих новчаница готовог новца, што је за 5,5% мање него у 2016. Посматрано у номиналном износу, то смањење износи 22,0% (7.126.600,00 динара у 2017. у односу на 9.133.400,00 динара у 2016).

Посматрано по вредности, у структури откривених фалсификата новчаница готовог новца, највећи је удео фалсификованих новчаница од 2000 динара, затим 1000, 500 и 5000 динара. Процентуално изражено, та четири апоена заједно чине 99,9% фалсификата готовог новца.

Табела III.2.1.2. **Преглед фалсификованих новчаница готовог новца**
(у комадима)

Врста апоена	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно у 2017.
Комада	129	1.510	2.770	1.372	7	38	8	0	0	5.834
Учешће у %	2,2	25,9	47,5	23,5	0,1	0,7	0,1	0	0	100

Извор: НБС.

Поређењем откривених фалсификованих новчаница готовог новца с готовим новцем у оптицају добија се да је на 1 млн комада оригиналних новчаница у оптицају откривено 17,6 комада фалсификованих новчаница готовог новца, односно номинално посматрано, на 1 млрд динара у оптицају откривено је 36.006 динара фалсификованог новца.

Табела III.2.1.3. **Преглед фалсификованих новчаница готовог новца**
(у хиљадама RSD)

Врста апоена	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно у 2017.
Износ	645	3.020	2.770	686	1,4	3,8	0,4	0	0	7.126,6
Учешће у %	9,1	42,4	38,9	9,6	0,0	0,1	0,0	0	0	100

Извор: НБС.

Највећи број откривених фалсификата био је израђен на комерцијалном папиру, коришћењем инк-џет штампача, ласерских штампача или апарата за фото-копирање у боји новије генерације, и спада у групу фалсификата лоше и осредње израде. Један тип фалсификата апоена од 1000 динара био је израђен на заштићеном папиру с кончићима, који под ултраљубичастим светлом флуоресцирају и који спада у фалсификате добре израде. Међу откривеним фалсификатима није било фалсификата веома добре израде и опасних фалсификата.

Пригодни ковани новац

У 2017. години није се издавао златни и сребрни пригодни ковани новац поводом догађаја од општег значаја за Републику Србију или догађаја од међународног значаја.

III.2.2. Управљање токовима готовине

Токови готовог новца

У 2017. години банкама је исплаћено укупно 507,7 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 400.744,3 млн динара. То је у односу на 2016. годину количина мања за 6,1% (33,1 млн комада), а номинални износ новчаница и кованог новца мањи за 6,5% (27.986,5 млн динара).

Путем уплата банака примљено је укупно 429,6 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 394.511,1 млн динара, што је за 3,5% мања количина (15,7 млн комада), а за 3,0% мањи номинални износ новчаница и кованог новца (12.370,2 млн динара) у односу на 2016. годину. На смањење и уплата и исплата готовог новца у 2017. години у највећој мери утицала је даља супституција новчаница од 1000 динара новчаницама од 2000 динара, што је и био циљ, како би се исти номинални износ уплата и исплата покрио мањом количином новчаница. Учешће осталих апоена новчаница у структури уплата и исплата у номиналном износу остало је на приближно истом нивоу као у 2016. години.

Код кованог новца, као и ранијих година, приметна је знатна неравнотежа између уплата и исплата у количини и по номиналном износу – уплаћено је 3,3 млн комада, у номиналном износу од 29,9 млн динара, а исплаћено 72,7 млн комада, у номиналном износу од 240,6 млн динара. Таква неравнотежа утицала је на то да се потребе готовинског платног промета за кованим новцем, као и ранијих година, задовољавају додатном изградом кованог новца.

Обрада и уништај новца

У бројачницама Народне банке Србије обрађено је укупно 434,5 млн комада новчаница, у номиналном износу од 396.944,2 млн динара, од чега је 82,2% новчаница (357,0 млн комада) издвојено као подобно за оптицај. Учешће подобних новчаница у номиналном износу било је 90,7% (360.204,0 млн динара). Коефицијент обрта новца у оптицају, који се рачуна као однос укупног броја обрађених новчаница и укупног броја новчаница у оптицају, у 2017. години износио је 1,6.

Током 2017. уништен је 71,1 млн комада новчаница неподобних за оптицај, у номиналном износу од 34.505,1 млн динара. Индекс обнове оптицаја (однос количине уништених новчаница и укупне количине

новчаница у оптицају) износио је 26,3. Такође, уништено је око 300.000 комада новчаница апоена од 10 динара израђених с грешком (макулатурне новчанице).

Уходан је процес обраде новчаница и кованог новца (уведен крајем 2008. године), који се сада обавља на три аутоматска система за сортирање, паковање и уништај новчаница *BPS 1040*, два аутоматска система за сортирање новчаница *BPS 216*, четири аутоматска система за сортирање новчаница *BPS C4-4S* и на две машине за обраду новчаница *Numeron F*. У наредном периоду очекује се задржавање високог нивоа квалитета новчаница у оптицају, ажурна обрада новчаница и наставак смањења количине обрађених новчаница.

Планови за 2018. годину

Ради реализације стратешких и оперативних циљева у вези са обезбеђењем адекватног обима, квалитета и апоенске структуре готовог новца у оптицају, као и попуњавања залиха у трезорима Народне банке Србије, планирано је да се у 2018. години изради додатна количина од 90,0 млн комада новчаница (апоени од 2000, 200, 50, 20 и 10 динара) и 85,0 млн комада кованог новца апоена од 1, 2 и 5 динара.

III.2.3. Активности филијала Народне банке Србије

Пословање филијала Народне банке Србије у 2017. години односило се на извршавање трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Филијала у Београду

Филијала у Београду је у 2017. години, у процесу управљања токовима готовине и другим вредностима, обављала послове пријема и предаје готовог новца, ефективног страног новца и јединствених меничних бланкета банкама, послове пријема ефективног страног новца од државних органа, послове продаје пригодног кованог новца и послове са оставама.

Укупне уплате готовог новца од банака у 2017. биле су за 5,2% више, а укупне исплате банкама за 7,5% ниже него 2016. Уплате ефективног страног новца банкама, у номиналном износу, знатно су опале у односу на 2016. годину (20,6%), док су исплате смањене чак за 68,3%. Од државних органа у 2017. примљено је укупно 1,4 млн евра, што је за 16,2% ниже него претходне године.

Табела III.2.3.1. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду**
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2017.	Индекс 2017/2016.
	У 2016.	У 2017.		
Уплате готовог новца банака	228.633.728.000	240.631.680.000	240.631.680.000	105,2
Исплате готовог новца банкама	250.560.897.850	231.795.415.520	231.795.415.520	92,5
Уплате ЕСН од банака	29.814.418*	23.685.016*	2.806.027.769**	79,4
Уплате ЕСН од државних органа	1.667.084*	1.396.553*	165.453.448**	83,8
Уплате преко ДКРТ-а	/	162.920*	19.301.550**	/
Исплате ЕСН банкама	263.437.102*	83.661.100*	9.911.556.395**	31,7
Исплате преко ДКРТ-а	/	930.651*	110.256.766**	/
УКУПНО			485.439.691.448	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 29. децембра 2017.

Извор: НБС.

Филијала у Београду је у 2017. години обрадила 349,8 млн комада новчаница, односно 319,2 млрд динара, као и сав ефективни страни новац примљен од банака на територији Републике Србије, тј. 4,5 млн комада новчаница, у противвредности од 391,2 млн евра.

Табела III.2.3.2. **Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду**
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Обрађено		Укупно у 2017.	Индекс 2017/2016.
	У 2016.	У 2017.		
Обрада готовог новца				
– номинална вредност	359.328.238.849	319.254.161.188	319.254.161.188	88,8
– број комада	373.205.367	349.839.450	349.839.450	93,7
Обрада ЕСН				
– номинална вредност	762.252.768*	391.170.848*	46.343.066.524**	51,3
– број комада	8.257.356	4.540.193	4.540.193	55,0
УКУПНО				
– номинална вредност			365.597.227.712	
– број комада			354.379.643	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 29. децембра 2017.

Извор: НБС.

У поступку обраде поништено је и уништено 89,5 млн комада новчаница, укупне вредности 48,9 млрд динара, или 25,6% укупног броја обрађених новчаница.

На експертизу, под сумњом на фалсификат, послато је 6.469 комада новчаница готовог новца и 197 комада новчаница ефективног страног новца.

Поред тога, Филијала је банкама комисионарима предала 2,2 млн комада меничних бланкета, у износу од 111,6 млн динара, имала је 17 продаја пригодног кованог новца, у износу од 415.548,45 динара, и примила је 15 и издала 14 остава (на дан 31. децембра 2017. године на стању је било 245 остава).

С обзиром на то да располаже електронском базом података која садржи копије извода и налога с рачуна републичких органа, правних лица и радњи, Филијала у Београду је у овом периоду обрадила 78 захтева за издавање извода – налога за плаћање и извештаја о променама и стању рачуна (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања) и издала 55 обавештења о плаћању на име пронађених података.

Филијала у Новом Саду

У Филијали у Новом Саду у 2017. години остварене су 2.784 трансакције уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор и 196 трансакција уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима, у укупној вредности од 106,2 млрд динара. Сав ефективни страни новац примљен од царинских, судских и других државних органа обрађен је приликом пријема на благајнама Филијале. У посматраном периоду, Филијала је, у оквиру трезорског пословања, примила 17 и издала пет затворених остава.

Табела III.2.3.3. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду**
(у RSD)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2017.	Индекс 2016/2017.
	У 2016.	У 2017.		
Уплате готовог новца	54.964.587.500	51.977.517.500	51.977.517.500	94,6
Исплате готовог новца	53.693.422.500	54.241.394.000	54.241.394.000	101,0
Уплате ЕСН од банака	12.566.622*	8.994.416*	1.065.592.748**	71,6
Уплате ЕСН од државних органа	2.029.516*	1.205.247*	142.788.866**	59,4
Исплате ЕСН банкама	38.543.943*	11.390.754*	1.349.493.381**	29,6
Исплате преко ДКРТ	0*	118.365*	14.023.021**	-
Уплате преко ДКРТ	0*	11.355*	1.345.258**	-
УКУПНО			108.792.154.774	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 29. децембра 2017.

Извор: НБС.

Такође, на основу Одлуке о начину обављања послова између Народне банке Србије и Управе за трезор, која се примењује од 27. фебруара 2017. године, преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства (ДКРТ), у Филијали је путем 187 трансакција реализовано 118,4 хиљаде евра исплата, односно путем 61 трансакције 11,4 хиљаде евра уплата.

Поред наведених послова, Филијала је, у оквиру благајничког пословања, банкама комисионарима извршила предају 439.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 22 млн динара. Такође, физичким и правним лицима у 22 трансакције продата су 103 паковања пригодног кованог новца и вакуумираних паковања кованог новца издања Народне банке Југославије и

Народне банке Србије, у укупном износу од 95,8 хиљада динара. На благајнама Филијале примљено је 8.306 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену, које су прослеђене на даљу експертизу.

Током посматраног периода, предмет обраде готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Новом Саду, као и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 84.287,4 млн динара, односно 93,5 млн комада новчаница. У поступку обраде поништено је 11,2 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 4.001,8 млн динара, и уништено је 3,7 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 1.912 млн динара. Приликом обраде издвојен је 61 комад новчаница које су послате на експертизу под сумњом да су фалсификат. У поступку обраде издвојено је 2.639 комада ваноптицајног кованог новца и 25 комада ваноптицајних новчаница којима је истекао рок замене.

Филијала у Новом Саду је у току 2017. године обрадила 218 захтева за издавање преписа извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћање.

Филијала у Нишу

У току 2017. године, пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца комитентима (банке, државни органи), у делу управљања токовима готовине, Филијала у Нишу остварила је обим пословања у укупној вредности од 99,1 млрд динара.

У оквиру 1.316 трансакција, укупне уплате готовог новца од пословних банака и Управе за трезор у 2017. години износиле су 43,2 млрд динара, што је за 13,3% мање него 2016, док су укупне исплате, у оквиру 2.002 трансакције, износиле 53,1 млрд динара, што је за 8,2% мање него 2016. године.

Уплате ефективног страног новца од пословних банака, у оквиру 85 трансакција, износиле су 15,2 млн евра и биле су мање за 19,4% него претходне године, док су исплате ефективног страног новца, у оквиру 72 трансакције, износиле 5,2 млн евра и биле су мање за 69,9% него 2016.

Од државних органа, кроз 132 трансакције, примљено је укупно 3,4 млн евра, тј. 11,6% више него претходне године.

Филијала у Нишу је у 2017. години обрадила 9,5 млн комада новчаница, у номиналном износу од 13,4 млрд динара.

На благајнама Филијале у Нишу примљено је 470 комада новчаница готовог новца и 117 комада новчаница ефективног страног новца под сумњом на фалсификат и оне су прослеђене на даљу експертизу.

Табела III.2.3.4. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу**

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2017.	Индекс 2017/2016.
	у 2016.	у 2017.		
Уплате готовог новца	49.808.924.000	43.171.079.000	43.171.079.000	86,7
Исплате готовог новца	57.796.739.000	53.074.856.000	53.074.856.000	91,8
Уплате ЕЧН од банака	18.884.801*	15.228.300*	1.804.137.817**	80,6
Уплате ЕЧН од државних органа	3.026.107*	3.376.338*	400.003.879**	111,6
Исплате ЕЧН банкама	17.258.156*	5.200.877*	616.161.940**	30,1
УКУПНО			99.066.238.636	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за динара на дан 29. децембра 2017.

Извор: НБС.

У току 2017. године, Филијала у Нишу је физичким лицима, путем три трансакције, извршила продају пригодног кованог новца издања Народне банке Србије у укупном износу од 29.852,0 динара. Поред наведених послова, Филијала је банкама комисионарима предала 317.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 15,8 млн динара.

С обзиром на то да располаже делимичном базом података у електронском облику, Филијала у Нишу је у 2017. обрадила 26 захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима које је до краја 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања, при чему је издала осам тих преписа.

Филијала у Крагујевцу

Пословање Филијале у Крагујевцу у 2017. години односило се на извршење трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Филијала у Крагујевцу је у 2017. години, у оквиру 3.101 трансакције уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор, 197 уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима, 36 трансакција уплата и исплата преко консолидованог рачуна трезора и 2.254 трансакције продаје и откупа ефективног страног новца с физичким лицима, остварила пословање у укупној вредности од 79,9 млрд динара. Поред наведених послова, Филијала у Крагујевцу предала је 315.000 меничних бланкета банкама комисионарима у номиналном износу од 15,7 млн динара. Филијала је продавала пригодни ковани новац и обавила је девет трансакција, у укупном износу од 142.976,2 динара.

Табела III.2.3.5. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу**
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2017.	Индекс 2017/2016.
	у 2016.	у 2017.		
Уплате готовог новца	43.258.690.720	36.434.295.000	36.434.295.000	84,2
Исплате готовог новца	33.720.120.720	40.252.547.500	40.252.547.500	119,4
Уплате ЕСН од банака	36.253.845*	22.258.475*	2.637.021.631**	61,4
Исплате ЕСН банкама	47.719.897*	4.746.964*	562.385.642**	9,9
Уплате ЕСН од државних органа	25.064*	7.924*	938.778**	31,6
Уплата преко ДКРТ-а	-	1.640*	194.295**	-
Исплата преко ДКРТ-а	-	54.440*	6.449.654**	-
Откуп ЕСН од физичких лица	132.275*	115.982*	14.079.194***	87,7
Продаја ЕСН физичким лицима	84.383*	67.036*	8.172.157***	79,4
УКУПНО			79.916.083.851	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 29. децембра 2017.

*** У динарској противвредности обрачунатој по дневном средњем курсу.

Извор: НБС.

На благајнама Филијале примљено је 326 комада новчаница готовог и ефективног страног новца, у укупном износу од 393.481,0 динара, под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену, па су прослеђене на даљу експертизу. Филијала у Крагујевцу је у 2017. години обрадила 9,3 млн комада новчаница, у номиналном износу од 12,6 млрд динара.

Филијала у Крагујевцу у 2017. години обрадила је и три захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања.

Филијала у Ужицу

Банке су у 2017. години на шалтерима Филијале у Ужицу уплатиле готов новац у износу од 22.049,1 млн динара и поднеле захтев за исплату готовог новца у износу од 21.194,9 млн динара. Уплате и исплате готовог новца, као и ефективног страног новца, смањене су у 2017. години у односу на 2016.

У 2017. банкама комисионарима је предато 207.000 меничних бланкета, у износу од 10.350 млн динара, што је 6,7% више него у 2016. години. Такође, од банака је примљено 345 новчаница готовог новца и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат/обојене, и оне су прослеђене на даљу експертизу. Током 2017. продато је знатно мање нумизматичког новца него у 2016. години.

Током посматраног периода, предмет обраде готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Ужицу, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 31,4 млн комада новчаница, у

номиналном износу од 23.941,3 млн динара. У поступку обраде поништено је 6,3 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 1.333,8 млн динара, и уништено 30.422 комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 19,6 млн динара. Приликом обраде издвојена су 43 комада новчаница које су послате на експертизу под сумњом фалсификати. У поступку обраде издвојена су 22 комада ваноптицајних новчаница, којима је истекао рок замене.

Табела III.2.3.6. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2017.	Индекс 2017/2016.
	У 2016.	У 2017.		
Уплате готовог новца банака	29.942.978.500	22.049.087.500	22.049.087.500	73,6
Исплате готовог новца банака	32.771.485.500	21.194.851.000	21.194.851.000	64,7
Уплате ЕСН од банака	793.688.*	157.351*	18.641.798**	19,8
Уплате ЕСН од државних органа	10.600*	5.190*	614.873**	49,0
Исплате ЕСН банака	16.363.219*	2.024.860*	239.890.631**	12,4
УКУПНО			43.503.085.802	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 29. децембра 2017.

Извор: НБС.

Филијала у Ужицу је у току 2017. године обрадила девет захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања.

Планови за 2018. годину

У трезорском и благајничком пословању планирају се даља техничко-технолошка унапређења у области рада с готовином и ефективним страним новцем.

III.3. Платни систем

III.3.1. Активности у области платног система и платних картица

Народна банка Србије као оператор платног система

Народна банка Србије је оператор четири платна система: за процесирање плаћања у динарима у земљи – *RTGS (Real Time Gross Settlement)* платног система и клиринг система, *DinaCard* клиринг система, као и система међубанкарског и међународног клиринга у девизама. У *RTGS* платном систему Народне банке Србије и клиринг платном систему Народне банке

Србије почетком године било је 35 учесника – 31 банка, Управа за трезор Министарства финансија, Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности, Удружење банака Србије и Народна банка Србије.

Током године поједине банке на домаћем банкарском тржишту су се спојиле, тако да су на крају 2017. у систему била 33 учесника, од којих 29 банака. У *DinaCard* клиринг систему на крају 2017. учествовало је 25 пословних банака и седам процесорских кућа, док је у систему поравнања за домаћи промет по платним картицама у картичним системима *Visa* и *MasterCard* учествовало 19 пословних банака. У систему међубанкарског и међународног клиринга у девизама на крају 2017. било је 20 учесника, и то: 14 банака из Републике Србије, Народна банка Србије и пет банака из Босне и Херцеговине.

Посредством *RTGS* платног система Народне банке Србије и клиринг платног система Народне банке Србије у 2017. реализовано је укупно 205,9 млн плаћања, од чега се на *RTGS* плаћања односило 75%, а на клиринг плаћања 25%.

Укупан број плаћања већи је за 2,8% него у 2016. години. Укупна вредност плаћања реализованих у *RTGS* платном систему и клиринг систему износила је 46.858,3 млрд динара, од чега се на *RTGS* плаћања односио највећи део оствареног промета (99,1%). Распоживост *RTGS* платног система и клиринг система у 2017. години износила је 100%.

Од укупног броја трансакција у систему *DinaCard* у 2017. години, путем клиринг система Народне банке Србије реализовано је 30 млн трансакција, што представља раст од 5,0% у односу на претходну годину, уз остварени промет од 46,4 млрд динара, што је 4,0% више него претходне године. Притом, 95% трансакција и 82% промета остварених кроз свич биле су трансакције плаћања робе и услуга. Распоживост централног свича у систему *DinaCard* у 2017. години била је 100%.

RTGS систем

Посредством платног система *RTGS*, тј. система за поравнање међубанкарских и хитних плаћања у реалном времену по бруто принципу, у 2017. години реализовано је укупно 154,0 млн плаћања (за 9,5 млн, тј. 6,6% више него у 2016), укупне вредности 46.432,3 млрд динара.

Просечан месечни број плаћања износио је 12,8 млн, док је просечна месечна вредност оствареног промета износила 3.869,4 млрд динара, при чему је највећи промет остварен у новембру (4.574,6 млрд динара).

Табела III.3.1.1. **Вредност промета и број плаћања у RTGS систему**
(промет у млрд RSD, број плаћања у млн)

2017.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	20	10,5	3.712,8	185,6
Фебруар	18	11,6	3.201,8	177,9
Март	23	13,1	3.396,4	147,7
Април	18	12,0	3.065,0	170,3
Мај	21	13,6	4.151,3	197,7
Јун	22	13,2	3.616,8	164,4
Јул	21	12,6	3.586,3	170,8
Август	23	12,8	4.199,6	182,6
Септембар	21	12,5	4.216,3	200,8
Октобар	22	13,6	4.385,0	199,3
Новембар	22	13,6	4.574,6	207,9
Децембар	21	14,9	4.326,3	206,0
Укупно	252	154,0	46.432,3	
			Месечни просек: 3.869,4	Дневни просек: 184,2

Извор: НБС.

Клиринг систем

Путем клиринг система, тј. система за размену и обраду појединачних налога за плаћање или група налога за плаћање учесника у платном систему, који се реализују по принципу мултилатералног нето обрачуна, у 2017. је

Табела III.3.1.2. **Вредност промета и број плаћања у клиринг систему**
(промет у млрд RSD, број плаћања у млн)

2017.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	20	3,9	30,0	1,5
Фебруар	18	4,4	31,7	1,8
Март	23	4,7	38,4	1,7
Април	18	4,0	33,4	1,9
Мај	21	5,2	38,6	1,8
Јун	22	4,7	38,2	1,7
Јул	21	4,2	36,2	1,7
Август	23	4,4	36,8	1,6
Септембар	21	4,0	34,4	1,6
Октобар	22	4,3	37,1	1,7
Новембар	22	4,3	35,4	1,6
Децембар	21	4,0	35,9	1,7
Укупно	252	52,0	426,0	
			Месечни просек: 35,5	Дневни просек: 1,7

Извор: НБС.

реализовано 52,0 млн плаћања, укупне вредности 426,0 млрд динара (за 5,0 млрд динара, тј. 1,2%, више него 2016).

Просечан месечни број плаћања у 2017. години износио је 4,3 млн, а просечна месечна вредност 35,5 млрд динара, при чему је највећи промет остварен у мају (38,6 млрд динара).

DinaCard клиринг систем

Клиринг систем *DinaCard* је платни систем Народне банке Србије у коме се обављају послови обраде и нетирања налога за пренос које учесници у том систему достављају на основу платних трансакција које се извршавају коришћењем *DinaCard* платних картица. У 2017. години, у систему *DinaCard* платне картице извршено је преко 42,5 млн трансакција (4% више него 2016), уз остварени промет од 125,5 млрд динара (3% више него 2016). Од тога, 71% трансакција и 32% промета остварено је на продајним местима (плаћање робе и услуга), док преостали део представљају трансакције подизања готовине. Доминантна је била употреба дебитних платних картица, којима је остварено преко 98% промета и трансакција. На крају 2017. године на тржишту је постојало 1,9 млн *DinaCard* платних картица.

Основне активности Народне банке Србије у домену управљања националном платном картицом обухватале су:

- сарадњу са члановима система и подршку приликом увођења нових производа;
- успостављање сарадње с кинеским националним картичним системом *UnionPay*;
- наставак сарадње с компанијом *Discover Financial Services* у домену прихватања *DinaCard* картица у иностранству;
- активности усмерене на промоцију националне платне картице;
- учешће у изради предлога домаће регулативе у домену пословања с платним картицама.

Најзначајнија активност током 2017. године била је успостављање пословне и техничке сарадње с кинеским националним картичним системом *China UnionPay*, основаним 2002. године, који је најзаступљенији картични систем на свету, с преко 6,5 млрд издатих картица, тј. скоро 50% светског тржишта. Такође, *China UnionPay* је систем с најбржим растом на свету у претходних неколико година и са израженим развојем нових технологија, као што је, на пример, плаћање на основу дефинисаног *QR* кода, а са учешћем од 75% у светском тржишту и лидер по броју издатих бесконтактних платних картица, које се прихватају у преко 160 држава и територија широм света. Међународни огранак ове компаније *UnionPay International* настао је 2012. године с циљем ширења глобалне прихватне мреже, подстицања издавања *UnionPay* картица увођењем иновативних производа и сервиса у другим државама, уз коришћење нових платних технологија.

Захваљујући потписаном Меморандуму о разумевању између Народне банке Србије и организације *UnionPay International* отворен је пут дефинисању модела сарадње који би омогућио технолошко унапређење *DinaCard* платних картица, прихватање националне картице у иностранству у мрежи *UnionPay International*, као и прихватање *UnionPay* картица у Србији у *DinaCard* прихватној мрежи. Успостављање ове пословне сарадње логичан је наставак одличне сарадње између Републике Србије и Народне Републике Кине и конкретан резултат традиционалног и чврстог пријатељства ових двеју земаља. У том смислу, било је сасвим природно да се након значајног унапређења трговинских односа, културне размене и све већег броја кинеских туриста који посећују или намеравају да посете нашу земљу започне пројекат који ће за резултат имати заједничку, сигурну и ефикасну инфраструктуру картичних система, на обострано задовољство кинеских и наших грађана и привредних субјеката.

Током 2017. године, у *DinaCard* систему реализовани су специјални кобренд програми с појединим домаћим компанијама. Обављене су и сертификације *Procredit Bank a.d.* за прихватање *DinaCard* картица на продајним местима и *Halkbank a.d.* за самостално процесирање, а почела је и сертификација Банке Поштанска штедионица а.д. такође за самостално процесирање. Поред тога, у сарадњи с Дирекцијом за електронску управу Министарства за државну управу и локалну самоуправу омогућено је плаћање *DinaCard* картицама на порталу еУправа. У систем су уведене две новине – сервис „Подигни динаре”, који омогућава исплату готовине на продајним местима у *DinaCard* систему, као и *mPOS* систем, који омогућава плаћање на продајном месту електронским путем коришћењем читача картице и мобилног уређаја са инсталираном одговарајућом апликацијом. Ради промоције националне платне картице, израђена је нова, унапређена интернет презентација *DinaCard* система, а одржан је и јавни конкурс за избор новог логотипа *DinaCard* платних картица. Пројектовано је и интерно израђено решење за *payment gateway* Народне банке Србије, који ће се користити за плаћање *DinaCard* платним картицама услуга које пружа Народна банке Србије.

Систем међубанкарског и међународног клиринга у девизама

Систем међубанкарског и међународног клиринга у девизама јесте платни систем који процесира плаћања између банака у Републици Србији у еврима, као и плаћања с банкама из Босне и Херцеговине. Трансакције плаћања између банака у Републици Србији и банака у Босни и Херцеговини обављају се по принципу мултилатералног нето обрачуна.

Током 2017. у овом систему је реализовано 54.845 плаћања (за 3,9% више него 2016), укупне вредности 428,0 млн евра. Просечан месечни број плаћања је износио 4.570, а просечна месечна вредност оствареног промета 35,7 млн

евра, при чему је највећи промет остварен у децембру (50,4 млн евра). Распоживост овог система у 2017. години износила је 100%.

Пројекат развоја система за инстант плаћања

У Т1 2017. године Народна банка Србије је започела активности на пројекту увођења новог платног система за инстант плаћања (*IPS* платни систем Народне банке Србије), као тренутно најмодернијег модела плаћања. На тај начин Народна банка Србије је, као оператор платног система, стала раме уз раме са операторима из најразвијенијих европских држава у којима се ради на омогућавању услуга инстант плаћања. Инстант плаћања омогућавају безготовински пренос средстава, који се може извршити у било ком тренутку, уз тренутну потврду плаћања и тренутну доступност средстава примаоцу плаћања, што подразумева да ће сви учесници у систему бити у обавези да омогуће константну доступност услуге инстант плаћања. Ова врста услуге ће моћи да се обавља на физичком продајном месту, помоћу мобилног и електронског банкарства, или коришћењем неког другог сервиса који банка омогући за потребе инстант плаћања, и биће посебно погодна за обављање плаћања код е-трговине.

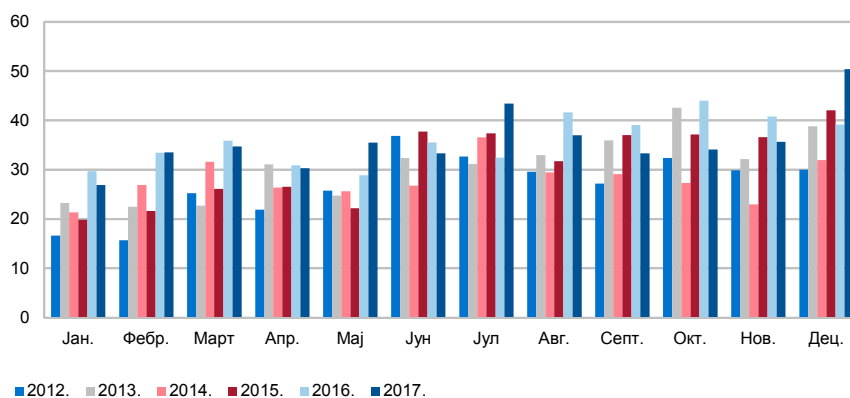
Током П2 2017. започете су активности у вези са израдом Нацрта правила рада којим се ближе уређује пословање *IPS* платног система Народне банке Србије. Тим активностима је претходило детаљно истраживање упоредне праксе и сличних решења у свету, пре свега у ЕУ, где се тренутно такође ради на увођењу инстант плаћања. Од самог почетка рада на реализацији овог пројекта, Народна банка Србије је имала блиску, непосредну и конструктивну сарадњу с пружаоцима платних услуга, који су пружили пуну подршку овом пројекту. Пројекат увођења инстант плаћања биће реализован унапређењем постојеће софтверске платформе *RTGS* платног система, с обзиром на далеко веће финансијске и техничке предности таквог решења од развоја и увођења потпуно новог платног система и инфраструктуре. Поравнање новчаних обавеза између учесника у систему за инстант плаћања вршиће се преко рачуна који се воде у *RTGS* платном систему.

Нормативна активност

Током 2017. Народна банка Србије је наставила да даје мишљења и одговоре у вези с применом Закона о платним услугама и његовим подзаконским актима, а окончан је и рад на изради два нова нацрта закона – Нацрт закона о упоредивости накнада за услуге повезане с платним рачуном, промени платног рачуна и праву на платни рачун са основним услугама, и Нацрт закона о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица.

Нацрт закона о упоредивости накнада за услуге повезане с платним рачуном, промени платног рачуна и праву на платни рачун са основним услугама треба да омогући већу транспарентност и упоредивост накнада за платне услуге у вези с платним рачуном, створи претпоставке да се поступак промене тих рачуна из једне у другу финансијску институцију спроведе брзо и једноставно, као и да одреди у којим случајевима и под којим условима је могуће отворити платни рачун са основним услугама. Прва верзија нацрта овог прописа припремљена је крајем децембра 2017. године.

Графикон III.3.1.1. Вредност промета у међународном клирингу (у млн EUR)

Извор: НБС.

Нацрт закона о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица има за циљ отклањање одређених пословних правила у домену плаћања платним картицама која представљају ограничавајуће факторе развоја безготовинских плаћања овим платним инструментом. Предложеним смањењем међубанкарских накнада даће се велики подстицај за већи прихват плаћања платним картицама од стране трговаца, нарочито „средњих” и „малих”, односно даће се допринос повећању удела безготовинских плаћања у укупним плаћањима, а тиме и смањењу сиве економије, будући да је реч о накнадама које су главни узроци високих трошкова картичних плаћања. Нацрт овог прописа био је на јавној расправи у периоду мај–септембар 2017. године, када су заинтересована лица имала прилику да својим предлозима и коментарима допринесу унапређењу припремљеног нацрта закона.

У 2017. Народна банка Србије је усвојила измене подзаконских аката из области платног промета, којима су прецизиране одредбе које се односе на необавезност употребе печата привредних субјеката, чиме је пружена и подршка Влади на стварању повољнијег пословног амбијента и побољшању позиције наше земље на *Doing Business* листи Светске банке. Такође, у сарадњи са Саветодавним центром за европска и правна питања – *PLAC II*, започет је пројекат помоћи у усаглашавању националног законодавства с Директивом (ЕУ) 2015/2366 о платним услугама на унутрашњем тржишту, давањем препорука за неопходне измене у домаћем законодавству.

У јуну 2017. године Народна банка Србије је, у сарадњи с пружаоцима платних услуга који омогућавају плаћање платним картицама на интернету у Србији, организовала веома успешну конференцију под називом „Електронска трговина у Србији – сигуран пут за куповину на интернету”. Конференција је одржана ради даљег промовисања и развоја електронске трговине у Републици Србији, упознавања шире јавности с препрекама с којима се суочавају трговци, факторима који утичу на успех трговаца у електронској трговини, као и ради промовисања сигурног и безбедног плаћања на интернету употребом платних картица.

Надгледање платног система

Активности Народне банке Србије у обављању функције надгледања у 2017. години биле су усмерене на праћење текућег пословања платних система и оператора тих система и анализу података и информација које оператори достављају, у складу с прописима, на тромесечном нивоу и у ванредним извештајима, ради адекватног откривања потенцијалних ризика у платним системима и координације активности са операторима ради успешног управљања променама у тим системима, што је значајно за одржавање њиховог сигурног и стабилног рада.

Према достављеним извештајима, платни системи у Републици Србији су у 2017. години пословали без прекида у раду (сви платни системи су остварили 100% расположивости), што указује на високу поузданост рада ових система и несметано извршавање трансакција између њихових учесника. Такође, у платним системима у којима се обавља нетирање у 2017. години није било случаја неизмирења новчаних обавеза по основу нето позиција учесника у моменту када се то од њих очекује. Због статусних промена код две банке (поступка припајања) било је појачано надгледање спровођења процедура искључења тих банака, при чему није било застоја у раду платних система. Поред тога, активности надгледања биле су усмерене и на праћење израде Нацрта правила рада и техничке документације у вези са *IPS* платним системом Народне банке Србије, као и других релевантних аката неопходних за будући рад овог система.

Планови за 2018. годину

У оквиру функције надгледања, активности у 2018. години биће усмерене на наставак праћења реализације пројекта успостављања *IPS* платног система Народне банке Србије, као и анализу пословања платних система и оператора тих система и предузимање одговарајућих мера ради побољшања тог пословања на начин који ће допринети одржавању сигурности и високог степена расположивости свих платних система.

Када су у питању нормативне активности, у плану је наставак спровођења процедура у вези са усвајањем припремљених нацрта закона, као и наставак

активности у вези са усклађивањем с правним тековинама ЕУ. Наставиће се и с промовисањем савремених безготовинских видова плаћања, с обзиром на њихов значај у савременом свету и за појединца и за друштво у целини, уз наставак пуне подршке напорима Владе на пољу дигитализације, поједностављења и убрзања административних процедура, као и борби против сиве економије.

Када је реч о пословању националног картичног система, у 2018. години планирано је прецизно дефинисање модела сарадње с кинеским националним картичним системом, потписивање неопходних уговора и, након тога, почетак издавања првих заједничких платних картица *DinaCard* и *UnionPay*. У вези с тим, планирано је и унапређење хардвера и софтвера који се користе за свичинг у *DinaCard* платном систему, као и унапређење интерно развијеног решења за клиринг платних картица ради подршке за *UnionPay* систем. Такође, у плану је повећање броја прихватних места на интернету за домаћу картицу и промотивних активности у школама и на факултетима за подизање свести код младих о значају и предностима постојања националне картичне шеме. Након регистрације новог логотипа *DinaCard* система, започеће се с његовом комерцијалном употребом. У плану је завршетак радова на омогућавању плаћања путем интернета *DinaCard* картицама за услуге које пружа Народна банка Србије.

III.3.2. Принудна наплата

Послови принудне наплате обављају се у Народној банци Србије на основу члана 57. Закона о платном промету од 2003. године.

У 2017. години је од организационих јединица пореских управа, царине, судова, јавних извршитеља и осталих надлежних органа примљено, исконтролисано и евидентирано укупно 463.616 основа за принудну наплату, што је за 8,6% више него претходне године. На то је у великој мери утицао повећан број закључака о дозволи извршења јавних извршитеља, што је резултат почетка примене новог Закона о извршењу и обезбеђењу од 1. јула 2016, којим су смањене надлежности суда, а проширене надлежности јавних извршитеља у спровођењу извршења. Уједно, доносиоцима је враћено укупно 34.026 решења због неисправности. Од укупног броја примљених решења, за дужнике код којих се принудна наплата не спроводи електронски (синдикати, скупштине станара и остали који имају исте матичне бројеве) односи се 373 решења.

Нешто мање од половине примљених основа за принудну наплату (49,5%) чине решења примљена од привредних, основних и прекршајних судова и јавних извршитеља. Посматрано према врсти примљених судских решења, знатан је број примљених решења о одлагању извршења решења и обустави извршења (укупно 17.201 решење). У структури решења примљених од организационих јединица републичких пореских управа и пореских јединица локалне самоуправе, евидентан је велики број решења о привременим мерама

за обезбеђење наплате пореских потраживања забраном пореском обвезнику да новчане обавезе према трећим лицима измирује асигнацијом, цесијом, компензацијом и на други начин (укупно 104.244 решења).

Осим по наведеним решењима, Народна банка Србије поступа и по решењима судова о отварању, обустави и закључењу стечајног поступка над дужницима. У 2017. примљено је 404 решења о отварању стечаја, 266 решења о закључењу поступка стечаја, 18 решења о обустави поступка стечаја, као и 44 решења о обустави стечајног поступка због продаје стечајног дужника. Поред тога, примљено је и 156 решења о отварању претходног стечајног поступка с мерама обезбеђења, као и 33 решења о усвајању унапред припремљеног плана реорганизације. Како се принудна наплата на терет дужника клијената банака спроводи разменом електронских порука с банкама и Управом за трезор, у 2017. години размењено је више од 8,6 млн порука.

Током 2017. издато је 22.148 потврда о броју дана блокаде рачуна, укупном износу блокаде и редоследу одређеног налога у евиденцији неизвршених основа и налога блокираног дужника у принудној наплати, као и других података из базе података, који се наплаћују по тарифи Народне банке Србије. Велики број потврда и података издат је без наплате накнаде по захтеву надлежних државних органа и организација. Дат је и велики број одговора на упите и захтеве странака упућених писмено и преко кол-центра, а странкама је омогућено и да преко интернет презентације Народне банке Србије добију одређене податке упитом у Регистар блокираних дужника, Регистар примљених неизвршених решења у принудној наплати, Регистар меница и овлашћења, као и коришћењем интернет сервиса за добијање одређених података.

Сходно прописима, Народна банка Србије доносиоце решења – привредне и основне судове и јавне извршитеље – обавештава свакодневно о решењима која су извршена у целости, као и о решењима која нису извршена у року од 15 дана од дана пријема у принудној наплати.

Сагласно одредбама Закона о привредним друштвима, Народна банка Србије је у 2017. доставила Агенцији за привредне регистре 5.791 захтев за брисање из регистра предузетника који су блокирани дуже од две године.

Од октобра 2015. године, сходно одредбама Закона о платним услугама, Народна банка Србије води Јединствени регистар рачуна физичких лица – потрошача. На основу 32.420 примљених захтева од овлашћених лица и органа, у 2017. години Народна банка Србије је доставила податке о рачунима за 33.604 физичка лица.

У 2017. инициран је и одржан већи број састанака с државним органима ради решавања конкретних проблема поступања Народне банке Србије по њиховим налозима, као и разматрања могућности и начина за електронску размену података. Такође, у сарадњи с Дирекцијом за законодавно-правне послове започето је успостављање споразума око размене података с Министарством правде. Народна банка Србије се ангажовала и на успостављању контаката с другим надлежним регистарским органима ради

добјања, повезивања и ажурирања података о привредним субјектима за чију регистрацију су они надлежни.

Планови за 2018. годину

У 2018. биће настављени започети послови у вези са успостављањем контаката с надлежним регистарским органима (надлежна министарства, судови, коморе и др.). Такође, наставиће се и са активностима на нормативној регулативи послова принудне наплате, као и са активностима на даљем и свеобухватном електронском повезивању и размени података с доносиоцима решења, пре свега са судовима и пореским управама.

III.4. Остале активности

III.4.1. Економске анализе и статистика

Економске анализе

Главни циљ економских анализа у Народној банци Србије јесте пружање **аналитичке подршке** Извршном одбору и Савету гувернера при доношењу одлука из својих домена. Поред тога, циљ је и унапређење екстерне комуникације с тржиштима и широм и стручном јавношћу. Економске анализе и истраживања у 2017. години биле су усмерене пре свега на области које су од кључног значаја за обављање законом дефинисаних активности Народне банке Србије, тј. очување ценовне и финансијске стабилности. Поред тога, анализе Народне банке Србије пружиле су увид у многа важна питања и изазове за монетарну и економску политику.

Приликом доношења одлука монетарне политике у 2017. години, полазило се од анализа домаћих макроекономских кретања и пројекција инфлације и економске активности за наредни период, уз уважавање фактора из међународног окружења.

У области праћења и анализе инфлације, пажња је била усмерена и на укупну инфлацију, и на различите показатеље базне инфлације који су посебно релевантни за монетарну политику. Редовно је оцењивана јачина инфлаторних притисака са становишта понуде и тражње. Посебна пажња била је посвећена кретању цена хране, с обзиром на њихову волатилност и подложност шоковима на страни понуде, укључујући и неповољне временске прилике. С обзиром на њен значај и волатилно кретање светске цене нафте, редовно су анализирани фактори њеног кретања и процењиван је њен утицај на домаће цене. Редовно је рађена и оцена карактера монетарних услова. Средњорочне пројекције инфлације и економске активности израђиване су у тромесечној динамици, уз анализу главних ризика њиховог остварења и

утицаја на монетарну политику. На месечном нивоу израђиване су краткорочне пројекције инфлације. Поред експертских процена, за потребе пројекције инфлације коришћени су и економетријски модели развијани током претходних година, а рађена је и анализа фактора који су довели до одступања од тих пројекција.

У домену реалног сектора, нагласак је био на анализама и пројекцијама раста и структуре раста БДП-а, на годишњем и тромесечном нивоу, с производне и расходне стране. Поред реалног раста, важан елемент реалног сектора биле су и анализе и пројекције дефлатора и номиналног БДП-а. За потребе пројекција БДП-а и његових компоненти коришћене су експертске процене и економетријски модели. У домену тржишта рада праћени су расположиви показатељи (зараде, запосленост, продуктивност, јединични трошкови рада и др.) и анализиран је њихов утицај на макроекономске токове.

Када је реч о анализи платнобилансних кретања, рађене су анализе и пројекције компоненти текућег и финансијског рачуна. У оквиру текућег рачуна, посебна пажња посвећена је спољнотрговинским кретањима, односно динамици, структури и факторима раста извоза и увоза робе и услуга и односима размене. У оквиру финансијског рачуна, највише пажње посвећено је страним директним и портфолио инвестицијама и факторима који одређују њихову динамику. Ради што прецизнијег сагледавања фактора који опредељују кретање текућег дефицита, рађене су анализе и пројекције биланса штедње и инвестиција приватног сектора и државе. Такође, анализирана је међународна инвестициона позиција земље и вршена процена екстерне одрживости земље, која је показала да ће се учешће спољног дуга у средњем року смањивати и под претпоставком различитих сценарија и евентуалних макроекономских шокова, као и да је текући дефицит испод нивоа који је потребан за наставак смањења учешћа спољног дуга у БДП-у.

У области фискалних кретања, континуирано су се пратила извршења републичког и консолидованог буџета, јавног дуга и монетарног ефекта фискалне политике, а рађене су и оцене утицаја фискалних кретања на остале макроекономске показатеље.

Поред тога, праћена су кретања на тржишту новца, кредита и капитала, анализирана је ликвидност банкарског сектора и израђиване су годишње пројекције кредита и депозита.

С обзиром на то да међународна економска кретања у великој мери одређују економска кретања у малим и отвореним економијама попут Србије, редовно су праћени међународни показатељи из области цена, економске активности, платног биланса, фискалних кретања и одлука водећих централних банака. Нагласак у анализама био је на зони евра, највећим економијама зоне евра и на земљама региона.

Настављене су активности на унапређењу модела за средњорочне пројекције Народне банке Србије: рађена је редовна ревизија структуре модела, поједини коефицијенти модела су уз помоћ Бајесове технике

оцењивања рекалибрисани, а разматрана је могућност укључивања нових променљивих како би се добила прецизнија пројекција инфлације, тј. повећала поузданост модела.

Пројекције и анализе макроекономских кретања представљене су јавности на тромесечном нивоу путем Извештаја о инфлацији. Поред тога, Извештај о инфлацији је садржао и осврте на различите актуелне теме, попут оцено утицаја сезонских фактора на инфлацију у Србији, као и хладног времена с почетка 2017. на инфлацију, економску и спољнотрговинску активност, затим анализе кредитног раста и резултата у решавању *NPL*, доприноса потрошње домаћинстава привредном расту Србије, поправљања конкурентске позиције Србије и др.

Ради јачања транспарентности у вођењу монетарне политике и ефикасне комуникације с јавношћу, настављено је са изработом и објављивањем Извештаја о резултатима анкете о инфлационим очекивањима, у редовној месечној динамици. Такође, Народна банка Србије је наставила праксу спровођења анкете о кредитној активности банака, која је главни извор података који се тичу услова, стандарда и тражње на кредитном тржишту. Резултати анкете су, као и досад, објављивани тромесечно, у оквиру Извештаја о резултатима анкете о кредитној активности банака. У истој динамици настављено је и са објављивањем извештаја под називом Трендови у кредитној активности, који пружа детаљнији увид у кретања на кредитном тржишту, услове задуживања привреде и становништва и оцену понуде и тражње за кредитима.

Настављена је организација истраживачких семинара, на којима су до сада учествовали водећи светски стручњаци са универзитета у Европи и САД, као и из других централних банака. Истраживачки семинари овог типа од великог су значаја за подизање стандарда економских истраживања и развој економске науке у Србији, а њихов квалитет чини Народну банку Србије препознатљивом у европским размерама.

Статистички послови Народне банке Србије

Народна банка Србије обавља послове званичне статистике, у складу са одредбама Закона о званичној статистици („Службени гласник РС”, бр. 104/2009), чланом 68. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015), као и петогодишњим статистичким програмом и годишњим плановима. Подаци се прикупљају, контролишу, обрађују и објављују за различите статистичке области (монетарна, финансијска и платнобилансна статистика и статистика међународне инвестиционе позиције) ради подршке економској политици. Поменуте статистике користе се у Народној банци Србије за извештаје и анализе, а користе их и државне институције, учесници на домаћем и иностраним финансијским тржиштима,

домаће и међународне финансијске институције, научни институти, медији и шира јавност.

Народна банка Србије сарађивала је с другим државним институцијама у процесу координације статистичких активности, припреми Плана званичне статистике за 2018. годину и прилагођавању статистичким стандардима и захтевима ЕУ.

У оквиру монетарне и финансијске статистике, ради омогућавања примене Међународних стандарда финансијског извештавања – Финансијски инструменти (МСФИ 9) у банкама и Народној банци Србије, крајем године су израђени нови прописи из области рачуноводства и извештавања како би се обезбедила потребна структура података. Омогућено је евидентирање података о стањима кредита и депозита који су индексирани за референтну каматну стопу Народне банке Србије, каматне стопе *BELIBOR*, као и евидентирање девизних индексација за каматне стопе *EURIBOR* различитих рочности. За ове потребе извршено је разврставање правних лица по величини, у складу са одредбама закона којим се уређује рачуноводство.

Од новембра 2016. године, Народна банка Србије на редовној основи доставља податке ЕЦБ-у у области статистике каматних стопа банака. Подаци се достављају месечно, у складу с прописаним календаром и у потпуној су сагласности с прописима ЕЦБ-а у тој области.

У области статистике државних финансија, настављене су развојне активности током 2017. године. Унапређен је квалитет извештаја о процедури у случају прекомерног дефицита (*EDP*), који се, у сарадњи с Републичким заводом за статистику, доставља Евростату два пута годишње (у априлу и октобру). Народна банка Србије је укључена и у пројекат унапређења статистике државних финансија.

У области статистике платног биланса, Евростату су у прописаном року (месечно, тромесечно и годишње) достављени извештаји о платном билансу и међународној инвестиционој позицији, међународној трговини услугама и страним директним инвестицијама. Према извештају Економског и финансијског комитета ЕУ о напретку у остваривању акционог плана у области економске, монетарне и финансијске статистике за 2018. годину, достављени подаци за 2017. годину, њихов обухват и начин достављања оцењени су као веома добри и високоусклађени с прописима ЕУ у области статистике.

У 2017. години, Народна банка Србије је, у сарадњи с Републичким заводом за статистику, у склопу пројекта „Извори података неопходни за израчунавање показатеља за процедуру у случају макроекономских неравнотежа”, који се реализује у оквиру вишекорисничког програма претприступне помоћи *IPA 2014* – израдила и доставила податке из своје надлежности за израчунавање показатеља макроекономске неравнотеже.

За потребе пројекта „Јачање статистичког система Србије побољшањем методологија и стандарда кроз примену добре праксе”, који финансира ЕУ, обрачунат је показатељ одрживог развоја „Реални ефективни девизни курс –

37 трговинских партнера”. Тако обрачунат показатељ је достављен Републичком заводу за статистику, заједно с пратећим извештајем о квалитету и метаподацима.

У октобру 2017. године Народна банка Србије је била домаћин Европског комитета за прикупљање података из финансијских извештаја привредних друштава (*ECCBSO – European Committee of Central Balance-Sheet Data Offices*).

Народна банка Србије је у новембру 2017. године учествовала на састанцима произвођача и корисника званичне статистике Републике Србије с међународним експертима и представницима Евростата ради оценое усклађености званичне статистике Републике Србије с принципима Кодекса праксе европске статистике (*Peer Review*).

У оквиру сарадње са Евростатом, представници Народне банке Србије присуствовали су редовним састанцима радних група за статистику у случају прекомерног дефицита сектора државе, платног биланса, страних директних инвестиција, међународне трговине услугама и Комитета за монетарну, финансијску и платнобилансну статистику, а учествовали су и у радионици посвећеној писању извештаја о квалитету и метаподацима за показатеље одрживог развоја, коју организују Републички завод за статистику и Евростат.

Планови за 2018. годину

Како би се наставило с пружањем подршке доношењу одлука о монетарној политици, у плану је даљи рад на унапређењу аналитичких и истраживачких активности. Као и до сада, приоритет ће бити и задржавање пуне транспарентности у раду Народне банке Србије и наставак ефикасне комуникације с јавношћу, уз задржавање кључне улоге главног инструмента комуникације – Извештаја о инфлацији. Очекује се и наставак одржавања презентација стручној и широј јавности, као и активно учешће на домаћим и међународним скуповима посвећеним економској и монетарној политици.

У оквиру текућих макроекономских анализа и краткорочних пројекција, планиран је рад на развоју нових модела за пројекцију инфлације и БДП-а, у сарадњи с водећим централним банкама зоне евра и региона.

Када је у питању област истраживања, израда радног папира „Модел опште економске равнотеже за српску економију” налази се у завршној фази и биће објављен у сарадњи с централном банком Чешке.

У 2018. години, Народна банка Србије и Економски факултет у Београду отпочеће сарадњу на заједничкој организацији научноистраживачких семинара под називом „Београдски истраживачки семинар из економије и финансија”, који ће наследити истраживачке семинаре које је Народна банка Србије одржавала у претходном периоду. Циљ семинара јесте да се организовањем предавања, односно представљањем радова међународно угледних аутора, уз непосредну размену мишљења са учесницима на

семинару, доприноси подизању нивоа научноистраживачког рада и развоју квалитетније и креативније академске дискусије у Србији.

И у области статистике наставиће се с даљим усклађивањем методологија с прописима ЕУ из домена монетарне, финансијске и платнобилансне статистике, у складу с Националним програмом за усвајање правних тековина ЕУ и Преговарачком позицијом Републике Србије за Поглавље 18 – Статистика.

У сарадњи с Републичким заводом за статистику, планирано је учешће Народне банке Србије у пилот-пројекту „Статистика међународне трговине услугама” и „Извори података неопходних за израчунавање показатеља за процедуру у случају макроекономских неравнотежа”, у оквиру Вишекорисничког програма статистичке сарадње *IPA* 2015.

У сарадњи с Републичким заводом за статистику и ММФ-ом, планирано је да се у току 2018. године реализује национална страница на којој ће се приказивати релевантни макроекономски и демографски подаци Републике Србије, у оквиру статистичког стандарда *e-GDDS*. Поред тога, биће настављено и редовно извештавање Евростата у области платнобилансне статистике о процедури у случају прекомерног дефицита (*EDP*), као и извештавање према ЕЦБ-у у области статистике каматних стопа. Током 2018. очекује се и да банке започну са измењеном формом извештавања у области монетарне статистике.

III.4.2. Међународна сарадња

Односи с међународним институцијама и Европском унијом

Настављена је интензивна сарадња с ММФ-ом у вези с праћењем и реализацијом стенографских аранжмана. Успешно су обављена два разматрања резултата у спровођењу договореног економског програма, седмо и, последње, осмо. Остварени су циљеви економског програма у погледу постизања макроекономске равнотеже, пре свега успостављањем одрживости јавних финансија, унапређењем отпорности финансијског сектора и јачањем конкурентности и привредног раста. Поред наведеног, ММФ је закључио консултације по члану IV Статута ове институције с нашом земљом за 2017.

У процесу преговора о приступању Републике Србије ЕУ, током 2017. остварен је даљи напредак, а најзначајније активности Народне банке Србије биле су усмерене на израду предлога преговарачких позиција, интензивне консултације са Европском комисијом, припреме за отварање преговора у појединачним поглављима, али и испуњење услова из мерила за затварање у отвореним поглављима.

Од преговарачких поглавља за које је Народна банка Србије руководећа институција (Финансијске услуге и Економска и монетарна политика),

највећи напредак остварен је у области финансијских услуга, за коју је преговарачка позиција достављена Секретаријату Савета ЕУ 16. октобра.

Актуелна кретања у процесу приступања Републике Србије ЕУ условила су потребу за трећом ревизијом Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ (*National Programme for the Adoption of the Acquis – NPAA*) и припрему четвртог Програма економских реформи (*Economic Reform Programme – ERP*).

У оквиру процеса придруживања, Народна банка Србије је наставила да испуњава преостале обавезе у областима из њене надлежности, утврђене Споразумом о стабилизацији и придруживању.

Међународни монетарни фонд

Економски програм подржан стендбај аранжманом ММФ-а из предострожности успешно је спровођен и у трећој години, а ради праћења оствареног напретка у реализацији програма, мисија ММФ-а је током 2017. боравила у Београду четири пута. При томе, од 27. фебруара до 6. марта, а затим од 22. јуна до 5. јула, вођени су разговори у оквиру седмог разматрања резултата. Истовремено, обављене су консултације по члану IV Статута ММФ-а с нашом земљом. Прелиминарни разговори поводом осмог разматрања резултата актуелног аранжмана вођени су од 13. до 19. септембра, а детаљни разговори од 26. октобра до 7. новембра. Осмо, последње, разматрање аранжмана успешно је завршено позитивном оценом на седници Одбора извршних директора ММФ-а која је одржана 20. децембра.

Том приликом оцењено је да је Република Србија, спровођењем договореног економског програма, постигла значајан напредак. Констатовано је да је континуиран раст БДП-а, који је у 2017. био изнад нивоа оствареног пре економске кризе, вођен растом инвестиција и извоза. Адекватно вођена монетарна политика омогућила је да инфлација буде под чврстом контролом, чиме је подржан економски опоравак земље. Фискални резултати су у великој мери бољи од програмом предвиђених, при чему је остварен примарни и укупни фискални суфицит, а задржан је силазни тренд учешћа јавног дуга у БДП-у. Реформе у финансијском сектору допринеле су јачању банкарског сектора, који је сада у много бољој позицији да подржи економску активност. Истовремено, мере за смањење *NPL* дале су одличне резултате. Такође, значајан напредак забележен је у спровођењу структурних реформи, чиме је ојачан потенцијал раста привреде.

Спровођењем економског програма који је подржан стендбај аранжманом ММФ-а остварено је макроекономско прилагођавање и знатно је ојачан економски капацитет земље. Аранжман одобрен 23. фебруара 2015. истекао је у фебруару 2018. Током његовог трајања успешно је завршено осам разматрања резултата у спровођењу договореног економског програма, а резултати су у многим областима превазишли очекивања. При томе, није

било потребе за коришћењем средстава која су Републици Србији стављена на располагање.

На редовном Пролећном заседању ММФ-а и Светске банке, као и Годишњој скупштини Одбора гувернера ових институција, који су одржани у Вашингтону, у делегацији Републике Србије учествовали су представници Народне банке Србије. Делегацију је предводила др Јоргованка Табаковић, гувернер Народне банке Србије, која представља Републику Србију у ММФ-у.

Светска банка

Сарадња Републике Србије са Светском банком одвијала се у оквиру програма „Стратешки оквир за партнерство, за период 2016–2020⁴⁷”, који има за циљ да пружи подршку нашој земљи у постизању конкурентне и инклузивне привреде, као и у процесу придруживања ЕУ. У оквиру овог програма, Светска банка је током 2017. одобрила Републици Србији следеће зајмове: у јануару – Први програмски зајам за развојне политике у области јавних расхода и јавних предузећа (*First Public Expenditure and Public Utilities DPL*), у износу од 182,6 млн евра; у фебруару – Пројекат инклузивног предшколског образовања и васпитања (*Inclusive Early Childhood Education and Care*), у износу од око 47 млн евра; у мају – Зајам за развојне политике у области управљања ризицима од елементарних непогода са опцијом одложеног повлачења средстава (*Disaster Risk Management DPL-CAT DDO*), у износу од око 66,1 млн евра; у новембру – Програм унапређења ефикасности и одрживости инфраструктуре (*Enhancing Infrastructure Efficiency and Sustainability*), у износу од 100 млн евра.

Светска банка је у периоду од марта 2002. до краја 2017. укупно одобрила Републици Србији финансијска средства за програмске и пројектне зајмове у износу од око 2,55 млрд евра, од чега је искоришћено око 2 млрд евра.

У складу с редовним попунама капитала Међународног удружења за развој и позивом за учешће у 18. попуни, Република Србија је у јулу уплатила капитал у износу од 5,52 млн динара на рачун ове институције код Народне банке Србије као депозитара. Овом уплатом обезбеђено је повећање броја гласова за 3.300, тако да укупан број гласова наше земље сада износи 86.096, што чини 0,31% укупне гласачке снаге земаља чланица Међународног удружења за развој.

У Народној банци Србије реализована је техничка мисија Светске банке у вези с Програмом за дознаке и плаћања (*Remittances and Payments Program*), под покровитељством Швајцарског државног секретаријата за економске послове, ради унапређења тржишта дознака у Србији. Као резултат заједничке сарадње, израђен је извештај „Преглед тржишта дознака у Републици Србији”, у којем је дат детаљан приказ тржишта дознака у нашој

⁴⁷ Фискална година Светске банке обухвата период од 1. јула текуће до 30. јуна наредне године.

земљи и препознате кључне активности које могу повећати безбедност и ефикасност преноса дознака. Предложене су и подстицајне мере које би требало да допринесу стварању конкурентнијег тржишта дознака и смањењу трошкова слања новца. У П2 је започета израда Националне стратегије плаћања мале вредности ради даљег развоја тржишта дознака и безготовинских плаћања уопште.

Европска унија

Током 2017, Народна банка Србије је наставила са активним учешћем у процесу приступања Републике Србије ЕУ, а претежне активности у оквиру преговарачких области којима руководи (Финансијске услуге и Економска и монетарна политика) или је другонадлежна институција (Слободно кретање капитала) односиле су се на припрему предлога преговарачких позиција, уз интензивне консултације са Европском комисијом о плановима за преношење прописа ЕУ.

Највећи напредак је остварен у области финансијских услуга, за коју је, након прибављања мишљења надлежних институција на документа неопходна за усвајање Преговарачке позиције и разматрања у оквиру надлежних Одбора у Скупштини, Влада 12. октобра усвојила Преговарачку позицију, која је 16. октобра достављена Секретаријату Савета ЕУ. У ишчекивању отварања поглавља Финансијске услуге на следећој, осмој, Међувладиној конференцији о приступању Републике Србије ЕУ, у Народној банци Србије су крајем новембра спроведене и активности на изради уводне изјаве.

Крајем 2017, а након окончаних консултација са Европском комисијом, финализован је и предлог преговарачке позиције за поглавље Економска и монетарна политика, док је израда преговарачке позиције за поглавље Слободно кретање капитала у завршној фази. У вези с поглављем Слободно кретање капитала, у делу који се односи на кредитне послове са иностранством, обављене су незваничне консултације са Европском комисијом поводом коментара који се односе на услове под којима правна лица ван финансијског сектора могу да одобравају финансијске зајмове нерезидентима. Такође, ради испуњавања обавеза које је Република Србија преузела потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању, припремљен је предлог измена и допуна Закона о девизном пословању у делу који се односи на кредитне послове са иностранством, који је Народна банка Србије доставила Министарству финансија.

У оквиру преговарачких група где Народна банка Србије учествује као члан, најзначајније активности односиле су се на припрему за отварање поглавља Право привредних друштава, које је отворено на седмој Међувладиној конференцији о приступању 11. децембра у Бриселу.

Настављене су активности на испуњењу мерила за затварање поглавља Финансијски надзор, о чему је Народна банка Србије редовно извештавала

Европску комисију. Доношењем Одлуке о поступању с новцем за који постоји сумња да је фалсификован („Службени гласник РС”, бр. 111 од 11. децембра 2017), којом је извршено усклађивање домаћег законодавства са прописима ЕУ о провери аутентичности кованица и новчаница евра и поступању с кованицама и новчаницама евра које нису подобне за оптицај, Народна банка Србије је испунила део услова из мерила за затварање поглавља. Преостали услов из надлежности Народне банке Србије односи се на унапређење административних капацитета у центру за техничку анализу, због чега су њени представници током 2017. учествовали на неколико значајних радионица и обука у земљи и иностранству.

Такође, представници Народне банке Србије били су активно ангажовани на припреми преговарачких позиција за поглавља Слобода кретања радника, Статистика, Заштита потрошача и заштита здравља и Финансијска и буџетска питања.

Влада је 6. октобра усвојила План припреме треће ревизије Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ (*NPAA*). Као нови временски оквир за прецизно дефинисање планова за усклађивање законодавства Републике Србије с правним тековинама ЕУ одређен је период од 1. јануара 2018. до 31. децембра 2021. Народна банка Србије је током октобра и новембра успешно завршила израду прилога за потребе овог документа у оквиру 11 преговарачких области, представивши најважније регулаторне активности од последње, друге ревизије *NPAA* (од 17. новембра 2016), реализоване мере за успостављање институционалног оквира и административних капацитета релевантних за преношење, спровођење и примену правних тековина ЕУ, као и детаљне планове за усклађивање законодавства Републике Србије из надлежности Народне банке Србије с правним тековинама ЕУ. Значајну улогу Народна банка Србије је имала и у изради дела документа који се односи на Поглавље II – Економски критеријуми, у оквиру тачака 2.1.2. Макроекономска стабилност и 2.1.6. Развој финансијског сектора.

Поред преговарачког процеса, Народна банка Србије је током 2017. наставила да учествује и у телима формираним за праћење спровођења Споразума о стабилизацији и придруживању. Током четвртог састанка Пододбора за економска и финансијска питања и статистику, 18. јануара у Београду, разматрана су питања из области монетарне политике и политике девизног курса (инфлација, развој монетарне и девизне политике, оквир монетарне политике, координација фискалне и монетарне политике), статистике платног биланса и спољног дуга. На четвртом састанку Одбора за надгледање спровођења Споразума о стабилизацији и придруживању, 27. априла у Београду, представници Народне банке Србије учествовали су у делу Економских критеријума, за област Статистике, заједно с представницима Републичког завода за статистику.

У оквиру припрема за редовно извештавање о стању процеса реформи у Републици Србији, а за потребе израде Годишњег извештаја Европске

комисије о напретку за 2017, припремљени су и крајем октобра 2017. достављени материјали из надлежности Народне банке Србије. У односу на претходне циклусе извештавања, Европска комисија је изменила методологију извештавања, у смислу да се за потребе оцене критеријума Способност преузимања обавеза које проистичу из чланства дају одговори на конкретна питања, док је објављивање докумената у вези с процесом проширења (*Enlargement package*) померено са октобра 2017. на април 2018. Методологија за израду Економских критеријума остала је иста и, сходно томе, Народна банка Србије је припремила податке за израду извештаја у областима Макроекономска стабилност и Развој финансијског сектора, у оквиру поглавља Постојање функционалне тржишне економије. Крајем 2017. покренута је израда другог дела прилога, који је, у складу са захтевом Европске комисије, припреман ажурирањем материјала који је достављен током прве рунде извештавања, и то подацима о мерама и активностима спроведеним након октобра.

Значајан допринос Народна банка Србије је имала и у оквиру четвртог циклуса припреме Програма економских реформи (*ERP*) за период 2018–2020, и то у изради поглавља Макроекономски и фискални оквир, за делове Монетарна политика и политика девизног курса и инфлација, Екстерни сектор и његова средњорочна одрживост и Финансијски сектор.

Гувернер Народне банке Србије учествовао је на Годишњем министарском дијалогу о економској политици између ЕУ, односно министара финансија и гувернера централних банака држава чланица и Западног Балкана и Турске, који је одржан у Бриселу, 23. маја, у оквиру Савета за економска и финансијска питања ЕУ (*ECOFIN*). На састанку су усвојени Заједнички закључци, с појединачним препорукама за Западни Балкан и Турску. Годишњем министарском дијалогу претходили су састанци у организацији Економског и финансијског комитета (*Economic and Financial Committee – EFC*), уз активно учешће представника Народне банке Србије.

Током 2017, Народна банка Србије је наставила са активним учешћем у пројекту Немачке агенције за међународну сарадњу (*GIZ*), као и у *PLAC II* пројекту „Правна подршка преговорима”, који финансира ЕУ, у оквиру кога је обезбеђена подршка преговарачким областима Слободно кретање капитала и Финансијске услуге.

У децембру 2017. званично је одобрен нови пројекат „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије у процесу европских интеграција”, који ће бити финансиран средствима претприступне помоћи ЕУ (*Instrument for Pre-Accession Assistance – IPA*). Наведени пројекат, у вредности од 800.000 евра, биће реализован током 2018. и предвиђа спровођење активности у оквиру десет области пословања Народне банке Србије.

У процесу програмирања међународне развојне и претприступне помоћи ЕУ (*IPA II*) у периоду 2014–2020, Народна банка Србије је заступљена у секторским радним групама за реформу јавне управе и конкурентност.

Народна банка Србије је, у сарадњи с Министарством за европске интеграције, крајем 2017. покренула иницијативу за кандидовање пројектних активности за коришћење инструмента техничке помоћи *TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange Instrument)*, чија је главна улога пружање подршке у погледу усклађивања националних законодавстава са законодавством ЕУ. Предложено је десет области у којима би, у сарадњи с партнерским институцијама из ЕУ, биле реализоване експертске мисије, студијске посете, семинари и радионице, с циљем јачања административних капацитета Народне банке Србије у оквиру процеса европских интеграција.

Средства Фонда револвинг кредита Републике Србије (иницијално донација ЕУ) коришћена су и током 2017. за финансирање малих и средњих предузећа и предузетника. Преко девет посредничких банака до сада је реализовано 1.111 кредита, у укупном износу од 113,1 млн евра.

Народна банка Србије, као агент Републике Србије, током године обавила је контролу наменског коришћења средстава десет кредита из Фонда револвинг кредита у четири посредничке банке и два кредита код крајњих корисника. Констатовано је да су средства овог фонда наменски искоришћена.

Европска банка за обнову и развој

Почев од 2001, *EBRD* обезбеђује континуирану финансијску подршку Републици Србији, а закључно са 31. децембром 2017. одобрена су средства у виду кредита у износу од 4,35 млрд евра, од чега је искоришћено 3,43 млрд евра. Средства су намењена за финансирање инфраструктурних пројеката у области саобраћаја, сектору енергетике и заштити животне средине, као и за подстицај привредне активности и развој малих и средњих предузећа, подршку финансијским институцијама и локалним самоуправама.

У 2017, *EBRD* је обезбедила преко 380 млн евра, кроз више од 20 пројеката у оквиру различитих привредних грана. Подршка привредном расту пружена је кроз зајмове за изградњу две велике ветроелектране, одржавање железнице, модернизацију контроле летења, подршку малим и средњим предузећима, као и за трговински центар у Београду.

Спровођење Програма *EBRD*-а за подршку малим и средњим предузећима у домаћој валути у Републици Србији омогућено је потписивањем Меморандума о разумевању између Министарства финансија Републике Србије, Народне банке Србије и ове међународне институције у фебруару 2017. Такође, активности дефинисане Меморандумом подржавају емисију динарских обвезница *EBRD*-а и развој динарског тржишта ХоВ.

У редовном годишњем Извештају о транзицији, у ком *EBRD* анализира макроекономска кретања и структурне реформе у земљама у успону, за Србију је наведено да је привредни раст током године био привремено успорен, да су фискални резултати и даље бољи од очекиваних, а инфлација у границама циља. Позитивно је оцењен напредак на плану унапређења

пословног окружења и даљег усклађивања регулативе банкарског сектора са стандардима ЕУ.

Банка за међународна поравнања

Народна банка Србије је чланица *BIS*-а и учествује у капиталу ове међународне финансијске организације са 2.920 акција. Представници Народне банке Србије учествују у раду редовних годишњих скупштина, као и различитих комитета ове институције, што доприноси обезбеђењу глобалне монетарне и финансијске стабилности, као и подстицању међународне сарадње централних банака у тим областима.

Народна банка Србије је активан члан Мреже за унапређење управљања централним банкама у оквиру *BIS*-а, која има за циљ да се унапреди размена информација између 60 централних банака – чланица ове институције.

Европска инвестициона банка

Од 2001. до краја 2017. ЕИБ је обезбедила финансијску подршку јавном и приватном сектору Републике Србије у износу од 4,37 млрд евра, од чега је искоришћено 3,79 млрд евра. Одобрена средства кредита била су намењена за све кључне инфраструктурне области, као и за подршку развоју малих и средњих предузећа, финансијски сектор и сектор енергетике, индустрију, услужне делатности и подршку локалним самоуправама.

Ради реализације друге транше петог Апекс зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете у износу од 150 млн евра, ЕИБ, Република Србија и Народна банка Србије потписале су 14. марта Пратеће писмо – Критеријуми ЕИБ-а за доделу средстава (*Side Letter*). Након тога, у сарадњи с Министарством привреде, прецизније су дефинисани критеријума за доделу средстава, одржан је састанак с представницима посредничких банака ради појашњења услова и техничких питања у вези с реализацијом зајма, основан је Одбор за управљање Апекс зајмом ради праћења реализације зајма, пружање помоћи при његовом спровођењу и процене резултата пројеката финансираних из овог зајма. До краја 2017, Народна банка Србије је као агент Републике Србије закључила посредничке финансијске уговоре са 14 банака, изабраним од ЕИБ-а, као зајмодавца, и прибавила сагласност ЕИБ-а на нацрте уговора с крајњим корисницима 13 посредничких банака. Реализација друге транше петог Апекс зајма отпочела је у септембру и до краја 2017. ЕИБ је одобрила 23 пројекта, у износу од 11,6 млн евра, уз повлачење једне транше од 5 млн евра.

Током 2017. Народна банка Србије спровела је контролу наменског коришћења средстава 17 кредита из Апекс зајмова ЕИБ-а у девет посредничких банака и једног кредита код крајњег корисника. Констатовано је да су средства Апекс зајмова наменски искоришћена.

Сарадња с другим централним банкама

На иницијативу Аустријске народне банке да се успостави нови вид сарадње и продубе односи с Народном банком Србије, 7. и 8. јула у Бечу одржан је Први годишњи неформални дијалог између представника двеју централних банака. Предмет разговора биле су теме из области сарадње с међународним финансијским организацијама и ЕУ, начин рада и организација обеју централних банака, монетарна политика и ефекти њеног деловања, макроекономска предвиђања и комуникација централне банке с јавношћу.

Ради унапређења билатералне сарадње између Централне банке Републике Турске и Народне банке Србије, 26. септембра закључен је Меморандум о разумевању и сарадњи двеју централних банака, који предвиђа размену знања и искустава из области централног банкарства, организовањем посета на радном нивоу.

Односи с Париским клубом поверилаца

У оквиру Париског клуба поверилаца, настављене су активности у вези са закључењем новог билатералног споразума с Руском Федерацијом.

Народна банка Србије, као агент државе за сервисирање дуга, успешно је реализовала активности на извршавању обавеза према Париском клубу поверилаца.

Билатерална финансијска сарадња

Током марта, Народна банка Србије је с Вњешекономбанком из Москве потписала амандман на аранжман из маја 2013. о техничкој процедури књиговодственог евидентирања и отплате дуга по руском државном кредиту одобреном јануара 2013, у износу до 800 млн долара, за финансирање инфраструктурних пројеката и куповину возних средстава, а на основу Протокола потписаног децембра 2016. између влада Руске Федерације и Републике Србије о изменама међудржавног Споразума о одобрењу поменутог кредита.

Народна банка Србије и *Československe obchodní banky* из Прага закључиле су у јулу Банкарски аранжман о техничкој процедури књиговодственог раздвајања клириншког дуга бивше СФРЈ према Чешкој Републици и Словачкој Републици, као и евидентирања припадајућег дела дуга Републике Србије према свакој од ових држава, чиме је извршена припрема за билатералне преговоре с наведеним земљама.

Народна банка Србије спровела је активности на спровођењу Уговора о зајму за кредит за повлашћеног купца за Пројекат модернизације и реконструкције мађарско-српске железничке везе на територији Републике Србије, за деоницу Београд центар – Стара Пазова, закљученог у мају између

Владе Републике Србије и *Export-Import Bank of China*, у износу до 297,64 млн долара.

Представници Народне банке Србије активно су учествовали у техничким консултацијама и формалним преговорима Републике Србије с Републиком Турском о проширењу обухвата Споразума о слободној трговини између двеју земаља на трговину услугама, укључујући финансијске услуге. С обзиром на учешће Турске у спољнотрговинској размени Србије, као и могућности за јачање и унапређење економске сарадње двеју земаља, на листу валута којима се тргује на девизном тржишту уведена је турска лира.

Поводом одржавања мешовитих комитета за економску сарадњу, припремљене су информације из надлежности Народне банке Србије с Чешком Републиком, Белорусијом и Швајцарском Конфедерацијом, уз учешће представника Народне банке Србије на мешовитом комитету с Чешком Републиком.

У оквиру примене Споразума о питањима сукцесије, наставило се с реализацијом активности на заједничкој пријави потраживања у ликвидационом поступку над агенцијама Југобанке и Београдске банке у Њујорку коју је Народна банка Србије поднела у име и за рачун држава сукцесора бивше СФРЈ јануара 2012. Уплатом средстава у октобру успешно је окончана веома сложена процедура поделе средстава у ликвидационом поступку ових агенција у Њујорку.

Средства првог кредита Републике Италије од 33,25 млн евра, укључујући и револвинг фонд (формира се отплатом главнице и камате), до краја септембра користила су 164 мала и средња предузеће, у укупном износу од 55,2 млн евра. Због слабе заинтересованости крајњих корисника и трошкова Републике Србије по основу камате, Народна банка Србије покренула је иницијативу за превремену отплату овог кредита, коју је италијанска страна прихватила, и отплатом 13,9 млн евра тај кредит је у целости отплаћен 21. децембра.

Када је реч о другом кредиту Републике Италије, од 30 млн евра, Народна банка Србије је такође покренула иницијативу за превремену отплату неискоришћених средстава прве транше и отказивање друге транше овог кредита због слабе заинтересованости крајњих корисника и трошкова Републике Србије за део обавеза по основу камате. Након спровођења свих неопходних активности како би се стекли услови за превремену отплату неискоришћених средстава (прибављање ревизорског извештаја о искоришћеним средствима и сагласности италијанске стране на тај извештај), Република Србија је 15. децембра вратила Републици Италији износ од 15 млн евра, чиме је овај кредит у целости отплаћен.

Средства зајма Немачке развојне банке од 100 млн евра, намењена за пољопривреду, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије и општинску инфраструктуру, користила су се и током 2017. преко три посредничке банке.

И током 2017. коришћена су средства донације Краљевине Данске – Програм локалног економског развоја на Балкану (*LEBID*), намењена финансирању малих и средњих предузећа и предузетника, пољопривредника и задруга са седиштем у пет јужних управних округа – Нишавском, Јабланичком, Пчињском, Топличком и Пиротском. Донација износи 15 млн данских круна (око 2 млн евра) и у периоду од јануара 2010. до децембра 2017. реализовано је 387 кредита у динарима или у динарима с валутном клаузулом (у зависности од избора крајњег корисника), у укупном износу од 277,8 млн динара.

Кредитни послови са иностранством

У 2017. укупна кредитна задужења у иностранству износила су 3,47 млрд евра, док је одобрено 272,72 млн евра, тако што је закључено 838 нових кредитних задужења и 181 ново кредитно одобрење. Укупне обавезе настале као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима није окончана реализација у року дужем од годину дана, на дан 31. децембра 2017, износиле су 351,5 млн евра, док су потраживања настала по овом основу износила 335 млн евра.

У оквиру активности усмерених на ажурно извештавање о кредитним пословима са иностранством, Народна банка Србије је у 2017. доставила Прекршајном суду у Београду два захтева за покретање прекршајног поступка против једне банке због недостављања анекса уговора о кредиту који је та банка одобрила нерезиденту и кашњења у извештавању Народне банке Србије о промету по истом кредиту. Прекршајни суд у Београду донео је у 2017. осуђујућу пресуду по захтеву за покретање прекршајног поступка против једне банке који је Народна банка Србије поднела 2016.

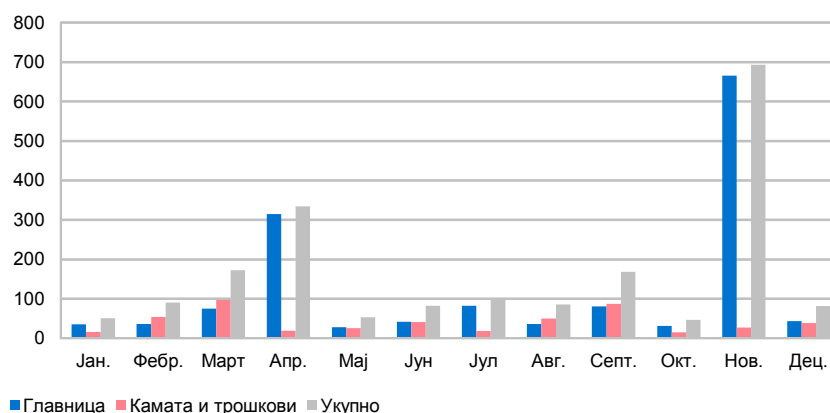
Почетком фебруара, Народна банка Србије донела је решење о давању овлашћења за обављање послова платног промета и кредитних послова са иностранством *Bank of China* Србија, Београд, на захтев те банке.

Извршавање кредитних обавеза према иностранству

У 2017. благовремено су сервисиране обавезе по свим страним кредитима и зајмовима по којима је Република Србија дужник или гарант, као и обавезе по кредитима по којима је Народна банка Србије дужник. Посредством Народне банке Србије, као агента Републике Србије, у 2017. укупно је отплаћено 1.959,36 млн евра (1.471,63 млн евра главнице и 487,73 млн евра камате и осталих трошкова). Од укупно плаћених обавеза по основу главнице, у априлу је у целости отплаћен кредит према *Societe Generale Paris*, у износу од

292,6 млн евра, док је у новембру у целости отплаћена обавеза по основу друге емисије еврообвезница емитованих на иностраном финансијском тржишту у износу од 639,17 млн евра (750 млн долара).

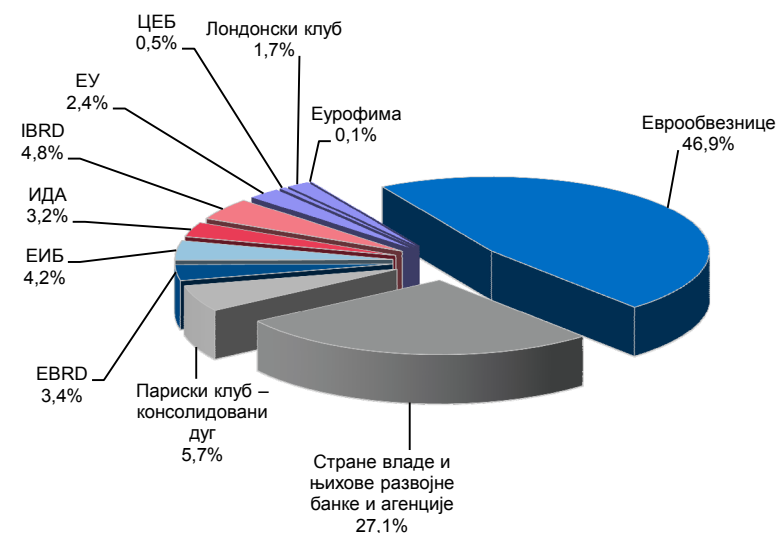
Графикон III.4.2.1. **Плаћене обавезе према страним кредиторима у 2017, по месецима**
(у млн EUR)

Извор: НБС.

Истовремено, коришћено је 728,15 млн евра кредита који су одобриле међународне финансијске организације (Светска банка, ЕИБ и Развојна банка Савета Европе), као и Фонд за развој Абу Дабија.

Графикон III.4.2.2. **Структура плаћених обавеза по кредиторима у 2017.**

Извор: НБС.

Планови за 2018. годину

Стендбај аранжман с ММФ-ом успешно је завршен 22. фебруара 2018, а очекује се да ће успешна сарадња са овом међународном финансијском институцијом бити настављена.

У складу са Општим повећањем капитала код Међународне банке за обнову и развој, почетком 2018, уплатом 5,5 млн долара, наша земља ће уписати додатних 760 акција код ове институције.

Очекује се да *EBRD* почетком године одобри нову Стратегију за Републику Србију за период од 2018. до 2023. Стратегијом ће бити дефинисане активности *EBRD*-а у складу с приоритетима Владе у погледу процеса придруживања ЕУ, макроекономске стабилности, смањења нивоа јавног дуга, јачања финансијског сектора, укључујући процес динаризиације, унапређења пословног окружења, убрзања процеса приватизације и реструктурирања предузећа у државном власништву, као и јачања иновација и дигитализације.

Најзначајније активности Народне банке Србије у процесу приступања Републике Србије ЕУ биће усмерене на припрему за међувладине конференције о приступању, током којих ће бити отворена поглавља којима Народна банка Србије руководи или је другонадлежна. Народна банка Србије ће наставити да пружа активан допринос у раду свих преговарачких група у којима учествује као члан, посебно у финализацији преговарачких позиција које још увек нису достављене ЕУ. Такође, наставиће се рад у оквиру друге фазе Пројекта Саветодавног центра за европска и правна питања *Plac II (Policy and Legal Advice Center)*, одржавањем експертских посета и других облика сарадње.

Народна банка Србије ће наставити активно да учествује у телима формираним за праћење спровођења Споразума о стабилизацији и придруживању (Пододбору за унутрашње тржиште и заштиту конкуренције и Пододбору за економска и финансијска питања и статистику и у Одбору за стабилизацију и придруживање). Поред тога, на састанцима с представницима Европске комисије пратиће се и напредак у преговарачким областима Пословно настањивање и слобода пружања услуга, Право привредних друштава, Политика конкуренције, Финансијске услуге, Економска и монетарна политика, Статистика, Заштита потрошача и заштита здравља и Финансијски надзор.

С обзиром на то да је *ERP* преносни програм, чији се процес израде одвија сваке године, уз задржавање континуитета у области приоритетних структурних реформи, Народна банка Србије ће и у 2018. наставити да учествује у припреми овог стратешког документа.

У оквиру припрема за редовно извештавање Европске комисије о стању процеса реформи у Републици Србији, Народна банка Србије ће и током 2018. припремати прилоге за *Progress Report*, а њени представници ће наставити да учествују на Годишњем министарском дијалогу о економској политици између ЕУ, тј. министара финансија и гувернера централних банака држава чланица и земаља Западног Балкана и Турске.

У току 2018. планирано је отпочињање реализације пројекта „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије у процесу европских интеграција”, који би био финансиран средствима претприступне помоћи ЕУ (*IPA*), као и реализација активности подржаних од стране инструмента техничке помоћи *TAIEX*.

Представници Народне банке Србије у секторским радним групама за реформу јавне управе и конкурентност учествоваће у активностима у вези с планирањем и коришћењем међународне развојне и претприступне помоћи ЕУ (*IPA II*) у периоду 2014–2020.

Ради примене Споразума о питањима сукцесије, представници Народне банке Србије наставиће да учествују на састанцима Комитета за расподелу финансијске активе и пасиве бивше СФРЈ из Анекса Ц и Сталног мешовитог комитета високих представника држава сукцесора.

Интензивираће се поступак закључења билатералних споразума, као и споразума с повериоцима Париског клуба, а планиран је и наставак преговора о регулисању дуга из претходног периода с владама земаља које нису чланице Париског клуба.

Представник Народне банке Србије учествоваће у раду Радне групе за праћење спровођења Националног акционог плана за примену Резолуције 1540 (2004) Савета безбедности Уједињених нација о спречавању ширења оружја за масовно уништавање и средстава за њихово преношење за период 2017–2021.

За крај марта 2018. планирани су и састанци с представницима Комитета Савета безбедности Уједињених нација за борбу против тероризма у вези с применом Резолуције 1373 (2001) Савета безбедности Уједињених нација, у делу који се односи на борбу против финансирања тероризма.

Народна банка Србије ће, у сарадњи с Министарством привреде и посредничким банкама и ЕИБ-ом, размотрити модалитете за ефикасније коришћење средстава друге транше петог Апекс зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете, а планира се и потписивање треће транше овог зајма.

Пошто Финансијски споразум између Републике Србије, Краљевине Данске и Народне банке Србије поводом донације Краљевине Данске – Програм локалног економског развоја на Балкану (*LEDIB*) – престаје да важи 31. децембра 2018, посредничке банке ће сва одобрена средства вратити на посебан рачун Републике Србије код Народне банке Србије. С тим у вези, Народна банка Србије ће, у договору с Министарством привреде, утврдити услове и критеријуме за доделу средстава донације за период након истека важности Финансијског споразума.

Народна банка Србије планира да током 2018. спроведе контролу наменског коришћења средстава Фонда револвинг кредита Републике Србије и Апекс зајмова ЕИБ-а.

III.4.3. Законодавно-правни послови

Текућа законодавна делатност

Народна банка Србије је у 2017. години учествовала у припреми следећих нацрта и предлога закона, односно давала мишљења на те нацрте и предлоге: Предлог закона о изменама Закона о Народној банци Србије, Нацрт закона о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о девизном пословању, Нацрт закона о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедне грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ, Нацрт закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Нацрт закона о упоредивости накнада за платне услуге у вези с платним рачуном, промени платног рачуна и праву на платни рачун са основним услугама, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о Агенцији за осигурање депозита, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о осигурању депозита, Нацрт закона о буџету Републике Србије за 2018. годину, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему, Нацрт закона о електронској управи, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о стечају, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на добит правних лица, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на додату вредност, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о републичким административним таксама, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање, Нацрт закона о допунама Закона о држављанству, Нацрт закона о робним берзама, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о обавезном осигурању у саобраћају, Нацрт закона о архивској грађи и архивској делатности и Нацрт закона о алтернативним инвестиционим фондовима.

Народна банка Србије је у 2017. години донела 44 подзаконска акта објављена у „Службеном гласнику РС”, и то 39 одлука и пет упутстава. Поменутим актима обухваћене су следеће функције и послови Народне банке Србије:

– послови из области монетарне политике (утврђивање Програма монетарне политике за 2018. годину, утврђивање каматних стопа које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике, услови и начин рада девизног тржишта, врсте девиза и ефективног страног новца које се купују и продају на девизном тржишту, достављање података банака о стању динарских штедних улога становништва, спровођење Одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, достављање података банака ради праћења одређених монетарних кретања);

– послови из области финансијске стабилности (утврђивање стопе контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију, утврђивање стопе и начина одржавања заштитног слоја капитала за структурни системски ризик, садржај, рокови и начин достављања извештаја о проценама вредности непокретности које су предмет хипотеке и кредитима обезбеђеним хипотеком и мере за очување и јачање стабилности финансијског система);

– девизни послови и односи са иностранством (услови и начин обављања платног промета са иностранством, услови отварања и начин вођења девизних рачуна резидената, као и динарских и девизних рачуна нерезидената, услови плаћања, наплаћивања, уплата и исплата у ефективном страном новцу);

– послови платног система (ближи услови и начин отварања, вођења и гашења текућих рачуна и облик, садржина и начин коришћења образаца платних налога за извршење платних трансакција у динарима);

– контрола пословања банака (класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке, обрасци и садржина позиција у обрасцима финансијских извештаја за банке, управљање ризицима банке, Контни оквир и садржина рачуна у Контном оквиру за банке, прикупљање, обрада и достављање података о стању и структури рачуна из Контног оквира, рачуноводствени отпис билансне активе банке, контрола банкарске групе на консолидованој основи, извештавање банака, утврђивање статуса неизмирења обавеза, спровођење појединих одредаба Одлуке о адекватности капитала банке које се односе на капитал банке);

– послови из области реструктурирања банака (утврђивање минималног захтева за капиталом и подобним обавезама банке, информације и подаци који се достављају Народној банци Србије за потребе израде и ажурирања плана реструктурирања банке и банкарске групе);

– послови надзора над обављањем делатности осигурања (спровођење одредаба Закона о осигурању које се односе на издавање дозволе за обављање послова осигурања/реосигурања и појединих сагласности Народне банке Србије, обрачунавање и образовање техничких резерви, инвестирање средстава осигурања, стицање звања и усавршавање овлашћеног актуара, стицање звања и усавршавање овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, садржина и начин вођења регистара података о друштвима за осигурање/реосигурање и другим субјектима надзора у делатности осигурања);

– послови надзора добровољних пензијских фондова (утврђивање учешћа нето вредности имовине свих добровољних пензијских фондова у процењеној вредности БДП-а у Републици Србији за 2016. годину, начин обрачуна накнада друштва за управљање добровољним пензијским фондом, посредници друштва за управљање добровољним пензијским фондом и издавање дозволе за обављање послова информисања о добровољном пензијском фонду);

- супервизија информационих система финансијских институција (утврђивање минималних стандарда управљања информационим системом финансијске институције);
- послови с готовином (поступање с новцем за који постоји сумња да је фалсификован);
- послови принудне наплате (ближи услови, садржина и начин вођења регистра меница и овлашћења);
- јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Заступање пред судовима

У току 2017. године пред Управним судом водило се 15 управних спорова, од којих је седам правоснажно окончано. Пред привредним судовима водило се 36 парничних предмета, од којих је 11 правоснажно окончано, 49 поступака стечаја, три поступка ликвидације и три поступка за привредне преступе. Пред судовима опште надлежности у току је било 49 парничних, девет ванпарничних, 21 извршни и четири кривична поступка, од којих је 20 правоснажно окончано. Пред прекршајним судовима водило се 18 поступака. Пред страним судовима водило се седам парничних и један стечајни поступак.

Активности у вези са усклађеношћу пословања

У току 2017. године, у Народној банци Србије донето је 30 унутрашњих општих аката из области радних односа, унутрашње организације и систематизације, канцеларијског пословања, одбране, коришћења аутомобила и мобилних телефона, заштите поверљивих података и безбедности информација, рачуноводства и финансија, набавки и осталог.

Започет је, односно спроведен поступак испитивања усклађености пословања у појединим сегментима пословања Народне банке Србије ради утврђивања ризика усклађености и формулисања мера за смањење тих ризика.

Спроведене су потребне активности у вези с редовним годишњим извештавањем организационих јединица о препознатим и процењеним ризицима усклађености пословања.

Континуирано су предузимане активности усмерене на унапређење етичких и професионалних стандарда понашања запослених, као и активности усмерене на испуњавање обавеза које за Народну банку Србије произлазе из Закона о Агенцији за борбу против корупције.

Активности у вези с применом Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја

У току 2017. године, Народној банци Србије поднето је укупно 76 захтева за приступ информацијама од јавног значаја, од чега је 59 захтева усвојено или делимично усвојено, 16 захтева је одбијено и један захтев је одбачен. Подносиоци највећег броја тих захтева били су грађани (50), затим медији (16), невладине организације и друга удружења грађана (4) и остали (6). У вези с поменутих захтевима изјављено је укупно 20 жалби, од чега 12 због одбијања захтева, једна због одбацивања захтева и седам из осталих разлога.

Народна банка Србије је, у складу са чланом 43. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10), Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности доставила годишњи извештај о радњама и мерама предузетим током 2017. године ради примене тог закона.

Планови за 2018. годину

Током 2018. године Народна банка Србије припремиће измене подзаконских аката како би се прописи којима се регулише девизно пословање усагласили са Споразумом о стабилизацији и придруживању, који је Република Србија закључила са ЕУ. Тим споразумом обезбеђено је слободно кретање капитала које се односи на портфолио инвестиције и финансијске зајмове и кредите с роком доспећа до годину дана, чиме ће се на целовит начин спровести даља либерализација капиталних послова. С обзиром на то да је најновијим изменама закона који уређује девизно пословање предвиђено да од 1. јануара 2019. године Народна банка Србије преузме надлежности Министарства финансија – Пореске управе по пословима издавања и одузимања овлашћења за обављање мењачких послова, издавања сертификата за обављање мењачких послова, као и контроле мењачких послова и девизног пословања резидената и нерезидената, у току 2018. године припремиће се подзаконски акти којима ће се уредити начин на који ће Народна банка Србије вршити контролу ових послова. Поред тога, континуирано ће се вршити даља измена девизних прописа како би се створио повољни амбијент за пословање привредних субјеката и омогућило да грађани прекогранична плаћања обављају на једноставнији начин, уз ниже трошкове и смањено администрирање.

Народна банка Србије ће у току 2018. године припремити законске предлоге којима ће се уредити финансијско обезбеђење, међубанкарске накнаде за платне трансакције по основу платних картица, затим заштита корисника финансијских услуга приликом уговарања на даљину, као и област додатне заштите права потрошача у вези с платним рачунима.

Предвиђено је и предузимање одговарајућих мера ради унапређења послова израде закона и других прописа из надлежности Народне банке

Србије и праћења прописа ЕУ, као и развијање послова заступања Народне банке Србије пред судовима и усклађености пословања.

III.4.4. Комуникација с јавношћу

Народна банка Србије је и током 2017. године информисала јавност о свом пословању путем интензивне сарадње с медијима, затим објављивањем информација на друштвеним мрежама, као и објављивањем информација на званичном веб-сајту и његовим поддоменима. Одговорно, конзистентно и правовремено информисање шире јавности о активностима централне банке и у 2017. реализовало се путем саопштења за јавност, одговора на новинарска питања, интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, прес-конференција и објављивања постова на друштвеним мрежама.

Током 2017. објављена су 363 саопштења за јавност и дат је 361 одговор на новинарска питања. Организовано је 59 изјава и 15 интервјуа за штампане и електронске медије, као и шест телевизијских и радијских наступа гувернера и других запослених у Народној банци Србије.

Организоване су четири презентације Извештаја о инфлацији за стручну и медијску јавност, као и презентација Извештаја о финансијској стабилности за 2017. годину. Обезбеђена је медијска подршка:

- почетку разговора с мисијом ММФ-а током њихова два боравка у Србији;
- конференцији „Електронска трговина у Србији – сигуран пут за куповину на интернету”;
- потписивању Меморандума о разумевању између Народне банке Србије и кинеског националног картичног система *China UnionPay*;
- потписивању Меморандума о пословној сарадњи Народне банке Србије и Математичког факултета у Београду;
- обележавању манифестација: „Дан отворених врата”, „Ноћ музеја”, „Дани европске баштине”, „Светска недеља новца”, „Светска недеља штедње” и наградном турниру за студенте у „Монетури”;
- хуманитарним и осталим друштвено одговорним активностима које спроводи Народна банка Србије, као и отварању многобројних изложби које су гостовале у изложбеном простору Народне банке Србије.

Народна банка Србије је и у 2017. била активна на друштвеним мрежама Твитер и Фејсбук. На званичном налогу на Твитеру, у протеклој години објављено је 619 твитова, док су на Фејсбуку објављена 372 поста.

На веб-сајту Народне банке Србије, током 2017. објављени су Годишњи извештај о пословању и резултатима рада, Годишњи извештај о стабилности финансијског система, Годишњи извештај о монетарној политици за претходну годину, као и Полугодишњи извештај о монетарној политици за текућу годину. Такође, објављена су месечна издања Статистичког билтена, тромесечни извештаји о банкарском сектору, надзору финансијског лизинга,

пословима надзора над обављањем делатности осигурања и надзора друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, као и о активностима у области заштите корисника финансијских услуга. Тромесечно су објављивани Извештај о динаризации финансијског система и Извештај о инфлацији. Јавности су доступни и следећи извештаји: Трендови у кредитној активности, Извештај о откривеним фалсификованим новчаницама, Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака, у тромесечној динамици извештавања, као и Извештај о инфлационим очекивањима у месечној динамици.

Путем свог веб-сајта, Народна банка Србије је у 2017. години транспарентно извештавала јавност о инструментима и мерама које је предузимала ради очувања и јачања финансијске стабилности, као и о инструментима и мерама спровођења монетарне и девизне политике. Редовним публикацијама, статистичким прилозима и саопштењима за јавност представљене су и активности у области надзора финансијских институција, као и надзора над пружаоцима платних услуга и институцијама електронског новца. На веб-сајту уживо су преношене конференције за новинаре на којима су представљени извештаји о инфлацији, Годишњи извештај о стабилности финансијског система и закључци о спроведеним стрес-тестовима банкарског система и изазовима и стању у финансијском систему.

У настојању да стално усавршава своје пословање и односе с јавношћу, Народна банка Србије је, у складу са својим иновативним духом и жељом да свим заинтересованима омогући што бржи приступ информацијама, увела нове садржаје.

Пласирана је нова интернет презентација *DinaCard* система. На страницама су обједињени сви релевантни подаци, као и корисне информације за све кориснике *DinaCard* картица, као и за оне који желе да се упознају са свим погодностима које овај систем пружа.

На својим поддоменима – Твој новац и Центар за посетиоце – Народна банка Србије упознала је јавност о активностима на пољу финансијске едукације, изложбеним дешавањима и радионицама за ученике и студенте.

Сви штампани и електронски садржаји који се публикују за јавност припремају се на српском и енглеском језику.

Планови за 2018. годину

Народна банка Србије ће и у 2018. години наставити да одговорно и правовремено упознаје јавност о свом пословању и активностима путем активне сарадње с медијима. Планира се даље унапређење комуникације путем друштвених мрежа, затим даље унапређење интернет домена и поддомена, као и интензивнија промоција изложбених и едукативних активности Народне банке Србије у јавности.

III.4.5. Заштита и едукација корисника финансијских услуга

У 2017. години Народна банка Србије је наставила са активним пружањем помоћи корисницима финансијских услуга у остваривању заштите њихових права поступањем по притужбама, односно приговорима на рад финансијских институција, спровођењем поступака посредовања у решавању спорних односа, као и едукацијом и информисањем корисника финансијских услуга.

Поступање по притужбама/приговорима

Током 2017. године примљено је 1.767 притужби, односно приговора на рад финансијских институција. Од тог броја притужби, односно приговора, 57,4% односило се на рад друштава за осигурање, 42% на рад банака, по 0,2% на рад давалаца лизинга и платних институција, а 0,1% на рад друштава за управљање добровољним пензијским фондовима.

Табела III.4.5.1. **Број притужби/приговора по даваоцима финансијских услуга у 2017.**

Даваоци финансијских услуга	Јан.	Феб.	Мар.	Апр.	Мај	Јун	Јул	Авг.	Сеп.	Окт.	Нов.	Дец.	Укупно	У %
Банке	62	59	75	51	60	78	70	46	55	54	59	74	743	42,0
Друштва за осигурање	72	76	100	75	92	101	85	83	75	68	83	105	1.015	57,4
Даваоци лизинга	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0	4	0,2
Друштва за управљање ДПФ	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0,1
Платне институције	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	3	0,2
УКУПНО	134	135	175	129	152	182	155	129	131	122	144	179	1.767	100

Извор: НБС.

У 2017. години примљено је 1.015 приговора на рад друштава за осигурање, што је за 2,5% више него у претходној години. На повећан број притужби на рад друштава за осигурање утицало је доношење Закона о осигурању и Одлуке о начину заштите права и интереса корисника услуга осигурања из 2015. године. Одлуком је прописано да је друштво дужно да кориснику услуге осигурања укаже на његово право да поднесе приговор Народној банци Србије ако није задовољан одговором друштва на приговор. Највећи број приговора на рад друштава за осигурање односио се на аутоодговорност (34,2%), осигурање од последица несрећног случаја (26,3%), осигурање имовине (9,9%) и осигурање живота (9%).

На рад банака примљене су 743 притужбе, што је за 15% мање него у претходној години. Смањење овог броја притужби резултат је измена и допуна Закона о заштити корисника финансијских услуга 2015. године, чиме је промењена структура основа обраћања корисника. Највећи број притужби

на рад банака односио се на кредите (45,6%), текуће рачуне (22,7%), платне картице (15,3%) и девизну штедњу (6,9%).

Поред тога, поступано је и по 667 притужби, односно приговора које су корисници упутили Народној банци Србије без претходног обраћања одговарајућој финансијској институцији, а које је Народна банка Србије, у складу с прописима, проследила финансијским институцијама на даљу надлежност. Укупан број ових притужби, односно приговора већи је за 16,61% него у 2016. години, при чему се највећи број односио на рад банака (78,7%).

Такође, у посматраном периоду, Народној банци Србије обратило се 1.179 корисника којима је одговорено на једно питање или више њих у вези с финансијским услугама и њиховим правима по основу коришћења тих услуга. Највећи број питања односио се на рад банака (86%), и то у вези с кредитима (51,2%) и текућим рачунима (20,1%).

Изрицање мера ради отклањања неправилности у поступцима по притужбама корисника

Поступајући по притужбама корисника финансијских услуга у 2017. години, Народна банка Србије донела је решења којима су изречене мере ради отклањања утврђених неправилности у појединачним случајевима (пет банака), односно ради обезбеђивања документације у поступку (две банке).

Посредовања

У 2017. години поднето је 367 предлога за посредовање и одржана су 92 поступка посредовања (медијација), што је за 19,5% више него у прошлој години. Окончано је 75 поступака, при чему је у 36 окончаних поступака постигнут споразум између финансијске институције и корисника.

Највећи број поступака посредовања у 2017. односио се на спорне односе у вези с коришћењем кредита (33%) и аутоодговорност (21%).

Табела III.4.5.2. Број посредовања у 2017.

Даваоци финансијских услуга	У току	Поравнања	Обуставе	Одустанци	Укупно	У %
Банке	10	18	21	4	53	57,6
Друштва за осигурање	7	18	11	2	38	41,3
Даваоци лизинга	0	0	1	0	1	1,1
Друштва за управљање ДПФ	0	0	0	0	0	0
УКУПНО	17	36	33	6	92	100

Извор: НБС.

Информисање корисника финансијских услуга

У 2017. години, одговорено је на 52 медијска захтева новинара, и то путем 38 фоно-изјава и 14 одговора на питања штампаних и електронских медија.

Информативни центар Народне банке Србије је у 2017. години примио 15.757 позива и упита грађана, а највећи број питања путем позива корисници су постављали у вези с банкарским услугама.

Финансијска едукација грађана

У 2017. години, широм Србије, одржано је 105 едукативних трибина и 186 презентација, на којима је присуствовало 4.300 корисника финансијских услуга. Број одржаних трибина у 2017. био је највећи од 2011, када је Народна банка Србије започела са едукацијом корисника финансијских услуга.

У посматраном периоду, регионалним канцеларијама за финансијску едукацију у филијалама Народне банке Србије обратило се 1.645 грађана и подељено је 93.000 едукативних проспеката.

Званични сајт Народне банке Србије и сајт www.tvojnovac.nbs.rs, намењен пре свега корисницима финансијских услуга, редовно су ажурирани информацијама о финансијским услугама.

Планови за 2018. годину

У 2018. години наставиће се спровођење активности из области заштите и информисања корисника финансијских услуга.

Поред тога, наставиће да усаглашава своје прописе са законодавством ЕУ у области заштите корисника, као и с другим активностима, ради унапређења права и интереса корисника финансијских услуга.

Планом активности за 2018. годину предвиђен је наставак организовања трибина и радионица о финансијским производима и услугама за грађане, предузетнике, мала и средња предузећа и удружења, као и даљи развој канала комуникације са становништвом. Такође, планира се даља сарадње са институцијама и удружењима који се баве финансијском едукацијом.

III.4.6. Друштвена одговорност

У жељи да одговорним односом према целокупној друштвеној заједници помогне различитим видовима хуманитарног деловања, Народна банка Србије је и током 2017. организовала бројне активности у седишту и филијалама. Запослени су се активно укључили у прикупљање новца, хране и одеће, пружајући несебичну помоћ социјално угроженим категоријама становништва, деци са сметњама у развоју, деци без родитељског старања и

старијим особама. Хуманитарне активности запослених у Народној банци Србије из године у годину све су успешније и у 2017. њихова укупна новчана вредност износила је 560.840 динара.

У оквиру акције одржане под слоганом „Хуманошћу против глади” прикупљено је и подељено око две тоне намирница најугроженијим категоријама становништва.

Пред новогодишње и ускршње празнике, у седишту и Филијали у Новом Саду организоване су продајне изложбе радова деце, омладине и старијих особа са сметњама у развоју ради прикупљања средстава за програме који подстичу њихов развој. Поводом новогодишњих и божићних празника, у традиционалној хуманитарној акцији „Пакетић за непознатог друга” запослени су донирали 220 пакетића деци корисника Народне кухиње Српске православне цркве у Београду, малишанима са сметњама у развоју Дневног боравка „Невен” из Панчева и деци и омладини Дома „Сремчица” у Београду.

У акцији под слоганом „Деци с љубављу”, у Филијали у Нишу прикупљено је 37.000 динара за набавку болничког инхалатора лековима за Дечју интерну клинику Клиничког центра у Нишу. Филијала у Ужицу била је домаћин хуманитарне акције у којој је прикупљено 15.500 динара за куповину лежаја за породицу Драшковић, која живи у изузетно тешким условима.

Волонтери Народне банке Србије су и у 2017. учествовали у бројним акцијама. У сарадњи са Секретаријатом за заштиту животне средине и предузећем „Србијашуме”, под слоганом „Чувајмо природу”, организовано је уређивање Миљаковачке шуме у Београду, у коме је учествовало преко 30 запослених, који су крчили шуму, фарбали клупе и справе за вежбање, поправљали дрвене сенике и слично. Са жељом да помогну и пруже помоћ онима којима је она најпотребнија, запослени у Филијали у Новом Саду и седишту Народне банке Србије, у оквиру акције „Свим срцем”, уређивали су Дом и Прихватилиште за одрасла и старија лица у Футогу.

У еколошко-хуманитарној акцији „Чеп за хендикеп”, током 2017. сакупљено је 930 килограма пластичних чепова, чиме је обезбеђен део средстава за набавку ортопедских помагала за особе с хендикепом широм Србије. У сарадњи са Удружењем „Чеп за хендикеп”, Народна банка Србије је у Основној школи „Антон Скала” у Београду организовала спортску манифестацију „Игре без граница”. На манифестацији су учествовале основне школе „Иво Андрић”, „Лаза Костић”, „Михајло Пупин” и „Антон Скала”, као и представници Дома за децу и омладину са оштећењем слуха, који су били најуспешнији у прикупљању чепова.

У акцији за кориснике Геронтолошког центра „Нови Сад” и „Београд”, запослени у седишту и Филијали у Новом Саду донирали су одећу, постељину и средства за хигијену.

Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер помогао је ученицима Графичке школе у Београду да, након вишегодишње паузе, учествују на републичком такмичењу у Суботици. На тај начин омогућено је

даље усавршавање и едукација полазника школе која једина у Србији школује кадар у свим образовним профилима графичке струке и представља највећи ресурс подмлађивања кадра у Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер.

Препознајући значај развоја културе и очувања културног наслеђа, Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер и у 2017. донирао је плакете Задужбини „Доситеј Обрадовић”.

Важан сегмент друштвено одговорног понашања представља и брига о очувању животне средине. Она је интегрални део свакодневног пословања Народне банке Србије, а посебно Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, с обзиром на то да у пословним активностима производи различите врсте неопасног и опасног отпада. Област управљања отпадом дуги низ година препозната је као веома значајна за очување животног окружења и стално унапређење одговорног понашања. Концепт одговорног и ефикасног управљања отпадом који примењује Народна банка Србије подразумева одвајање отпада на месту настанка, пажљиво обележавање, привремено складиштење у контролисаним, безбедним условима, као и предају провереним, дугогодишњим партнерима на крајње збрињавање. Све активности Народне банке Србије у вези са заштитом животне средине усаглашене су са законском регулативом и захтевима стандарда *ISO 14001*, с циљем минимизације утицаја на животну средину. У току 2017, око 100 тона опасног и око 200 тона неопасног отпада предато је овлашћеним оператерима на даље збрињавање, а о количинама предатог отпада редовно је извештавано Министарство заштите животне средине.

Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер непрекидно прати, контролише и мери квалитет медија животне средине на које има утицај. Прерада отпадних вода у оквиру постројења који поседује Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер јесте на високом нивоу, а квалитет ефлуента који се испушта у канализацију испуњава све захтеве постављене правилницима. Ради контроле квалитета и успостављања праћења квалитета земљишта и подземних вода, постављена су три пијезометра за узимање узорака воде за анализу. Атмосферске емисије које настају као последица сагоревања горива за потребе производње топлотне енергије редовно се мере, прате и контролишу. Све анализе вода и емисија загађујућих материја обављају акредитоване лабораторије и сви налази су у оквиру прописаних вредности.

У 2017. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер набавио је машину за развијање плоча за штампу која користи воду, а не штетне хемикалије, као што је то било у ранијим процесима. Тиме се употреба штетних хемикалија свела на минимум, што доприноси очувању здравља запослених и већој заштити животне средине.

У складу с принципима одговорног понашања, Народна банка Србије подиже свест својих запослених о значају заштите животне средине сталним

образовањем, организовањем курсева, обука и тренинга, као и благовременим и квалитетним информисањем.

Планови за 2018. годину

Народна банка Србије наставиће да реализује хуманитарне и волонтерске активности, проширује круг сарадника и деловања и промовише друштвену одговорност.

Како би се осигурало да систем управљања заштитом животне средине, дефинисан стандардом *ISO 14001*, настави да се користи у Народној банци Србије, за наредни период планира се прилагођавање захтевима нове верзије тог стандарда, који је ревидирала Међународна организација за стандардизацију.

III.5. Управљање

III.5.1. Управљање људским ресурсима

Организационе промене и број запослених у 2017. години

Изменама и допунама Правилника о унутрашњој организацији Народне банке Србије у 2017. години извршене су следеће измене:

- у Управи за надзор над финансијским институцијама, основна организациона јединица Центар за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга променила је назив у Сектор за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга;

- у Управи за надзор над финансијским институцијама, у основној организационој јединици Сектору за контролу пословања банака, у Одељењу за посредну контролу пословања банака, укинута је Одсек за извештавање, анализу банкарског сектора и подршку контроли пословања банака, док је Група за рачуноводство и ревизију у наведеном одсеку утврђена као ужа организациона јединица у оквиру Одељења за посредну контролу пословања банака, а поред тога, у наведеном Одељењу за посредну контролу пословања банака утврђена је и нова ужа организациона јединица – Група за посредну контролу финансијских трансакција у банкама; у Одељењу за правна питања укинута је Одсек за регулативу банкарског сектора; у Одељењу за развој утврђена су два нова одсека – Одсек за развој супервизије и Одсек за развој регулативе банкарског сектора; Одељење за специјалну контролу променило је назив у Одељење за надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца и пословањем давалаца финансијског лизинга, у оквиру кога су утврђена два одсека – Одсек за надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца и Одсек за надзор над пословањем давалаца

финансијског лизинга; у оквиру Сектора за контролу пословања банака утврђене су три нове уже организационе јединице – Одељење за анализу банкарског сектора и извештавање, Група за развој квантитативних модела и подршку контроли банака, као и Група за развој апликација из области контроле пословања банака;

Табела III.5.1.1. Упоредни преглед броја запослених

Организациони део	31. децембар 2016.			31. децембар 2017.			Промена (у %)
	Неодређено време	Одређено време	Укупно	Неодређено време	Одређено време	Укупно	
1	2	3	4 (2+3)	5	6	7 (5+6)	8
Основне организационе јединице	1.177	74	1.251	1.163	95	1.258	0,56
Управа за надзор над финансијским институцијама	192	19	211	196	27	223	5,69
Филијала у Београду	96	2	98	94	2	96	-2,04
Филијала у Новом Саду	104	4	108	106	1	107	-0,93
Филијала у Нишу	35	4	39	36	3	39	0,00
Филијала у Крагујевцу	41	3	44	40	5	45	2,27
Филијала у Ужицу	28	15	43	30	15	45	4,65
ЗИН	546	19	565	533	9	542	-4,07
Укупно у НБС:	2.219	140	2.359	2.198	157	2.355	-0,17

Извор: НБС.

– укинута је основна организациона јединица Национални центар за платне картице, а послови који су се обављали у наведеној основној организационој јединици интегрисани су у основну организациону јединицу Сектор за платни систем, у оквиру кога је ужа организациона јединица Одсек за методологију и развој платног система променила назив у Одсек за регулативу и развој платног система, а поред тога, утврђена је нова ужа организациона јединица – Одељење за производе и пословну подршку *DinaCard* система с једним одсеком (Одсек за технологију и развој *DinaCard* система);

– основна организациона јединица Сектор за информационо-комуникационе технологије променила је назив у Дирекција за информационо-комуникационе технологије;

– основна организациона јединица Људски ресурси, према значају, сложености и природи послова који се у њој обављају, променила је делокруг и назив у Дирекција за људске ресурсе и организациона питања, у оквиру које је ужа организациона јединица Одељење за радне односе и запошљавање променила назив у Одељење за радне односе, док је у оквиру наведеног Одељења за радне односе укинут Одсек за евиденције у области рада, уместо кога је утврђена Група за евиденције у области рада; поред тога, у Дирекцији за људске ресурсе и организациона питања, уместо уже организационе

јединице Група за безбедност и здравље на раду, утврђен је Одсек за безбедност и здравље на раду.

Квалификациона и старосна структура запослених

У погледу квалификационе структуре запослених, а у складу са одредбама Закона о високом образовању које се односе на врсту и степен образовања, на дан 31. децембра 2017. године, у Народној банци Србије било је 18 запослених с трећим степеном високог образовања, 851 запослени с другим степеном високог образовања и 254 запослена с првим степеном високог образовања. Са средњим образовањем била су 983 запослена, а са основним образовањем 92 запослена.

Табела III.5.1.2. Број запослених по квалификационој структури

31. децембар 2017.						
Организациони део	Високо образовање			Средње образовање	Основно образовање	Укупно
	III степен	II степен	I степен			
Основне организационе јединице	13	518	161	414	57	1.163
Управа за надзор над финансијским институцијама	3	163	19	11	-	196
Филијала у Београду	1	11	10	70	2	94
Филијала у Новом Саду	-	18	10	74	4	106
Филијала у Нишу	-	11	5	19	1	36
Филијала у Крагујевцу	-	11	3	25	1	40
Филијала у Ужицу	-	7	2	18	3	30
ЗИН	1	112	44	352	24	533
Укупно у НБС:	18	851	254	983	92	2.198

Извор: НБС.

Табела III.5.1.3. Полна структура запослених по организационим јединицама

31. децембар 2017.				
Организациони део	Мушкарци		Жене	
Основне организационе јединице	479	41,19	684	58,81
Управа за надзор над финансијским институцијама	60	30,61	136	69,39
Филијала у Београду	28	29,79	66	70,21
Филијала у Новом Саду	42	39,62	64	60,38
Филијала у Нишу	17	47,22	19	52,78
Филијала у Крагујевцу	19	47,50	21	52,50
Филијала у Ужицу	11	36,67	19	63,33
ЗИН	324	60,79	209	39,21
Укупно у НБС:	980	44,59	1.218	55,41

Извор: НБС.

Када је у питању полна структура, као и претходних година, и даље је већи број запослених женског пола (55,41%) него мушког пола (44,59%).

Као и у претходних неколико година, у погледу старосне структуре, две најзаступљеније категорије запослених у 2017. години чинили су запослени старости између 50 и 60 година (38,67%) и између 40 и 50 година (31,16%). Просечна старост запослених износи 48,6 година.

Табела III.5.1.4. **Старосна структура запослених**

Организациони део	31. децембар 2017.							Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60	Укупно	
Основне организационе јединице	-	65	192	383	408	115	1.163	48,2
Управа за надзор над финансијским институцијама	-	17	77	55	38	9	196	42,6
Филијала у Београду	-	-	6	20	52	16	94	53,6
Филијала у Новом Саду	-	8	11	26	52	9	106	50,0
Филијала у Нишу	-	-	4	11	17	4	36	52,2
Филијала у Крагујевцу	-	-	5	8	20	7	40	53,0
Филијала у Ужицу	-	2	3	5	15	5	30	52,1
ЗИН	-	13	64	177	248	31	533	49,9
Укупно у НБС:	-	105	362	685	850	196	2.198	48,6
у %	-	4,78	16,47	31,16	38,67	8,92	100,00	

Извор: НБС.

Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених у Народној банци Србије

Ради унапређења стручних и професионалних капацитета запослених, као и повећања ефикасности пословних процеса, Народна банка Србије је запосленима омогућила похађање стручне обуке за стицање и одржавање различитих професионалних лиценци и сертификата који представљају услов за обављање посла или омогућавају даљу специјализацију у различитим стручним областима. Запослени су, такође, похађали семинаре, радионице, конференције у земљи и иностранству на различите теме из области централног банкарства, те су учествовали у студијским посетама другим централним банкама, а похађали су и онлајн обуке. Ради стицања непосредно вишег степена образовања, за запослене је финансирано похађање академских и струковних студија првог, другог и трећег степена на високошколским установама у Републици Србији.

У складу с потребама посла, запослени у Народној банци Србије похађали су наставу енглеског језика, која је обухватала стандардне и пословне курсеве, као и курсеве из области финансија.

III.5.1.5. **Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених**

2017.	
Вид образовања, стручног оспособљавања и усавршавања	Број запослених
Образовање	
Студије првог степена	2
Студије другог степена – мастер и специјалистичке студије	6
Студије трећег степена – докторске студије	1
Стручно оспособљавање	
Стручна обука, лиценце, сертификати	26
Обука за приправнике	8
Усавршавање	
Семинари, радионице, саветовања и конференције у земљи	149
Семинари, радионице, саветовања, студијске посете и конференције у иностранству	127
Онлајн обуке	4
Настава страних језика	55
Летња пракса	
Пракса студената универзитета из земље и иностранства у периоду јул–август	42

Извор: НБС.

Током 2017, троје приправника је започело стручно оспособљавање, док је петоро приправника завршило дванаестомесечни приправнички стаж и успешно положило приправнички испит.

Народна банка Србије је у периоду јул–август организовала летњу праксу за 42 студента завршних година факултета универзитета у земљи и иностранству.

Планови за 2018. годину

Ради повећања ефикасности у обављању послова и остваривању организационих циљева, планира се наставак улагања у обуку и развој запослених у Народној банци Србије.

С обзиром на брзе промене у финансијском окружењу, правној регулативи, те информатичком напретку и дигитализацији пословања, извршиће се одабир семинара и других видова обука из различитих области који ће одговорити на актуелне потребе организационих јединица за јачањем стручних капацитета запослених у новим областима пословања, као и на потребе за унапређењем постојећих пословних процеса и основних функција.

Како би се сви запослени у Народној банци Србије упознали са обавезама и одговорностима у погледу безбедности информација, у 2018. години биће спроведена онлајн обука на платформи *Moodle*, а биће организована и интерна предавања на различите теме из области безбедности информација, укључујући социјални инжењеринг, безбедност лозинке, безбедност података на радној станици, безбедност радног окружења итд.

Као и претходних година, Народна банка Србије планира да организује летњу праксу за студенте завршних година студија првог и другог степена на високошколским установама у Републици Србији, као и за студенте који студирају на универзитетима у иностранству.

III.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима

Регулаторни оквир за рад интерне ревизије у Народној банци Србије успостављен је Законом о Народној банци Србије, Статутом Народне банке Србије и унутрашњим општим актима која ближе уређују послове интерне ревизије и начин њиховог обављања.

Послови интерне ревизије обављају се у складу с годишњим планом, који усваја Савет гувернера. О резултатима извештава руководиоца основне организационе јединице, гувернера и руководство Народне банке Србије надлежно за послове који су били предмет ангажовања. Поред тога, о извршеним активностима у области интерне ревизије тромесечно се извештава Савет гувернера преко Одбора за ревизију.

У току 2017. године обављено је 14 ревизија. Предмети ревизије обухватили су пословне процесе у области набавки, обуке и развоја запослених, обрачуна зарада, рачуноводства, супервизије финансијских институција, монетарних операција, девизног пословања, економских истраживања и статистике, информационе технологије, физичко-техничке безбедности и заштите корисника финансијских услуга.

У процесима који су били предмет ревизије у 2017. години нису препознати налази високог ризика, 56% утврђених налаза чине налази средњег ризика, а 44% налази ниског ризика.

С руководством основних организационих јединица које су надлежне за примену препорука усаглашене су 83 препоруке које се односе на предузимање потребних активности ради отклањања недостатака и унапређења пословних процеса. У току 2017. извршена је провера статуса примене 156 препорука из претходних година, при чему је утврђено да је 113 препорука у потпуности примењено.

У 2017. години настављено је праћење реализације пројекта израде продукционог информационог система у Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер и о резултатима напретка на пројекту сачињен је извештај. У оквиру редовне тромесечне активности, извршене су анализе усаглашености података о стању нето девизних резерви Народне банке Србије за потребе праћења извршења програма с ММФ-ом.

Део активности у 2017. години био је усмерен на унапређење методологије за обављање интерне ревизије. Израђена је нова методологија за израду годишњег плана на основу оцене ризика и измењен је начин извештавања о резултатима праћења примене препорука.

Планови за 2018. годину

У 2018. години акценат ће бити на реализацији Годишњег плана о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије за 2018. годину, који је усвојио Савет гувернера.

Поред тога, планиран је завршетак активности на измени унутрашњих аката којима су уређени послови интерне ревизије у Народној банци Србије (Правилник о интерној ревизији Народне банке Србије, Упутства за рад Интерне ревизије, радне процедуре), које су започете у 2017. години.

III.5.3. Информационо-комуникациона технологија

Народна банка Србије је у 2017. години, у домену апликативног развоја, применила нова и допунила постојећа апликативна решења за подршку пословању Народне банке Србије и примену донете законске регулативе.

Током 2017. године, настављено је даље унапређење безбедности инфраструктурних система преласком на нови систем за контролу приступа мрежним уређајима, миграцију софтвера за централизовано управљање мрежним уређајима и почетак пројекта реорганизације и унапређења безбедности интернет саобраћаја.

Поред тога, реализована су и додатна унапређења софтвера за централизовано праћење безбедносних информација и догађаја и извршене су миграције појединих система на новије верзије.

Јединственим системом за бележење захтева корисника, телефонским позивом или мејлом, реализовано је 3.550 једноставнијих захтева, 6.734 сложенија захтева и 1.665 инцидената интерних корисника, као и екстерних корисника, путем техничке подршке у вези са инсталацијом, коришћењем и одржавањем софтвера за обављање мењачких послова.

Реализовано је и 246 накнада за инсталирање десктоп и мрежне верзије софтвера за мењачке послове и његово одржавање код нових овлашћених мењача, као и 2.720 накнада за коришћење и одржавање десктоп и мрежне верзије апликативног софтвера код старих овлашћених мењача.

Планови за 2018. годину

Најзначајнији послови које Народна банка Србије у области информационо-комуникационих технологија у 2018. години планира јесу: даље побољшање безбедности информационе инфраструктуре и интернет саобраћаја, обнављање целокупне комуникационе опреме, увођење нових система за архивирање, чување и класификацију података, миграција система *SWIFT* и база података на нови хардвер и софтвер, увођење новог

корисничког оперативног система *Microsoft Windows 10* и канцеларијског софтверског пакета *Microsoft Office 365*.

Такође, наставиће се и с развојем интерних софтверских решења, унапређењем постојећих и израдом нових апликација за подршку пословању Народне банке Србије, као и с применом донете законске регулативе.

IV. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ

IV.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије

Народна банка Србије по својој функцији није профитна институција, већ институција која мора да обезбеди остваривање законом постављених циљева обезбеђења ценовне и финансијске стабилности на одржив начин, уз што мање трошкове за све економске субјекте. Због тога се и наша успешност, као и свих других централних банака у свету, не цени према томе какав је финансијски резултат остварен у једној години, већ колико смо успешни у остваривању својих законом дефинисаних циљева и обезбеђењу стабилних услова пословања и инвестирања.

Остваривање законом утврђених функција Народне банке Србије, пре свега утврђивање и спровођење монетарне и девизне политике, управљање девизним резервама, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система, опредељује врсту и висину прихода и расхода које Народна банка Србије остварује.

Поред тога, исказани приходи и расходи, односно исказани резултат, зависе и од рачуноводствених принципа и стандарда који се примењују у изради и приказивању финансијских извештаја, а који су, сходно позитивним законским прописима, усклађени с међународним рачуноводственим стандардима и стандардима финансијског извештавања. Ово се посебно односи на рачуноводствене принципе у вези с применом концепта „фер вредности” приликом вредновања финансијских инструмената и прерачунавањем пословних промена и износа деноминованих у страној валути.

Приходи и расходи Народне банке Србије из редовног пословања

Најзначајнији приходи и расходи које Народна банка Србије остварује у свом редовном пословању јесу приходи и расходи по основу камата. Приходи од камата у 2017. години износили су 8,7 млрд динара и остварени су, пре

свега, по основу пласирања девизних резерви. Расходи од камата, у износу од 4,8 млрд динара, остварени су, пре свега, по основу спровођења монетарних операција које су коришћене у сврху остварења основног циља – стабилности цена, у чему је Народна банка Србије била успешна.

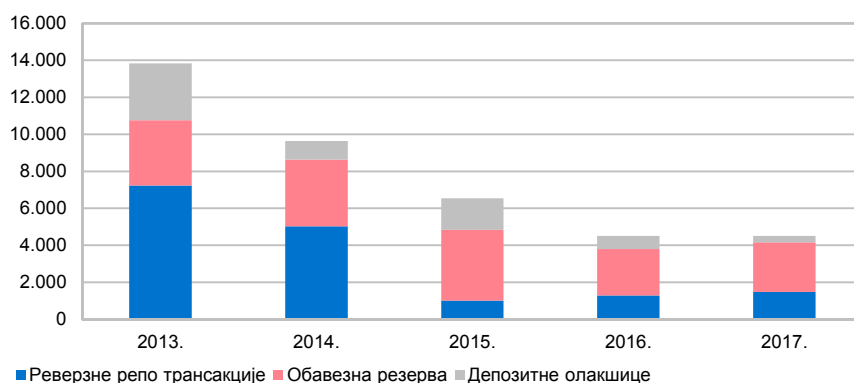
Уважавајући основна начела ликвидности и сигурности приликом управљања девизним резервама, **Народна банка Србије је активним приступом настојала да оствари што веће приносе на пласирана девизна средства, што у условима ниских приноса на сигурне ХоВ на светском тржишту није био нимало једноставан задатак.**

Управљање девизним резервама одвијало се у условима неповољних кретања на међународним финансијским тржиштима, која се посебно огледају у немогућности пласмана средстава у еврима по позитивним каматним стопама, с обзиром на то да је ЕЦБ увела каматне стопе у негативну зону у јуну 2014.

Народна банка Србије, као и многе централне банке земаља у развоју, монетарну политику спроводи на начин који подразумева да се инструментима монетарне политике повлачи вишак ликвидности из система, како не би подстицао инфлаторне притиске. То нужно изискује трошкове по основу монетарних операција. С обзиром на то, расходи од камата, у износу од 4,8 млрд динара, остварени су, пре свега, по основу спровођења монетарних операција на отвореном тржишту и примене осталих инструмената монетарне политике.

Народна банка Србије је у протеклих пет година показала да се успешно остварење циљева може постићи и уз уштеде са аспекта финансијског резултата. Трошкови спровођења монетарних операција су у протеклих неколико година, управо активностима Народне банке Србије, вишеструко смањени. То је остварено првенствено захваљујући

Графикон IV.1.1. **Расходи по основу монетарних операција**
(у млн RSD)

Извор: НБС.

постизању стабилног економског амбијента, што је омогућило и знатније смањење каматних стопа. Референтна каматна стопа је, од маја 2013. до краја

2017. године, снижена за укупно 8,25 п.п. – са 11,75% на 3,50%. Истовремено, каматне стопе на депозитне олакшице су смањене за 7,25 п.п., а на кредитне олакшице за 9,25 п.п.

Посматрано у периоду од пет година, укупни трошкови по основу монетарних операција Народне банке Србије троструко су смањени – са 13,8 млрд динара, колико су износили 2013, на 4,5 млрд динара у 2017. години (смањење од 9,3 млрд динара).

Поред прихода од камата које остварује по основу пласирања девизних резерви, Народна банка Србије је по основу управљања девизним резервама билансно изложена утицају дешавања на међународном финансијском тржишту, а пре свега променама приноса и, следствено томе, променама тржишне вредности (цена) ХоВ. Билансна изложеност настаје као последица примене рачуноводственог концепта „фер вредност” приликом вредновања финансијских средстава и признавања добитака/губитака по том основу у билансу успеха. С тим у вези, Народна банка Србије је у 2017. години забележила:

- нето губитак по основу промене фер вредности купонских и дисконтних ХоВ у износу од 5,4 млрд динара, због пада цена у EUR портфељу, при чему се пад цена ових ХоВ од почетка године бележио и код ХоВ у USD, CAD и GBP портфељу (губитак у износу од 2,8 млрд динара у 2016);

- нето губитак по основу продаје тих хартија у износу од 1,3 млрд динара (губитак у износу од 1,5 млрд динара у 2016).

Сходно изменама међународних стандарда финансијског извештавања, који су у примени од 1. јануара 2018. године, **добити/губити од промене вредности ХоВ настали њиховим исказивањем по тржишној вредности неће бити признавани у билансу успеха до тренутка њихове реализације у моменту продаје. На овај начин, пословни резултат ће бити реалније исказан јер ће садржати само остварене, а не и обрачунате – нереализоване добитке/губитке по овом основу.**

Графикон IV.1.2. **Нето губити од промене фер вредности и продаје ХоВ**
(у млрд RSD)

Извор: НБС

Од укупног износа осталих пословних прихода Народне банке Србије, у износу од 12,6 млрд динара (20,6 млрд динара у 2016), на приходе из оперативног пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, односно приходе од продаје производа на домаћем и иностраном тржишту, односи се 6,4 млрд динара. Приходи Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер у 2017. већи су за 0,2 млрд динара од прихода остварених у 2016. години (6,2 млрд динара).

Други пословни расходи које је Народна банка Србије имала у свом пословању јесу трошкови амортизације у износу од 1,7 млрд динара (1,6 млрд динара у 2016), остали расходи (највећим делом трошкови производње Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер) у износу од 5,1 млрд динара (4,9 млрд динара у 2016), као и трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи у износу од 4,4 млрд динара (4,5 млрд динара у 2016).

Графикон IV.1.3. Кретање трошкова зарада, накнада зарада и осталих личних расхода
(у млрд RSD)

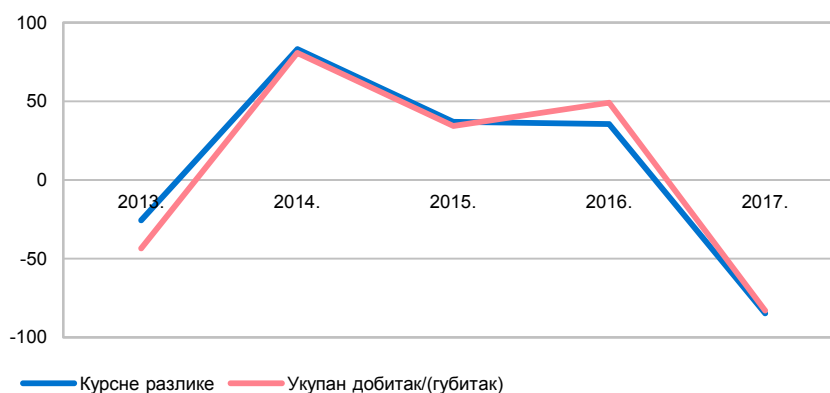
Извор: НБС.

Расходи по основу курсних разлика

У билансу Народне банке Србије 91% активе и 31% пасиве деноминовано је у иностраној валути, што омогућава Народној банци Србије да у случају потребе одговори захтевима у погледу одржања екстерне ликвидности земље и ублажи краткорочне осцилације курса динара.

С тим у вези, поред прихода и расхода које Народна банка Србије остварује редовним пословањем, на њен укупан финансијски резултат значајан утицај има и кретање курса валута, пре свега евра и долара, и кретање цена племенитих метала, првенствено злата. Тако је Народна банка Србије у 2017. години забележила нето расход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле у износу од 84,8 млрд динара (нето приход од курсних разлика у износу од 35,5 млрд динара у 2016).

Графикон IV.1.4. Утицај позитивних/негативних курсних разлика на финансијски резултат пословања Народне банке Србије (у млрд RSD)

Извор: НБС

Укупан резултат пословања Народне банке Србије

У Билансу успеха Народне банке Србије за 2017. годину исказан је губитак у износу од 83,1 млрд динара (добит у износу од 49,2 млрд динара у 2016). Када се искључе курсне разлике, Народна банка Србије је у 2017. години, као и у 2016, остварила **добитак из оперативног пословања**.

Укупан финансијски резултат Народне банке Србије остварен у 2017. години ни на који начин не представља оптерећење за пореске обвезнике у Србији. Исказани губитак покривен је у складу са Законом о Народној банци Србије, из претходно формираних посебних резерви Народне банке Србије.

Табела IV.1.1. Финансијски резултат пословања Народне банке Србије у 2016. и 2017.

Година	Резултат – добитак из оперативног пословања		Курсне разлике негативне/позитивне		Финансијски резултат	Добит пренет у корист буџета РС
1	2	3	4	5	6	7
2016.	Добитак	13,72	Позитивне	35,47	Добитак 49,19	9,6
2017.	Добитак	1,62	Негативне	(84,77)	Губитак (83,15)	-

Извор: НБС.

У 2016. години, када је остварила добитак у износу од 49,2 млрд динара, Народна банка Србије извршила је пренос 70% резултата који није проистекао из курсних разлика и ревалоризационих резерви у буџет Републике Србије, и то у укупном износу од 9,6 млрд динара, а преостали део укупно оствареног добитка распоређен је у основни капитал (13,2 млрд динара) и посебне резерве Народне банке Србије (26,4 млрд динара).

На основу свега наведеног, може се закључити да је Народна банка Србије успешно остварила своје законом дефинисане циљеве и обезбедила стабилне услове пословања и инвестирања, што јесте мерило успешности сваке централне банке, која по својој функцији није профитна институција, већ институција која мора да обезбеди ценовну и финансијску стабилност на одржив начин, уз што мање трошкове за све економске субјекте.

Табела IV.1.2. **Биланс успеха**

(у хиљадама RSD, за период од 1. јануара до 31. децембра)

	2017.	2016.
Приходи од камата	8.701.151	9.706.927
Расходи камата	(4.760.001)	(4.661.111)
Нето приход по основу камата	3.941.150	5.045.816
Приходи од накнада и провизија	4.508.232	4.302.793
Расходи накнада и провизија	(1.016.269)	(610.029)
Нето приход по основу накнада и провизија	3.491.963	3.692.764
Нето губитак по основу финансијских средстава намењених трговању	(6.738.050)	(4.202.245)
Нето добитак по основу заштите од ризика	66	2.858
Нето (расход)/приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	(84.769.775)	35.465.803
Остали пословни приходи	12.586.387	20.643.672
Нето расход по основу обезвређења финансијских средстава и кредитно ризичних ванбилансних ставки	(13.035)	(32.071)
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	(4.383.083)	(4.492.047)
Трошкови амортизације	(1.672.490)	(1.632.334)
Остали расходи	(5.134.290)	(4.898.997)
(ГУБИТАК)/ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА	(82.691.157)	49.593.219
Порез на добитак	(454.479)	(408.113)
(ГУБИТАК) /ДОБИТАК НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	(83.145.636)	49.185.106

Извор: НБС.

Финансијски положај Народне банке Србије

У извештају о финансијском положају Народне банке Србије на дан 31. децембра 2017. године (Биланс стања) исказана је актива – имовина Републике Србије, коју, ради остварења циљева и обављања својих функција, користи Народна банка Србије, односно пасива – укупне обавезе и капитал Народне банке Србије, у укупном износу од 1.322,2 млрд динара.

У структури активе, највећи део укупних средстава, 89,3%, односи се на девизне резерве којима управља Народна банка Србије. Девизне резерве су, уз мањи износ динарских средстава, у зависности од облика у коме се налазе, приказане на следећим билансним позицијама: готовина и текући рачуни код банака (201,6 млрд динара), депозити код банака (163,4 млрд динара), злато и остали племенити метали (80,8 млрд динара), финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању (727,5 млрд динара) и средства у *SDR* (7,9 млрд динара).

Табела IV.1.3. **Биланс стања**
(у хиљадама RSD)

	31. децембар 2017.	31. децембар 2016.
АКТИВА		
Готовина и текући рачуни код банака	210.176.735	202.213.819
Злато и остали племенити метали	80.767.776	82.555.050
Депозити	163.435.360	206.672.592
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	727.503.422	775.159.641
Финансијска средства расположива за продају	9.931.739	10.735.222
Финансијска средства која се држе до доспећа	3.026.769	2.877.822
Кредити и пласмани	1.145.859	1.261.628
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	100.405.431	112.236.035
Нематеријална улагања	112.425	77.144
Некретнине, постројења и опрема	20.233.103	21.413.972
Инвестиционе некретнине	467.609	467.609
Остала средства	4.945.877	3.971.720
УКУПНО АКТИВА	1.322.152.105	1.419.642.254
ПАСИВА		
Обавезе		
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	35.365	5.433
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	484.339.613	496.486.485
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	268.460.430	256.890.975
Обавезе према ММФ-у	100.437.147	112.038.645
Резервисања	1.412.699	1.260.355
Текуће пореске обавезе	454.479	408.113
Готов новац у опцијају	163.944.539	159.227.574
Остале обавезе	4.755.384	2.666.493
Укупно обавезе	1.023.839.656	1.028.984.073
Капитал		
Државни капитал	171.128.873	157.945.159
Резерве	210.329.212	183.522.896
Добитак	-	49.190.126
Губитак	(83.145.636)	-
Укупно капитал	298.312.449	390.658.181
УКУПНО ПАСИВА	1.322.152.105	1.419.642.254
Извор: НБС.		

Поред девизних резерви, у активи Биланса стања налази се и чланска квота Републике Србије у ММФ-у у износу од 92,4 млрд динара. Вредност некретнина, постројења, опреме, инвестиционих некретнина и нематеријалних улагања које Народна банка Србије користи у свом пословању износи 20,8 млрд динара.

Укупна актива Народне банке Србије у 2017. години умањена је за 6,9%, или за 97,5 млрд динара, у односу на 2016. годину.

У пасиви су исказане обавезе Народне банке Србије у износу од 1.023,8 млрд динара и капитал у износу од 298,3 млрд динара.

Обавезе Народне банке Србије на дан 31. децембра 2017. односе се пре свега на:

- обавезе према банкама и другим финансијским организацијама, које су настале пре свега по основу спровођења монетарне политике (утврђивања обавезне резерве банака и спровођења операција на отвореном тржишту), у износу од 484,3 млрд динара, што је за 2,4% мање него у претходној години;
- обавезе према држави и другим депонентима по основу трансакционих и осталих депозита у динарима и иностраној валути у износу од 268,5 млрд динара, што је за 4,5% више него у претходној години;
- обавезе према ММФ-у у износу од 100,4 млрд динара, што је за 10,4% мање него у 2016. години;
- обавезе према трансакторима за готов новац у оптицају у износу од 163,9 млрд динара.

IV.2. Рачуноводствени принципи и стандарди

Рачуноводствени принципи и стандарди које Народна банка Србије примењује у припремању, презентацији и обелодањивању финансијских извештаја дефинисани су рачуноводственим политикама Народне банке Србије, које су у складу с Међународним рачуноводственим стандардима и Међународним стандардима финансијског извештавања.

Циљ рачуноводствених политика Народне банке Србије јесте да финансијски извештаји објективно и поштено приказују имовински положај, успешност пословања и промену финансијског положаја Народне банке Србије.

Рачуноводствене политике односе се на процењивање средстава, обавеза и капитала, као и на утврђивање резултата пословања и исказивање ових позиција у финансијским извештајима.

Рачуноводствене политике примењене приликом признавања, вредновања и приказивања најзначајнијих позиција биланса стања и биланса успеха дате су у наставку.

Приходи и расходи по основу камата

Приходи и расходи по основу камата, укључујући затезну камату, остале приходе и остале расходе везане за каматоносну активу, односно каматоносну пасиву, обрачунати су по начелу узрочности прихода и расхода применом ефективне каматне стопе.

Приходи и расходи по основу накнада и провизија

Приходи и расходи по основу накнада за банкарске услуге и расходи по основу накнада и провизија исказују се у тренутку доспећа за наплату, односно када су остварени.

Прерачунавање средстава и обавеза у иностраној валути

Пословне промене настале у страним валутама чији се курсеви објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачунате су у динаре применом званичног средњег курса који важи на дан трансакције, док се за валуте чији се курсеви не објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачун врши применом одговарајућег унакрсног курса Народне банке Србије који важи на дан трансакције.

Монетарна средства и обавезе у иностраној валути на дан биланса стања прерачунати су у динаре по званичном средњем курсу динара који је важио на тај дан (за стране валуте чији се курс објављује на званичној курсној листи Народне банке Србије), односно по одговарајућем курсу Народне банке Србије (за стране валуте чији се курс не објављује на овој листи).

Позитивне или негативне курсне разлике настале приликом прерачуна пословних трансакција у иностраној валути и приликом прерачуна монетарних позиција биланса стања исказаних у иностраној валути евидентиране су у корист или на терет биланса успеха као приходи/расходи по основу курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле.

Финансијски инструменти

Народна банка Србије класификује своја финансијска средства и обавезе у следеће категорије: финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха, кредити и потраживања, финансијска средства која се држе до доспећа и финансијска средства расположива за продају. Класификација зависи од сврхе стицања финансијских средстава и обавеза. Руководство утврђује класификацију средстава и обавеза приликом почетног признавања, а евентуалне накнадне рекласификације врше се само ако су задовољени одређени специфични услови за одређену категорију финансијског инструмента.

Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха

Ова категорија финансијских средстава обухвата дужничке ХоВ у које Народна банка Србије улаже средства девизних резерви којима управља. Односи се на ХоВ дефинисане као хартије по фер вредности кроз биланс успеха приликом почетног признавања и ХоВ којима се тргује.

Кредити и потраживања

Кредити и потраживања су недериватна финансијска имовина с фиксним или одредивим отплатама која није котирана на активном тржишту. Кредити и потраживања се вреднују по амортизованом трошку умањеном за трошкове обезвређења. Кредити се посебно исказују, а потраживања у оквиру осталих средстава.

Финансијска средства која се држе до доспећа

Финансијска средства која се држе до доспећа јесу улагања у дужничке ХоВ, где Народна банка Србије има чврсту намеру и могућност да ове хартије држи до њиховог доспећа. Ове хартије се вреднују по амортизованом трошку умањеном за трошкове обезвређења.

Финансијска имовина расположива за продају

Финансијска средства расположива за продају јесу недериватна имовина, која је или класификована директно у ову категорију или не спада ни у једну другу категорију. Учешћа у капиталу међународних финансијских институција исказана су по фер вредности, која је исказана у иностраној валути. Ефекти промена девизних курсева укључени су у биланс успеха, у оквиру прихода и расхода од курсних разлика и ефеката валутне клаузуле. Учешћа у капиталу правних субјеката у земљи исказана су по фер вредности, ако је она утврдива. Ако она није утврдива, ова учешћа су исказана по набавној вредности умањеној за исправку вредности по основу обезвређења.

Финансијска средства расположива за продају, а за која постоји активно берзанско тржиште, усклађују се с тржишном ценом (фер вредност) на крају сваког месеца. Промене у тржишној вредности учешћа у капиталу и финансијских средстава расположивих за продају исказују се у оквиру капитала, као резерва по основу финансијских средстава расположивих за продају. Добици и губици по основу продаје ових финансијских средстава евидентирају се у билансу успеха.

Финансијске обавезе по амортизованом трошку

Финансијске обавезе по репо трансакцијама вреднују се по амортизованом трошку. Разлика између трошка и откупне вредности призната је у билансу успеха у периоду позајмице на бази методе ефективне каматне стопе.

Датум признавања и утврђивање вредности финансијских инструмената

Редовне куповине и продаје пласмана признају се на дан трансакције – датум на који Народна банка Србије плаћа за куповину или прима средства по основу продаје имовине. Сви пласмани, изузев финансијских средстава по фер вредности кроз биланс успеха, почетно се признају по фер вредности увећаној за трошкове трансакције.

Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха почетно се признају по фер вредности, а трошкови трансакције се евидентирају у билансу успеха. Средства се искњижавају када права по основу којих се стичу приливи по основу инвестиција истекну, или су пренета, и када Народна банка Србије суштински пренесе све ризике и користи по основу власништва.

Финансијска средства расположива за продају и финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха накнадно се вреднују по фер вредности.

Кредити, потраживања и ХоВ које се држе до доспећа вреднују се по амортизованом трошку на бази метода ефективне каматне стопе. Добици и губици који настају по основу промене фер вредности финансијских средстава по фер вредности кроз биланс успеха, укључујући и приходе од камата, евидентирају се у билансу успеха, у периоду у коме настају. Дивиденде по основу акција расположивих за продају евидентирају се у билансу успеха у тренутку када се оствари право Народне банке Србије на дивиденду.

Фер вредност финансијских средстава која се котирају на берзи утврђује се на бази важеће тржишне вредности. У случају финансијских инструмената за које не постоји активно тржиште (не котирају се на берзи) и чије се фер вредности стога не могу утврдити на бази важеће тржишне вредности, Народна банка Србије врши процену њихове фер вредности коришћењем информација о скоријим трансакцијама на тржишту овим инструментима, коришћењем методе дисконтованих новчаних токова или коришћењем *option pricing* модела.

Умањење финансијске имовине

Финансијска имовина, осим средстава исказаних по фер вредности кроз биланс успеха, процењује се, узимањем у обзир показатеља умањења, на сваки датум биланса стања. Процена умањења финансијске имовине врши се појединачно за сваку ставку финансијске имовине. Народна банка Србије не врши процену умањења финансијске имовине на групној основи. Финансијска имовина је умањена тамо где је доказано да су, као резултат једног или више догађаја који су се десили након почетног признавања финансијске имовине, процењени будући новчани токови инвестиције измењени.

Објективан доказ умањења може укључити: значајне финансијске тешкоће издаваоца или корисника, кашњење или немогућност отплате камате или главнице или могућност да ће дужник пасти под стечај, ликвидацију или финансијску реорганизацију. При оцени постојања доказа о умањењу финансијске имовине, руководство Народне банке Србије, осим финансијског положаја дужника, разматра и нето продајну вредност евентуалних средстава обезбеђења.

За акције које се не котирају на берзи, а класификоване су као расположиве за продају, значајан или продужен пад у фер вредности вредносног папира испод његовог трошка сматра се објективним доказом умањења.

За финансијску имовину исказану по амортизованом трошку, износ умањења представља разлику између књиговодствене вредности имовине и садашње вредности процењених будућих новчаних токова, која се добија дисконтовањем будућих новчаних токова сваког финансијског средства оригиналном ефективном каматном стопом.

Књиговодствена вредност финансијске имовине умањује се индиректно, употребом исправке вредности, за сву финансијску имовину осим за финансијска средства вреднована по фер вредности и исказује се у оквиру расхода по основу обезвређења финансијских средстава. Ако се током наредне године смањи износ признатог губитка услед обезвређења, које настаје као последица неког догађаја који се десио након раније признатог обезвређења, претходно признат губитак по основу обезвређења смањује се кориговањем рачуна исправке вредности, а износ корекције се признаје у билансу успеха.

У случају инструмената капитала, у оквиру финансијских средстава расположивих за продају, губици од умањења претходно признати кроз биланс успеха не поништавају се кроз биланс успеха, већ се признају директно у капитал.

Престанак признавања

Финансијска средства престају да се признају када Народна банка Србије изгуби контролу над уговореним правима над тим инструментима, што се дешава када су права коришћења инструмената реализована, истекла, напуштена или уступљена. Финансијска обавеза престаје да се признаје када обавеза престане да постоји.

IV.3. Изложеност и управљање ризицима

Основни финансијски ризици којима се Народна банка Србије излаже у свакодневном пословању јесу:

- кредитни ризик,
- ризик ликвидности,
- каматни ризик и
- девизни ризик.

С обзиром на то да Народна банка Србије за основни циљ има одржавање стабилности цена и очување финансијске стабилности, њен оквир за управљање финансијским ризицима разликује се у односу на друге, комерцијалне финансијске институције. Већина финансијских ризика Народне банке Србије настаје по основу управљања девизним резервама и операција на финансијском тржишту.

Управљање девизним резервама врши се на основу Стратешких смерница за управљање девизним резервама, које утврђује Извршни одбор. Смерницама се дефинишу критеријуми за пласирање девизних резерви, циљеви коришћења девизних резерви, глобални оквири за пласмане и др. На основу тих смерница, Инвестициони комитет Народне банке Србије припрема предлог Тактичких смерница за управљање девизним резервама и доставља их на усвајање Извршном одбору.

Кредитни ризик

Основна изложеност Народне банке Србије кредитном ризику настаје пре свега по основу управљања девизним резервама. При пласирању девизних резерви, Народна банка Србије се руководи начелима ликвидности и сигурности.

Анализа и мерење кредитног ризика портфолија Народне банке Србије врши се у складу са општеприхваћеним методама, укључујући захтеве за минимални кредитни рејтинг.

ХоВ у које се улаже морају имати минимални кредитни рејтинг Аа3 за државне и Аа2 за обвезнице јавног сектора и обвезнице покривене средствима обезбеђења према агенцији *Moody's*, односно рејтинг АА– за

државне и АА за обвезнице јавног сектора и обвезнице покривене средствима обезбеђења према агенцији *Standard and Poor's*.

Банке код којих Народна банка Србије пласира депозите, уколико нису покривени колатералом, морају имати минимални композитни кредитни рејтинг АА–.

За сваку банку одређује се индивидуални кредитни лимит на основу кредитног рејтинга банке, искуства у раду с тим банкама и анализе њиховог пословања. Индивидуални кредитни лимити одређују се у Листи издавалаца ХоВ и банака код којих је дозвољено пласирати средства девизних резерви Народне банке Србије, коју усваја Извршни одбор.

Банке код којих Народна банка Србије пласира депозите који су покривени средствима обезбеђења (репо депозити) морају имати: минимални дугорочни кредитни рејтинг А3 према агенцији *Moody's*, односно рејтинг А– према агенцији *Standard and Poor's* и колатерал одговарајућег квалитета, односно мора се састојати од хартија које су обухваћене глобалним оквиром Народне банке Србије за улагање.

Пласмани код централних банака и међународних финансијских институција нису ограничени.

Изузетак од претходних ставова чине средства на редовним текућим рачунима Народне банке Србије код банака које немају наведени рејтинг, а користе се за потребе обављања платног промета са иностранством.

Табела IV.3.1. Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по регионима

(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2017)

	Србија	Европска унија	Америка и Канада	Остало	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	8.613.453	72.953.043	99.577	176.179	81.842.252
Депозити	18.908	43.904.785	19.287.876	100.062.578	163.274.147
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха	37.172	473.614.010	217.742.925	36.109.315	727.503.422
Финансијска средства која се држе до доспећа	3.026.769	-	-	-	3.026.769
Кредити и пласмани	1.145.859	-	-	-	1.145.859
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	7.949.426		7.949.426
Остала средства	372.862	782	6	108	373.758
Укупно 31. децембар 2017.	13.215.023	590.472.620	245.079.810	136.348.180	985.115.633
Укупно 31. децембар 2016.	19.217.237	692.082.834	276.330.844	104.661.956	1.092.292.871

Извор: НБС.

Ризик ликвидности

Ризик ликвидности се односи на могућност одржавања уредности у плаћању и наплаћивању према уговореним роковима. Као део стратегије управљања ризиком ликвидности, Народна банка Србије поседује портфолио ликвидне aktive, као што су средства на рачунима код иностраних банака и обвезнице које су емитовале најразвијеније земље, међународне финансијске институције, федералне јединице најразвијенијих земаља и финансијске институције с подршком тих држава, као и обвезнице издате на основу првокласног средства обезбеђења, а у складу са смерницама за управљање девизним резервама.

Табела IV.3.2. Изложеност ризику ликвидности
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2017)

	До једног месеца	Од 1 до 3 месеца	Од 3 месеца до 1 године	Од 1 до 5 година	Преко 5 година	Без рока	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	210.176.735	-	-	-	-	-	210.176.735
Депозити	75.557.374	42.797.011	43.776.528	-	18.908	1.124.326	163.274.147
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха	8.008.331	43.579.267	218.318.981	457.559.671	-	37.172	727.503.422
Финансијска средства расположива за продају	-	-	-	-	-	9.931.739	9.931.739
Финансијска средства која се држе до доспећа	-	2.596.632	430.137	-	-	-	3.026.769
Кредити и пласмани	10.543	-	63	4.210	631.434	499.609	1.145.859
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	7.949.426	-	-	-	-	92.427.246	100.376.672
Остала средства	305.113	-	-	-	-	68.645	373.758
	302.007.522	88.972.910	262.525.709	457.563.881	650.342	104.088.737	1.215.809.101
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	-	-	-	-	-	35.365	35.365
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	289.388.113	-	-	3.274.708	-	191.447.211	484.110.032
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	191.910.905	-	25.240.170	-	-	51.305.462	268.456.537
Обавезе према ММФ-у	-	-	-	-	-	100.427.584	100.427.584
Готов новац у опцијају	-	-	-	-	-	163.944.539	163.944.539
Остале обавезе	3.762.474	-	-	-	-	345.075	4.107.549
	485.061.492	-	25.240.170	3.274.708	-	507.505.236	1.021.081.606
Рочна неусклађеност на дан 31. децембра 2017.	-183.053.970	88.972.910	237.285.539	454.289.173	650.342	-403.416.499	194.727.495
Кумулативна неусклађе- ност на дан 31. децембра 2017.	-183.053.970	-94.081.060	143.204.479	597.493.652	598.143.994	194.727.495	-
Рочна неусклађеност на дан 31. децембра 2016.	-258.877.607	143.407.163	199.659.662	514.574.546	3.197.633	-316.399.146	285.562.251
Кумулативна неусклађеност на дан 31. децембра 2016.	-258.877.607	-115.470.444	84.189.218	598.763.764	601.961.397	285.562.251	-

Извор: НБС.

Каматни ризик

Народна банка Србије утврђује каматне стопе на репо послове и обавезну резерву (динарску и девизну) како би постигла своје законом дефинисане циљеве – ценовну и финансијску стабилност – и пружала подршку економској политици Владе Републике Србије, не доводећи у питање своје законом дефинисане циљеве. Поред тога, држава и државне институције држе своје депозите у динарима и страној валути код Народне банке Србије. С друге стране, каматносна актива, углавном у иностранству, изложена је знатним ризицима по основу промена тржишних каматних стопа. То све може да утиче на промену финансијске позиције, те стога Народна банка Србије правилима пласирања, пре свега девизних резерви, тежи да ограничи евентуалне губитке по основу тржишних ризика.

Табела IV.3.3. **Изложеност ризику од промене каматних стопа**
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2017)

	Каматносна позиције	Некаматносна позиције	Укупно
Финансијска средства			
Готовина и текући рачуни код банака	73.131.765	137.044.970	210.176.735
Депозити	163.274.135	12	163.274.147
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	727.466.250	37.172	727.503.422
Финансијска средства расположива за продају	-	9.931.739	9.931.739
Финансијска средства која се држе до доспећа	2.849.583	177.186	3.026.769
Кредити и пласмани	635.689	510.170	1.145.859
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	7.949.426	92.427.246	100.376.672
Остала средства	-	373.758	373.758
	975.306.848	240.502.253	1.215.809.101
Финансијске обавезе			
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	-	35.365	35.365
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	248.797.082	235.312.950	484.110.032
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	190.241.465	78.215.072	268.456.537
Обавезе према ММФ-у	8.754.808	91.672.776	100.427.584
Готов новац у опцијају	-	163.944.539	163.944.539
Остале обавезе	-	4.107.549	4.107.549
	447.793.355	573.288.251	1.021.081.606
Нето изложеност на дан:			
31. децембра 2017.	527.513.493	-332.785.998	194.727.495
31. децембра 2016.	786.264.926	-500.801.193	285.463.733

Извор: НБС.

Девизни ризик

Народна банка Србије је изложена девизном ризику због промена у девизним курсевима. Претежни део активе и пасиве биланса Народне банке Србије деноминован је у страниј валути, што омогућава Народној банци Србије да, у случају потребе, одговори захтевима у погледу одржања екстерне ликвидности земље и ублажи краткорочне осцилације курса динара.

Да би минимизирала девизне ризике на средњи рок, Народна банка Србије настоји да валутну структуру активе усклади са очекиваним девизним обавезама. У кратком року то може да доведе до позитивних и негативних курсних разлика, које се евидентирају у билансу успеха.

Табела IV.3.4. **Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза**
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2017)

	EUR	USD	SDR	Остале валуте	Укупно стране валуте	RSD	Укупно
Финансијска средства							
Готовина и текући рачуни код банака	189.726.183	5.244.806	-	6.592.263	201.563.252	8.613.483	210.176.735
Депозити	77.836.564	80.035.766	-	5.382.908	163.255.238	18.909	163.274.147
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха	400.197.782	293.301.810	-	33.966.658	727.466.250	37.172	727.503.422
намењена трговању							
Финансијска средства расположива за продају	553	-	9.931.186	-	9.931.739	-	9.931.739
Финансијска средства која се држе до доспећа	226.902	-			226.902	2.799.867	3.026.769
Кредити и пласмани	-	499.609	-	-	499.609	646.250	1.145.859
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	100.376.672	-	100.376.672	-	100.376.672
Остала средства	11.256	115	-	999	12.370	361.388	373.758
	667.999.240	379.082.106	110.307.858	45.942.828	1.203.332.032	12.477.069	1.215.809.101
Финансијске обавезе							
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању		-	-	-	-	35.365	35.365
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	194.453.846	4.182.719	-	109	198.636.674	285.473.358	484.110.032
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	100.215.771	2.428.772	273	519.787	103.164.603	165.291.934	268.456.537
Обавезе према ММФ-у	-	-	100.427.584	-	100.427.584	-	100.427.584
Готов новац у оптицају	-	-	-	-	-	163.944.539	163.944.539
Остале обавезе	3.222.223	7.640	-	148.737	3.378.600	728.949	4.107.549
	297.891.840	6.619.131	100.427.857	668.633	405.607.461	615.474.145	1.021.081.606
Нето изложеност на дан:							
31. децембра 2017.	370.107.400	372.462.975	9.880.001	45.274.195	797.724.571	-602.997.076	194.727.495
31. децембра 2016.	404.713.815	370.035.070	10.912.084	45.593.619	831.254.588	-545.692.337	285.562.251

Извор: НБС.

IV.4. Извештај независног ревизора

KPMG d.o.o. Beograd
Kraljice Natalije 11
11000 Beograd
Srbija

Tel.: +381 (0)11 20 50 500
Fax: +381 (0)11 20 50 550
www.kpmg.com/rs

Извештај независног ревизора

SAVETU GUVERNERA

NARODNA BANKA SRBIJE

Izvršili smo reviziju priloženih finansijskih izveštaja Narodne banke Srbije koji se sastoje od bilansa stanja na dan 31. decembra 2017. godine, bilansa uspeha, izveštaja o ostalom rezultatu, izveštaja o promenama na kapitalu i izveštaja o tokovima gotovine za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomena, koje sadrže pregled osnovnih računovodstvenih politika i druge napomene.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izveštaje

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i poštenu prezentaciju priloženih finansijskih izveštaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, i za uspostavljanje takvih internih kontrola za koje rukovodstvo utvrdi da su neophodne za pripremu finansijskih izveštaja, koji ne sadrže materijalno značajne greške, nastale bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu.

Odgovornost revizora

Naša odgovornost je da na osnovu izvršene revizije izrazimo mišljenje o priloženim finansijskim izveštajima. Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji Republike Srbije i standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji. Ovi standardi zahtevaju da se pridržavamo etičkih zahteva i da reviziju planiramo i obavimo na način koji nam omogućuje da steknemo razumni nivo uveravanja da finansijski izveštaji ne sadrže materijalno značajne greške.

Revizija obuhvata obavljanje procedura u cilju prikupljanja revizorskih dokaza o iznosima i obelodanjivanjima u finansijskim izveštajima. Izbor procedura zavisi od naše procene, uključujući i procenu rizika od materijalno značajnih grešaka u finansijskim izveštajima, nastalih bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu. U proceni rizika uzimamo u obzir interne kontrole, koje su relevantne za sastavljanje i poštenu prezentaciju finansijskih izveštaja, sa ciljem kreiranja odgovarajućih revizorskih procedura, ali ne i za svrhe izražavanja mišljenja o efektivnosti primenjenih internih kontrola. Takođe, revizija obuhvata i ocenu adekvatnosti primenjenih računovodstvenih politika i opravdanosti značajnih procenjivanja, koje je rukovodstvo izvršilo, kao i ocenu opšte prezentacije finansijskih izveštaja.

Smatramo da su revizorski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući i pružaju osnov za izražavanje našeg mišljenja.

Mišljenje

Po našem mišljenju, priloženi finansijski izveštaji daju istinit i pošten pregled finansijskog položaja Narodne banke Srbije na dan 31. decembra 2017. godine, rezultata njenog poslovanja i tokova gotovine za godinu koja se završava na taj dan u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Beograd, 30. mart 2018. godine

KPMG d.o.o. Beograd

Dusan Tomić
Dusan Tomić
Ovlašćeni revizor

IV.5. Годишњи финансијски извештаји⁴⁸

Биланс стања

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС СТАЊА

На дан 31. децембра 2017. године

(У хиљадама динара)

	Напомена	31. децембар 2017.	31. децембар 2016.
АКТИВА			
Готовина и текући рачуни код банака	12, 3.4	210.176.735	202.213.819
Злато и остали племенити метали	13, 3.5	80.767.776	82.555.050
Депозити	14, 3.3	163.435.360	206.672.592
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	15, 3.3	727.503.422	775.159.641
Финансијска средства расположива за Продају	16, 3.3	9.931.739	10.735.222
Финансијска средства која се држе до доспећа	17, 3.3	3.026.769	2.877.822
Кредити и пласмани	18, 3.3	1.145.859	1.261.628
Чланска квота у Међународном монетарном фонду и средства у специјалним правима вучења	19	100.405.431	112.236.035
Нематеријална улагања	20, 3.7	112.425	77.144
Некретнине, постројења и опрема	20, 3.7	20.233.103	21.413.972
Инвестиционе некретнине	20, 3.7	467.609	467.609
Остала средства	21	4.945.877	3.971.720
УКУПНО АКТИВА		1.322.152.105	1.419.642.254
ПАСИВА			
Обавезе			
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању		35.365	5.433
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	22	484.339.613	496.486.485
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	23	268.460.430	256.890.975
Обавезе према Међународном монетарном Фонду	24	100.437.147	112.038.645
Резервисања	25	1.412.699	1.260.355
Текуће пореске обавезе	26, 3.9	454.479	408.113
Готов новац у оптицају	27	163.944.539	159.227.574
Остале обавезе	28	4.755.384	2.666.493
Укупно обавезе		1.023.839.656	1.028.984.073
Капитал			
Државни капитал		171.128.873	157.945.159
Резерве		210.329.212	183.522.896
(Губитак)/добитак		(83.145.636)	49.190.126
Укупно капитал	29	298.312.449	390.658.181
УКУПНО ПАСИВА		1.322.152.105	1.419.642.254

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

 Др Јоргованка Табаковић
 Гувернер
 Т.П. 2401
 30.3.2018

⁴⁸ Финансијски извештаји за 2017. с напоменама, које чине њихов саставни део, достављају се Народној скупштини до 30. јуна 2018. и објављују на интернет презентацији Народне банке Србије.

Биланс успеха

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС УСПЕХА

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2017. године
(У хиљадама динара)

	Напомена	2017.	2016.
Приходи од камата		8.701.151	9.706.927
Расходи камата		(4.760.001)	(4.661.111)
Нето приход по основу камата	4, 3.1	3.941.150	5.045.816
Приходи од накнада и провизија		4.508.232	4.302.793
Расходи накнада и провизија		(1.016.269)	(610.029)
Нето приход по основу накнада и провизија	5, 3.1	3.491.963	3.692.764
Нето губитак по основу финансијских средстава намењених трговању	6, 3.3	(6.738.050)	(4.202.245)
Нето добитак по основу заштите од ризика		66	2.858
Нето (расход)/приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	3.2	(84.769.775)	35.465.803
Остали пословни приходи	7	12.586.387	20.643.672
Нето расход по основу обезвређења финансијских средстава и кредитно ризичних ванбилансних ставки	8, 3.3	(13.035)	(32.071)
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	9, 3.10	(4.383.083)	(4.492.047)
Трошкови амортизације	10, 3.7	(1.672.490)	(1.632.334)
Остали расходи	11	(5.134.290)	(4.898.997)
(ГУБИТАК)/ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА		(82.691.157)	49.593.219
Порез на добит	26, 3.9	(454.479)	(408.113)
(ГУБИТАК)/ДОБИТАК НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	29	(83.145.636)	49.185.106

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јованка Табаковић
Гувернер

Г.бр. 2401
30.3.2018

Извештај о укупном резултату

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОСТАЛОМ РЕЗУЛТАТУ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2017. године
(У хиљадама динара)

	2017.	2016.
(Губитак)/ добитак периода	(83.145.636)	49.185.106
Компоненте осталог резултата које не могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
Повећање ревалоризационих резерви по основу нематеријалних улагања и основних средстава	134.127	-
Смањење ревалоризационих резерви по основу нематеријалних улагања и основних средстава	(1.882)	(5.020)
Актуарски губици	(66.224)	(43.334)
Компоненте осталог резултата које могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
Позитивни ефекти промене вредности по основу финансијских средстава расположивих за продају	337.395	404.545
Укупан остали резултат периода	403.416	356.191
УКУПАН РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА	(82.742.220)	49.541.297

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић
Гувернер

Г. Јр. 2401
30.3.2018

Извештај о променама на капиталу

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2017. године
(У хиљадама динара)

	Државни капитал	Посебне резерве	Ревалоризационе резерве	Резерве по основу финансијских средстава расположивих за продају	Актуарски добити-резервисање за отпремнине	Нераспоређе ни добитак/губитак	Укупно
Стање на дан 1. јануара 2016. године							
Стање на почетку године	146.512.991	138.555.643	15.538.509	5.995.641	178.246	34.330.834	341.111.864
Расподела добитка из претходне године (напомена 29)	11.432.168	22.898.666	-	-	-	(34.330.834)	-
Укупан позитиван остали резултат периода	-	-	-	766.237	-	-	766.237
Укупан негативан остали резултат периода	-	-	-	(361.692)	(43.334)	-	(405.026)
Пренос са резерви на резултат услед укидања резерви	-	-	(5.020)	-	-	5.020	-
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	-	49.185.106	49.185.106
Стање на дан 31. децембра 2016. године	157.945.159	161.454.309	15.533.489	6.400.186	134.912	49.190.126	390.658.181
Стање на дан 1. јануара 2017. године							
Стање на почетку године	157.945.159	161.454.309	15.533.489	6.400.186	134.912	49.190.126	390.658.181
Расподела добитка из претходне године (напомена 29)	13.183.714	26.402.900	-	-	-	(49.190.126)	(9.603.512)
Укупан позитиван остали резултат периода	-	-	134.127	531.675	-	-	665.802
Укупан негативан остали резултат периода	-	-	(1.882)	(194.280)	(66.224)	-	(262.386)
Пренос са резерви на резултат услед укидања резерви	-	-	-	-	-	-	-
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	-	-	-
Нето губитак текуће године	-	-	-	-	-	(83.145.636)	(83.145.636)
Стање на дан 31. децембра 2017. године	171.128.873	187.857.209	15.665.734	6.737.581	68.688	(83.145.636)	298.312.449

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Сви финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић
Гувернер

Г.П. 2401
30.3.2018

Извештај о токовима готовине

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2017. године
(У хиљадама динара)

	Напомена	2017.	2016.
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ			
Приливи од камата		11.714.457	11.882.822
Приливи од накнада		3.260.886	3.225.067
Приливи по основу продаје производа и услуга - ЗИН		6.787.891	8.447.413
Приливи од осталих пословних активности		6.147.352	13.830.050
Приливи од дивиденди и учешћа у добитку		128.715	97.301
Приливи готовине из пословних активности		28.039.301	37.482.653
Одливи по основу камата		(6.398.084)	(5.408.564)
Одливи по основу накнада		(1.024.349)	(603.943)
Одливи по основу трошкова пословања		(15.868.643)	(18.937.289)
Одливи готовине из пословних активности		(23.291.076)	(24.949.796)
Нето одлив по основу узетих депозита		(10.367.867)	(30.071.956)
Нето прилив/(одлив) кредита и пласмана		54.445.890	(1.613.128)
Нето прилив по основу финансијских средстава намењених трговању и осталих хартија од вредности које нису намењене инвестирању		48.857.231	72.371.999
Нето прилив по основу пласмана и узетих депозита		92.935.254	40.686.915
Плаћени порез на добит		(408.113)	(348.354)
Исплата распоређеног резултата - пренос буџету Републике Србије		(9.603.512)	-
Нето прилив готовине из пословних активности		87.671.854	52.871.418
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА			
Приливи од продаје нематеријалних улагања и основних средстава		-	1.118
Одливи за куповину нематеријалних улагања и основних средстава		(794.735)	(575.150)
Нето одлив готовине из активности инвестирања		(794.735)	(574.032)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА			
Нето приливи по основу узетих краткорочних кредита		9.598.468	2.400.151
Нето прилив готовине из активности финансирања		9.598.468	2.400.151
Нето повећање готовине		96.475.587	54.697.537
Готовина и готовински еквиваленти на почетку периода		211.316.825	128.938.720
Курсне разлике, нето		(89.666.251)	27.680.568
ГОТОВИНА И ГОТОВИНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА КРАЈУ ПЕРИОДА	2 (е)	218.126.161	211.316.825

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић
Гувернер

T. Jp. 2401
30.3.2018

IV.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер

Приходи и расходи

Укупни приходи остварени у Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер у 2017. години износили су 7.261,3 млн динара, што је за 1,6% мање него у 2016, док су укупни расходи износили 5.040,2 млн динара, што је за 0,4% мање него у 2016.

Табела IV.6.1. Укупни приходи и расходи ЗИН-а
(у млн RSD)

	2016.	2017.	Индекс 2017/2016.
Укупни приходи ЗИН-а	7.382,40	7.261,30	98,4
Приходи из оперативног пословања:	7.219,10	6.572,40	91
Производи за НБС	1.003,10	145,4	14,5
Производи за домаће тржиште	5.817,70	5.813,90	99,9
Производи за извоз	398,3	613	153,9
Остали (финансијски) приходи:	163,3	689	421,9
Укупни расходи ЗИН-а	5.060,60	5.040,20	99,6
Степен покривености укупних расхода приходима	145,9	144,1	-

Извор: НБС.

Позитиван финансијски резултат пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер у 2017. години, укључујући интерну реализацију, износи 2.221,2 млн динара. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер остварио је позитиван финансијски резултат у 2017. и без прихода од интерне реализације производа за Народну банку Србије од 2.075,7 млн динара.

Управљање, сагледавање и процена оправданости трошкова резултирало је њиховом оптимизацијом, па је проценат учешћа укупних расхода у оствареним приходима на стабилном нивоу и смањен је у односу на претходну годину за 0,9 п.п.

Континуирано праћење кретања залиха и стандарда потрошње репроматеријала резултирало је уштедама у набавкама, као и њиховим краткорочним конвертовањем у други ликвиднији облик обртних средстава. Самим тим, рација ефикасности бележе раст из године у годину.

Након вишегодишњег залагања на развоју и примени, у раду се успешно користи нова апликација „ПИС” (Производни информациони систем), као стратешки пројекат који примењује механизме за планирање и управљање комплексним процесима производње, уз поштовање примењених стандарда у Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и међународних рачуноводствених стандарда.

Структура прихода

Највећи приход (5.813,9 млн динара) Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер остварио је на домаћем тржишту, што представља 80,1% укупних прихода. Приходи од производа за домаће тржиште приближно су на истом нивоу као у претходној години.

Приходи од извозних послова износили су 613 млн динара, што је 8,4% укупно остварених прихода, и већи су за 53,9% него претходне године. Као и претходних година, правовремена реакција на околности страног тржишта утицала је на знатан раст извоза. У структури оперативних прихода на домаћем и страном тржишту, као и претходне године, доминирају приходи од израде и персонализације платних картица и заштићених производа.

Интерни приходи, тј. приходи од „производа за Народну банку Србије”, износили су 145,4 млн динара, што је 2% укупно остварених прихода.

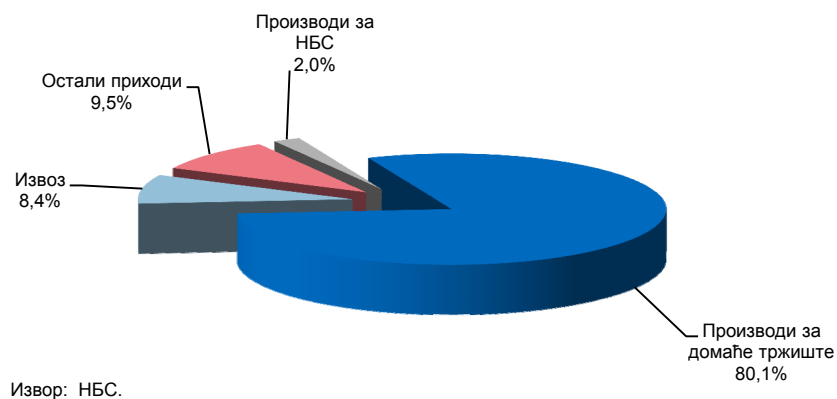
Проценат наплате потраживања изузетно је висок. Ненаплаћена потраживања ван валуте представљају мање од 0,2% укупно фактурисане вредности у 2017. години.

Табела IV.6.2. Структура укупних прихода
(у млн RSD)

	2016.	2017.	Индекс 2017/2016.
Укупни приходи ЗИН-а	7.382,40	7.261,30	98,4
Приходи из оперативног пословања	7.219,10	6.572,40	91
Производи за НБС	1.003,10	145,4	14,5
Новчанице	649,4	88,6	13,6
Оптицајни ковани новац	343,5	39,4	11,5
Пригодни ковани новац	-	-	-
Остали производи и услуге за НБС	10,20	17,50	171,3
Домаће тржиште и извоз	6.216,00	6.426,90	103,4
Услуге припреме	11	9	81,8
Новчанице и други производи	294,5	447,9	152,1
Оптицајни и пригодни ковани новац	44,7	71	158,7
Остали ковани производи и услуге	416,8	416,1	99,8
Вредносни производи	849,20	829,90	97,7
Заштићени производи	1.129,90	1.184,10	104,8
Књиге, публикације и промотивни материјал	7,3	10,6	145,4
Остали производи	857,20	827,00	96,5
Персонализација	2.605,40	2.631,20	101
Остали (финансијски) приходи	163,30	689,00	421,9

Извор: НБС.

Графикон IV.6.1. Структура укупних прихода ЗИН-а у 2017.

Структура расхода

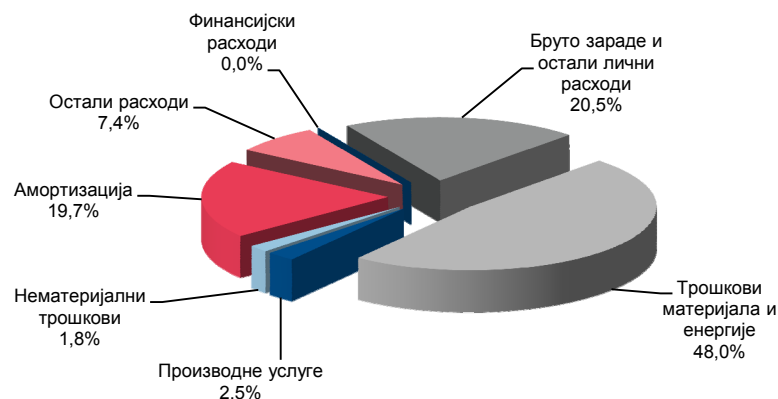
У структури укупних расхода, највеће је учешће расхода из оперативног пословања: трошкова основног материјала и енергије (48,0%), бруто зарада и осталих личних расхода (20,5%) и амортизације (19,7%). Учесће наведених расхода у укупним приходима мање је него претходне године.

Табела IV.6.3. Структура укупних расхода
(у млн RSD)

	2016.	2017.	Индекс 2017/2016.
Укупни расходи	5.060,60	5.040,20	99,6
Финансијски расходи	0,70	0,60	87,2
Бруто зараде и остали лични расходи	1.054,10	1.033,40	98
Трошкови материјала и енергије	2.499,50	2.421,20	96,9
Производне услуге	188,4	125,8	66,8
Нематеријални трошкови	106,5	90,9	85,3
Амортизација	956,7	994,3	103,9
Остали расходи	254,70	374,00	146,8

Извор: НБС.

Графикон IV.6.2. Структура укупних расхода ЗИН-а у 2017.

Извор: НБС.

Планови за 2018. годину

Планирани приходи из оперативног пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер за 2018. годину (укључујући и позитивне промене вредности залиха) износе 6.357 млн динара.

С обзиром на то да као производна организациона јединица Народне банке Србије својом посвећеношћу остварује стабилан пословни резултат, ЗИН је мотивисан и спреман да, изналажењем свих начина ангажовања људских и технолошких потенцијала, и даље тежи напретку и остварењу квалитетнијих и бољих резултата.

ДОДАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Публикације Народне банке Србије

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народне банке Србије
Извештај о монетарној политици
Годишњи извештај о стабилности финансијског система
Извештај о инфлацији
Статистички билтен

Анализе и извештаји

Извештај о динаризацији финансијског система Србије
Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака
Анализа исплативости динарске и девизне штедње
Трендови у кредитној активности
Извештај о резултатима анкете о инфлационим очекивањима

Извештаји из области контроле и надзора

Банкарски сектор у Србији
Сектор финансијског лизинга у Србији
Сектор осигурања у Србији
Сектор добровољних пензијских фондова у Србији
Извештај о раду Центра за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга
Анализа одговора на упитнике достављене банкама о њиховим активностима из области спречавања прања новца – полугодишњи
Анализа одговора на упитнике достављене даваоцима финансијског лизинга о њиховим активностима из области спречавања прања новца
Извештај о откривеним фалсификованим новчаницама
Надгледање платног система у 2014. години

Повремене публикације

Стручни радови РС
Методолошки материјали
Посебна издања – *SEEMHN*

Списак графикана и табела

Графикони

П.1.1.1.	Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа	27
П.1.1.2.	Репо продаја и стање продатих ХоВ	27
П.1.1.3.	Обим стерилизације инструментима монетарне политике	28
П.1.1.4.	Кретање цена	31
П.1.1.5.	Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији	32
П.2.1.1.1.	Покриће бруто <i>NPL</i> резервама за процењене губитке, земље региона	41
П.2.1.1.2.	Адекватност капитала банкарског сектора	43
П.2.2.1.1.	Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима	57
П.2.2.2.1.	Укупна премија према врстама осигурања	58
П.2.3.1.1.	Структура имовине добровољних пензијских фондова	66
П.2.4.1.1.	Структура активе давалаца финансијског лизинга	69
П.2.4.2.1.	Структура пасиве давалаца финансијског лизинга	69
П.4.2.1.1.	Кључни макроекономски ризици	86
П.4.2.2.1.	Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона	87
П.4.2.3.1.	Индекс финансијског стреса (<i>FSIX</i>) и раст БДП-а	88
П.4.2.4.1.	Кретање показатеља системског стреса	88
III.1.1.1.	Покривеност увоза девизним резервама	93
III.1.1.2.	Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути	96
III.1.1.3.	Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице	96
III.1.1.4.	Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице	97
III.1.1.5.	Принос портфеља у оригиналној валути	97
III.1.1.6.	Принос портфеља и „бенчмарка” у оригиналној валути у 2017.	98
III.1.1.7.	Укупан принос портфеља и „бенчмарка” прерачунат у динаре, по тромесечјима	98
III.1.1.8.	Структура инвестиционог портфеља	99
III.3.1.1.1.	Вредност промета у међународном клирингу	117

III.4.2.1.	Плаћене обавезе према страним кредиторима у 2017, месецима	137
III.4.2.2.	Структура плаћених обавеза по кредиторима у 2017.	137
IV.1.1.	Расходи по основу монетарних операција	160
IV.1.2.	Нето губици од промене фер вредности и продаје ХоВ	161
IV.1.3.	Кретање трошкова зарада, накнада зарада и осталих личних расхода	162
IV.1.4.	Утицај позитивних/негативних курсних разлика на финансијски резултат пословања Народне банке Србије	163
IV.6.1.	Структура укупних прихода ЗИН-а у 2017.	185
IV.6.2.	Структура укупних расхода ЗИН-а у 2017.	186

Табеле

II.2.1.1.	Структура финансијског система	33
II.2.1.2.	Власничка структура банкарског сектора у 2017.	34
II.2.1.3.	Распоред банака по вредности билансне суме	35
II.2.1.4.	Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора	35
II.2.1.5.	Степен концентрације (<i>HHI</i>)	35
II.2.1.6.	Структура активе банака на дан 31. децембра 2017.	36
II.2.1.7.	Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2017.	37
II.2.1.8.	Структура капитала банака	38
II.2.1.9.	Распоред банака по висини ванбилансне суме	39
II.2.1.10.	Валутна структура биланса банака	39
II.2.1.11.	Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2017.	40
II.2.1.12.	Структура <i>NPL</i>	41
II.2.1.13.	Класификација активе банака	42
II.2.1.14.	Показатељи пословања банака	44
II.2.1.15.	Финансијски резултат банака	44
II.2.1.16.	Показатељи профитабилности банкарског сектора	45
II.2.1.17.	Преглед непосредних контрола извршених у 2017.	51
III.1.1.	Вредност изложена ризику (<i>VaR</i>) на дан 31. децембра 2017.	99
III.1.2.	Стрес-тест на дан 31. децембра 2017.	100
III.2.1.1.	Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају	102
III.2.1.2.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у комадима)	103
III.2.1.3.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у хиљадама RSD)	103
III.2.3.1.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду	106
III.2.3.2.	Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду	106
III.2.3.3.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду	107
III.2.3.4.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу	109
III.2.3.5.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу	110

III.2.3.6.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу	111
III.3.1.1.	Вредност промета и број плаћања у <i>RTGS</i> систему	113
III.3.1.2.	Вредност промета и број плаћања у клиринг систему	113
III.4.5.1.	Број притужби по даваоцима финансијских услуга у 2017.	146
III.4.5.2.	Број посредовања у 2017.	147
III.5.1.1.	Упоредни преглед броја запослених	152
III.5.1.2.	Број запослених по квалификационој структури	153
III.5.1.3.	Полна структура запослених по организационим јединицама	153
III.5.1.4.	Старосна структура запослених	154
III.5.1.5.	Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених	155
IV.1.1.	Финансијски резултат пословања Народне банке Србије у 2016. и 2017.	163
IV.1.2.	Биланс успеха	164
IV.1.3.	Биланс стања	165
IV.3.1.	Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по регионима	172
IV.3.2.	Изложеност ризику ликвидности	173
IV.3.3.	Изложеност ризику од промене каматних стопа	174
IV.3.4.	Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза	175
IV.6.1.	Укупни приходи и расходи ЗИН-а	183
IV.6.2.	Структура укупних прихода	184
IV.6.3.	Структура укупних расхода	185

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

336.71

**ГОДИШЊИ извештај о пословању и
результатима рада** / Народна банка Србије. -
2010- . - Београд (Улица краља Петра 12)
: Народна банка Србије, 2010 (Београд : Завод
за израду новчаница и кованог новца) . - 30 cm

Годишње
ISSN 2217-6284 = Годишњи извештај о
пословању и резултатима рада
COBISS.SR-ID 185196556